

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

کتاب گويا

مجموعه مقالات و دیدگاهها

به اهتمام: علی نوری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
National Library and Archives of Iran

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب گویا: مجموعه مقالات و دیدگاه ها

نویسنده:

علی نوری

ناشر چاپی:

توانمندان

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	کتاب گویا: مجموعه مقالات و دیدگاه ها
۷	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۲	فهرست
۱۵	پیشگفتار
۱۹	فصل اول: تاریخ پیدایش و تحولات
۱۹	اشاره
۲۱	تحولات تاریخی کتاب گویا
۳۷	کتاب گویا: تعریف، تاریخ تحولات
۴۹	تاریخ کتاب گویا: جهان و ایران
۸۸	فصل دوم: کارکرد فرهنگی و اجتماعی
۸۸	اشاره
۹۰	کتاب گویا و اشتغال روشندان
۹۸	جنبه ها و ابعاد کتاب گویا
۱۰۸	اهمیت و تأثیر کتاب گویا
۱۱۲	فصل سوم: گفت و گو و هم اندیشی
۱۱۲	اشاره
۱۱۴	کتاب گویا: گذشته، حال، آینده
۱۵۱	بررسی کتاب گویا
۱۶۵	نگاهی به چند گفت و گو
۱۷۱	فصل چهارم: حقوق
۱۷۱	اشاره
۱۷۳	سابقه حقوق کتاب گویا در ایران

۱۸۳	فصل پنجم: فناوری تولید و مصرف
۱۸۳	اشاره
۱۸۵	تولید کتاب گویا
۱۸۹	صوتی سازی متون
۱۹۳	فصل ششم: اطلاع رسانی و ارتباطات
۱۹۳	اشاره
۱۹۵	جشنواره کتاب گویا
۱۹۷	مؤسسات تولید کننده کتاب گویا در ایران
۲۰۵	اولین تفسیر گویای قرآن کریم
۲۰۹	محصولات گویای دفتر فرهنگ معلولین
۲۱۳	اتحادیه ناشران کتاب گویا
۲۳۵	تولید کتاب گویا در سوره مهر
۲۳۷	فهرست واره منابع درباره کتاب گویا
۲۵۳	نشریه اودیو فایل
۲۵۸	خرید کتاب های گویا
۲۵۹	درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه: نوری، علی، ۱۳۶۳-، گردآورنده

عنوان و نام پدیدآور: کتاب گویا: مجموعه مقالات و دیدگاه ها/ به اهتمام علی نوری.

مشخصات نشر: قم: توانمندان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۲۳۵ص؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س م.

شابک: ۲۵۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۶۳۶-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: کتاب های گویا-- مقاله ها و خطابه ها

موضوع: *Addresses, essays, lectures -- Talking books

موضوع: کتاب های شنیداری-- مقاله ها و خطابه ها

موضوع: *Addresses, essays, lectures -- Audio books

موضوع: ادبیات نابینایان -- نشر -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع: *Addresses, essays, lectures -- Publishing -- Books and reading -- Blind

شناسه افزوده: دفتر فرهنگ معلولین

رده بندی کنگره: Z۵۳۴۷

رده بندی دیویی: ۰۱۱/۳۸

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۱۹۳۵۲

کتاب گویا

مجموعه مقالات و دیدگاه ها

به اهتمام:

علی نوری

ص: ۳

کتاب گویا: مجموعه مقالات و دیدگاه ها

به اهتمام: علی نوری

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۳۶-۴ ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۳۶-۴

ناشر: توانمندان شمارگان: ۱۰۰۰

نسخه قیمت: ۰۰۰/۲۵۰ ریال

قم، بلوار محمدامین، خیابان گلستان، کوچه ۱۱، پلاک ۴، دفتر فرهنگ معلولین

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۴۵۲ فکس: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۵۵۲ همراه: ۰۹۱۲۵۵۲۰۷۶۵

www.HandicapCenter.com

info@handicapcenter.com

www.DataDisability.com

www.Tavanmandan.com

ص: ۴

فصل اول: تاریخ پیدایش و تحولات ۱۱

تحولات تاریخی کتاب گویا، محمد نوری ۱۳

کتاب گویا: تعریف، تاریخ تحولات، سعید محمدیاری.. ۲۹

تاریخ کتاب گویا: جهان و ایران، فاطمه فهیمی نیا و مریم چهرقانی.. ۴۱

فصل دوم: کارکرد فرهنگی و اجتماعی ۷۹

کتاب گویا و اشتغال روشندان، رقیه بابایی.. ۸۱

جنبه ها و ابعاد کتاب گویا، اباذر نصرارصفهانی ۸۹

اهمیت و تأثیر کتاب گویا، فاطمه کاظمی ۹۹

فصل سوم: گفت و گو و هم اندیشی ۱۰۳

کتاب گویا: گذشته، حال، آینده، محمد نوری و دیگران. ۱۰۵

بررسی کتاب گویا، مصطفی رحمان دوست و دیگران ۱۴۱

نگاهی به چند گفت و گو، پریسا عالم زاده. ۱۵۵

فصل چهارم: حقوق ۱۶۱

سابقه حقوق کتاب گویا در ایران، سیدرضا حسینی امین.. ۱۶۳

فصل پنجم: فناوری تولید و مصرف ۱۷۳

تولید کتاب گویا، سعید محمدیاری ۱۷۵

صوتی سازی متون.. ۱۷۹

فصل ششم: اطلاع رسانی و ارتباطات ۱۸۳

جشنواره کتاب گویا، مریم بیگدلی ۱۸۵

مؤسسات تولید کننده کتاب گویا در ایران، منصوره ضیائی فر.. ۱۸۷

ص: ۵

اولین تفسیر گویای قرآن کریم. ۱۹۵

محصولات گویای دفتر فرهنگ معلولین، علی نوری.. ۱۹۹

اتحادیه ناشران کتاب گویا، مریم قاسمی ۲۰۳

تولید کتاب گویا در سوره مهر. ۲۱۷

فهرستواره منابع درباره کتاب گویا، اباذر نصر اصفهانی ۲۱۹

نشریه اودیو فایل، مریم بیگدلی.. ۲۳۱

خرید کتاب های گویا ۲۳۵

ص: ۶

کتاب صوتی به لحاظ گفتاری، گویا Talking Book و از حیث شنوایی آن را Audio Books می نامند. اهمیت این پدیده در جامعه و فرهنگ نابینایان بر شخصی پوشیده نیست. همانطور که «یار مهربان» در فرهنگ عمومی، در کنار همه افراد از خردسالی تا پایان عمر با خوش زبانی و دانایی حضور دارد جامعه روشندان هم «یار مهربانی» دارند که «گوید سخن فراوان» و «پندآموز» است. با این تفاوت که درباره کتاب و یار مهربان عمومی بسیار گفته و نوشته اند، با دلسوزی از ضعف های آن گفته اند، نقش و جایگاه آن را تحلیل و بررسی کرده اند، اما در باب کتاب گویای روشندان به رغم اهمیت آن بسیار کم تحلیل و بررسی کرده اند؛ گویا برای اینان، یار نامهربان شده است، یا بهتر است بگوییم نامهربانی ها نصیب و قسمت آن شده است. البته منظورم در ایران و نهایتاً جهان اسلام است. اما در کشورهای دیگر، صدها مؤسسه به تولید و نشر آن اشتغال دارند و روشندان بدون دغدغه به انواع کتاب گویا دسترسی دارند؛ نیازهای آنان را به خوبی تأمین می نمایند.

تصور بفرمایید یک نابینا، فاقد مهم ترین حسی است که ارتباط انسان را با جهان و دنیای خارج سامان می دهد. انسان از راه دیدن و مشاهده با جهان مرتبط است. اما نابینا حس شنوایی را جانشین بینایی کرده و درصدد است از طریق شنوایی و تا حدی لامسه (کتاب بریل) اطلاع یابی کرده و تمامی اطلاعات، تصورات و علوم و فنون را کسب کند. از اینرو همت عالی نابینایی که در بین هزاران دانشجوی عادی، بهترین رتبه را در کنکور کسب کرده، باید ستود. نیز بعضاً در مقطع دکتری یا کارشناسی ارشد توانسته اند حتی رتبه های نخست کسب کنند. با اینکه منابعی مثل کتاب گویا در اختیارشان نبوده است. دسترسی اینان به منابع صرفاً از طریق قرائت والدین، همسر یا یکی از نزدیکان و استماع آنان بوده است. آیا افراد عادی

بدون اینکه به منابع دسترسی داشته باشند می توانند به چنین موفقیت هایی دست یابند؟ بالاخره با این مقایسه ها می توان به اهمیت کتاب گویا از یک طرف و همت بلند و تلاش های نابینایان برای دانش آموختن از طرف دیگر پی بُرد. دیگر معلولین هر کدام به نوبه خود، مشکلات و موانع دارند؛ ناشنوا، سخنان معلم را سر کلاس نمی تواند گوش دهد و مجبور است با دیدن لب ها و از طریق حرکت لب ها سخنان معلم را یاد بگیرد.

کتاب گویا شامل ابعاد و مسائل متنوعی است، ولی فناوری تولید کتاب گویا و ضرورت تأمین نیازهای جامعه کنونی نابینایان از همه مهم تر است. با اینکه جامعه روشندان به سرعت مدارج علمی را طی کرده و به مقاطع عالی صعود کرده و به شدت نیازمند منابع علمی است؛ اما تولید کتاب گویا بسیار کند و به شیوه های قدیمی و فاقد ضوابط مطلوب جریان دارد.

نابینایان از یک طرف در تمامی مراحل آموزش و پرورش و آموزش عالی مجبوراند، همان منابع و مواد درسی افراد عادی را امتحان دهند. یعنی با افراد عادی در یک کنکور شرکت می کنند، کنکور و آزمون های ویژه برای آنان وجود ندارد. این بی عدالتی بسیار کمرشکن است. تازه وقتی در چنین آزمون هایی شرکت کرده و قبول می شوند، به هنگام اشتغال یا هر نوع سهمیه بندی اداری، نابینایی برای آنان یک شاخص منفی محسوب می شود. تمامی مدیران و دست اندرکاران امور آموزشی و اجتماعی معلولین را به این ظلم مضاعف جلب می نمایم. آری ظلم مضاعف، زیرا از یک طرف باید در کنار افراد عادی تحصیل کنند اما وقتی نوبت، اشتغال می رسد، نابینایان به دلیل عدم صحت جسمانی و فقدان سلامت کنار زده یا شغل هایی که لایق آنها نیست به آنان تحمیل می کنند. نابینایی با زحمت فراوان در آزمون دکتری به رتبه عالی دست یافت، در دوره تحصیل هم با مساعدت همسرش که منابع را برایش می خواند، موفق شد تا بالاخره با تلاش فراوان در هیئت علمی دانشگاه عضو شد. ولی برای گذراندن فرصت مطالعاتی و موارد دیگر، همواره با ظلم و نابرابری مواجه بوده است. این فقط یک نمونه از نمونه های فراوان است.

لازم است کارشناسان بدون ملاحظه و مجامله، به بررسی مشکلات کتاب

گویا پردازند؛ راه کارهای برون رفت از این مشکلات را در گفتگو و هم اندیشی تحلیل نمایند.

به لحاظ کمی یک بخش مهم از جامعه معلولین، نابینایان هستند. اما نهادهای فرهنگی، نسبت به ضروری ترین نیاز فرهنگی آنان یعنی کتاب گویا تاکنون، غفلت داشته اند؛ با اینکه در جامعه اسلامی، رهبران دینی، آنان را صاحب حق دانسته اند. حضرت علی(ع) در فراز هفتم از فرمان به مالک اشتر درباره طبقه نابینا و ناشنوا و زمین گیران هشدار میدهد که همواره به فکر مشکلات آنان باش و از آنان روی برمگردان. فراتر از مسلمانی، به عنوان یک انسان مسئول و متعهد، توجه به هموعان و به ویژه توجه به افرادی که از وضعیت عادی مناسبی برخوردار نیستند، از وظایف همه انسان ها است. این کتاب با نگاهی به گذشته کتاب گویا، رصد تحولات این پدیده تا امروز؛ آنگاه تجزیه و تحلیل مشکلات و مسائل کنونی کتاب گویا است. البته با این رویکرد که به معضلات عینی، مشکلات دست به گریبان و همه گیر پردازیم و از موضوعات انتزاعی فاصله بگیریم.

این کتاب مجموعه مقالات در زمینه ها و ابعاد مختلف کتاب گویا است که توسط کارشناسان تدوین شده است. بیشتر این مقالات قبلاً در مجله توان نامه یا دیگر رسانه های وابسته به دفتر فرهنگ معلولین منتشر شده است.

در پایان بر خود فرض می دانیم از جناب حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی نماینده آیت الله العظمی سید علی سیستانی تشکر کنیم؛ ایشان همواره با توصیه و راهنمایی ها راه اینگونه طرح ها و پروژه ها را گشوده اند.

علی نوری

مرداد ماه ۱۳۹۸

ص: ۹

فصل اول: تاريخ پيدائش و تحولات

اشاره

ص: ۱۱

تحولات تاریخی کتاب گویا (۱)

پدیده ای که امروزه به نام کتاب گویا شناخته می شود، دو جنبه گفتاری یا گویایی و شنیداری یا شنوایی دارد و دارای تضایف مفهومی است. از یک نظر با حس شنوایی سروکار دارد و به نام کتاب شنیداری (Audio Book) است و از طرف دیگر با گفتار و سخن گفتن ارتباط دارد و کتاب گویایی یا Talking Book است. (۲)

کتاب گویا، ابتدا برای نابینایان ولی بعداً توسط عموم مردم استفاده شده است. انواع رسانه های صوتی از قبیل صفحه، نوار، دیسک و CD می توانند آن را اجرا کنند. به وسیله دستگاه های مختلف مثل ضبط و پخش صوت، فلشر، MP و کامپیوتر قابل استفاده است. هدف از ضبط کتاب گویا، انتقال متن کامل یک کتاب یا نوشته روی یک حامل صوتی است؛ به گونه ای که برای افرادی که قادر به خواندن نیستند قابل درک و شنیدن باشد. از اینرو، بین کتاب گویا و یک نمایش نامه رادیویی و یا نوار قصه، تفاوت های اساسی وجود دارد؛ زیرا معمولاً کتاب گویا توسط یک نفر خوانده می شود که لحن او نیز چندان احساساتی نبوده و بیش تر به کتابخوانی با صدای بلند شبیه است.

بدیهی است تمام کتاب هایی که منتشر می شوند، امکان گویاشدن ندارند. از این رو، همواره سیاست ها و معیارهایی برای انتخاب کتاب هایی که قرار است گویا شوند، در نظر گرفته می شود. معمولاً متونی که برای ضبط انتخاب می شوند، باید به لحاظ ادبی غنی بوده و قابلیت ضبط داشته باشند.

افراد بسته به علاقه و ذائقه ادبی خود، ممکن است طرفدار گونه های مختلف ادبی باشند. از این رو، در گویا کردن آثار ادبی باید به این تنوع در سلیقه توجه کرد. البته به دلیل محدودیت در امکانات، این انتخاب باید از میان آثاری که جوهره ادبی

ص: ۱۳

۱- نوشته محمد نوری و منتشر شده در مجله توان نامه، شماره ۲ و ۳، ص ۲۱-۲۸.

۲- دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ص ۱۳۵۱.

کافی دارند، انجام شود. سرمایه گذاری روی آثار ضعیف و کم ارزش، جز اتلاف آن سرمایه، نتیجه دیگری نخواهد داشت. (۱)

امروزه کاربرد کتاب گویا، منحصر به افراد نابینا نیست. کم بینایان، سالخوردگان و به ویژه مبتلایان به بیماری پارکینسون، خانم های خانه دار، افرادی که همیشه با اتومبیل در سفراند و زبان آموزان، برای تقویت مهارت های شنوایی یک زبان، می توانند از کتاب گویا، به عنوان رسانه ای قابل اعتماد، بهره جویند.

به ویژه افرادی که به دلیل ابتلاء به بیماری های شنوایی و تمرکز، نمی توانند روی متن تمرکز ذهنی داشته باشند.

تحولات جهانی: دانشمندان مسلمان در قرون نخستین اسلامی برای هر چیز چهار نوع وجود قائل بودند. مثلاً می گفتند این صندلی دارای چهار نوع وجود است. لفظ صندلی یک نوع وجود دارد و آن وجود لفظی و گفتاری است. وجودی هم در خارج وجود دیگر در ذهن و وجودی هم به صورت کتابت و نوشتاری دارد. این چهار وجود را با نام های لفظی، خارجی، ذهنی و کتبی نام گذاری کرده بودند. و تمامی اشیاء حاکم هستی را مشمول این قاعده می دانستند. هر یک از اینها را با قوه ای و حسی درک می کنیم. یعنی مدرک و شناسنده این چهار نوع وجود هم چهار نوع است. یک لفظ صندلی را با گوش؛ صندلی در خارج را با تصور، صندلی در ذهن را با درک عقلی و بالاخره صندلی کتبی را با دیدن و چشم می شناسیم. دانشمندان مسلمان در منابع منطقی و فلسفی این مبحث را به تفصیل مطرح کرده اند. نیز در اکثر کتابخانه های مهم بغداد، نیشابور، اندلس و جاهای دیگر در قرون ۴ تا ۸ق، سماع و شنیدن به عنوان یک روش برای کسب دانش مطرح بوده است. اما در آن زمان به دلیل عدم پیشرفت تکنولوژی، انسان هایی نقش گوینده را داشتند و کسان دیگر به عنوان شنونده، سماع می نمودند. اما در سده بیستم امریکایی ها با بسط و توسعه گفتار و گویایی در تولید کتاب به نتایج جدید دست یافتند و توانستند بخشی از نیازهای اجتماعی را مرتفع نمایند. نیز در اروپا و استرالیا هم کتاب گویا به دلیل نیازمندی به آن رشد کرد. در استرالیا جمعیت کم و

ص: ۱۴

پراکنندگی جمعیت زیاد بود و عملاً-تجمع بچه ها و برگزاری کلاس درس امکان پذیر نبود. از اینرو شبکه رادیو مسئولیت آموزش را بر عهده گرفت و دانش آموزان به روش مجازی سرکلاس حاضر می شدند. معلمان هم در رادیو درس می گفتند و متن درسی آنها، کتاب گویا بود.

از اینرو مدارس رادیویی در این حوزه پیشقدم بودند؛ مدارس رادیویی راه افتاد و مخاطب بدون این که معلم خود را ببیند، تنها با شنیدن صدای آموزگار، درسهایش را می آموخت. البته دروس عینی مثل فیزیک و شیمی بهتر از دروس تخیلی و ذوقی و احساسی مثل ادبیات نتیجه می داد. این سؤال همواره مطرح بوده که کتاب های ادبی را چگونه باید اجرا کرد؟ به هر حال مدارس رادیویی استرالیا، کتاب گویا را توسعه داد و به دیگر کشورها صادر کرد.

انجمن کتابداران امریکا، تحقیقی در سال ۱۹۲۹م انجام داد و مشخص شد کم تر از ۱۵ درصد افراد نابینا، توانایی و مهارت لمسی برای خواندن خط بریل و لذت بردن از کتاب خواندن را دارند. در پاسخ به نیاز نابینایان، دکتر روبرت اروین، مدیر اجرایی بنیاد نابینایان امریکا، برنامه ای را برای ضبط کتاب روی صفحه های گرامافون شروع و اصطلاح «کتاب گویا» (Talking Book) را نیز برای این نوع کتاب انتخاب کرد. البته پیش از آن هم فکر گویا کردن کتاب ها روی صفحه های گرامافون، در جلسات انجمن کتابداران امریکا مطرح شده بود، اما چون هزینه های انجام این کار بسیار بالا بود، اجرای آن به تعویق افتاد. حتی پس از شروع برنامه دکتر اروین (که خودش هم نابینا بود)، همواره به فکر یافتن راه هایی برای کاهش هزینه های تولید کتاب گویا بودند. بالاخره در سال ۱۹۳۱م، کنگره امریکا به بررسی کتاب گویا پرداخت و تصویب کرد که به این پروژه کمک کند. یعنی این پروژه جزء برنامه های ملی کشور امریکا شد و دولت موظف به اجرای آن گردید. و در سال ۱۹۳۲ کتاب گویا عملاً تولید شد. در سال ۱۹۳۵، رئیس جمهور وقت امریکا، بودجه نسبتاً خوبی را به تولید کتاب های گویا اختصاص داد و کتابخانه کنگره امریکا، مسئول انجام این پروژه شد. به این ترتیب، سایر کتابخانه های ملی و محلی نیز این کتاب ها را از کتابخانه کنگره امریکا دریافت کرده، به نابینایان امانت می دادند. در طول سال های بعد، در عین حال که سرمایه بیش تری به این کار تخصیص می یافت،

تلاش‌هایی نیز برای کاستن هزینه ضبط کتاب‌ها و ارتقای کیفیت و نیز انطباق آن‌ها با استانداردها انجام شد. اندک اندک دستگاه‌ها نیز پیشرفته‌تر شده، صفحه‌گرامافون جای خود را به محمل‌های دیگر و سرانجام به نوار کاست داد. در اندک فاصله زمانی، فعالیت‌های گسترده‌ای برای تولید کتاب‌گویا، توسط سایر مؤسسات در اقصی نقاط جهان آغاز و پس از مدتی، حتی متن برخی مجله‌ها نیز روی نوار ضبط شد. این مجله‌ها که اغلب از میان نشریات و پرتفردار انتخاب می‌شدند، مجله‌های گویا (Talking Magazines) نامیده شدند.

حادثه دیگر که به توسعه کتاب‌گویا کمک کرد، پروژه هارینگتون در زمینه شناسایی قبایل بومی آمریکا بود. در سال ۱۹۳۳ جی. پی هارینگتون که در رشته مردم‌شناسی کار می‌کرد، آمریکای شمالی را در نوردید تا تاریخ قبایل بومی آمریکایی را روی دیسک‌های آلومینیومی با استفاده از گرامافونی که با برق اتومبیل کار می‌کرد ضبط کند. در جریان اجرای این پروژه تجارب سودمندی کسب شد. کتاب سخنگو چند سال بعد همان سنت قصه‌گویی که هارینگتون سال‌ها پیش تحقیقاتی درباره آن را انجام داده بود، زنده کرد. تا اینکه در سال ۱۹۳۵، پس از آن که کنگره تصویب کرد کتاب‌های سخنگو برای شهروندان نابینا به رایگان ارسال شود، تحول جدیدی به وقوع پیوست و پروژه «کتاب برای نابینایان بزرگسال» به طور جدی دنبال می‌شد.

در سال ۱۹۴۱، در ضبط چند کتاب‌گویا، از جذابیت‌هایی مثل موسیقی استفاده شد. برای مثال، در کتابی که درباره زندگی موتزارت بود، قطعاتی از موسیقی پیانو نیز ضبط شد؛ یا در کتابی درباره طبیعت و غریزه پرندگان تألیف شد البته همراه با صدای آوای آواز آنها.

این کار به ویژه از آن نظر که مخاطب اصلی این کتاب‌ها نابینایان بودند، کمک زیادی به درک فضای کتاب و انتقال برخی مفاهیم می‌کرد.

در این زمان کشف دیگری شد و معلوم شد با این روش می‌توان در آموزش و تدریس و انتقال مفاهیم استفاده کرد. مثلاً برای آموزش زبان و مکالمه بسیار مؤثر بود. چون، کتاب‌های گویا ابزار مناسبی برای انتقال نوع صدا یا نوع گفتن کلمه محسوب می‌شوند.

در سال ۱۹۵۲ اهمیت کتاب گویا برای کودکان و نوجوانان بیشتر معلوم شد. به این ترتیب، کتاب گویا از انحصار بزرگسالان خارج و کتاب های کودکان و نوجوانان نیز به چرخه کتاب های گویا وارد شد. زیرا کودکان را باید با «روش مادری» یا سخن گفتن آموزش بدهند.

از اینرو ابتدا برخی از کتاب های آموزشی و درسی روی کاست پیاده شد و به دنبال آن کتاب های ادبی و داستان و حکایات ارائه شدند. در سال ۱۹۷۰ شرکت کتاب گویا شروع به اجرای طرح اجاره کتاب صوتی کرد و خدمات فروش محصولات خود را به کتابخانه ها توسعه داد. به این ترتیب کتاب گویا هر چه بیشتر جایگاه خود را میان مردم باز کرد و طرفداران بسیاری یافت. در اواسط دهه ۱۹۸۰ نشر کتاب گویا، فعالیت با گردش مالی بالغ بر چندین میلیارد دلار در سال داشت. سپس با پیدایش لوح فشرده و سی دی، طرفداران آثار صوتی بیشتر شد.

با پیدایش کامپیوتر و بعداً اختراع اینترنت و نیز پیدایش شبکه های ماهواره ای، کتاب گویا هم از هر نظر متحول شد. چون با توسعه اینترنت، تکنولوژی های ارتباطی، فرمت های جدید فشرده صوتی و دستگاه های پخش صوتی MP۳ که به راحتی قابل حمل هستند، محبوبیت کتاب های سخنگو به شکل شگفت انگیزی رو به افزایش گذارد. این رشد با دسترسی به خدمات دانلود کتاب های گویا شدت یافت. همگانی شدن دستگاه های پخش موسیقی نیز کتاب های سخنگو را برای عموم افراد قابل دسترس تر ساخت. در خارج از کشور با توجه به اهمیتی که برای فرهنگ سازی مطالعه قائل هستند این موضوع را از دوران کودکی پی می گیرند و از روش های گوناگونی هم بهره می برند، به طور نمونه در کشور آلمان کتاب های شنیداری در سبدهای خوارکی کودکان عرضه می شوند. این انتشاراتی ها در تهیه این عناوین به این مسأله توجه شده که کودکان فارغ از سن و جنس خود بتوانند کتابی انتخاب کنند که هم سرگرمشان کند و هم محتوای آن برایشان جذاب باشد.

هنوز کتاب گویا به انتهای سر منزل مقصودش نرسیده و به نظر می رسد در همه کشورها به ویژه جهان پیشرفته در سال های آینده شاهد پیشرفت های بیشتر در این زمینه باشیم.

تحولات در ایران: تا قبل از تولید کتاب گویا در مؤسسه خزانلی یا مؤسسه ملی

بهزیستی نابینایان در دهه چهل شمسی، نابینایان هیچ منبعی برای مطالعه به صورت شنیداری نداشتند فقط گاه بیگاه به رادیو گوش می دادند. زیرا مدیریت رادیو برای رعایت حال آنان، گاه برنامه های علمی و آموزشی تولید می کرد. مثل آموزش زبان خارجه. البته برخی نابینایان که تمکن مالی داشتند، معلم خصوصی استخدام می کردند. معلم با خواندن کتاب امکان آموختن را فراهم می آورد. راه دیگر برای نابینایان، فراگیری به وسیله متون بریل بود. تولید مواد خواندنی مناسب برای نابینایان ایران به روش بریل، به کم تر از صدسال پیش باز می گردد. اولین بار عده ای از ارامنه اصفهان، برخی کتاب ها را به بریل برگرداندند. اما نخستین مؤسسه ای که رسماً برای خدمت به نابینایان تأسیس شد، مؤسسه ای بود که دکتر خزائلی، در دهه چهل بنیانگذاری کرد. در سال ۱۳۴۹ش، دولت مؤسسه ملی بهزیستی نابینایان را تأسیس کرد که بعدها با همکاری انجمنی که دکتر خزائلی بنیان نهاده بود، به تهیه و توزیع کتاب های بریل و گویا برای نابینایان اقدام کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس سازمان بهزیستی کشور، مؤسسه ملی نیز به «سازمان بهزیستی خدمات نابینایان رودکی» تغییر نام داد.

سازمان رودکی، ابتدا کتاب های درسی مدارس را نیز ضبط می کرد، اما بعدها حوزه خدمات آن تنها برای بزرگسالان و در حیطه کتاب های غیردرسی مشخص شد و تولید کتاب های درسی به صورت گویا و بریل، به سازمان کودکان استثنایی که وابسته به وزارت آموزش و پرورش است، واگذار گردید.

حدود دو دهه، سازمان رودکی فعال ترین تشکیلات در عرصه تولید کتب گویا و بریل بود. ولی در حال حاضر، یکی از تولیدکننده های کتاب گویا در کنار چندین تشکل دیگر است. به ویژه در عرصه بزرگسالان و کتب عمومی فعال است. ضبط کتاب را توسط گویندگان حرفه ای یا داوطلب، در استودیو و یا بدون استودیو انجام می دهد. کتابخانه گویای رودکی یکی از غنی ترین کتابخانه های گویا بوده است ولی سال به سال از منابع آن کاسته می شود. رودکی به جز این کتابخانه، دو کتابخانه دیگر، یکی مختص کتاب های بریل و دوم شامل کتاب های بینایی در اختیار دارد. کتابخانه بینایی در حقیقت، منبع اصلی گویندگان و نابینایان برای انتخاب و ضبط کتاب است. متأسفانه این کتابخانه در منابع بسیار که درباره

نابینایان و نابینایی در جهان به زبان های مختلف مثل عربی، فرانسه و انگلیسی منتشر می شود، خالی است. نیز کتابهای گویا که در مراکز جهان تولید شده، اغلب در این کتابخانه به چشم نمی خورد.

از طرفی، مدرسه نابینایان خزائلی، با کمک سازمان کودکان استثنایی، به تولید کتاب های درسی گویا برای تمام دانش آموزان نابینا اقدام و برای انجام این مهم، استودیوهای ضبط کتاب نیز دایر کرد.

اما نه مؤسسات پیشین که نام برده شد و نه سایر مؤسساتی که بعدها در زمینه تولید کتاب گویا فعال شدند، مانند «کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد» و «مؤسسه نهاد گذاری مطالعات علمی و پژوهشی گویا»، هیچ یک، وظایف تخصصی مثل گویاسازی منابع ادبیات کودکان یا گویاسازی منابع دینی، یا گویاسازی نشریات تخصصی برای خود قائل نبودند. به عبارت دیگر تقسیم کار دقیق وجود نداشت و اکثر مؤسسه ها به کارهای تکراری رو آورده و از پروژه های سخت رویگردان بودند.

در سال های اخیر، یک ناشر ایرانی (نشر ماه ریز) نیز به تولید کتاب گویا در قالب نوار کاست اقدام کرد. اگر چه تعداد این نوارها در حال حاضر دو یا سه عدد بیشتر نیست، از این حیث که این نوارها دقیقاً به نام کتاب گویا منتشر می شوند، دارای اهمیت خاصی هستند. زیرا این آثار از ابتدا، به منظور گویاشدن، ترجمه و تدوین می شوند و امتیاز تکثیر آن ها نیز در انحصار ناشر است.

نیز در دو دهه اخیر ناشران و مراکز دیگری به گویاسازی روی آورده اند و این حرفه توسعه قابل توجه داشته است. مؤسسه نوین کتاب گویا با مدیریت فاطمه محمدی که نقش فعالی در گویاسازی داشته، یکی از این مراکز است. برخی از مهم ترین آثاری که توسط این مرکز گویا شده عبارت است از:

آتش و بال پروانه از عارفانه های خواجه عبدالله انصاری با گویندگی مسیحا برزگر، یک عاشقانه آرام از نادر ابراهیمی با گویندگی پیام دهکردی، چهار میثاق (خودشناسی و خودیاری) اثر دون میگوئل رویز با گویندگی نیما رئیسی، نیروی حال (پاسخ به پرسش های معنوی) اثر اکهارت تول با گویندگی مسیحا برزگر، شیوه های مدیریت: استیو جانز (مدیریت) اثر جی الیوت با گویندگی میکائیل شهرستانی، قورباغه را بخور! (مدیریت زمان) اثر برایان تریسی با گویندگی مهدی

بقایان، کیمیاگر (رمان، ۶ عدد سی دی) اثر پائولو کوئلیو با گویندگی محسن نامجو، یک روز دیگر (رمان) اثر میچ البوم با گویندگی میکائیل شهرستانی، حسنگ وزیر (بخشی از تاریخ بیهقی) با گویندگی اردلان زرغام، و ما نیز آنها بودیم (داستان) اثر کیانوش کاکاوند با گویندگی سعید بحرالعلومی، پیامبر و رازهای دل (عارفانه) اثر جبران خلیل جبران با گویندگی مسیحا برزگر.

کتاب های تو تویی؟! (داستانهای کوتاه الهام بخش اثر امیر رضا آرمیون) با گویندگی الهه گل پری، علیرضا ناصح، تنور و داستان های دیگر (مجموعه داستان) اثر هوشنگ مرادی کرمانی با گویندگی شاهین علایی نژاد، قصه های کلیله و دمنه اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی نیما کرمی، قصه های مرزبان نامه اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی علیرضا محمدی، قصه های سندباد نامه و قابوسنامه اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی داریوش فائزی، قصه های مثنوی مولوی اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی شاهین علایی نژاد، قصه های قرآن اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی مصطفی رحماندوست، قصه های شیخ عطار اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی شبلم مقدمی، قصه های گلستان و ملسان اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی سهیل محزون، قصه های چهارده معصوم اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی مسیحا برزگر، ولت ده تایی قصه های خوب (پکیج جدید) اثر مهدی آذر یزدی با گویندگی گروهی از گویندگان.

نشر نوین کتاب گویا آثار فوق را برای گروه سنی نوجوان یا بزرگسال تولید کرده و کتاب هایی هم برای گروه سنی کودک تهیه کرده که عبارتند از: پنج تا انگشت بودند (قصه و ترانه) اثر مصطفی رحماندوست با گویندگی مصطفی رحماندوست، قصه های من و مامان (قصه و ترانه) اثر ویولت رازق پناه با گویندگی نورا ممتازی، قصه های من و مامان ۲ (قصه و ترانه) اثر ویولت رازق پناه با گویندگی نورا ممتازی، بر بال آرامش (مراقبت برای کودکان) اثر مؤسسه پژوهشی کودکان دنیا با گویندگی رکسانا مهرافزون.

همانطور که از تعداد عناوین گویاشده در نشر نوین پیدا است، این مرکز دارای کارنامه وزینی است و توانسته در این زمینه تحولات جدی ایجاد نماید.

از تلاش های دانشگاه های کشور در این زمینه نباید غفلت کرد. زیرا همه

دانشگاه‌ها تعدادی نابینا داشتند و آنان معمولاً تشکلی ایجاد کرده‌اند. نخستین اقدام این تشکل‌ها، اخذ امکانات از ریاست دانشگاه برای گویا کردن متون درسی بود. دانشگاه اصفهان از دیگران پیش قدم و با سابقه‌تر است. شخص نابینایی به نام محمد سمیعی، انجمن نابینایان را در این دانشگاه تأسیس کرد و گاه تا هشتاد عضو نابینا داشت. این انجمن با مشارکت خود روشندان و اهتمام آنان منابع بسیاری را گویا نمود آن هم آثار مرجع مثل تاریخ طبری. البته متناسب با فناوری و امکانات زمان خودشان کار می‌کردند. به عنوان نمونه با ضبط صوت و روی نوار کاست ضبط می‌کردند و چون امکانات ویرایش فنی نداشتند، کیفیت کارها بسیار نازل و گاه قابل شنیدن نیست. با این حال آنان سنگ بنایی را گذاشتند که بعداً توسعه یافت.

در سال‌های اخیر مؤسسه امام رضا(ع) به ریاست آقای محمد عبداللّه‌یان اقدامات گران سنگی در این زمینه داشت. به ویژه جای خالی منابع قرآنی گویا را تا حدی جبران کرد. این مؤسسه چند مجله قرآنی منتشر می‌کند و یک نشریه به سبک بریل دارد. نیز یک مجله قرآنی به نام بینات به روش بینایی و همراه با CD گویایی هم منتشر می‌کند. نیز برای گویاسازی مجموعه آثار مرحوم مرتضی مطهری و مجموعه آثار استاد محمد رضا حکیمی تلاش‌های جدی داشته است. در مجموع کارها و تلاش‌های این مؤسسه، تا حدی خلأهای کتاب گویا در عرصه علوم قرآنی و منابع اسلامی شیعی را پر کرده است.

دفتر فرهنگ معلولین از مهرماه ۱۳۹۰ کارش را آغاز کرد. این دفتر وابسته به مؤسسه جهانی آل‌البیت لاحیاء التراث می‌باشد. از ابتدای تأسیس کار گروه ویژه برای کتاب گویا و نیز استودیو و دیگر امکانات مورد نیاز فراهم آورد و خط مشی مدون و منظمی را آغاز کرد. مدیریت بخش کتاب گویا در این مؤسسه، خانم ضیائی فراز نابینایان فعال در ایران است. این گروه تا کنون حدود چهار هزار ساعت از منابع مهم و مرجع را گویا نموده است. مهم‌تر اینکه فقط به کتاب اکتفا نکرده و گویاسازی را به نشریات آکادمیک بسط داده و شیوه‌های ابتکاری مثل مجموعه سازی منابع گویا را اجرا کرده است.

خط مشی این دفتر تأمین منابع مورد نیاز معلولین در زمینه علوم اسلامی -

انسانی در سراسر جهان است و کار به دست خود توان یابان و معلولین عزیز اجرا می گردد. نشریه حاضر بسیاری از کارهای گویای این مرکز را معرفی کرده است.

کتابخانه آیت الله خامنه ای در قم به مدیریت آقای حسن عبدلی، مرکز دیگری است که در عرصه کتاب گویا فعال بوده است. خط مشی این مرکز گویاسازی عمدتاً برای کودکان و نوجوانان است. کارنامه و فعالیت های این مرکز در همین مجله معرفی شده است.

سیر کتاب گویا در ایران را در یک نمودار اینگونه می توان نشان داد:

دهه چهل شمسی: آغاز گویاسازی منابع عمومی در مراکز دولتی یا وابسته به دولت.

دهه پنجاه و شصت: توسعه کتاب گویا در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی؛ ورود ناشران خصوصی کوچک به عرصه کتاب گویا جهت عموم مردم.

دهه هفتاد و هشتاد: اهتمام مراکز دولتی برای گویاسازی؛ ورود مراکز انتشاراتی به کتاب گویا و توسعه کتاب گویا برای عموم مردم.

دهه هشتاد و نود: شکل گیری مؤسسات خیریه دینی و اقدام آنان به گویاسازی منابع دینی؛ فعال شدن نشریات دینی و اجتماعی برای گویاسازی متن نشریه و عرضه همراه نشریه.

نمودار مزبور، نشانگر جریان کلی و با چشم پوشی از استثناها و جریان های کوچک است.

کارآیی و اهمیت: کتاب گویا در ایران در عرصه ها همیشه مهم بوده و هیچگاه کارآیی و تأثیر خود را از دست نداده است. کتاب گویا در آموزش زبان دوم مثل آموزش زبان انگلیسی، حدود شش دهه سابقه دارد و هیچگاه فراگیری و توسعه آن کاهش نیافته است. زیرا همیشه متقاضی داشته است. مهاجرت گروهها و اقشار در رخدادهای مهم و عمومی به خارج از کشور و نیز سیر رفت و آمد زائران و جهانگردان به زبان آموزی و تولید متون شنیداری بر آموزش زبان از عوامل مؤثر در توسعه کتاب گویا بوده است. پیش از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، جهانگردان بسیار به ویژه از کشورهای غربی به ایران می آمدند. افراد مرتبط و مشاغل در ارتباط با جهانگردان تلاش می کردند، زبان آنها را بدانند تا مثلاً برای فروش کالا به آنان مشکل نداشته

باشند. از اینرو به سراغ متون گویایی آموزش زبان می رفتند. پس از پیروزی انقلاب و گسترش روابط و مناسبات با کشورهای سوریه و عراق؛ نیز ازدیاد حجاج، زائران برای آموختن زبان عربی به سراغ متون گویایی آموزش زبان می رفتند. علاوه بر آن، در چند نوبت مهاجرت به دیگر کشورها و نیز از عراق و افغانستان به ایران افزایش یافت. افزایش مهاجرت با ازدیاد رویکرد به زبان آموزی و گسترش متون گویایی آموزش زبان در ارتباط تنگاتنگ است.

عامل و متغیر دوم که در گسترش کتاب گویا مؤثر بوده، کودکان و نوجوانان می باشند. این قشر برای فراگیری مفاهیم اولیه در فرهنگ فارسی و نیز برای یاد گرفتن زبان دوم و نیز یاد گرفتن مفاهیم علوم و فنون و مهارت ها نیاز مبرم به کتاب گویا دارند. کتاب گویا ابزار بسیار مهم در آموزش و پرورش آنها است. البته ساختار و سبک کتاب گویای این قشر با کتاب گویای با کتاب دیگر اقشار متفاوت است. این نوع کتاب گویا با تکرار، آهنگ و شعرهای ساده فهم، یا با قصه، آداب اجتماعی و اخلاقی را به آنها یاری می دهد.

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۵۰، مرکزی برای تهیه نوار موسیقی و قصه برای بچه ها تأسیس کرد که نام آن، مرکز تهیه نوار و صفحه برای کودکان و نوجوانان بود. گرچه این مرکز این فعالیت را مشخصاً برای کودکان نابینا پایه گذاری نکرده بود، به هر حال می توان از آن به عنوان اولین مرکزی که برای کودکان مواد شنیداری تولید می کرد، نام برد. نخستین محصول این مرکز، نوار ماهی سیاه کوچولو صمد بهرنگی بود که توسط خسرو برونوش که در آن زمان تهیه کننده رادیو بود، تولید شد. اداره این مرکز بعدها به احمدرضا احمدی سپرده شد و توسط او گسترش یافت. «شماری از قصه هایی که کانون به صورت کتاب منتشر می کرد، به صورت صفحه و بعداً نیز کاست منتشر شد، از قبیل گل اومد، بهار اومد از منوچهر نیستانی، ماهی سیاه کوچولو از صمد بهرنگی و لی لی حوضک از م. آزاد با موسیقی خانم قراچه داغی».

از جمله تولیدات دیگر این مرکز، مجموعه هایی بود که تحت عنوان صدای شاعر منتشر می شد. در این مجموعه ها شاعرانی مانند احمد شاملو و مهدی اخوان ثالث، اشعار خود را بازخوانی و ضبط می کردند. هم چنین بود مجموعه زندگی و آثار که در

حقیقت، ترجمه آثاری بود که به همین شکل در اروپا منتشر شده بود و بعدها زندگی و آثار موسیقی دان های ایرانی نیز به آن افزوده شد. تقریباً قسمت عمده این فعالیت ها، پس از انقلاب اسلامی متوقف شد و دیگر ادامه نیافت. در عوض پس از انقلاب، خط مشی جدید پیدا کرد و تلاش کرد منابع مذهبی و انقلابی را گویاسازی کند. هر چند برخی از این آثار ضعیف بود و تأثیر منفی داشت.

انتشارات ابتکار نیز در سال ۱۳۵۹، فعالیت جدیدی را در عرضه مواد شنیداری آغاز کرد. تولیدات نشر ابتکار، از آن نظر اهمیت دارد که بخش عمده ای از آن، مشخصاً برای کودکان و نوجوانان تهیه شده است. مواردی مانند شازده کوچولو با ترجمه و صدای احمد شاملو، دن کیشوت (متن ساده برای نوجوانان) با صدای سیروس ابراهیم زاده، خروس زری، پیرهن پری با صدای احمد شاملو و موسیقی بابک بیات، خرگوش و ستاره ها از غلامرضا جورکش و خاله ماندگار م. آزاد، از جمله این آثار هستند. هر چند در تولید این آثار نیز به طور خاص، کودک نابینا مدنظر نبوده است. اما در فرهنگ نابینایان بسیار مؤثر بوده است.

مهم ترین و مؤثرترین مرکزی که در ایران به روش کاملاً علمی و با استفاده از تجارب جهانی برای کودکان نابینا کار کرد، شورای کتاب کودک بوده است. پروژه «ادبیات کودکان و نوجوانان معلول» در سال ۱۳۶۰ در این مرکز آغاز شد. شورا کتاب همسازی کودکان معلول با جریان زندگی روزمره، را در سال ۱۳۶۳ منتشر کرد. در این کتاب که نوشته اورجایستر، توردیس و به ترجمه ثریا قزل ایاغ بود، در خصوص اهمیت کتاب های مناسب برای کودکان ویژه (نابینا، ناشنوا، کم توان ذهنی، کندخوان و ...) و انواع کتاب های بریل، گویا، لمسی و آسان توضیحاتی داده شده است.

تجربه عملی ساخت کتاب برای کودکان ویژه در شورا، در اوایل دهه هفتاد اتفاق افتاد و در سال ۱۳۷۴ نیز گروه کتاب گویا، رسماً در شورا شکل گرفت. نخستین تجربه در این خصوص، به ضبط استودیویی کتاب رسم ما سهم ما اثر مهدخت کشکولی باز می گردد که توسط منصوره شجاعی انجام شد. از همان ابتدای کار، در حوزه کتاب گویا، حدود و ثغور کار مشخص شد. به این ترتیب، کتاب گویا در حقیقت نوعی کتابخوانی با صدای بلند است که با امانتداری کامل انجام می شود،

در واقع گوینده، حکم چشم شنونده را دارد و هر آن چه را به کتاب چاپی و همین طور مشخصات ضبط اثر مربوط می شود، در نوار قید می کند و مشخصات کامل اثر، از جمله مشخصات کتاب شناختی، نام سرفصل ها، پانویس ها، نام گوینده، محل ضبط، تاریخ ضبط و ... نیز در ابتدای کار خوانده می شود. در این خصوص، جزوه ای به نام دستورالعمل ضبط کتاب های گویا، توسط ثریا قزل ایاغ تهیه شد که در اختیار گویندگان قرار گرفت تا براساس آن، کار ضبط کتاب را انجام دهند. بر این اساس، گوینده متن وظیفه دارد که متن کتاب را بی کم و کاست، اما بدون دخالت دادن احساسات خود در آن، با صدای بلند بخواند.

تا کنون بیش از ۱۵۰ عنوان کتاب گویا، برای گروه های سنی مختلف، از پیش دبستان تا نوجوان، براساس همین دستورالعمل ها توسط گویندگان داوطلب در استودیوهای مختلف ضبط شده است. با وجود آن که از همان ابتدا متفاوت بودن کتاب گویا با نوار قصه و نمایش نامه رادیویی مشخص شده بود، اما به کار بردن موسیقی در ضبط کتاب ها، منافاتی با اصول ضبط کتاب گویا نداشت. بنابراین، متناسب با متن و حال و هوای کتاب، موسیقی به صورت زنده یا از پیش ضبط شده، برای همراهی با متن تهیه یا انتخاب می شود. با وجود آن که گوینده حق دخالت دادن احساسات خود را حین خواندن اثر ندارد، با کمک موسیقی تا حدودی فضای حسی داستان را منتقل می کند و متن نیز با وجود یک گوینده واحد، از حالت یکنواختی خارج می شود.

به دلیل رعایت حقوق مؤلف (کپی رایت) هر اثر، از هر کتابی تنها به تعداد محدود و فقط برای نگهداری در کتابخانه گویای مرکز خدمات بهزیستی نابینایان رودکی و نیز آرشیو شورای کتاب کودک و برخی دیگر از نهادها، از جمله کتابخانه فراگیر فدک تولید می شود. کتابخانه فراگیر فدک، کتابخانه ای است که با همکاری مشترک یونسف، شورای کتاب کودک و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، در سال ۱۳۸۰ تأسیس شد و هدف آن خدمات دهی به کلیه کودکان ویژه (نابینا، ناشنوا، کم توان ذهنی) بود. در این کتابخانه، اشکال گوناگون کتاب از جمله کتاب های پرده ای (ناشنوایان)، کتاب های آسان (ناشنوایان، کم توان ذهنی)، حسی - لمسی (نابینایان)، بریل (نابینایان)، گویا (نابینایان) نگهداری می شود.

انتخاب و تهیه منابع این کتابخانه، به عهده گروه کتاب ویژه شورای کتاب کودک بوده است.

مبحث دیگر مربوط به توسعه فرهنگ دینی و توسعه فرهنگ فارسی با استفاده از کتاب گویا است. اساساً بدون کتاب گویا فرهنگ ملی یک کشور را نمی توان توسعه داد. زیرا بخش عمده فرهنگ شفاهیات، فالكور، فكاهیات، ضرب المثل و عناصر ادبی است و اینها باید رودرو و شفاهی تعلیم شود.

در بخش تبلیغ و توسعه فرهنگ دینی، سهم و مشارکت معلولین در ایران غایب است. یعنی هنوز ذهنیت و تصور درستی از توانایی هایی معلولین در امور توسعه فرهنگ دینی وجود ندارد. با اینکه کلیسا قرن ها است از معلولین به عنوان مبلغ دینی استفاده کرده و کارآمدی آنان را آزموده است. حتی وهابیون عربستان در افغانستان و پاکستان با آموزش چند ماهه معلولین آنان را تبدیل به مبلغین مؤثر و پرکار می کنند. یک نابینا، سه ماهه تمامی قرآن را حفظ می شود زیرا حافظه قوی دارند. و پس از آن به عنوان محافظ قرآن و امام جماعت به تبلیغ گمارده می شود.

متأسفانه حتی حوزه های علمیه ایران در این زمینه بسیار ضعیف عمل کرده اند و تلقی کاملاً خطایی از معلولین دارند.

دیگر تحولات: در کتاب گویا، تولید آن یک جنبه است و برای کتاب گویا، نیاز به اقدامات دیگر هم هست. متأسفانه در ایران ابعاد کتاب گویا متناسب با هم و در ارتباط با یکدیگر رشد نکرده است. به همین دلیل این پروژه همواره با مشکلاتی مواجه بوده است. فهرست وار به برخی از جوانب مهم کتاب گویا اشاره می شود:

۱. اطلاع رسانی، نهاد خاصی متکفل اطلاع رسانی نبوده است. از اینرو برخی کتب چندبار گویا شده، از طرف دیگر آثار مبرم و ضروری بوده که گویا نشده است. کسانی برای گویاسازی آثاری نمی دانند به چه مرجع و مرکزی مراجعه کنند؛ مراکز چه خط مشی دارند و کارشان چه کیفیتی دارد؟ پاسخ همه این پرسش ها در فرایند اطلاع رسانی به دست می آید. اما متأسفانه اطلاع رسانی در این زمینه بسیار ضعیف است.

۲. نهادهایی مثل کتابخانه ملی ایران که متکفل فهرست سازی و مآخذشناسی منابع است، باید برای کتب گویا هر سال فهرست تدوین کند و منتشر نماید. اگر

این فهرست ها شامل نمودارهای آماری و چکیده نویسی باشد کارآیی آن مضاعف خواهد شد.

کتابشناسی ملی ایران، از سال ۱۳۷۳، کتاب گویا را به عنوان یک قالب مستقل، در مجموعه آثار منتشر شده در ایران تلقی و کتاب های گویا را در هر کتابشناسی، با مشخصات کامل معرفی می کند. البته در سال ۱۳۷۴ نیز فهرستگان کتاب های گویای ایران منتشر شد. (تعاونی، شیرین (خالقی): فهرستگان کتاب های گویای ایران، تهران؛ کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴). این کتابشناسی ۱۰۶۹ کتاب گویا را که در ۱۵ مرکز نگهداری می شود، معرفی کرده است.

مشکل اینست که مراکز بسیاری هست که صدها ساعت کتاب گویا کرده اند اما چون مجوز نگرفته اند در فهرست های مزبور نیامده و معرفی نشده اند.

۳. نقد کتاب گویا به صورت جریان منظم، دائمی و فراگیر وجود ندارد. به همین دلیل ضوابط و ملاک های ارزیابی، اصول نقد و دیگر شاخص های نقادی پخته و کامل عرضه نشده است. و چندین دهه است، کتاب گویا بدون تغییر جدی و بدون تحولات اساسی عرضه می شود.

۴. تبادل و تعامل سازنده بین جریان گویاسازی در داخل یا نهادهای خارجی وجود نداشته است. و جریان گویاسازی در داخل بدون توجه به پیشرفت ها و ابتکارات در جهان مدرن، تداوم داشته است. از اینرو در طی چندین دهه ساختار و سبک یکسان و بدون تغییر چشم گیر داشته است. نیز کارشناسان خبره و زبده تربیت نشده اند.

مآخذ: «تصویری گویا از کتاب گویا در ایران»، لیلا (رؤیا) مکتبی فرد، پژوهشنامه، ش ۴۰، ص ۴۳-۴۹(۱)؛

«نشست بررسی کتاب گویا»، خبرگزاری مهر (mehrnews.com)؛ «گفت و گو با عوامل تولید کننده کتاب های گویا»، خبرگزاری فارس؛ المکتبات الاسلامیه واژها فی التعلیم، علی بن علی الجهنی، المدینه المنوره، ۱۴۲۵ق، ص ۱۶۷-۱۸۹؛ تاریخ شفاهی نشر ایران، احمدی، احمدرضا، به کوشش عبدالحسین آذرنگ و علی دهباشی،

ص: ۲۷

۱- . برای تألیف مقاله حاضر، از مقاله خانم مکتبی فرد بسیار استفاده شده و پاره ای از مطالب عیناً نقل شده است.

تهران، ققنوس؛ گزارش شورای کتاب کودک به مناسبت ۲۰ سال تلاش ۱۳۴۱-۱۳۶۱، انصاری، نوش آفرین، ۱۳۶۱: ۳-۵۰؛
دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، سلطانی، پوری: راستین، فروردین، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۷۹؛ فرهنگنامه کودکان و
نوجوانان، میرهادی، توران، ج ۲، ص ۱۰۷-۱۷۹، ۱۳۷۲؛ المکتبات الجامعیه، احمد بدر و محمد فتحی عبدالهادی، قاهره، دار
غریب، ۲۰۰۱م، ص ۱۹۱-۱۹۳.

ص: ۲۸

کتاب گویا: تعریف، تاریخ تحولات (۱)

چکیده

پس از اختراع برق، هر چند ماه، شاهد اختراع وسایل الکترونیکی و الکتروتکنیکی بوده ایم. رادیو، تلویزیون، ضبط و پخش صوت و کامپیوتر همگی در یک قرن اخیر اختراع و عرضه شده اند. این اختراعات زمینه پیدایش و ظهور نوعی جدید از کتاب را فراهم آورد. این کتاب جدید، از اجزایی به نام کلمات و جملات ملفوظ به جای کلمات و جملات مکتوب تشکیل می شود. مطالعه کننده آن به جای خواندن با چشم و استفاده از بینایی، با گوش، کلمات و جملات را می شنود. سومین تفاوت در حامل آنها است. کتاب بینایی یا کاغذی روی کاغذ عرضه شود ولی حامل کتاب گویایی شنیداری، ابزار یا دستگاه صوتی یا رسانه صوتی است.

ظهور و گسترش این نوع کتاب، تحولات عمیقی در جوامع انسانی در پی داشت. به ویژه برای نابینایان این امکان را به وجود می آورد که متون را مطالعه کرده و در سرنوشت جامعه خودشان مشارکت نمایند.

این مقاله به معرفی ابعاد کتاب گویا و سپس به تاریخ تحولات آن می پردازد. البته کتاب گویا دارای ابعاد وسیع و پیچیده است و در یک مقاله نمی توان همه مباحث آن را بررسی کرد. مؤلف هم تلاش کرده چشم انداز کلی عرضه کند. حتماً در شماره های بعد این نشریه، زوایای کتاب گویا بررسی خواهد شد.

کتاب گویا یا کتاب صوتی یا کتاب شنیداری (Audio Book یا Talking Book) متن کتابی است که توسط یک یا چند گوینده، خوانده می شود و به صورت فایل صوتی

ص: ۲۹

۱- نوشته سعید محمدیاری، کارشناس کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین منتشر شده در مجله توان نامه، شماره ۱، ص ۲۰-۲۴.

عرضه می شود. کتاب گویا ممکن است با موسیقی یا افکت های موسیقایی همراه باشد. و گاه فقط دارای صدای خواننده متن است.

گاهی اوقات نویسنده با صدای خودش کتاب را می خواند و گاهی گویندگان حرفه ای این کار را انجام می دهند. این کتاب ها در دسته بندی های مختلف مثل: داستان، رمان، کودک و نوجوان، مذهبی، آموزشی - علمی، هنری طبقه بندی شده اند. از این نظر تفاوتی با کتاب کاغذی ندارند. یعنی همه انواع کتب می توانند به شیوه دیویدی یا کنگره (LC) رده بندی شوند. کتاب گویا به دو صورت «روخوانی» و «برخوانی» یا حفظ خوانی تولید می گردد. کتاب گویا از نظر دستگاه پخش صدا، دارای انواع مختلف است: بر روی نوار کاست، لوح فشرده یا CD، دستگاه گوینده یا Mp3 Player و گوشی تلفن همراه دارای برنامه گویایی قابل استفاده می باشند.

هدف از ضبط کتاب گویا انتقال متن یک کتاب یا نوشته روی یک «حامل صوتی» است؛ به طوری که برای افراد فاقد توانایی خواندن، قابل شنیدن و درک باشد. از این رو، بین کتاب گویا و یک نمایش نامه رادیویی و یا نوار قصه، تفاوت های اساسی وجود دارد؛ زیرا معمولاً کتاب گویا توسط یک نفر خوانده می شود که لحن او احساساتی نبوده و بیشتر به کتابخوانی با صدای بلند شبیه است.

بدیهی است تمام کتاب هایی که منتشر می شوند، امکان گویا شدن ندارند. از این رو، همواره سیاست ها و معیارهایی برای انتخاب کتاب هایی که قرار است گویا شوند، در نظر گرفته می شود. معمولاً متونی که برای ضبط انتخاب می شوند، باید از نظر محتوایی و ساختار ظاهری و ادبی غنی بوده و قابلیت ضبط داشته باشند.

افراد بسته به علاقه و ذائقه ادبی خود، ممکن است طرفدار گونه های مختلف ادبی باشند. از این رو، در گویا کردن آثار ادبی باید به این تنوع در سلیقه توجه کرد. البته به دلیل محدودیت در امکانات، این انتخاب باید از میان آثاری که جوهره ادبی کافی دارند، انجام شود. سرمایه گذاری روی آثار ضعیف و کم ارزش، جز اتلاف سرمایه، نتیجه دیگری نخواهد داشت.

نکته دیگر، بحث مالکیت مادی و معنوی آثاری است که به شکل گویا منتشر می شوند. طبق قانون جدید هر اثری را برای معلولین می توان گویا و در اختیار آنان قرار داد. برخی از نویسندگان با صدای خود، آثارشان را گویا می کنند.

امروزه کاربرد کتاب گویا، منحصر به افراد نابینا نیست. کم بینایان، سالخوردگان و به ویژه مبتلایان به بیماری پارکینسون، خانم های خانه دار، مسافران با اتومبیل، قطار، هواپیما و کشتی و زبان آموزان، برای تقویت مهارت های شنوایی یک زبان، می توانند از کتاب گویا، به عنوان رسانه ای قابل اعتماد برای نیازهای مطالعاتی خود و نیز صرفه جویی در وقت خود بهره جویند.

هم چنین، کتاب گویا ابزار مناسبی برای آموزش علوم و دروس در مقاطع مختلف محسوب می شود. در سال ۱۹۵۲ بر میزان اهمیت ضبط کتاب برای کودکان و نوجوانان تأکید شد. به این ترتیب، کتاب گویا از انحصار بزرگسالان خارج و کتاب های کودکان و نوجوانان نیز به قلمرو کتاب گویا قرار گرفت.

پیشینه جهانی

تاریخچه تولید کتاب گویا به سال ۱۹۳۱م در کشور آمریکا بر می گردد. کنگره آمریکا در این زمان در قالب پروژه ای به نام Talking-Book program تولید این گونه کتاب را پایه گذاری کرد. هدف این برنامه، کمک به بزرگسالان نابینای فاقد توانایی خواندن کتاب های چاپی بود. این پروژه کارش را با شعار زیر آغاز کرد: «کتاب برای نابینایان بزرگسال: Books for the Adult Blind Project»

انجمن نابینایان آمریکا، اولین کتاب های گویا را در سال ۱۹۳۲م تولید کرد، یک سال بعد تولید انبوه این کتاب ها در این کشور آغاز شد. در سال ۱۹۳۳، جی. پی. هارینگتون (J.P. Harrington) متخصص در انسان شناسی به نواحی آمریکای شمالی مسافرت کرد تا تاریخ شفاهی اعضای قبایل بومی این منطقه را ضبط کند، او برای این کار از دیسک های آلومینیومی و باطری ماشین استفاده کرد. کتاب گویا، سنت قصه گوئی را که سال ها پیش هارینگتون آغاز کرده بود، حفظ کرده و ادامه داده است.

در سال ۱۹۳۵، کنگره ایالات متحده تصویب کرد که کتاب گویا به صورت رایگان، در اختیار نابینایان قرار گیرد. پس از آن، «پروژه کتاب برای نابینایان بزرگسال» در اوج شهرت قرار گرفت. در ۱۹۹۲، بخش ویژه نابینایان و ناتوانان جسمی کتابخانه ملی ایالات متحده، میلیون ها نسخه کتاب گویا را در بین بیش از ۷۰۰ هزار نفر از «جامعه هدف» خود توزیع کرد. با گسترش دستگاه های ضبط

صوت قابل حمل، نوارهای صوتی بسیار پرطرفدار شد و در اواخر دهه ۱۹۶۰ کتابخانه‌ها پر از کتاب‌های گویای رایگان شد.

اولین کتاب‌های گویا، جنبه آموزشی داشتند و به دنبال آن کتاب‌های ادبی نیز به این دسته اضافه شد. در سال ۱۹۷۰ شرکت‌های مختلفی توزیع این کتاب‌ها را بر عهده گرفتند و در اواسط دهه بعد سود شرکت‌های تولید کتاب گویا از چندین میلیارد دلار در سال فراتر رفت.

مؤسسه ناشران صوتی در سال ۱۹۸۶ توسط ۶ شرکت رقیب و با هدف ارتقای آگاهی مخاطبان از این گونه کتاب‌ها پایه‌گذاری شد. این مؤسسه‌ها در سال ۱۹۹۶ جایزه کتاب گویا را بنا نهاد که با جایزه اسکار برابری می‌کند.

با ظهور اینترنت، تکنولوژی‌های با پهنای باند بالا، فرمت‌های فشرده فایل‌های صوتی و پخش‌کننده‌های موسیقی قابل حمل، محبوبیت کتاب‌های صوتی به طور معناداری افزایش یافت. این رشد با پیدایش سرویس‌های اشتراک‌دانلود کتاب گویا دو چندان شد.

علاوه بر این، محبوبیت پخش‌کننده‌های صوتی همراه مانند آیپاد (iPod) کتابهای گویا را برای استفاده مردم رایج‌تر کرده است. این امر به گسترش ناگهانی کتابهای تولید شده از پروژه‌هایی نظیر لیبریوکس شده است. که افراد داوطلب را برای خواندن کتاب‌ها سازماندهی می‌کند. کتاب‌های گویا همچنین می‌توانند توسط نرم‌افزارهای گویا تولید شوند هرچند کیفیت صدای تولید شده ممکن است در مقایسه با صدای انسان مطلوب نباشد. این کتاب‌ها همچنین توسط شرکت‌های انتفاعی به صورت آنلاین منتشر میشوند. بهای کتابهای گویا که روی سیدی یا کاست منتشر میشود اغلب بیش از نسخه‌های چاپی با جلد سخت است. کتابهای گویا که با دانلود کردن از اینترنت خریداری میشوند اغلب کمی ارزانتر از نسخه‌های چاپی با جلد سخت اما گرانتر از نسخه‌های چاپی با جلد شومیز هستند.

سابقه در ایران

تلاش برای تولید مواد خواندنی مناسب نابینایان ایران، به کمتر از صد سال پیش باز می‌گردد. نخست عده‌ای از ارامنه اصفهان، کتاب‌هایی را به بریل

برگرداندند. اما نخستین مؤسسه ای که رسماً برای خدمت به ناینیان تأسیس شد، مؤسسه ی دکتر خزائلی بود که در دهه چهل بنیانگذاری کرد. در سال ۱۳۴۹ ش، دولت مؤسسه ملی بهزیستی ناینیان را تأسیس کرد که بعدها با همکاری انجمنی که دکتر خزائلی بنیان نهاد بود، به تهیه و توزیع کتاب بریل و کتاب گویا برای ناینیان اقدام کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تأسیس سازمان بهزیستی کشور، مؤسسه ملی نیز به «سازمان بهزیستی خدمات ناینیان رودکی» تغییر نام داد.

سازمان رودکی، ابتدا کتاب های درسی مدارس را نیز ضبط می کرد، اما بعدها حوزه خدمات آن تنها برای بزرگسالان و در حیطه کتاب های غیر درسی مشخص شد و تولید کتاب های درسی به صورت گویا و بریل، به سازمان کودکان استثنایی که وابسته به وزارت آموزش و پرورش است، واگذار گردید.

در حال حاضر، سازمان رودکی یکی از فعال ترین سازمان های ایران در حوزه تولید کتاب گویا، به ویژه برای بزرگسالان است که ضبط این کتاب ها را توسط گویندگان حرفه ای یا داوطلب انجام می دهد و کتابخانه گویای آن یکی از غنی ترین کتابخانه های گویاست. رودکی به جز این کتابخانه، دو کتابخانه دیگر، یکی مختص کتاب های بریل و دوم مجموعه ای از کتاب های بینایی در اختیار دارد. کتابخانه بینایی در حقیقت، منبع اصلی گویندگان و ناینیان برای انتخاب و ضبط کتاب روی نوار است.

از طرفی، مدرسه ناینیان خزائلی، با کمک سازمان کودکان استثنایی، به تولید کتاب های درسی گویا برای تمام دانش آموزان ناینیا اقدام کرد؛ برای انجام این مهم، استودیوهای ضبط کتاب نیز دایر کرد.

در چند سال اخیر مؤسسات فراوان در زمینه تولید کتاب گویا فعال شده اند، مانند «کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد»؛ «مؤسسه نهادگذاری مطالعات علمی و پژوهشی گویا»؛ دفتر فرهنگ معلولین. در سال های اخیر، یک ناشر ایرانی (نشر ماهریز) به تولید کتاب گویا در قالب نوار کاست اقدام کرده است. اگر چه تعداد این نوارها در حال حاضر دو یا سه عدد بیشتر نیست، از این حیث که این نوارها دقیقاً به نام کتاب گویا منتشر می شوند، دارای اهمیت خاصی هستند. زیرا این آثار از

ابتدا، به منظور گویا شدن، ترجمه و تدوین می شوند و امتیاز تکثیر آنها نیز در انحصار ناشر است.

فهرست سازی

تحول مهم دیگر در عرصه کتاب گویا در ایران، تهیه فهرست برای کتاب گویا بود. فهرست سازی به نوعی پذیرش کتب گویا در نظام فرهنگی و جامعه فرهنگی است. نیز کارآیی آن را افزایش می دهد؛ زیرا جستجو و چرخش آن را توسعه می دهد. کتابشناسی ملی ایران که توسط کتابخانه ملی ایران منتشر می شود، از سال ۱۳۷۳، کتاب گویا را هم در قلمرو آورده و در هر جلد کتابشناسی به معرفی آنها اقدام می کند. این اقدام موجب شد که کتاب گویا مثل دیگر آثار فرهنگی چون مقاله، کتاب، پایان نامه و نشریه قابل توجه قرار گیرد. تحول دیگر در سال ۱۳۷۴، رخ داد و فهرستگان کتاب های گویای ایران منتشر شد. (شیرین تعاونی، (خالقی): فهرستگان کتاب های گویای ایران، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴) منتشر کرد. این کتابشناسی ۱۰۶۹ کتاب گویا را که در ۱۵ مرکز نگهداری می شود، معرفی کرده است.

متأسفانه تا کنون اطلاعات همه کتب گویا فهرست سازی نشده و کتابشناسی جامع و کامل تدوین نشده است. همچنین نظام مآخذشناسی و ضوابط مقبول برای این پروژه تصویب نشده است.

مشکلات و ضرورت تخصص گرایی

در همه یا اکثر رشته های علمی نیاز به کتاب گویا هست. زیرا غیر از عامه مردم، نابینایان در بسیاری از رشته ها مشغول تحصیل یا تحقیق می باشند و نیاز مبرم به منابع هست. اما متأسفانه مؤسسات کتاب گویا در ایران اغلب به رشته های خاص پرداخته و اکثر تولیدات آنها ادبی و رمان است و کمتر به منابع مرجع و کتب مادر و منابع زیر بنایی پرداخته اند. گویا به دلیل مشکلات و سختی کار در این زمینه، زیر بار این کارها نرفته اند.

اکنون لازم است مؤسسات هر کدام در یک یا چند رشته فعالیت کنند و به اصطلاح رویکرد تخصصی داشته باشند. در دو دهه اخیر آمار نابینایانی که در رشته های علوم دینی و علوم انسانی مشغول هستند بسیار زیاد شده است. علوم

قرآنی، علوم حدیث، تاریخ و تمدن اسلامی، حقوق و فقه اسلامی از جمله رشته‌هایی است که بسیار مورد توجه آنان بوده است. اما مؤسسات کتاب گویا، چند اثر در این زمینه‌ها تولید کرده‌اند؟ اکنون وفاق و اجماع عمومی در معلولین هست که کتاب گویا همگام و همراه با پیشرفت جامعه روشندان جلو نرفته است و بسیار تأخر و عقب ماندگی دارد. آنان متفقاً معتقدند مراکز تولیدکننده کتب گویا باید از نیروهای متخصص در همه مراحل کار استفاده کنند و کتب اولویت دار و ماندگار و مؤثر تبدیل به گویا شوند. جای خوشوقتی است که در ۲ سال اخیر، دفتر فرهنگ معلولین زیر نظر حجت الاسلام و المسلمین سید جواد شهرستانی زیدعزه فعالیت خود را با گرایش تولید کتاب گویای مذهبی، تولید کتاب بریل مذهبی، تولید کتاب الکترونیک، مرجع و راهنما در موضوعات اسلامی و شیعی آغاز کرده است. تبدیل تفسیر المیزان یا تفسیر مجمع البیان یا نشریه آینه پژوهش به کتاب گویا کاری مشکل و صعب است. ولی این دفتر همه مشکلات را به جان خریده و تاکنون چند هزار ساعت گویا در آثار مذهبی تولید و عرضه کرده و برای اکثر کتابخانه‌های ویژه روشندان و مراکز فعال حوزه معلولین سراسر ایران ارسال نموده است.

یک مشکل حادّ و اساسی عدم نظارت بر تولید کتاب گویا است البته به رغم فقدان نظارت شدید و غلیظ، بحران‌های حادّ هم نبوده است. در واقع نظام طبیعی عرضه و تقاضا و نظارت عمومی جامعه، آثار بی کیفیت و فاقد ضوابط مطلوب را کنار می زند و رونق برای آثار مطلوب زیاد است.

منظور از فقدان نظارت، تشویق مؤسسه‌ها و افرادی است که کارشان را درست انجام داده‌اند و تولیدات آنان با استقبال عمومی مواجه بوده است. از طرف دیگر کسانی که به رغم داشتن سرفصل‌های بودجه‌های کلان و اخذ اعتبارات و تسهیلات دولتی زیاد، کارهایشان مطلوبیت لازم را نداشته و از کارهایشان استقبال نمی‌شود یا استقبال کاذب می‌شود. استقبال کاذب دو مشخصه دارد یکی پخش رایگان آثار و عرضه آمارهای کاذب مبنی بر بالا بودن درخواست و تقاضا؛ دوم اینکه نایبانیان برای امور آموزشی مجبور هستند از تولیداتی که ده‌ها غلط و اشکال فنی و علمی دارد استفاده نمایند. ضرب‌المثل ایرانی می‌گوید کاجی بهتر از هیچی است. وقت آن رسیده که در وزارتخانه‌های فرهنگ و ارشاد و علوم و تحقیقات و

فناوری معاونت یا اداره مستقلی برای کتاب های گویا، بریل و الکترونیک تأسیس شود. همان طور که در معاونت فرهنگی اداره چاپ و نشر کتاب به چاپخانه ها، ناشران، محتوای آثاری که منتشر می شود رسیدگی می کنند یا در معاونت مطبوعات از مرحله اعطای مجوز یا درج مقاله و خبر نظارت و رسیدگی می شود. در باب کتب بریل، گویا و الکترونیک بر امور مراکز تولیدی، مراکز تکثیر و پخش و دیگر امور این گونه از کتب رسیدگی ضروری است.

کودکان و نوجوانان

فراگیری کودکان و نوجوانان از طریق گوش و شنوایی مؤثرتر از یادگیری با خواندن و مطالعه به وسیله چشم و بینایی است. بر خلاف گذشته که تلاش می شد یادگیری را در کودکان با خواندن پیش ببرند، در چند دهه اخیر تجربه های مکرر نشان داده که شنیدن و شنوایی، یادگیری را بهتر و زودتر به ثمر می رساند. از اینرو کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۵۰، مرکزی برای تهیه نوار موسیقی و قصه برای بچه ها تأسیس کرد که نام آن، مرکز تهیه نوار و صفحه برای کودکان و نوجوانان بود. گرچه این مرکز این فعالین را مشخصاً برای کودکان نابینا پایه گذاری نکرده بود، به هر حال می توان از آن به عنوان اولین مرکزی که برای کودکان مواد شنیداری تولید می کرد، نام برد. نخستین محصول این مرکز، نوار ماهی سیاه کوچولو صمد بهرنگی بود که توسط خسرو برنوش که در آن زمان تهیه کننده رادیو بود، تولید شد. اداره این مرکز بعدها به احمدرضا احمدی سپرده شد و توسط او گسترش یافت. «شماری از قصه هایی که کانون به صورت کتاب منتشر می کرد، به صورت صفحه و بعداً نوار کاست منتشر شد، از قبیل گل اومد، بهار اومد از منوچهر نیستانی، ماهی سیاه کوچولو از صمد بهرنگی و لیلی حوضک از م. آزاد با موسیقی خانم قراچه داغی».

از جمله تولیدات دیگر این مرکز، مجموعه هایی بود که تحت عنوان «صدای شاعر» منتشر می شد. در این مجموعه ها شاعرانی مانند احمد شاملو و مهدی اخوان ثالث، اشعار خود را بازخوانی و ضبط می کردند. هم چنین بود مجموعه «زندگی و آثار» که در حقیقت، ترجمه آثاری بود که به همین شکل در اروپا منتشر شده بود و بعدها زندگی و آثار موسیقی دان های ایرانی نیز به آن افزوده شد. تقریباً

قسمت عمده این فعالیت ها، پس از انقلاب اسلامی متوقف شد و دیگر ادامه نیافت.

انتشارات ابتکار نیز در سال ۱۳۵۹، فعالیت جدیدی را در عرضه مواد شنیداری آغاز کرد. تولیدات نشر ابتکار، از آن نظر اهمیت دارد که بخش عمده ای از آن مشخصاً برای کودکان و نوجوانان تهیه شده است. مواردی مانند شازده کوچولو با ترجمه و صدای احمد شاملو، دن کیشوت (متن ساده برای نوجوانان) با صدای سیروس ابراهیم زاده، خروس زری، پیرهن پری با صدای احمد شاملو و موسیقی بابک بیات، خرگوش و ستاره ها از غلامرضا جورکش و خاله ماندگار م. آزاد، از جمله این آثار هستند. هرچند در تولید این آثار نیز به طور خاص، مدنظر نبوده است.

می توان گفت نخستین نهادی که در ایران، به شکل آگاهانه و هدفمند (به منظور دسترس پذیری ادبیات برای کودکان نوجوانان نایینا)، اقدام به تولید کتاب گویا کرد، شورای کتاب کودک بوده است. سابقه انجام این کار (پرداختن به ادبیات و کودک معلول)، به جلسه ای با عنوان «نگرش به معلولین در ادبیات کودکان و نوجوانان» باز می گردد که در سال ۱۳۶۰ در شورای کتاب کودک برگزار شد. پس از آن، شورا با انتشار کتابی به نام «نقش کتاب های کودکان در همسازی کودکان معلول با جریان زندگی روزمره»، در سال ۱۳۶۳، در این وادی گامی به جلو برداشت. در این کتاب که نوشته اورجایستر، توردیس، و به ترجمه ثریا قزل ایاغ بود در خصوص اهمیت کتاب ها مناسب برای کودکان ویژه (نایینا، ناشنوا، کم توان ذهنی، کندخوان و ...) و انواع کتاب های بریل، گویا، لمسی و آسان توضیحاتی داده شده است.

تجربه عملی ساخت کتاب برای کودکان ویژه در شورا، در اوایل دهه هفتاد اتفاق افتاد و در سال ۱۳۷۴ نیز گروه کتاب گویا، رسماً در شورا شکل گرفت. نخستین تجربه در این خصوص، به ضبط استودیویی کتاب «رسم ما سهم ما» ی مهدخت کشکولی باز می گردد که توسط منصوره شجاعی انجام شد. از همان ابتدای کار در حوزه کتاب گویا حدود و ثغور کار مشخص شد. به این ترتیب کتاب گویا در حقیقت نوعی کتاب خوانی با صدای بلند است که با امانتداری کامل انجام می شود. در واقع گوینده، حکم چشم شنونده را دارد و هر آنچه را به کتاب چاپی و همین طور

مشخصات ضبط اثر مربوط می شود در نوار قید می کند و مشخصات کامل اثر از جمله مشخصات کتاب شناختی، نام سرفصل ها، پانویس ها، نام گوینده، محل ضبط، تاریخ ضبط و ... نیز در ابتدای کار خوانده می شود در این خصوص، جزوه ای به نام «دستورالعمل ضبط کتاب های گویا»، توسط ثریا قزل ایاغ تهیه شده که در اختیار گویندگان قرار گرفت تا بر اساس آن کار ضبط کتاب را انجام دهند. بر این اساس گوینده متن وظیفه دارد که متن کتاب را بی کم و کاست، اما بدون دخالت دادن احساسات خود در آن با صدای بلند بخواند.

تاکنون بیش از ۱۵۰ عنوان کتاب گویا، برای گروه های سنی مختلف، از پیش دبستان تا نوجوان، بر اساس همین دستورالعمل ها توسط گویندگان داوطلب در استودیوهای مختلف ضبط شده است. با وجود آنکه از همان ابتدا متفاوت بودن کتاب گویا با نوار قصه و نمایش نامه رادیویی مشخص شده بود، اما به کار بردن موسیقی در ضبط کتاب منافاتی با اصول ضبط کتاب گویا نداشت. بنابراین، متناسب با متن و حال و هوای کتاب موسیقی به صورت زنده و یا از پیش ضبط شده برای همراهی با متن انتخاب می شود. با وجود آنکه گوینده حق دخالت دادن احساسات خود را حین خواندن اثر ندارد با کمک موسیقی تا حدودی فضای حسی داستان را منتقل می کند و متن نیز با وجود یک گوینده واحد، از حالت یکنواختی خارج می شود.

به دلیل رعایت حقوق مؤلف (کپی رایت) هر اثر، از هر کتابی تنها به تعداد محدود و فقط برای نگه داری در کتابخانه گویای مرکز خدمات بهزیستی نابینایان رودکی و نیز آرشیو شورای کتاب کودک و برخی دیگر از نهادها از جمله کتابخانه فراگیر فدک تولید می شود. کتابخانه فراگیر فدک، کتابخانه ای است که با همکاری مشترک یونسف، شورای کتاب کودک و کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۸۰ تأسیس شد و هدف آن خدمات دهی به همه ی کودکان ویژه (نابینا، ناشنوا، کم توان ذهنی) بود. در این کتابخانه، اشکال گوناگون کتاب از جمله کتاب های پرده ای (ناشنوایان) کتاب های آسان (ناشنوایان، کم توان ذهنی)، حسی-لمسی (نابینایان)، بریل (نابینایان)، گویا (نابینایان)، نگه داری می شود. انتخاب و تهیه منابع این کتابخانه، به عهده گروه کتاب ویژه شورای کتاب کودک

بوده است.

برخی نویسندگان و مترجمان نیز به گویا کردن آثارشان پرداخته اند. برای مثال، گلی امامی ترجمه خود، از «شاهزاده خوشحال» را گویا کرد و هوشنگ مرادی کرمانی نیز در ابتدای کتاب «مشت بر پوست»، پیامی برای نابینایان خواند. این تجربه مثبتی است. اگر نویسندگان آموزش داده و توجیه شوند تا آثارشان را خوشان گویا کنند. یعنی برای هر اثر دو نسخه بینایی و گویایی عرضه کنند. البته مثل کتاب کاغذی که توسط عوامل مختلف کار می شود ولی زیر نظر نویسنده، در کتاب گویا هم عوامل مختلف مشارکت می توانند داشته باشند ولی زیر نظر مؤلف. در این صورت آثار کم غلط تر و با کیفیت تر تولید و عرضه می شوند. سرعت هم بیشتر و هزینه ها کمتر خواهد شد.

نتیجه گیری

کتاب گویا برای پاسخ گویی به یک ضرورت و نیاز آغاز شد و شکل گرفت و از بدو شروع تاکنون در جهان و نیز در ایران تاریخ تحولات ژرف و گسترده داشته است. این نوع کتاب در توسعه و فرهنگ معلولین بسیار مؤثر بوده است و لزوماً باید با دقت و اهتمام بیشتر به ابعاد آن توجه نمود و از تجارب جهانی استفاده کرد.

مآخذ

«تصویری گویا از کتاب گویا در ایران»، لایلا (رؤیا) مکتبی فرد، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۴۰، بهار ۱۳۸۴، ص ۴۳-۴۹؛ تاریخ شفاهی نشر ایران، احمدرضا احمدی، به کوشش عبدالحسین آذرنگ و علی دهباشی، تهران، ققنوس، ۱۳۸۲؛ دائرهالمعارف ادبی، عبدالحسین سعیدیان، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۲؛ دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، پوری سلطانی و فروردین راستین، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۷۶؛ خبرنامه داخلی شورای کتاب کودک، رؤیا مکتبی، ش ۴، زمستان ۱۳۷۹، ۶۰-۶۲، ۱۳۷۹؛ فرهنگنامه کودکان و نوجوانان، توران میر هادی، ج ۲، ص ۱۰۷-۱۷۹، ۱۳۷۲؛

"Talking Book", Allen, Kent, Encyclopedia of library and Information Science, V.۳۰, ۱۹۷۸, P. ۷۰-۴۹.

;Public Libraries Manifesto, UNESCO, ۱۹۹۴

پایگاه اینترنتی انتشارات سوره مهر (iricap.com).

ص: ۳۹

این مقاله از کتابی که با عنوان کتاب گویا منتشر شده اخذ گردید. این کتاب توسط فاطمه فهیم نیا دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه تهران و مریم چهرقانی کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی تألیف شده است. انتشارات اساطیر پارسی و نشر چاپار در سال ۱۳۹۵ آن را منتشر نمودند. قسمت های از آن بازنویسی یا متناسب با کتاب حاضر اصلاح گردید.

دوره جدید و اقتضائات مدرن

از سال های میانی قرن پانزدهم میلادی تا دهه های نخست قرن بیستم، مفهوم و معنای «کتاب» یکسان بود؛ اما با پیشرفت فناوری، این مفهوم تغییر کرده است. در حال حاضر، تعریف «کتاب» و «نشر» در حال تکامل است؛ زیرا فناوری، هر لحظه پیشرفت کرده و ذائقه مصرف کنندگان و مخاطبان نیز متحول می شود.

شاید چند دهه پیش، برای کسی قابل باور نبود که روزی «کتاب الکترونیکی»، بخش عمده ای از بازار چاپ و نشر را تسخیر کند؛ اما امروزه «کتاب الکترونیکی»، «نشر الکترونیکی» و شیوه های جدید الکترونیکی عرضه کتاب، سهم قابل توجهی از بازار را به خود اختصاص داده است. ریشه اصلی این امر، در این اعتقاد نهفته است که برای ارائه کتاب باید شیوه های جدید و خلاقانه را به کار گرفت و مخاطبان از گروه های مختلف را به آن جذب کرد. اگر ورود رایانه و اینترنت در بازارهای امروزی مورد توجه قرار نگیرد، بدون شک می توان ادعا کرد که در دنیای فناورانه امروز، کتاب از درخواست های متنوع انسان معاصر جا خواهد ماند؛ زیرا انسان قرن بیست و یکم همواره به استفاده از گونه های مختلف ابزارهای نو و دیجیتال تمایل

دارد (اشرف واقفی، ۱۳۸۸). از این رو، امروز تنها کتاب را به شکل نسخه های دست نویس یا جلد های محدود چاپ سنگی گوتنبرگ نمی بینیم و شاهد نشر و توزیع کتاب در قالب های مختلف و متنوع الکترونیکی و دیجیتالی مانند «کتاب گویا» هستیم. «کتاب گویا» یکی از نمونه های رواج مطالعه به شیوه نوین است.

«کتاب الکترونیکی» معادل الکترونیکی کتاب های چاپی است که نمونه های مختلف آن برای مدتی طولانی است که در گوشه و کنار بازار نشر مشاهده می شود. این شکل و قالب جدید کتاب، به عنوان سند محبوبیت روزافزون چند رسانه ای هاست؛ نوع گفتاری یا شنیداری یا صوتی این کتاب ها نیز به طور مداوم در حال کسب محبوبیت و فروش بیشتر است.

در دهه های پایانی قرن بیستم، تولید «کتاب های گویا» تنها به یک خدمت حمایتی برای افراد دارای اختلال در خواندن محدود بود و خواندن کتاب های چاپی، ضبط و تکثیر آن به عنوان امری به نسبت خیریه در میان جوانان برای کمک به نابینایان و کم بینایان رواج داشت و تولید کنندگان آن، بیش از توجه به درآمد و سود مالی این کار به هدف های انسانی و خیریه توجه می کردند؛ اما امروزه توجه و علاقه در حال رشد و تصاعدی اهل تجارت و سودگرایان مادی به کتاب گویا دیده می شود (انگلن، ۲۰۰۸).

سال های زیادی کتاب های گویا، تنها محبوب و مورد استفاده کسانی بودند که توانایی خواندن را به هر دلیل از دست داده بودند و با گوش دادن به کتاب های گویا، امکان خواندن و درک متن ها و نوشته ها را برای خود فراهم می کردند. مشتریان کتاب گویا افرادی بودند که به اختلال جدی در خواندن مانند نابینایی یا کم بینایی مبتلا شده بودند؛ اما در طول سال های گذشته، شاهد افزایش چشمگیر محبوبیت کتاب گویا در میان کاربران و مخاطبانی بیش از این افراد و خارج از گروه «کاربر سنتی» یعنی افراد مبتلا- به اختلال های بینایی هستیم (انگلن، ۲۰۰۸). بنابراین، با گسترش فناوری، بازار کتاب گویا از ضبط های ابتدایی برای افراد دچار اختلال بینایی فراتر رفته و برای خوانندگان کتاب از همه نوع در نظر گرفته شده است (روبری، ۲۰۰۸). یعنی همگان، امروز کاربران و خوانندگان بالقوه کتاب های گویا شده اند.

کتاب های گویا به ویژه در قالب دیجیتالی، در حال تبدیل شدن به گزینه محبوب کاربران کتابخانه ها نیز هستند. ممکن است دلیل های بسیاری برای این محبوبیت وجود داشته باشد. یکی از دلیل های احتمالی این گرایش و تمایل عمومی، ممکن است بخشی از تقاضای بزرگ تر برای محتوای قابل پخش در رسانه های قابل حمل جدید باشد. فناوری های نوین این دستگاه ها به طور شگفت آوری به ابزاری روزمره در زندگی مردم و به ویژه نوجوانان و جوانان تبدیل شده اند و هر روز در حال افزایش و فراگیر شدن است. به عنوان مثال، دستگاه های پخش مانند ام پی تری به دلیل قابل حمل بودن، محبوب ترین و فراوان ترین هدیه در طول تعطیلات سال ۲۰۰۵ بود (پیترز، ۲۰۰۷). در سال ۲۰۰۶ نیز ۷/۳ میلیون پخش کننده ام پی تری در بریتانیا وجود داشت. بنا به گفته روبری (۲۰۰۸) تحلیل گران در سال ۲۰۰۸ پیش بینی کردند که در سال ۲۰۱۰ حدود ۵۰۰ میلیون نفر در سراسر جهان دستگاه پخش موسیقی قابل حمل خواهند داشت.

حال که صدها میلیون نفر در سراسر جهان مجهز به وسیله ای برای شنیدن آسان و همزمان با دیگر امور روزمره شده اند، تلاش برای رقابت در بازار تولید محتوای متناسب با این ابزار، قانع کننده به نظر می آید. کتاب های گویا نیز بخشی از این محتوا هستند. مصرف به معنای گوش دادن به کتاب های گویا، در حال کسب محبوبیت بی سابقه ای است که می تواند به دلیل سهولت این نوع مصرف فرهنگی باشد. این مصرف فرهنگی، در حال حاضر برای مردم ساده تر از سایر محصولات؛ زیرا مصرف کننده قادر است همزمان با انجام مطالعه از راه گوش دادن به دستگاه های قابل حمل مانند پخش کننده ام پی تری، آی پاد، واکمن یا حتی دستگاه پخش اتومبیل و تلفن همراه به کارهای روزمره نیز بپردازد. (روبری، ۲۰۰۸).

کتاب های گویا اجازه می دهند تا خوانندگان مشتاق در جهان پرمشغله امروز همزمان به چند کار بپردازند. کاربران می توانند گویا در حین رفت و آمد، ورزش یا آشپزی به یک کتاب گویا نیز گوش بدهند (ای. پی. ای، ۲۰۱۴).

مراکز تولید تخصصی بسیاری در کشورهای جهان برای تولید کتاب های گویا به منظور برطرف کردن نیاز جدید کاربران به وجود آمده است. در حال حاضر، تعداد

بی شماری از گروه های تجاری دریافته اند که بازار پررونقی برای این محصول وجود دارد و در آینده نزدیک، مردم به تدریج به سمت استفاده بیشتر از آن در اوقات فراغت خود می روند و گوش دادن به کتاب ها جای خواندن آنها را خواهد گرفت. برخی از شرکت ها ادعا می کنند که در حال حاضر ده ها هزار عنوان کتاب در قالب گویا در فهرست خود دارند. چندین گروه تجاری - برخی با ناشران سنتی در ارتباط هستند و برخی از آنها جدیداً ظهور کرده اند - در این زمینه مشغول فعالیت هستند (انگن، ۲۰۰۸).

انجمن ناشران کتاب گویا (ای. پی. ای.، ۲۰۰۸) در بررسی کاربران این محصول نشان داد که ۲۸ درصد از افراد بالغ شرکت کننده در این بررسی، در سال ۲۰۰۷ حداقل به یک کتاب گویا گوش داده اند. بر اساس این پژوهش، نتیجه بررسی سال دوم در قیاس با سال نخست نشان داد که تعداد کاربران و نرخ کاربری سه درصد رشد داشته است. این نتیجه تأیید کرد که اقبال و خواست استفاده از رسانه های صوتی در میان کاربران رو به رشد است. فروش کتاب گویا نیز در این سال نسبت به سال قبل ۱۲ درصد افزایش یافت و میزان فروش نیز در این سال چیزی در حدود ۰۰۰/۷۶۰/۳۳۰/۱ دلار تخمین زده شد.

در سال ۲۰۰۶، دامیان هورنر، مشاور بازاریابی، در یادداشتی که برای نشریه بوکسلر نگاشته بود، این پرسش را مطرح کرد که آیا ناشران به اشتباه به جای کتاب گویا منابع خود را به کتاب الکترونیکی اختصاص داده اند و آیا توجه بیشتر به «ای بوک» (کتاب الکترونیکی) نسبت به «ای بوک» (کتاب گویا) اشتباه است: «آیا همه ما در پی راه اشتباه هستیم؟ همه با کتاب الکترونیکی با نوعی وسواس برخورد می کنند، در حالی که آینده بازار انبوه کتاب کاملاً در جایی دیگر است. آیا بزرگ ترین تأثیر فناوری، تولد دوباره چیزی خواهد بود که در سراسر این سال ها وجود داشته است کتاب گویا که به آرامی در حال فراگیر شدن است؟» (نقل در: روبری، ۲۰۰۸).

در گذشته، شاهد شناخت کم عموم مردم جامعه درباره کتاب های گویا و در نتیجه شاهد اقبال کمتری به آن بودیم که این موضوع مانع مهمی در گسترش روزافزون آن شده بود؛ اما امروزه با توجه به افزایش شناخت و توسعه فرهنگ

استفاده عمومی از این نوع رسانه، مصرف آن توسعه یافته و اقبال کاربران به کتاب های گویا نیز بیشتر شده است. علاوه بر این، با توجه به محدودیت زمان در زندگی صنعتی و فراصنعتی، گوش دادن به کتاب های گویا می تواند جایگزین مناسبی برای مطالعه کتاب های چاپی توسط افراد علاقه مند به مطالعه محسوب شود.

در کنار همه عواملی که ذکر شد شاید بتوان سلیقه نوجوانان و جوانان علاقه آنان به تجربه های نو و متفاوت را نیز به عنوان عاملی مهم در توسعه و رونق کتاب های گویا برشمرد. نوجوانان و جوانان در بسیاری از موقعیت ها به عادت ها و روش های سنتی بی حوصله و بی رغبت هستند و شیوه سنتی مطالعه نیز در همین دسته از بی علاقهگی های آنان قرار می گیرد. به این ترتیب، شیوه نوینی برای مطالعه می تواند برای جوانان جذاب باشد و کتاب گویا به عنوان شکل نوینی از تجربه مطالعه کتاب می تواند با سلیقه نوجوانان و جوانان همخوانی داشته باشد و بیشتر مورد توجه آنان قرار گیرد.

ترادف گوش دادن و مطالعه

در نگاه به کتاب های گویا با این پرسش ها مواجه می شویم که نحوه تعامل کاربر یا مصرف کننده با کتاب گویا به چه شکل خواهد بود؟ آیا روش و سازوکاری که کاربر با کتاب های گویا ارتباط برقرار می کند همانند ارتباط با کتاب های چاپی است؟ آیا کاربر کتاب های گویا به این کتاب ها گوش می کند و آنها را می شنود یا اینکه آنها را می خواند؟ این پرسش تنها برای پرداختن به معنای مطالعه از طریق گوش دادن به کتاب گویا نیست، بلکه چگونگی پاسخ افراد به آن می تواند نشان دهنده ارزش و اهمیتی باشد که فرد برای استفاده از این کالای فرهنگی قائل است.

خواندن بصری (دیداری) نزد عموم خوانندگان به ویژه علاقه مندان به کتاب، ارزشمندتر از خواندن شنوایی است و مطالعه از طریق شنیدن جایگاه پایین تری برای آنان دارد. بخشی از مشکل این است که فرآیند دیدن یک صفحه چاپی یا الکترونیکی با فرآیند گوش دادن به متن بسیار متفاوت است و تفاوت دیگر این است که این دو فرآیند شامل حواس مختلفی هستند. خواندن یک صفحه چاپی

چشم‌ها را درگیر نوعی عمل فیزیکی یعنی حرکت چشم می‌کند و شبیه نوعی رژه بر روی خط‌های کتاب از بالا به پایین و از راست به چپ و برعکس است. مغز نیز کلمه‌های چاپ شده روی صفحه‌های کاغذ را به سرعت و با تعامل با چشم از طریق عصب بینایی دریافت و درک می‌کند.

گوش نیز به محض شنیدن یک کلمه یا یک عبارت می‌تواند به درکی از آن برسد؛ اما گوش در حال شنیدن کلمه‌های پشت سر هم خوانده شده، نمی‌تواند مانند چشمی که در حال خواندن کلمه‌ها از روی متن است به عقب و جلو برود و فرصت بازنگری و باز شنیدن را کمتر دارد.

از آنجا که این تفاوت بین چشم و گوش در بخش حسی اتفاق می‌افتد، بسیاری از سیستم‌های دیجیتالی کتاب‌گویا یک قابلیت را در کتاب‌های گویا لحاظ می‌کنند که به خواننده یا شنونده اجازه می‌دهد تا با یک پرش چند ثانیه‌ای به عقب، به یک متن دوباره گوش دهد. اگرچه این یکی از ویژگی‌های خوب کتاب‌های گویاست؛ اما در مورد بسامد و حجم زیاد متن شاید نتوان به همان میزان اطمینان داد که کارآمدی چشم و گوش در متن در حال شنیدن همانند عمل کنند.

بخش دیگری از مشکل به نظام آموزشی رسمی برمی‌گردد. این نوع نظام‌های آموزشی زمان زیادی را برای یاد دادن خواندن بصری صرف می‌کند و کمتر بر آموزش از طریق شنیدن و گوش دادن فعال به متن تمرکز دارند.

به نظر می‌رسد که در عصر تلویزیون، موسیقی به پس‌زمینه‌ای برای تصویر تبدیل شده است و در بسیاری از موقعیت‌ها تماشاگر به دلیل توجه به تصویر به هیچ‌وجه متوجه موسیقی در حال پخش بر روی تصویر نمی‌شود؛ اما همان موسیقی هنگامی که به وسیله دستگاه پخش به گوش مخاطب می‌رسد توجه او را بیشتر به خود جلب می‌کند. در مورد کلمه‌هایی که در یک فیلم بیان می‌شود نیز ممکن است وضعیت به همین شکل باشد و تصاویر سهم بیشتری از حواس را در اختیار خود قرار می‌دهند. به طور کلی، گوش دادن به کلام بدون تصویر تنها یک حس را درگیر خود می‌کند و سهم بیشتری از فعالیت مغز به درک کلمه شنیده شده اختصاص می‌یابد؛ در حالی که کلام همراه با تصویر سهم کمتری از تمرکز مخاطب را جلب می‌کند.

شاید بتوان این گونه فرض کرد که خواندن بصری (دیداری) و خواندن شنیداری هر دو شکل معتبری از مطالعه هستند. اگرچه این دو تجربه متمایز هستند و تفاوت های ساختاری بسیاری دارند؛ اما می توان به دلایل بالا گفت که در برخی اصول اساسی هر دو نوع مطالعه برابر هستند.

تعریف

در پاسخ به این پرسش که کتاب گویا چیست و چه ویژگی هایی دارد؟ تعریف های متعددی وجود دارد. در این بخش به ارائه تعدادی از این تعریف ها از دو نگاه واژه نامه ای یا لغت نامه ای و مفهومی یا اصطلاحی پرداخته می شود.

تعریف ایروین (۲۰۰۹): کتاب گویا تلفیقی است از متن کتاب و صدای خواننده شدن آن. به عبارت دیگر، کتاب گویا از گوینده ای کمک می گیرد که متنی را برای مخاطبی می خواند. این گوینده می تواند خود پدیدآورنده اثر یا یک گوینده حرفه ای یا یک بازیگر معروف یا حتی فردی غیر حرفه ای باشد. گاهی در کتاب گویا از جلوه های موسیقایی و صوتی نیز استفاده می شود و گاهی تنها صدای گوینده یا گویندگان شنیده می شود.

تعریف ریتز (۲۰۰۴): در واژه نامه پیوسته کتابداری و اطلاع رسانی در مقابل واژه کتاب گویا آمده است؛ کتابی که با صدای بلند خواننده و بر روی نوار یا لوح فشرده ضبط می شود و معمولاً این کار توسط یک بازیگر یا گوینده حرفه ای یا نویسنده کتاب انجام می شود. در اصل، این کتاب ها برای افرادی که دارای مشکلات بینایی هستند روی نوار تولید می شد؛ اما بازار کتاب های گویا در میان سایر اقشار جامعه نیز گسترش یافته است. برای مثال، به افرادی که پیاده روی می کنند؛ دوست دارند در حین انجام ورزش به این کتاب ها گوش دهند؛ افرادی که ساعت های طولانی را در سفر می گذرانند؛ افرادی که بی سواد، کم سواد یا دارای مشکلات خوانشی هستند و افرادی که گوش دادن به کتاب ها را به خواندن آنها ترجیح می دهند، جزو این دسته علاقه مندان هستند.

تعریف واژه نامه آکسفورد (۲۰۱۲): این واژه نامه کتاب گویا را این طور تعریف کرده است؛ یک کتاب، به طور معمول رمان که خوانده شده و روی نوار کاست یا

لوح فشرده ضبط می شود.

تعریف دانشنامه آزاد ویکی پدیا (۲۰۱۲): این دانشنامه در ذیل مدخل کتاب گویا آورده است: کتاب گویا، متن کتابی است که توسط یک یا چند گوینده خوانده می شود و به صورت فایل صوتی در می آید یا گاهی اوقات به صورت نمایشنامه بازی می شود. کتاب گویا ممکن است با موسیقی یا افکت های صدایی همراه باشد. گاهی اوقات نویسنده با صدای خودش کتاب را می خواند و گاهی گویندگان حرفه ای این کار را انجام می دهند.

تعریف دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی: کتاب گویا، کتابی است که برای نابینایان و روی انواع رسانه های صوتی از قبیل صفحه، نوار، لوح فشرده و... ضبط شده و به وسیله دستگاه های مختلف، قابل استفاده است. به این نوع کتاب، متن یا کتاب شنیداری نیز می گویند (سلطانی، ۱۳۷۹، ص ۳۵۱).

تعریف پیترز (۲۰۰۷): پیترز در تعریف کتاب گویا گفته است؛ کتاب های گویا آثار داستانی، غیر داستانی، شعر و درام هستند که در درجه اول به جای خواندن بصری، گوش داده می شوند.

تعریف هریس: وی در وبگاه **About. Com** کتاب گویا را چنین تعریف کرده است: کتاب گویا همان طور که از نامش پیداست، صدای ضبط شده ای است که شما می توانید به جای خواندن متن یک کتاب یا نوع دیگری از متن منتشر شده، به آن گوش دهید.

تعریف انگلن (۲۰۰۸): بنا به تعریف وی کتاب گویا که گاهی اوقات «کتاب گفتاری»، «کتاب سخنگو» یا «کتاب روایت شده» نیز نامیده شده است، متن کتابی است که با صدای بلند خوانده و ضبط شده است.

تعریف فورینی (۲۰۰۸): کتاب گویا باز نمود شفاهی یک کتاب نوشته شده است.

تعریف اینگلینگ (۱۹۹۸): کتاب گویا یک نوار ضبط شده از کتابی است که معمولاً توسط یک نفر یا گاهی اوقات نیز دو نفر یا بیشتر خوانده می شود.

تعریف مکتبی فرد (۱۳۸۴): هدف از ضبط کتاب گویا، انتقال متن کامل یک کتاب یا نوشته روی یک محمل صوتی است؛ به نحوی که برای هر کس که قادر به

خواندن نیست، قابل درک و شنیدن باشد. از این رو، بین کتاب گویا و یک نمایشنامه رادیویی یا نوار قصه، تفاوت های اساسی وجود دارد؛ زیرا معمولاً کتاب گویا توسط یک نفر خوانده می شود که لحن او نیز چندان احساساتی نبوده و بیشتر به کتابخوانی با صدای بلند شبیه است.

با توجه به تعریف هایی که در بالا آمد باید خاطر نشان کرد که در کشور ما، نگاه به کتاب گویا، یک نوع نگاه تک بعدی و نشأت گرفته از تصویری سنتی و قدیمی است که تنها مخاطبان کتاب گویا افراد نابینا، کم بینا و دارای اختلال بینایی هستند. یعنی معلولیت مانع از مطالعه کتاب های چاپی توسط این افراد می شود و کمتر تعاریفی دیده می شود که برگرفته از این دیدگاه باشد که کتاب های گویا مورد استفاده عموم افراد جامعه واقع می شوند. در واقع، این نوع نگاه مدت زمان زیادی نیست که باب شده است.

بنا به تعریف چهارقانی و فهیم نیا (۱۳۹۲) کتاب گویا شامل همان محتوای کتاب چاپی می شود که با کمک عنصر روایت به شکل صوتی در آمده و بروی قالبی غیر از قالب چاپی که قابل اجرا در یکی از دستگاه های پخش صوت باشد عرضه می شود و از طریق گوش دادن می توان به مطالعه آن پرداخت و به محتوای آن دست یافت.

به علاوه، این قالب تنها مورد استفاده و کاربرد افراد نابینا، کم بینا و دارای معلولیت که به هر نحو مانع از مطالعه کتاب های چاپی توسط این افراد می شود نیست و کاربران این محصول بسیار گسترده و متنوع هستند که خود موجب می شود تا به این رسانه به دید محصولی تجاری نگریسته شود.

تاریخچه

در مورد منشأ و خاستگاه کتاب های گویا دو نوع دیدگاه و عقیده وجود دارد. یک دیدگاه این است که کتاب گویا نخستین بار و در پاسخ به نیاز نابینایان تهیه شد؛ اما به دلیل جذابیت مورد استقبال عموم مردم قرار گرفت. در سال ۱۹۳۱ میلادی ایالات متحده آمریکا نخستین بار این نوع کتاب ها را برای نابینایان در طرحی با عنوان «خدمات کتابخانه ای ملی برای افراد نابینا و معلولان جسمی» مطرح کرد و نخستین کتاب گویا در سال ۱۹۳۲ میلادی تولید شد.

تقریباً به طور همزمان در نقطه جغرافیایی دیگری، مؤسسه ملی سلطنتی برای نابینایان در انگلستان در دهه ۱۹۲۰ میلادی تهیه کتاب های صوتی را برای سربازانی که در جنگ جهانی اول آسیب دیده بودند و دچار نابینایی یا کم بینایی شده بودند، در دستور کار خود قرار داد و نخستین این کتاب ها در سال ۱۹۳۵ در بین این افراد توزیع شدند» (روبری، ۲۰۰۸).

اما به اعتقاد برخی، کتاب های گویا ادامه سنت دیرینه قصه گویی و نقالی چون ایلپاد و ادیسه هومر و بیوولف هستند. این سنت تا به امروز به شیوه های مختلف ادامه داشته است و به عقیده برخی موج جدید علاقه به کتاب های گویا نوعی احیای این سنت است (ایروین، ۲۰۰۹).

بر طبق نظر این گروه، ادامه این سنت را می توان در عصر ویکتوریایی و پیوستگی بین شیوه های خواندن با صدای بلند در جمع و علائق مطالعاتی مردم دنبال کرد. با این دیدگاه خاص، کتاب های گویای جدید را می توان به روش های قدیمی خواندن، به ویژه عمل خواندن با صدای بلند به همراه برانگیختن تخیل که در میان خانواده عصر ویکتوریایی متداول بوده بازگرداند (روبری، ۲۰۰۸).

در این دوره نویسندگان بزرگی همچون چارلز دیکنز و مارک تواین آثار خود را در اماکن عمومی مانند قهوه خانه ها با صدای بلند برای مردم می خواندند. این همان دوره ای است که در طی آن انگلیسی ها تبدیل به ملت کتاب خوانی شدند.

این نکته قابل توجه است که بسیاری از دانشمندانی که در خواندن های عمومی دیکنز شرکت می کردند علاقه های علمی خود را در یک موضوع به تجربه های دوران کودکی با صدای بلند در میان اعضای خانواده نسبت می دهند. شاید به خاطر چنین حسی باشد که در انگلستان هیچ کس تا به حال یکی از آثار دیکنز را برای نخستین بار نخوانده بلکه قبل از اینکه داستان را خوانده باشد به نحو دیگری تا حدی آن را شنیده است.

ادیسون نیز برای معرفی اختراع خود، دستگاه گرامافون، به ضبط کتاب های حجیم بر روی دیسک های آن و استفاده در مکان های گوناگون و نیز کاربرد برای طیفی از افراد که به کتاب های سنتی جذب نمی شوند، اشاره کرده است (روبری، ۲۰۰۸).

هنگامی که توماس ادیسون برای نخستین بار منافع بالقوه گرامافون را به مخاطبان ناآشنا با دستگاه معرفی کرد، در مقاله ای با عنوان «گرامافون و آینده آن» در مجله «نقد و بررسی آمریکای شمالی» در سال ۱۸۷۸ میلادی کاربردهای زیر را برای اختراع خود پیشنهاد کرد: دیکته، آموزش، تبلیغات، نوشتن نامه، شهادت در دادگاه، سرگرمی موسیقی، آرشیو خانوادگی، اسباب بازی مکانیکی، ساعت با زنگ هشدار، سخنرانی های عمومی و رونوشت تلفن. ظرفیت هایی نیز در راستای امور خیریه برای دستگاه برشمرد مانند: استفاده دستگاه به عنوان کتاب ضبط شده برای نابینایان، افراد بیمار بستری و حتی افراد بدون دست. از نظر ادیسون «کتاب های گرامافون» یک گام اجتناب ناپذیر در فرآیند گوش دادن از طریق اختراع وی بودند: از مزایای استفاده از این کتاب ها می توان به استفاده از آنها در جایی که در حال حاضر هیچ تصویری از خواندن در آنها نمی شود اشاره کرد. به عبارت دیگر، کتاب گرامافونی به سادگی به عنوان یک جایگزین برای همتای چاپی آن عمل نمی کند؛ اما بازار خود را به شنوندگان جدید، یعنی بازار هدف فروشندگان مانند افراد گرفتار در حمل و نقل عمومی گسترش می دهد.

ادیسون در زمره کسانی قرار داشت که معتقدند صدای ضبط شده زمانی می تواند لذت بخش تر شود که توسط یک گوینده حرفه ای و نه یک خواننده عادی خوانده شود. قطعه زیر توسط ادیسون ده سال بعد با عنوان «گرامافون تکامل یافته» درباره نامحدود بودن سرگرمی های در دسترس از طریق این اختراع منتشر شده است: «هر کسی که به تنهایی در اتاق خود نشسته، ممکن است محصولات مختلفی از این سیلندر محاط با موم (صفحه گرامافون) را برگزیند: آهنگ، شعر، موسیقی پیانو یا ویولن، داستان های کوتاه، حکایات یا قطعه های گفتاری و با قرار دادن آنها بر روی گرامافون خود، می تواند آنها را که توسط نویسندگان، خوانندگان و بازیگران یا سخنگوها خوانده شده اند گوش کند یا بخواند.

در نتیجه، ممکن است هر خواننده انتخاب های گسترده ای از سرگرمی های گفتاری بدون نیاز به ترک خانه در دسترس داشته باشد. به عنوان مثال، ادیسون پیشنهاد داد که متن کامل «نیکلاس نیکلی» نوشته دیکتیز، به راحتی بر روی چهار سیلندر هشت اینچی (صفحه گرامافون) جای می گیرد. این محصول، فراتر از نیاز

افراد دچار اختلال دیداری و برای هر کسی که گوش دادن را به خواندن ترجیح می دهد یک سرگرمی است» (روبری، ۲۰۰۸).

همچنین از نخستین اقدامات برای تولید کتاب های گویا و ضبط ادبیات، می توان به تلاش جی. پی. هارینگتون، انسان شناس، در سال ۱۹۳۳ میلادی برای ضبط داستان های قبایل بومی آمریکا بر روی دیسک های فشرده آلومینیومی اشاره کرد. وی سراسر آمریکای شمالی را برای ثبت تاریخ شفاهی قبایل بومی آمریکا رانندگی کرد و این داستان ها را با استفاده از باطری ماشین روی دیسک های آلومینیومی ضبط کرد. کتاب های گویا سنت شفاهی قصه گویی که هارینگتون سال ها پیش دنبال می کرد را حفظ می کنند (ای. پی. ای، ۲۰۰۵).

در اقدامی دیگر، باربارا کوهن و مارین رونی در سال ۱۹۵۲ میلادی از دیلن توماس یکی از برجسته ترین و تأثیرگذارترین شاعران آن زمان برای ضبط صدای خود بر روی نوارهای کاست دعوت کردند. باربارا کوهن و مارین رونی، در ژانویه ۱۹۵۲ در دیدار با دیلن توماس در هتل چلسی، او را متقاعد به ضبط برخی از اشعارش کردند. ضبط کلمات به صورت گفتاری در آن زمان تقریباً بی سابقه بود. کوهن و رونی می دانستند که اشعار توماس تکان دهنده، پویا و با اهمیت بودند و آن دو برای حفظ صدای چنین شاعری قصد انجام این کار را داشتند. با وعده هدیه پانصد دلاری و اصرار و پافشاری زیاد، یک جلسه ضبط برای جمعه، پانزدهم فوریه ۱۹۵۲ ترتیب داده شد؛ اما توماس در آن تاریخ سر قرار حاضر نشد. بنابراین کوهن و رونی دوباره با اصرار فراوان وعده یک جلسه ضبط دیگر را برای هفته آینده از توماس گرفتند.

سرانجام در ۲۲ فوریه ۱۹۵۲ در سالن استینوی و با صدابرداری پیتر بارتوک، پسر بلا بارتوک آهنگساز، ضبط اشعار توماس با صدای خودش انجام شد. توماس در آن جلسه تعدادی از اشعار خود از جمله «کریسمس یک کودک در ولز» را که یکی از تأثیرگذارترین و شناخته شده ترین اشعارش بود اجرا کرد. این اثر در حال حاضر به عنوان یک مدل مناسب یک نثر شفاف از نمونه های اولیه نام برده می شود (ای. پی. ای، ۲۰۰۵). علاوه بر این، امروزه بسیاری از طرفداران این شاعر می توانند اشعار توماس را با صدای خود او بشنوند و

احساس سراینده شعر را درک کنند.

تحولات تاریخی در ایران

سنت دیرینه ادبیات ما ایرانیان سنت شفاهی بوده و فرهنگ و ادبیات با نقل شفاهی نسل به نسل منتقل شده است. در فرهنگ ایرانی به سنت شفاهی آن چنان توجه شده است که ما به راحتی از شنیده ها به عنوان مرجع استفاده می کنیم. ادبیات ایران پیش از اسلام، در زمینه روایت های دینی و ادبی، بیش از کتابت به روایت شفاهی وابسته بوده است؛ تا آنجا که حتی برای نقل شفاهی، فضیلت قائل می شده اند (قائمی، ۱۳۹۱).

آموزگار (۱۳۸۶) در کتاب «زبان، فرهنگ و اسطوره» به این مطلب اشاره می کند که سنت شفاهی در کنار فرهنگ پدرسالاری از ویژگی های اقوام کوچ کننده است و اجداد آریایی ما در منزل مهاجریشان ردپایی از این سنت برجای گذاشته اند و این موضوع تنها ایران ما را شامل نمی شود؛ بلکه سرزمین های هم جوار دیگری هم در میراث کوچ گری اقوام آریایی با ما سهیم هستند. بنا بر باورهای اسطوره ای، واژه های زبان، موهبتی الهی هستند و از تقدس برخوردارند. یونان باستان هم فرهنگ شفاهی را ارج می نهاد و زیربنای فرهنگی تمدن یونان فقط نگارش نبوده و کلام در آن نقش اساسی داشته است. در سده هفتم پیش از میلاد در یونان اشعار رزمی، بزمی و اخلاقی هنوز به نگارش در نیامده بودند و در میان مجموعه خدایان یونان، ایزدی که کتابت کند یا نگارش را ارج نهد، نداشته ایم. در هند همیشه سنت شفاهی بر مکتوب برتری داشته است. ما نیز در ایران در چنین فرهنگی به سر برده ایم و در میان گروه ایزدان خود که هر یک نماد معنوی هستند، ایزدی نگارنده نداریم. در فرهنگ کهن ایرانی، خط پدیده ای دیوی است و هنری است که تهمورث از اهریمن و دیوان می آموزد.

از دلایل رواج فرهنگ شفاهی و مقبولیت عامه نیافتن فرهنگ مکتوب در میان ایرانیان باستان، حفظ اصل و تمامیت مطلب و فرح بخشی شیوه انتقال و سهولت فراگیری آن است (ابوالحسنی، ۱۳۸۳). یکی از دلایل بی میلی به مکتوب کردن روایت های دینی و تاریخی در ایران باستان، گرایش این متون به سوی مخاطب عام

بوده است. به بیانی دیگر، مخاطب عمده این روایت ها، عامه مردم بوده است. با توجه به اینکه غالب توده مردم از قدرت خواندن و نوشتن بی بهره بوده اند و در ضمن، روایت های دینی و ادبی برای استفاده عامه مردم و تأثیرگذاری بر آنها به وجود می آمدند، دلیل و اصراری بر مکتوب کردن این روایت ها احساس نمی شده است. در نتیجه، سنت نوشتن تبدیل به شیوه ای خاص برای ضبط کردن فرمان ها، احکام و معاهدات حکومتی و سیاسی شده بود و در مقابل برای روایت های دینی و ادبی، حفظ کردن و به خاطر سپردن، از قداست و ارزش بیشتری برخوردار بوده است (قائمی، ۱۳۹۱).

خنیانگری، سنت دیرینه ایرانیان است که هنوز هم بقایای آن در عاشیق های آذربایجان و بخش هایی از خراسان دیده می شود، این سنت باستانی هزاران سال پیش موجب سرگرمی پادشاه و مردم بوده و در بزم، رزم، شادی و سوگ حضور داشته، نوحه سرا، طنزپرداز، داستان گو، نوازنده، شاعر، نگهدارنده دستاوردهای قدیم و بیان کننده موقعیت زمانه خود بوده است. خنیانگری، چه نزد پارت ها، چه مادها و چه هخامنشیان، حرفه هم محسوب می شده است. در دوره اشکانی خنیانگری بودند که داستان های حماسی و رزمی برای مردم نقل می کردند. در دوره ساسانی خنیانگران حماسه ها و داستان های قومی و ملی را با آواز و نغمه سازی برای مردم می خواندند. این خنیانگران قصه گو به سرزمین های دیگر می رفتند و داستان های حماسی و پهلوانی ایرانیان را برای مردم نقل می کردند. بسیاری از داستان های اساطیری دوره های پیش از هخامنشیان، توسط سنت خنیانگری دوره هخامنشی باقی مانده است (ابوالحسینی، ۱۳۸۳).

به گفته عاشورپور (۱۳۸۹) این سنت با نقالی و به دست نقالان ادامه یافت. نقالی، نقل و بیان داستان ها و واقعه های هیجان انگیز و جذاب برای سرگرم کردن مردم است. نقال داستان ها و وقایعی که خود شنیده یا خوانده است را نقل می کند. «نقال» گوینده است و آنچه توسط او برای جمع شنوندگان و بینندگان روایت می شود، «نقل» گفته می شود. پس «نقال» یعنی کسی که کارش بیان و تکرار دائم نقل است. نقالان داستان هایی از حماسه های قومی، ملی، دینی و واقعه های تاریخی یا شبه تاریخی و مذهبی را با کلامی سنجیده و آهنگین و بیانی

گرم و رسا در میان جمع مردم و در فضاهای عمومی یا محفل‌های خصوصی، نقل و روایت می‌کردند.

در دوران اسلامی راویان و دهقانان، روایت‌کننده داستان‌های پهلوانی و رزمی کهن ایرانی بودند. حتی فردوسی از برخی از آنان که راوی داستان‌های رستم و خاندان گرشاسب و داستان‌های قهرمانان دیگر بودند یاد می‌کند. در این زمان قصه خوانانی نیز بودند که نقل قصه را با نوای ساز همراه می‌کردند. حکایت قصه‌گویی کسایی، شاعر قرن چهارم هجری که پس از نقل هر قصه تنبورش را برمی‌گرفت و نغمه‌هایی شاد بر سازش می‌نواخت، نمونه‌ای از همراهی ساز و آواز با قصه خوانی است.

نقالی یا قصه خوانی همچنان ادامه یافت تا به دوره صفوی رسید. در این دوره موضوع داستان‌های نقالی بیشتر با داستان‌های شبه تاریخی ملی، شبه تاریخی مذهبی، اسطوره‌ها، حماسه‌ها و داستان‌های شاهنامه در ارتباط بود. در عصر صفویان قصه‌گویی از جمله هنرهای معرکه‌گیران بود. در نخستین سده‌های آغاز دوره اسلامی قصه‌گویان دوره گرد در مسجدها که محل تجمع مسلمانان بود قصه‌های پیامبران و پادشاهان قدیم را برای مردم بیان می‌کردند. فضاها و معابر عمومی مانند میدان‌ها، سرگذرها، چهارسوق‌های بازار، سراها، کاروانسراها، صحن‌مسجدها، زیارتگاه‌ها و تکیه‌ها مکان‌های قصه‌گویی معرکه‌گیران بود.

در عصر رونق قهوه‌خانه از اوایل قرن یازدهم تا نخستین دهه‌های قرن چهاردهم شمار بزرگی از نقالان به این نهاد روی آوردند و آن را پایگاه نقالی و شاهنامه خوانی کردند. در این دوره قهوه‌خانه نهاد فعالی در انتقال فرهنگ و ادب کهن ملی و مذهبی ایران به توده مردم بی‌سواد یا کم‌سواد به شمار می‌رفت و در آموزش آداب زندگی گذشتگان، اخلاق و منش پهلوانان و جوانمردان به افرادی که به قهوه‌خانه می‌رفتند نقش مهمی داشت.

نقالان را بر اساس نوع داستان‌هایی که می‌گفتند و چیرگی و تسلطشان به نقالی به سه دسته تقسیم کردند؛ نخست. شاهنامه خوانان یا نقالانی که فقط به نقل داستان‌های حماسی شاهنامه می‌پرداختند؛ دوم. نقالانی که در نقل داستان‌های تاریخی و افسانه‌هایی مانند اسکندرنامه مهارت داشتند؛ و سوم.

مذهبی خوانانی که داستان های دینی - مذهبی مانند حمزه نامه و حیدرنامه می خواندند.

بنا بر عقیده عاشورپور (۱۳۸۹) نقالی فقط شاهنامه خوانی نیست؛ بلکه نقالی، روایت و نقل رویداد یا داستانی، چه بزمی، چه رزمی، چه مذهبی، چه اخلاقی و چه اجتماعی است. گونه های نقل و نقالی عبارتند از: اسطوره ای، درباری، تاریخی، ملاحان، سیاحان و بزمی. مفاهیمی مانند «خطبه خوانی»، «مناقب خوانی»، «شمایل گردانی» و «حمله خوانی» نیز از گونه های نقالی هستند.

این پیشینه تاریخی نشان دهنده جایگاه و اهمیت سنت شفاهی در ادبیات ما ایرانیان است. همانند اروپاییان عصر ویکتوریایی، ایرانیان از دوران پیش از اسلام تا به امروز با تجربه شنیدن ادبیات آشنا و مأنوس بوده اند پس کتاب گویا از دیدگاه ادبیات شفاهی برای آنان پدیده ای بیگانه نیست؛ اما کتاب گویا به عنوان یک رسانه چنین قدمت و جایگاهی در میان مخاطبان ندارد.

در ایران هم مانند اروپا و آمریکا کتاب گویا برای نخستین بار برای پاسخ به نیاز کاربران نابینا تولید شد و سپس ناشران به تولید این محصول به شکل تجاری پرداختند. برای تشریح این روند، در ادامه به معرفی مختصر تعدادی از مراکز فعال در زمینه تولید کتاب های گویا در ایران می پردازیم.

مجتمع توانبخشی نابینایان رودکی

در سال ۱۳۵۰ «سازمان ملی رفاه نابینایان» تأسیس شد که وظیفه تهیه و توزیع کتاب های گویا و بریل را نیز بر عهده داشت. پس از تأسیس سازمان بهزیستی کشور، خدمات مربوط به کودکان نابینا به اداره کودکان استثنایی وابسته به وزارت آموزش و پرورش و رسیدگی به امور مربوط به نابینایان بزرگسال به «سازمان ملی رفاه نابینایان» واگذار شد و در همین زمان به «سازمان بهزیستی نابینایان رودکی» تغییر نام یافت. چندی بعد با کمک سازمان صدا و سیما، استودیوی ضبط کتاب های گویای این مجتمع راه اندازی شد (ارجمند، ۱۳۷۱).

بخش تولید کتاب های گویای مجتمع توانبخشی نابینایان رودکی تمامی مطالب و محتوای کتاب های مورد تقاضای نابینایان و کم بینایان را با بهره جستن از

تجهیزات الکترونیکی و صوتی پیشرفته و دیگر تجهیزات مرتبط فراهم می کنند. در این مجتمع با تخصیص فضای مناسب و همکاری گویندگان و تصحیح کنندگان مجرب روی لوح فشرده یا نوار کاست ضبط می شود.

تولید کتاب های گویا به دو روش انجام می شود: نخست، ضبط استودیویی که در آن کتاب های مورد نظر در محل استودیو با حضور گوینده و استفاده از تجهیزات الکترونیکی موجود و کاربرد فنون صدابرداری ضبط می شود. دوم، ضبط آزاد است که در این روش برای پاسخگویی بهینه به نیازهای مطالعاتی روزافزون نابینایان و کم بینایان و همچنین برای رفع محدودیت مکانی استودیو، گویندگان علاقه مند کتاب ها را با استفاده از رایانه یا پرتال در خارج از مرکز ضبط می کنند.

فایل های صوتی یا نوارهایی که به هر دو روش استودیویی و آزاد ضبط می شود توسط تصحیح کنندگان مجرب نابینا بررسی شده و اشکال های موجود در گویندگی و صدابرداری آنها مشخص و توسط گوینده مربوطه اصلاح می شود. پس از رفع اشکال ها، فایل های صوتی و نوارها در تعداد نسخه های مورد نیاز تکثیر می شود. پس از طی مراحل آماده سازی، مشخصات کتابشناسی روی لوح فشرده یا نوارهای مربوطه درج شده و برای قرار گرفتن در بایگانی به کتابخانه گویا ارسال می شود.

بخش نابینایان کتابخانه حسینیہ ارشاد

واحد نابینایان کتابخانه عمومی حسینیہ ارشاد در سال ۱۳۷۲ش شروع به کار کرد. از آن سال استودیویی در این واحد راه اندازی و در آن محتوای کتاب های چاپی، روی نوار کاست ضبط شد. تولدی کتاب گویا در این مرکز تاکنون ادامه دارد.

بخش نابینایان کتابخانه عمومی حسینیہ ارشاد از سال ۱۳۷۲ با هدف تعمیم فعالیت های کتابخانه به تمامی نابینایان، صرف نظر از ویژگی های جسمی و حسی آنان آغاز به کار کرد. در ابتدا، کتاب ها از طریق گویندگان روی نوارهای کاست ضبط شده و در اختیار کاربران نابینا قرار می گرفت؛ اما در ادامه با تحول در فناوری ضبط و تکثیر کتاب های گویا، اکنون این کتاب ها به شکل لوح فشرده صوتی تولید و در اختیار اعضای بخش قرار می گیرد. این بخش شامل قسمت های زیر است:

۱- مخزن: بیش از ۲۰۰۰ عنوان کتاب گویا و بیش از ۳۵۰ عنوان کتاب بریل، پشتوانه علمی این بخش را تشکیل می دهد.

۲- استودیو: در این بخش امکان تولید کتاب های گویا فراهم شده است. در آغاز، ضبط کتاب ها به شکل آنالوگ و با دستگاه های ضبط صوت انجام می گرفت و در ادامه روند به روزرسانی فناوری ضبط و تکثیر کتاب های گویا در بخش، از رایانه و نرم افزارهای ویژه صدابرداری استفاده می شود.

ضبط کتاب ها توسط گویندگان افتخاری و حق الزحمه ای این بخش، صدابرداری توسط صدابردار و کنترل و تدوین نهایی توسط تصحیح کنندگان بخش انجام می شود و انجام امور تخصصی پردازش فنی اطلاعات و آرشیو سازی کتاب ها بر عهده مسئول دیگری است. با حذف صدابردار و استفاده گویندگان از نرم افزارهای حرفه ای صدابرداری و تصحیح، همگام با افزایش کمی تولید کتاب ها، بهینه سازی کیفیت ضبط نیز آغاز شده است.

شورای کتاب کودک

گروه خدمات ویژه کتابداری به عنوان یکی از بخش های شورای کتاب کودک، برای مناسب سازی کتاب های موجود در بازار نشر و تولید کتاب هایی خاص و هماهنگ با نوع نیاز مخاطبان، کتاب های گویا را برای استفاده کودکان نابینا تولید می کند. گروه کتاب گویا با هدف ارائه ادبیات مناسب کودک و نوجوان از طریق تولید کتاب گویا در سال ۱۳۷۳ تشکیل شد. پیشینه تشکیل این گروه به نخستین گردهمایی دانشجویان نابینا در سال ۱۳۷۳ در دانشکده علوم تربیتی و افزودن واحد درسی «خدمات ویژه کتابداری» توسط نوش آفرین انصاری برمی گردد و پس از آن نیز ثریا قزل ایاغ با ترجمه دستورالعمل ضبط کتاب گویا راه را برای پیشبرد اهداف این گروه هموار کردند.

شورای کتاب کودک در بخش نابینایان در زمینه خدمات کتاب های گویا فعالیت های زیر را انجام داده است: انتخاب آثار مناسب برای گویا شدن، آموزش فن بیان و صداسازی برای داوطلبان، آموزش ضبط کتاب گویا، نحوه انتخاب موسیقی مناسب برای متن، انتخاب صدای مناسب برای متون مختلف داستانی،

ارتباط با استودیوهای ضبط صدا، نظارت در امر ضبط، ارتباط با صاحبان آثار و ناشران برای رعایت حقوق صاحب اثر، ارتباط با نویسندگان و مترجمان برای حضور در استودیو و ضبط صدای آنان، ارتباط با مرکز نابینایان رودکی برای تأیید استانداردهای رعایت شده، استفاده از مشاوران نابینا در گروه، ارتباط با مراکز و مدارس نابینایان، ارائه خدمات کتابخانه ای به کتابخانه های نابینایان، گویا کردن ۱۲۰ عنوان کتاب در طرح کتابخانه فراگیر، گویا کردن ۱۰ عنوان کتاب در طرح «آکندن اینترنشنال» برای پناهندگان افغان، تدوین کتابشناسی کتاب های گویا و بریل، تهیه بروشور گروه، راه اندازی کتابخانه نابینایان «حرم حضرت عبدالعظیم (علیه السلام)»، تجهیز کتابخانه نابینایان مؤسسه خیریه «شب چراغ شیراز»، تجهیز ۵ کتابخانه سیار یونیسف با کتاب های گویا، تکثیر و ارسال کتاب های گویا برای مراکز فرهنگی مدارس ایرانی خارج از کشور.

انتشارات ماهریز

در سال ۱۳۷۸ انتشارات ماهریز نخستین ناشر خصوصی ایرانی بود که با هدف های تجاری و برای عموم مخاطبان، نه فقط نابینایان، کتاب گویا روی نوار کاست را روانه بازار کرد. نخستین اثر از این دست که تولید شد کتاب «غیر منتظره» نوشته کریستین بوبن بود که توسط خود ناشر به شکل چاپی نیز انتشار یافته بود. چهار ماه بعد کتاب های «فرا تر از بودن» و «حضور ناب» توسط همین ناشر گویا و به بازار کتاب عرضه شد.

این انتشارات پس از یک وقفه طولانی در سال ۱۳۸۷ کار تولید کتاب های گویا را از سر گرفت. در سری جدید سعی شد کتاب هایی از دوران قدیم این مرز و بوم برای گویا شدن انتخاب شود؛ کتاب هایی که شهرت جهانی دارند؛ اما در داخل کشور کمتر مورد اقبال عموم جامعه قرار گرفته اند. با هدف معرفی متون قدیم، از میان کتاب های فارسی سه ورودی «عقل سرخ» به شکل گویا با صدای روزبه مهر و آهنگسازی محمدرضا اصغری منتشر شد. روند تولید کتاب گویا در انتشارات ماهریز در همین جا و با پایان کار انتشارات خاتمه یافت؛ اما این انتشارات برای نخستین بار با نگاه حرفه ای به این نوع رسانه توانست آغازگر جریانی باشد که بعدها

توسط مراکز انتشاراتی دیگر دنبال شد.

مؤسسه نوین کتاب گویا

مؤسسه نوین کتاب گویا در سال ۱۳۸۶ با مجوز رسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و با هدف تهیه، تولید و تکثیر کتاب گویا راه اندازی شد و به عنوان نخستین مؤسسه ای که به شکل اختصاصی و تخصصی به تولید و تکثیر کتاب گویا می پرداخت فعالیت خود را شروع کرد.

برای شروع کار با ناشران مختلف مذاکره شد؛ اما آنها در ابتدا به دلیل خوش بین نبودن به این مقوله از همکاری با مؤسسه امتناع ورزیدند. برای همین، خود مؤسسه تولید آزمایشی یک اثر را در دستور کار قرار داد. برای دستیابی به این هدف، با نویسنده ای که نخستین اثرش را تألیف کرده بود مذاکره و با جلب رضایت او اثر را به شکل کتاب گویا تولید و بدون توزیع عمومی در بازار، بازتاب آن را در گروهی محدود بررسی کردند. نتیجه نظرسنجی رضایت بخش بود. پس از آن برای شروع کار با پائولو کوئیلو برای جلب نظر مساعد وی در مورد تولید صوتی آثارش از جمله «کیماگر» مذاکره کردند و با همکاری نشر «کاروان» به عنوان دارنده امتیاز انتشار آثار کوئیلو، نخستین کار جدی این مؤسسه با کتاب «نامه های عاشقانه یک پیامبر» شروع شد. هم اکنون تعداد آثار تولید شده توسط این مؤسسه به بیش از ۳۰ عنوان می رسد.

در حال حاضر، ناشران و تولیدکنندگان دیگری نیز اقدام به تولید کتاب گویا می کنند؛ همانند: انتشارات معین، انتشارات سوره مهر، مؤسسه نسیم وصل، رادیو اینترنتی ایران صدا و مؤسسه آوابوک، مؤسسه آوانامه و غیره.

قابلیت و مزیت ها

انسان همواره در پی محصولات ارزان تر، قابل دسترس تر، سودمندتر و اقتصادی تر است. از این رو در ساختار و محتوای محصولات فرهنگی به ویژه کتاب تحولاتی به وجود آورده است. مکتوبات با حجم بسیار الان به حجم کوچک تبدیل شده اند در عرصه کتاب گویا هم همین تحولات به وجود آمده است.

ص: ۶۰

کتاب های گویا نسبت به کتاب های چاپی، به ویژه در شکل شومیز، از سهولت بیشتری برای جابه جایی برخوردارند. به جز این، عوامل متعددی منجر به موفقیت کتاب های گویا در جذب مخاطب می شوند که پیترز (۲۰۰۷) به برخی از آنها اشاره کرده است:

تناسب با شیوه زندگی: کتاب های گویا به خوبی با سبک زندگی فعال و شلوغ امروزی تناسب دارند. خوانندگان مشتاق، ابراز می کنند که شرایط گوش دادن به کتاب گویا در مقایسه با نشستن و خواندن بصری کتاب های چاپی بسیار آسان تر است. آنها می توانند در هنگام پیاده روی، ورزش، انتظار در ایستگاه اتوبوس یا مترو و پیش از خواب و هنگام استراحت به کتاب های گویا گوش دهند. علاوه بر این، بسیاری از مردم، مانند رانندگان کامیون و افرادی که به تناسب حرفه خود، به سفرهای زیادی می روند، می توانند در مسیر سفر به کتاب های گویا گوش کنند. گوش کردن به کتاب های گویا به آنها کمک می کند زمان برایشان سریع تر بگذرد و در طول مسیر کمتر اضطراب داشته باشند. همین امر در افرادی که زمان رفت و آمد به محل کارشان طولانی است اتفاق می افتد. آنها از طرفداران پر و پا قرص کتاب های گویا هستند. به نظر می رسد که کیفیت کلی و تنوع برنامه های رادیویی در حال کاهش است. به همین دلیل، بیشتر این افراد در چنین موقعیت هایی به کتاب های گویا به عنوان یک تجربه صوتی لذت بخش و در دسترس نگاه می کنند.

سهولت دسترسی و استفاده: کاربرانی که مشتاق ذخیره و بارگیری کتاب گویا از اینترنت هستند روزانه به شکل تصاعدی در حال افزایش هستند. کاربران می توانند یک کتاب گویا را به راحتی بارگیری کنند و آن را به دستگاه پخش در محل زندگی یا کارشان انتقال دهند.

کوتاهی زمان موردنیاز برای گرفتن کتاب های گویا: انتخاب یک کتاب گویا، بارگیری آن از اینترنت و انتقال آن به یک دستگاه پخش قابل حمل می تواند تنها چند دقیقه طول بکشد. این کار به سرعت اتصال به اینترنت و حجم کتاب گویا بستگی دارد.

روایت به عنوان شکلی از هنر: کتاب های گویا عنصری کاربردی به کتاب های چاپی اضافه می کنند و آن، روایت است. شهرت و توانایی راوی یک کتاب گویا نقش

کلیدی و مهمی در کیفیت کلی ارائه کتاب گویا و نوع تجربه گوش دادن کاربران دارد.

مطابقت با رسانه های دیگر: کتاب های گویا به خوبی با انواع دیگری از محتواهای فرهنگی، آموزشی و سرگرمی تناسب دارند. بر اساس بررسی های صورت گرفته از کاربران، این طور به نظر می رسد که احتمالاً بسیاری از مردم هر دو نوع فایل صوتی کتاب های گویا و موسیقی را در دستگاه های پخش قابل حمل خود دارند. بر این اساس، برای استفاده از کتاب گویا اغلب به رسانه جداگانه ای نیاز ندارند. یعنی، هر فردی می تواند با استفاده از گوشی تلفن همراه خود به کتاب های گویا نیز گوش دهد.

محرمانه بودن: هنگامی که از هدفون با حجم صدای متوسط استفاده می کنید، هیچ کس نمی داند آنچه شما در حال گوش دادن به آن هستید، چیست. آن می تواند یک کتاب گویای اثری فاخر از ادبیات کلاسیک باشد یا اطلاعاتی در مورد مسئله ای که به هر دلیلی مایل به آگاهی دیگران از آن نیستید.

بی نیازی از مراجعه حضوری به کتابخانه: مراجعه به کتابخانه در شهرهای بزرگ مشکلاتی مانند هدر رفتن زمان در ترافیک و هزینه مالی و روانی دارد. رضایت از دسترسی به مواد کتابخانه ای بدون مراجعه فیزیکی به کتابخانه را نباید در دنیای پر سرعت امروز دست کم گرفت. کتابخانه مجموعه متنوع و گسترده ای از محتوا خدمات پشتیبانی را گرد هم آورده است. هزینه دسترسی به این مجموعه ها بسیار کمتر از زمانی است که فرد به تنهایی درصدد فراهم کردن آن باشد. نارضایتی از اجبار به مراجعه و بازدید حضوری از کتابخانه برای به دست آوردن محتوای مورد نیاز از عوامل کاهش استفاده از منابع کتابخانه ای بوده و هست. با این حال، برای به دست آوردن کتاب های گویا لازم نیست که کاربر به کتابخانه مراجعه کند و می تواند آن را از راه های دیگری مانند اینترنت به دست آورد. علاوه بر این موارد می توان برای کتاب های گویا مزیت های دیگری نیز قائل شد.

نیاز به تمرکز کمتر: یکی دیگر از ویژگی های کتاب های گویا این است که تمرکز کمتری نیاز دارد یعنی خواندن یا در واقع گوش دادن به آن، به خواننده این امکان را می دهد که تمرکز خود را به فهم کتاب اختصاص دهد. این ویژگی امکان گوش

دادن به کتاب را در موقعیتی که فرد تمرکز کافی ندارد نیز می‌دهد. به عنوان مثال، فرد می‌خواهد چندین کار را همزمان با مطالعه کردن انجام دهد؛ اما مطالعه به انجام کارهای دیگر لطمه وارد نکند، همانند افرادی که در زمان کار رادیو هم گوش می‌دهند؛ اما تلویزیون تماشا نمی‌کنند زیرا تلویزیون حواس و تمرکز بیشتری را جلب می‌کند و فرد نمی‌تواند کارها را همزمان انجام دهد.

در گیر نشدن چشم: یکی از مزیت‌های استفاده از کتاب گویا این است که فرد زمانی که به آن عادت کند، از مطالعه کمتر خسته می‌شود. در حالی که اگر چندین صفحه متن چاپی را بخواند حتماً باید استراحت کند.

سهولت جابه‌جایی: نقل و انتقال کتاب‌های گویا نسبت به کتاب‌های چاپی آسان‌تر است. به طور مثال، یک کتاب چاپی با جلد شومیز یا گالینگور حداقل چندین گرم وزن دارد؛ اما یک حافظه جانبی با حجم بالا حاوی فایل‌های کتاب‌های گویای متعدد می‌تواند باشد. این حافظه در مقایسه با کتاب چاپی وزنی ندارد. جابه‌جایی یک کتابخانه گویای شخصی عظیم با چندین عنوان کتاب از این طریق به سادگی امکان پذیر خواهد بود.

سرعت و گستردگی توزیع: کتاب‌های گویا که به صورت شبکه‌ای و از طریق اینترنت در دسترس کاربران و در معرض فروش یا اجاره قرار می‌گیرند، امکان دسترسی آنی به منابع را بدون محدودیت زمانی و مکانی، بدون نیاز به مراجعه حضوری به کتابخانه یا کتاب فروشی از نقاط دور و نزدیک، هفت روز هفته و در تمام طول ۲۴ ساعت شبانه روز فراهم می‌کند. با بهره‌گیری از این روش، سرعت انتشار و توزیع کتاب در مقایسه با نشر سنتی بسیار بالاتر است و همچنین نگرانی سنتی دسترسی به کتاب‌ها در صورت اتمام چاپ آنها وجود نخواهد داشت. به این ترتیب، نگرانی ناشران درباره مشکلات توزیع سریع و مناسب کتاب‌ها در شهرهای مختلف مرتفع خواهد شد. امکان استفاده بیش از یک نفر به طور همزمان از یک کتاب و نیز امکان دسترسی همزمان به چندین کتاب گویا از قابلیت‌های کتاب‌های گویای دیجیتال است که توزیع گسترده آن را موجب می‌شود.

کاهش هزینه انتشار: انتشار کتاب گویا در فضای مجازی هزینه انتشار و توزیع را در مقایسه با نوع چاپی آن کاهش می‌دهد. انتشار تنها یک نسخه از کتاب‌های

گویا در فضای مجازی و دسترسی همزمان کاربران به آن، باعث می شود تا برخلاف کتاب های چاپی نیاز به انتشار شمارگانی بالا- از یک کتاب نباشد. به علاوه، هزینه های مربوط به انبارداری کتاب و توزیع پستی آن به نقاط مختلف جغرافیایی حذف می شود. با توجه به نوسان قیمت ها و افزایش بهای کاغذ، و مواد و تجهیزات چاپ به نظر می رسد که ناشران نایستی منافع اقتصادی انتشار کتاب گویا را نادیده بگیرند.

سهولت پشتیبانی و نظارت: در فرآیند انتشار کتاب گویا در محیط وب، امکان دریافت سریع بازخوردها از مشتریان و پایش استفاده کاربران از کتاب های گویا آسان است. دریافت بازخورد و توجه به علاقه مندی های کاربران، مؤلفه های تصمیم گیری برای تهیه منابع و سیاست گذاری نشر را به راحتی در اختیار مدیران قرار می دهد و امکان ارائه خدمات پشتیبانی مناسب برای مشتریان را نیز فراهم می کند.

کمک به حفظ محیط زیست: کتاب های گویا تأثیر زیادی در کمک به حفظ محیط زیست و کاهش آلودگی ناشی از صنعت چاپ خواهند داشت. جلوگیری از قطع درختان، کاهش آلودگی کربنی ناشی از مواد اولیه تولید کاغذ، حمل و نقل کتاب ها و امحای کتاب های مرجوعی و مستعمل تنها بخشی از عوامل یاری رسان کتاب های گویا به حفظ محیط زیست است. با توجه به این مزیت می توان صنعت نشر کتاب های گویا را در زمره صنایع سبز به حساب آورد.

روایت: یکی از تفاوت های اساسی کتاب گویا با کتاب چاپی، وجود عنصر روایت در آن است که علاوه بر نقش مهمی که در جذب مخاطب دارد، به شکل یک ارزش افزوده ظاهر می شود. بنا به گفته برکی (۲۰۰۷) آنچه اساس سنجش کیفیت کتاب گویا را شکل می دهد، روایت است. صدای نویسنده کتاب از طریق راوی به گوش شنونده می رسد. همان طور که بیان شد کتاب گویا معمولاً توسط یک یا چند گوینده روایت می شود. این گوینده یا گویندگان می توانند صدایشه ای حرفه ای، هنرپیشه تئاتر یا سینما، چهره ای مشهور و محبوب یا گاهی اوقات خود نویسنده کتاب باشند.

به طور خاص، برای کتاب گویایی که انسان آن را روایت کرده است، عملکرد

راوی یا راویان تقریباً به همان اندازه عملکرد نویسنده کتاب چاپی اهمیت دارد. یک راوی خوب می تواند تجربه گوش دادن به کتاب گویا را برای مخاطب لذت بخش تر و به همان اندازه، راوی بد می تواند شنونده را نسبت به این تجربه دلسرد و مأیوس کند (پیترز، ۲۰۰۷).

تأثیر عنصر روایت بر بازار کتاب های گویا به حدی است که ناشران و شرکت های بزرگ و معروف تولیدکننده کتاب گویا مانند ادیبل به استفاده از هنرپیشه های مشهور هالیوود برای اجرای کتاب های گویا روی آورده اند و قراردادهای پرهزینه ای با این افراد امضاء کرده اند این مسئله با توجه به بازار رو به رشد کتاب های گویا و افزایش کاربران این رسانه نشان دهنده اهمیت آن در بازار نشر است. گذشته از این، کاربران علاقه مند کتاب گویا نسبت به عنصر روایت بسیار حساس هستند. با وجود تعدد راویان حرفه ای، کاربران می خواهند بدانند که هر کتاب توسط چه کسی روایت شده است. آنها همچنین تمایل دارند که امکان جستجو و محدود کردن آن بر اساس راوی و ویژگی های راویان را داشته باشند.

تحول در انواع کتاب های گویا را می توان بر اساس جنبه های مختلف بر اساس حامل ویرایش، سبک، روایت و نحوه تعامل دسته بندی کرد. در هر یک از این جنبه ها هم تحولاتی بوده است. یعنی کتاب گویا در هر بعد یک تاریخ و پیشینه دارد و نیاز به پژوهش و تدوین دارد.

حامل کتاب گویا

دستگاهی که کتاب صوتی را اجرا می کند؛ به عبارت دیگر کتاب پس از خوانده شدن و تبدیل شدن به صوتی، بار به سامانه ای می گردد و آن سامانه حمل کننده و حامل آن می گردد. گاه به این سامانه قالب می گویند. اما واژه حامل یا مجری بهتر است.

از نظر حامل و مجری کتاب صوتی هم تحولاتی داشته و از تاریخ برخوردار است. در قدیم کتاب ها در حافظه ذخیره می شد و با نقل برای یکدیگر به آن اصطلاحاً نقل سینه به سینه می گفتند. اما انسان ها با پیری یا بیماری، حافظه آنان ضعیف و گاه از بین می رفت. از این رو انسان ها به فکر افتادند معلومات خود را ثبت

کنند و با نوشتن آنها را حفاظت می کردند. اما اصل صدا از بین می رفت.

پس از اختراع برق و دستگاه گرامافون توسط ادیسون اولین نسل گرامافون صفحه ای به بازار آمد. این اولین نسل از حامل هایی بود که اصل صدا را نگهداری و حفظ می کرد.

پس از آن ضبط و پخش ها با نوارهای طولی به بازار آمد. نسل سوم نوار کاست بود که تا چند سال قبل رواج داشت.

کتاب های گویا اغلب در قالب های زیر منتشر می شوند:

نوار کاست: یکی از قدیمی ترین قالب های عرضه کتاب گویا نوار کاست است که در سال های اخیر خرید و فروش آن کاهش یافته است. نتایج بررسی فروش کتاب گویا در سال ۲۰۱۵ نشان می دهد که کمتر از ۱ درصد از میزان کل فروش این محصول به نوار کاست اختصاص یافته است که در مقایسه با ۷ درصد از بازار فروش در سال ۲۰۰۶ و ۱۶ درصد از فروش در سال ۲۰۰۵، ۳۰ درصد در سال ۲۰۰۴ و ۴۵ درصد در سال ۲۰۰۳ روند کاهش قابل توجهی را نشان می دهد (ای. پی. ای، ۲۰۱۵).

دیسکت های کامپیوتری نسل چهارم بود که سال بعد از اختراع کامپیوتر، رواج پیدا کرد.

لوح فشرده: نسل پنجم از حامل ها است که هنوز رواج دارد. لوح فشرده متداول ترین قالب عرضه کتاب گویا لوح فشرده است. بر اساس نتایج بررسی فروش سال ۲۰۱۵، ۷۲ درصد از مجموع فروش کتاب گویا متعلق به این قالب از کتاب گویا بوده است. همین بررسی در سال ۲۰۰۷، فروش کتاب گویا روی لوح فشرده را ۷۸ درصد نشان می دهد. فروش این قالب از کتاب گویا در سال ۲۰۰۶، ۷۷ درصد از کل میزان فروش را تشکیل می داد. این آمار در مقایسه با میزان فروش لوح فشرده در سال ۲۰۰۵ که برابر بود با ۷۴ درصد از کل فروش، ۶۳ درصد از فروش در سال ۲۰۰۴ و ۴۵ درصد در سال ۲۰۰۳ نشان دهنده رشد چشمگیر این قالب از کتاب گویا در بازار و در میان کاربران است (ای. پی. ای، ۲۰۱۵).

فایل صوتی ام پی تری (MP3): سامانه دیگر و به عنوان نسل ششم است. MP3 و دیگر سامانه های مشابه با استفاده از فناوری فایل صوتی کار می کنند.

صوت تبدیل به فایل دیجیتالی شده و در سامانه کامپیوتر یا Mp3 ذخیره و سپس پخش می شود.

یکی دیگر از انواع قالب های عرضه کتاب گویا قالب فایل صوتی قابل بارگیری است که در این سال ها روند رو به افزایش داشته و به همراه اتخاذ فناوری های جدید توسط کاربران متداول شده است. شاید این امر به دلیل رواج استفاده از دستگاه های پخش کننده قابل حمل مانند دستگاه پخش کننده ام پی تری به طور گسترده در میان مردم است. بارگیری کتاب های گویا در سال ۲۰۱۵ میان ۳۰ درصد از بازار مصرف کننده را به خود اختصاص داد. در سال ۲۰۰۷، ۱۷ درصد از فروش این محصول از طریق بارگیری بوده که در مقایسه با ۱۴ درصد از فروش در سال ۲۰۰۶ و ۹ درصد سال ۲۰۰۵ و ۶ درصد در سال ۲۰۰۴ نشان دهنده روند رو به رشد این قالب کتاب گویاست (ای. پی. ای، ۲۰۱۵).

فایل اینترنتی رشته ای: به دلیل اهمیت موضوع حق مؤلف برای ناشران، این روزها شاهد شکل گیری قالب هایی از این رسانه هستیم که در نقش قالبی حفاظت شده و اختصاصی برای جلوگیری از تکثیر و بهره برداری غیرمجاز از این محصول ظاهر می شوند؛ مانند فایل صوتی غیر قابل بارگیری که تنها می توان در وبگاه ها به آنها گوش داد یا کتاب های گویای اجاره ای که پس از پایان مدت اجاره، فایل صوتی به خودی خود منقضی و ناکارآمد می شود.

به اعتقاد فورینی (۲۰۰۸) در کل، تغییر روند فناوری به نفع قالب های دیجیتال کتاب گویا اعم از فایل صوتی قابل بارگیری یا غیرقابل بارگیری باعث ایجاد مزیت هایی برای هر دو گروه تولیدکننده کتاب گویا و مصرف کننده آن است. اولی می تواند هزینه را با از میان برداشتن هزینه های تولید و عرضه کتاب گویا در سایر قالب ها کاهش دهد، در حالی که دومی می تواند در هر کجا و هر زمان که می خواهد با قیمت پایین تر از هر قالب دیگر، کتاب گویا را بخرد و بارگیری کند.

با پیشرفت دانش مخابراتی و ارتباطات، کتاب گویا هم به سرعت رو به رشد و تحول بوده است. اکنون بیشترین حجم و مقدار کتاب صوتی از طریق موبایل مبادله و مصرف می گردد.

کتاب های گویا یا طبیعی اند یعنی متن یک کتاب به همان صورتی که هست ضبط و پخش می شود؛ یا متن ابتدا کوتاه سازی شده و سپس ضبط و استفاده می شود. از این رو می توان آنها را بر اساس ویرایش به دو دسته مشروح و خلاصه یا کوتاه و طبیعی تقسیم کرد. کتاب گویای مشروح حاوی محتوای اصلی اثر چاپی است که بدون تغییر ضبط شده اند؛ اما کتاب گویای خلاصه با کاهش طول جمله ها و فشرده کردن متن کتاب چاپی تولید می شود. بر اساس بررسی سال ۲۰۰۸، کتاب گویای مشروح ۸۵ درصد از فروش این محصول را نشان می دهد؛ در حالی که خرید و فروش کتاب های گویای خلاصه نشان دهنده ۱۳ درصد از فروش است (ای. پی. ای، ۲۰۰۸).

داستان سرایی یا کتاب گویی

از قدیم پرده خوانی قهوه خانه ای و نقالی رواج داشته ولی اینها در واقع کتاب گویا نیست. از این رو دو گونه کلی متن گویا بر اساس سبک، گونه داستانی و غیر داستانی وجود دارد. بر اساس بررسی فروش سال ۲۰۰۸، فروش گونه داستانی ۷۳ درصد و غیر داستانی ۲۷ درصد از کل بوده است (ای. پی. ای، ۲۰۰۷).

ماشین خوان و انسان خوان

تفاوت اصلی میان کتاب های گویا بر اساس نوع صدای سازنده آن است. روایت یا توسط یک عامل انسانی انجام می شود یا توسط رایانه (صدای مصنوعی). کاربران کتاب گویا با این نکته موافق هستند که برای گوش دادن به کتاب گویا، حتی امروزه و با وجود پیدایش نرم افزارهای پیشرفته تبدیل متن به گفتار، صدای انسان بسیار دلپذیرتر از صدای مصنوعی است، هر چند که این نرم افزارهای در دسترس، با کیفیت بسیار خوب متن را به گفتار تبدیل کنند. برای برخی از برنامه های کاربردی، استفاده از چنین نرم افزارهای تبدیل الکترونیکی متن به گفتار امکان پذیر است. به عنوان مثال، در طرح گفتاری روزنامه «فلاندرز» با پوشش متن کامل همه مقاله ها از این نرم افزارها استفاده شد (انگن، ۲۰۰۸). اما برای گوش

دادن به یک رمان یا داستان کوتاه به قصد تفریح و سرگرمی راوی انسانی با صدای دلنشین، عاملی ترغیب کننده محسوب می شود. کتاب گویای ماشین خوان به دلیل هزینه اندکش رو به فزونی و گسترش است.

تصرف پذیری

بر اساس نوعی دیگر از طبقه بندی و فایل بندی، کتاب گویا به دو دسته قابل تصرف و غیر قابل تصرف تقسیم می شود. در کتاب های گویای غیر تعاملی شنونده کتاب به صورت منفعل عمل می کند و تنها می تواند به داستانی که از قبل ساخته شده و یک سیر خطی ثابت را دنبال می کند گوش کند؛ اما در کتاب های گویای تعاملی این ایده وجود دارد که داستان را به قطعه های مختلف تقسیم می کنند و به کاربر اجازه داده می شود تا از یک قطعه به قطعه دیگر، برای توسعه شخصی خط داستان از میان گزینه های پیش بینی شده انتخاب کند. در این روش، خط داستانی ممکن است از کاربری به کاربر دیگر و همچنین از زمانی به زمان دیگر برای همان کاربر متفاوت باشد (فورینی، ۲۰۰۸).

بنابراین کتاب گویا در هر نوع تحولات و تاریخ دگرگونی داشته است.

مخاطب شناسی کاربران

یکی از مهم ترین موضوع هایی که در تولید کتاب گویا باید مورد توجه قرار گیرد، مخاطب شناسی است. کتاب گویا از این نظر هم تنوع دارد و قبلاً دگرگونی داشته است. جامعه هدف آیا آموزشی یا سرگرمی، مطالعه ای یا تفریحی است؟ با معلوم شدن جامعه هدف، نوع کتاب گویا را می توان تعیین کرد.

قبل از تصمیم و اقدام به تولید کتاب های گویا، باید سعی کرد به درک درستی از جامعه کاربران بالقوه و بالفعل و کتاب های گویا رسید. در حال حاضر نیاز و تقاضا برای دسترسی به کتاب های گویا به سرعت در حال افزایش است و بر اساس گزارش کتابداران کنسرسیوم کتابخانه های اورگان، آمار گردش کتاب های گویا در کتابخانه ها و توسط کاربران به طور شگفت آوری بالا بوده است. این در حالی است که عمده روش بازاریابی این محصول بازاریابی ویروسی یا دهان به دهان بوده است

در حال حاضر، به جز نابینایان، کم بینایان و افراد دارای اختلال در استفاده از کتاب های چاپی، گروه های مختلفی از مردم به کتاب های گویا گوش می دهند. این امر ممکن است چندین دلیل داشته باشد:

ممکن است این افراد خوانندگان حرفه ای و مکرر کتاب باشند.

کتاب های گویا به آنان این امکان را می دهند که در حال انجام فعالیت های دیگر، کتاب بخوانند.

فرد از کتاب های گویا به عنوان سرگرمی در داخل خودرو و در حین رانندگی استفاده می کند.

معلم از کتاب های گویا به عنوان ابزار آموزشی کمک می گیرند.

دانشجویان در سفر و حتی مسافران از انعطاف پذیری و قابلیت بارگیری کتاب های گویا به دستگاه پخش قابل حمل خود لذت می برند (فورینی، ۲۰۰۸).

بر این اساس، کاربران کتاب گویا را می توان به شرح زیر دسته بندی کرد:

نابینایان، کم بینایان و افراد دارای اختلال در استفاده از کتاب چاپی: کاربران نابینا، کم بینا و دارای اختلال در استفاده از کتاب های چاپی می توانند کاربران عمده کتاب های گویا باشند. کتاب گویا برای نابینایان و کسانی که اختلال بینایی دارند، یک موهبت محسوب می شود. کتاب گویا به این کاربران این امکان را می دهد تا از انواع کتاب های مورد علاقه شان بهره مند شوند و به آنها کمک کند تا دانش و معلومات خود را افزایش دهند و زندگی شان را از نظر شخصی و حرفه ای غنی تر کنند.

این دو گروه شامل افراد مبتلا به اختلالات بینایی و افراد دارای محدودیت های فیزیکی دیگر هستند. برای خواندن بصری، فرد نیازمند به یک کتاب، یک منبع نور و فرصت لازم برای تمرکز بصری روی کتاب مورد نظر است؛ اما نیاز مهم دیگری وجود دارد که اغلب نادیده گرفته می شود. این نیاز توانایی برای در دست نگه داشتن متن مورد نظر برای خواننده است. برای بسیاری از خوانندگان، مانند اغلب افراد مبتلا به درد و ورم مفاصل یا پارکینسون و دیگر مسائل مربوط به قدرت و توانایی دست ها، مچ دست و بازوها نگه داشتن یک جسم فیزیکی (کتاب با جلد

گالینگور، شومیز یا دستگاه خواننده کتاب های الکترونیکی) برای مدت طولانی ناراحت کننده یا غیرممکن است. این در حالی است که این کار لازمه خواندن بصری است (بیترز، ۲۰۰۷). برای این افراد کتاب گویا می تواند گزینه ای مناسب برای جایگزینی کتاب های چاپی یا الکترونیکی باشد.

یادگیرندگان زبان دوم: یکی از مهم ترین و اثربخش ترین روش های یادگیری و کسب مهارت در یک زبان خارجی گوش دادن به مکالمات آن زبان است. کتاب های گویا می توانند مزیتی بزرگ برای یادگیرندگان زبان دوم باشند. یادگیرندگان می توانند با گوش دادن به متن، با تلفظ صحیح واژگان آشنا شوند. با این روش، آنها به راحتی می توانند در هر جای متن و روی هر کلمه ای که بخواهند مکث کنند و دوباره آن را بشنوند. در یادگیری زبان خارجی گوش دادن یکی از ابزارهای مؤثر و مهم است. به علاوه، تولید هر کتاب گویا در هر زبانی برای یادگیرندگان آن زبان در دیگر نقاط جهان ابزار آموزشی آن زبان محسوب می شود.

دانش آموزان: دانش آموزان بیشترین سطح از روابط اجتماعی خود را با دوستان و همسالان خود در مدرسه ها شکل می دهند. آنها با هم در کلاس درس به کتاب های گویا برای یادگیری گوش می دهند یا کتاب های گویایی را از کتابخانه مدرسه امانت گرفته و با سایرین به اشتراک می گذارند. در این حالت آنها در واقع توانسته اند بخشی از نیازهای اجتماعی خود را از طریق ارتباط با همسالان خود برآورده کنند (۱۰ دلیل...، ۱۹۹۸). علاوه بر این، پژوهش های ای. پی. ای. (۲۰۰۵) نشان می دهد که گوش دادن به کتاب های گویا درک خواندن، روانی خواندن، اکتساب زبان و توسعه واژگان را بهبود و پرورش می دهد. وندی کاسن، استاد آموزش و پرورش در دانشگاه ایالتی کنت می گوید: «باید آموزگاران مقطع ابتدایی را ترغیب کرد که دانش آموزان را به استفاده از کتاب های گویا تشویق کنند» (ای. پی. ای.، ۲۰۱۵).

بهره گیری از کتاب های گویا در محیط خانه، مدرسه و سایر نهادهای مرتبط با کودکان فرصت هایی را در اختیار مربیان، معلمان و والدین قرار می دهد تا به تقویت مهارت های خواندن، سوادآموزی و ارتباطی کودکان و افزایش علاقه و انگیزه آنها به مطالعه پردازند. مهارت هایی نظیر تصور و تجسم یک صحنه یا شخصیت، آگاه

شدن از قاعده های زبانی، تعامل فعال با محتوا، افزایش تسلط و مهارت های شنیداری، یادگیری تلفظ صحیح واژگان، آشنایی با زمینه کاربرد اصطلاحات، گوش دادن فعال و مهارت های تفکر انتقادی و ایجاد نگرش مثبت به مطالعه از جمله این مهارت ها هستند (چهرقانی، ۱۳۹۲).

خوانندگان کند، خوانندگان بی میل و خوانندگان تلاشگر: خوانندگان کند و بی میل در تمام سنین می توانند از کتاب های گویا بهره مند شوند. در سال ۲۰۰۶ لین وب و نادین مایر، گزارش پژوهشی را ارائه دادند که نشان می داد کتاب های الکترونیکی و کتاب های گویا با یکدیگر یا به طور جداگانه می توانند برای تشویق خوانندگان کند و بی میل مورد استفاده قرار گیرند. یکی از این نمونه ها کتابخانه دیجیتال «ایترسکت»، (طرحی در دانشگاه اورگان) است. وب و مایر شواهدی ارائه می دهند از اینکه خوانندگان بی میل به کتاب های گویای حوزه عمومی نسبت به کتاب الکترونیکی این حوزه پاسخ بهتری دادند. در مواردی نیز استفاده از کتاب های گویا باعث شده است که دانش آموزان، انگیزه بیشتری برای گرفتن نسخه چاپی از آن کتاب و مطالعه بیشتر آن داشته باشند. وب و مایر به این نتیجه رسیدند که اگرچه کارشناسان به مدت طولانی از کاربرد کتاب های گویا در کنار خواندن بصری حمایت می کردند؛ اما بسیاری از کارشناسان در حال حاضر مدافع گوش دادن به کتاب های گویا بدون حضور هیچ کتاب چاپی یا الکترونیکی در کنار آن به عنوان راهی برای تشویق خوانندگان به خواندن بصری (دیداری) هستند.

دانش آموزانی که دارای مشکلات خوانشی هستند اغلب از مشارکت و تعامل دوری می جویند و از خواندن با صدای بلند در کلاس خجالت می کشند. این دانش آموزان احساس می کنند که از حلقه یادگیری جا مانده اند و به همین دلیل فرصت ها را برای ابراز نظرها و نشان دادن مهارت های ذهنی خود از دست می دهند. گوش دادن به کتاب گویا به دلیل اینکه آنها را به طور مستقیم به محتوای مورد مطالعه متصل می کند می تواند اعتماد به نفس آنها را در کلاس، مکالمه با دانش آموزان دیگر و جمع افزایش دهد و باعث آن می شود که خوانندگان کند و بی میل کتابی را که برای مطالعه برگزیده اند آسان تر به پایان برسانند (وایلد و لارسون، ۲۰۰۷).

افراد با دست های آلوده یا مشغول: کسانی که مانند زنان خانه دار مشغول کار هستند، در حین انجام کار خود بدون هدر دادن وقت یا بازماندن از کار می توانند به کتاب گویا گوش دهند. حتی اگر فردی شاغل به حرفه ای است که دستانش را کثیف یا چرب می کند مانند تعمیرکاران می تواند به کتاب گویا گوش دهد. اگرچه این افراد می توانند این کار را در زمان استراحت انجام دهند؛ اما آنها با دستان آلوده به کتاب صدمه وارد خواهند کرد. کشاورزان، باغبانان و نانوایان هم مانند تعمیرکاران خودرو می توانند از این مزیت کتاب های گویا بهره ببرند. یعنی اگر بخواهند در زمان کار کتاب بخوانند، کتاب های گویا می تواند برایشان بسیار جذاب و مفید باشد.

به طور کلی، زمانی که فردی در حال گوش دادن به یک کتاب گویاست انجام دادن کارهای دیگر با دست برای او نسبت به زمانی که مشغول خواندن بصری است، بسیار آسان تر است. این واقعیت باعث می شود کتاب های گویا برای افرادی که دست هایشان همیشه مشغول است، مانند بافندگان، کارگران خطوط تولیدی و غیره مناسب باشد. تنها این نکته ضروری است که دستگاه پخش کتاب گویا باید به خوبی طراحی شده و کاربری ساده ای داشته باشد تا فرد بتواند راحت استفاده و گوش کند (پیترز، ۲۰۰۷).

کاربران حریص و مشتاق کتاب: افرادی که دنبال کتاب های گویا هستند که اهل کتاب خوانده می شوند. یعنی این افراد دوست دارند که کتاب بخوانند؛ اما یا فرصتی برای آن ندارند یا قصد دارند از کمترین زمان مانند زمان رفت و آمد هم برای مطالعه استفاده کنند. در بررسی مصرف کنندگان کتاب گویا که توسط انجمن ناشران کتاب گویا در سال ۲۰۱۵ انجام شد، نتایج پژوهش حاکی از آن بود که شنوندگان کتاب گویا خوانندگان حریص به کتاب های چاپی هستند. بر اساس این پژوهش، شنوندگان مکرر کتاب های گویا یعنی کسانی که در سال گذشته به چهار کتاب گویا یا بیشتر گوش داده اند، به طور متوسط ۱۵ کتاب در سال گذشته خوانده اند؛ اما افرادی که به کتاب های گویا گوش نمی کنند، تنها ۶ کتاب در همان سال مطالعه کرده اند (ای. پی. ای، ۲۰۱۵). به عنوان مثال، در یک بررسی استفاده معمول از خدمات کتاب گویای دیجیتال مشروح در ۹ ایالت آمریکا (کالیفرنیا، کلرادو، دلاور، ایلینویز، ماساچوست، نیوهمپشایر، اوهایو، اورگان و

تگزاس) برای کاربران فعال (کسانی که حداقل یک عنوان در طول ماه امانت می گیرند)، متوسط مصرف تعداد کتاب های گویا در هر ماه، برای ۹ ماه اول سال ۲۰۰۶، در محدوده بین ۳۲/۳ و ۹۰/۳ است. با در نظر گرفتن دو فرض مبنی بر اینکه بیشتر کاربران، کتاب های گویایی را که بارگیری کرده، گوش داده اند و همچنین به طور متوسط طول هر کتاب گویا حدود ده ساعت است. در نتیجه کاربران فعال به طور متوسط بین ۳۳ تا ۳۹ ساعت در هر ماه برای گوش دادن به کتاب های گویا صرف می کنند.

افراد کم سواد و بی سواد: انواع نشر کتاب چه کاغذی و چه الکترونیکی به طور معمول برای مخاطب باسواد رسانه ای برای استفاده از دستگاه های خواننده کتاب الکترونیکی را داشته باشد؛ اما کتاب گویا نوعی از نشر است که به همه افراد با هر سطحی از سواد کمک می کند.

ویژگی های کاربران کتاب های گویا

نکته دیگری که می تواند در تصمیم گیری برای تولید کتاب های گویا اثرگذار باشد شناخت ویژگی های خاص کاربران کتاب های گویاست. در نظرسنجی سال ۲۰۱۴ انجمن ناشران کتاب های گویا (ای. پی. ای.، ۲۰۱۴) با موضوع کاربران کتاب های گویا ویژگی هایی برای آنان ترسیم شد که در ادامه می آید:

کاربران کتاب های گویا نسبت به افرادی که کاربر این محصول نیستند تحصیلات بالاتری دارند؛ ۲۱ درصد از آنان از مقاطع تحصیلات تکمیلی فارغ التحصیل شده اند یا مدرک دکتری دارند که این میزان دو برابر بیشتر از کسانی است که به کتاب گویا گوش نمی دهند.

افرادی که به کتاب های گویا گوش می کنند نسبت به دیگران درآمد بالاتری دارند؛ درآمد متوسط این افراد حدود ۵۶ هزار دلار است که از درآمد متوسط تخمینی ۴۳ هزار دلاری کسانی که به کتاب گویا گوش نمی کنند بیشتر است.

سن متوسط شنوندگان کتاب گویا ۴۸ سال است؛ این میزان کمی پایین تر از کسانی است که غیر شنوندگان خوانده می شوند و متوسط سن آنها ۵۱ سال گزارش شده است.

تقریباً یک چهارم (۲۳٪) از تمامی شنوندگان کتاب های گویا بین ۱۸ تا ۲۴ سال قرار دارند؛ احتمال خرید کتاب گویا از یک خرده فروشی یا فروشگاه برخط دیجیتال برای این افراد دو برابر بیشتر از دیگر گروه های سنی است.

شنوندگان کتاب های گویا نسبت به گروه غیر شنونده برای مطالعه کتاب های چاپی مشتاق تر هستند؛ ۹۰ درصد از شنوندگان کتاب گویا حداقل یک کتاب در سال قبل خوانده اند. شنوندگان فعال تر به طور متوسط ۱۵ کتاب در سال گذشته خوانده اند.

تقریباً نیمی از شنوندگان کتاب گویا (۴۵٪) که کودکان زیر ۱۸ سال داشتند گزارش کردند که فرزندان آنها به کتاب های گویا گوش داده اند. آنها مزایای گوش دادن فرزندانشان به کتاب های گویا را مشاهده کرده اند. ۴۹ درصد از شنوندگان کتاب های گویا احساس می کنند که علاقه فرزندانشان به خواندن کتاب افزایش یافته و ۵۹ درصد گفته اند که گوش دادن به کتاب های گویا آنها را در معرض آثاری قرار می دهد که در غیر این صورت ممکن است هرگز آنها را نخوانند.

همچنین انجمن ناشران کتاب گویا در سال ۲۰۱۵، در یک نظرسنجی دیگر که شامل اطلاعات فروش کتاب گویا (ای. پی. ای.، ۲۰۱۵) بود در رابطه با کاربران کتاب گویا به این نکته ها اشاره کرده است:

یکی از عوامل مهم و اصلی تأثیرگذار بر فروش کتاب گویا، رانندگی است. آمریکایی ها در هر سال ۵۱/۳ میلیارد سفر بین محل کار و زندگی خود با وسایل نقلیه انجام می دهند گوش دادن به کتاب گویا در خودرو حائز رتبه نخست کاربری است. خوانندگان نسبت به کتاب هایی که به آنها اجازه می دهد چشم خود را در مسیر جاده برای هدایت خودرو باز نگه دارند. مشتاق تر هستند.

بهترین مشتریان کتاب گویا، بهترین مشتریان کتاب های چاپی نیز هستند. آنها خوانندگان مشتاقی هستند که از کتاب های گویا برای زمانی که چشمانشان مشغول کار دیگری است، استفاده می کنند.

خلاصه

کتاب گویا از هشت نظر یعنی مراکز تولیدکننده، قابلیت و مزیت ها، حامل ها،

ص: ۷۵

کوتاه سازی، داستان سرایی، ماشین خوانی، تصرف پذیری، مخاطب و کاربران تحولاتی داشته است. و هر یک از این جنبه ها توضیح داده شد.

برخی جنبه های دیگر هست که تحول پذیر بوده ولی در این مقاله به آنها نپرداخته اند. مثل استودیویی و آزاد.

بالاخره کتاب در سه بُعد تولید، مصرف و عرضه تحولات بسیار پذیرفته است و هنوز نیاز به بررسی و تحقیق دارد.

منابع

آموزگار، ژاله (۱۳۸۶). زبان، فرهنگ و اسطوره. تهران: معین.

ابوالحسنی ترقی، مهدی (۱۳۸۳). تأملی در خنیاگری در ایران باستان. مجله علمی پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان، ۲ (۳۶-۳۷)، ص ۱۸۳-۲۰۲.

ارجمند، تاج الملوک (۱۳۷۱). کتابخانه های مرکز نابینایان رودکی. پیام کتابخانه، ۲ (۱) ص ۷۳-۷۷.

اشرف واقفی، عباس (۱۳۸۸). کتاب گویا؛ چرا و چگونه؟ دو هفته نامه مهر، ۶۸، ص ۶.

چهرقانی، مریم (۱۳۹۲). کتاب گویا، فرصتی دوباره برای آشتی دادن کودک و کتاب. فصلنامه کتاب مهر، ۸، ۸۲-۱۰۱.

چهرقانی، مریم و فهیم نیا، فاطمه (۱۳۹۲). قابلیت ها و مزایای کتاب گویا برای کاربران و ناشران. فصلنامه کتاب مهر، ۹.

سلطانی، پوری، و فروردین راستین (۱۳۷۹). دانشنامه کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: فرهنگ معاصر. ذیل «کتاب گویا».

عاشورپور، صادق (۱۳۸۹). نمایش های ایرانی: جلد چهارم، نقالی، تهران: سوره مهر وابسته به حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی.

قائمی، فرزاد (۱۳۹۱). جایگاه سنت روایت شفاهی و خنیاگری در ادبیات ایران باستان و سرنوشت آن در شعر دوره اسلامی. مجله تاریخ ادبیات، پژوهشنامه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی، ۳ (۷۱)، ص ۲۱۳-۲۳۱.

مکتبی فرد، لیلا- (۱۳۸۴). تصویری گویا از کتاب گویا در ایران تعریف و تاریخچه. پژوهش نامه ادبیات کودک و نوجوان، ۴۰. ص ۴۳-۴۹.

reasons kids learn with audio books. (۱۹۹۸). Audio File. Retrieved October ۲۵, ۲۰۱۴, ۱۰ from www.audiofilemagazine.com/article_archive/۱۰.Reasons.pdf

A.P.A. (2014). Audio Publishers Association (APA) Fact Sheet. APA

A.P.A. (2007). Americans are turning in to audio: audibook sales on. The rise nationally.
.New Jersey: APA

A.P.A. (2008). More American are all Ears to Audio books. New Jersey: A.P.A

A.P.A (2010). Audio book Listeners are Affluent, Well-Educated and Avid Book Readers.
.New Jersey: APA

A.P.A. (2015). Strong Expansion Continue for Audio book Industry

-Retrieved March 13, 2016, from <http://www.audiopub.org/press/sales-survey-APA-2015-final.pdf>

Audible.com (2014). Retrieved March 12, 2014, from <http://www.audible.com>

Audio book (2014). Oxford Dictionary. Retrieved March 12, 2014, from

www.oxforddictionaries.com/definition/english/audiobook?q=audiobook

Audio book (2014). Wikipedia, the free encyclopedia. Retrieved March 12, 2014, From

www.en.wikipedia.org/wiki/audiobook

Burkey, M. (2007). Sounds good to me: Listening to audiobooks with a critical ear. Book
.List, 1 June, P. 104

EBSCO Information Services. (2009). Wikipedia, the free encyclopedia Retrieved March
12, 2014, from http://en.wikipedia.org/wiki/EBSCO_Information_Services

Engelen, J. (2008). Modern digital libraries, the case of the audio-book boom. In K. m. al.
(eds

Ed.), ICCHP 08 Proceedings of the 11th international conference on Computers)
.Helping People with Special Needs (pp.284-290). Springer-Verlag Berlin, Heidelberg

.Furini, M. (٢٠٠٨). Digital audio book: From passive to active pursuit

.Multimedia Tools and Applications Journal, (٤٠)١, ٢٣-٣٩

Harris, M. (٢٠١٤). What are audio book? Retrieved October ١٢, ٢٠١٤, from

<http://mp3.about.com/od/glossary/g/Audiobooks-Definition-What-Are-Audiobook.htm>

.Irwin, W. (٢٠٠٩). Reading audio books. Philosophy and Literature, ٣٣ (٢), ٣٥٨-٣٦٨

Over Drive. (N.d). History of Over Drive. Retrieved September ١٢, ٢٠١٤, from Over Drive

[/http://www.overdrive.com/company/who-we-are/history](http://www.overdrive.com/company/who-we-are/history)

Paul, F (٢٠٠٨). Amazon to buy Audible for \$٣٠٠ million. Retrieved

-October ١٢, ٢٠١٤ from <http://www.reuters.com/article/٢٠٠٨/١٠/٣١/us-audible-amazon>

idUSN٣١٢٩١٥٨١٢٠٠٨٠١٣١

.Peters, T.A. (٢٠٠٧). Digital audio book services through libraries

.(Library Technology Reports, ٤٣ (١

Podiobooker. (N.d.). privacy and Legal Speak in plain (if not ill- formed) English.

Podiobooker, The blog for Podiobooks. Com/privacy-and-legal-speak-in-plain-if-not-

/ill-formed-english

Project Gutenberg (٢٠٠٧). The Audio Books Project. Project Gutenberg, the first

Producer of free ebooks. Retrieved September ١٢, ٢٠١٤, from

www.gutenberg.org/wiki/Gutenberg:The_Audio_Books_Project

.Reitz, J. M. (٢٠١٤). Audiobook. Online Dictionary of library and Information Science

Retrieved September ١٢, ٢٠١٤, from

[.www.abc-clio.com/ODLIS/odlis-a.aspx-audiobook](http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis-a.aspx-audiobook)

Rubery, M. (٢٠٠٨). Play it again, sam weller: New digital audiobooks and old ways of .reading. *Journal of Victorian Culture*, ١٣(١), ٥٨-٧٩

.Rubery, M. (٢٠١١). *Audiobooks, literature, and sound studies*. Oxfordshire: Routledge

Shiftedlibrarian. (٢٠٠٥). Introducing the Spoken Alexandria Project Podcast. Retrieved September ١٢, ٢٠١٤, from http://www.theshiftedlibrarian.com/archives/٢٠٠٥/٠٧/٠٥/introducing_the_spoken_alexandria_Project_podcast.html

Telltale Weekly. (٢٠٠٧). Spoken Alexandria project. Retrieved March ١٢, ٢٠١٤, from [/www.alexwilson.com/telltale/spokenalexandria](http://www.alexwilson.com/telltale/spokenalexandria)

Yingling, J. (١٩٩٨). A study of audiobook users at the Salem, Ohio Public Library. .Masters Research Paper, Kent State University

Webb, L., Meyer, N. (٢٠٠٦). iPods, audiobooks, ebooks, and more: Empowering reading .through. Based on Presentation October ٢٣, ٢٠٠٦ Internet @ Schools West

Wilde, S., Larson J. (٢٠٠٧). Listen! Its good for kids. *Audio File* April/May: ٢٣-٢٥. Retrieved September ١٢, ٢٠١٤, from http://www.audiofilemagazine.com/article_archive/ListengoodforkidsAM٠٧.pdf

اشتغال یکی از بزرگترین چالش‌ها در دنیای امروز و نیز دغدغه اصلی دولت‌ها است. اشتغال با بسیاری متغیرهای منفی و مثبت اجتماعی مثل امنیت، آرامش روانی، بزهکاری و جرم ارتباط دارد. اما وضعیت معلولان و اشتغال آنان از نظر کارشناسان، کاری پیچیده و دارای مشکلات و موانع به حساب می‌آید.

اما به نظر می‌رسد اگر کتاب گویا به کمک اشتغال به کار گرفته شود اشتغال معلولین بهتر و زودتر به نتیجه می‌رسد. اما چگونگی استخدام کتاب گویا در خدمت اشتغال نیاز به بحث و تحلیل دارد که در این مقاله به آن می‌پردازم.

«کتاب گویا» از چند نظر می‌تواند به کمک اشتغال معلول بشتابد: کتاب گویا به عنوان یک شغل پررونق و مورد نیاز، به جذب معلولین پرداخته و برای آنان اشتغال زایی می‌شود. دوم اینکه با استفاده از کتاب گویا می‌توان مهارت افزایی نمود و با آموزش معلولین، آنها را مهیا برای کار در شغل خاصی نمود. سوم تعمیم گویاسازی به انواع سامانه‌های مدرن و جدید غیر از کتاب.

هدف در این مقاله اینست که کتاب گویا چه نوع ارتباط‌هایی با اشتغال دارد. مشخصاً درصدد اثبات این نکته هستم که کتاب گویا با آماده سازی محیط؛ آماده سازی روحی و ذهنی روشندان؛ آماده سازی روشندان از نظر حرفه و فن و بالاخره آماده سازی فرهنگ جامعه در ارتباط است. یعنی کتاب گویا سه متغیر محیط، فرهنگ اجتماعی و روحیه و مهارت روشندان را آماده نموده و موجب ارتقای آنها می‌شود. محیطی که روشندان در آنجا قرار است کار کنند، باید مناسب سازی شده باشد، با سازه‌های گویایی، روشندان راهنمایی شود. آسانسور و دیگر تجهیزات گویا باشند؛ ابزارها و دستگاههایی که روشندان با آنها سروکار دارد گویا شوند؛ به عبارت دیگر گویاسازی محدود به کتاب نباشد بلکه هر آنچه روشندان با آنها سروکار دارد،

دوم با انواع آثار گویا می توان جامعه را آماده کرد تا اشتغال روشندان را قبول کنند. کارخانه دارها و صاحبان حرفه ها و فنون را با کمک کتاب گویا می توان آماده ساخت؛ فرهنگ و ذهیت آنان را به سوی تعامل صحیح با روشندان آماده نمود.

سوم تأثیرات کتاب گویا در مهارت افزایی و در افزایش حرفه و فن روشندان است. بنابراین «گویاسازی» با آماده سازی در زمینه مزبور، اشتغال روشندان را سامان می دهد.

مهارت افزایی: با تعلیم انواع مهارت ها از طریق کتاب گویا هم به نابیناها و هم به عموم مردم و اقشار مختلف، آنان را آماده جذب کار کرد. امروزه علوم و فنون پیشرفت قابل توجه داشته و نیروهای شاغل باید تخصص و تبحر داشته باشد. با افزایش مهارت ها و تجارت، افراد بهتر و زودتر جذب بازار کار می شوند.

دنیای امروز در بحث اقتصاد، تجارت، کسب و کار و همه علوم و فنون به سویی رفته که بستر برای فعالیت همه افراد با هر نوع توانایی و قابلیت باز است. اینکه گفته می شود در صنعت، ماشین ها و دستگاه ها جای انسان ها را گرفته اند و افراد حتی توانمند، بیکار شده اند، چه رسد به معلولان که هیچ جایی برای آنها نیست، درست نیست. چون اولاً جمعیت رو به زیاد شدن است؛ دوم اینکه خود دستگاهها نیاز به نگهداری و مدیریت دارد.

در دنیای امروز، با ورود تکنولوژی های جدید و پیشرفت روزافزون فنون مختلف، می توان فرصت های شغلی جدیدی را برای معلولان و به ویژه کم بینایان و نابینایان تعریف کرد. و با مهارت افزایی، توانایی و پتانسیل های موجود در بازارهای رقابتی در جهت افزایش بهره دهی افراد را بالا برد. کتاب گویا وسیله مناسبی برای آموزش مهارت ها است. زیرا در دنیای مدرن، فرصت و امکانات برای رفتن به محل خاص و سرکلاس نشستن بسیار کم است. اما کتاب گویا را در هر جا و در هر شرایط می تواند نقش مربی آموزشی داشته باشد.

در دهه ها اخیر، بر اصول مهندسی فاکتورهای انسانی یا همان ارگونومی (Ergonomics) در جهت ایجاد شغل های مناسب برای تمام افراد جامعه و همچنین معلولان تکیه و تأکید شده است. دوره ماشینیزم افراطی به سرآمده است. زیرا

تخریب های روانی و اجتماعی این مکتب بسیار عمیق و قابل توجه است. اینکه ماشین بر همه امور انسان سیطره داشته باشد توسط کارشناسان به شدت نقد شده است. اما با تجدید حیات انسان، با آموزش ها از طریق رسانه ها و کتاب گویا، محوریت او را می توان افزایش داد.

کتاب گویا به عنوان روش علمی، ظرفیت ها و توانمندی های انسان را ارتقاء داده و اطلاعات مورد نیاز مشاغل، محیط کار و تجهیزات را در اختیار او می گذارد.

یعنی کتاب گویا با حداقل هزینه، اطلاعات لازم درباره طراحی درست و مناسب مشاغل، تجهیزات و محیط کار، بالارفتن سطح ایمنی، بهداشت، تطبیق کار با کارگر و در نهایت رضایت شغلی و بهبود بهره وری را در اختیار او قرار می دهد. از اینرو ارگونومی به عنوان دانش نوینی که در تلاش برای پر کردن شکاف بین انسان و محیط زندگی اش و در واقع ترکیب علم پزشکی، محیط شناسی است، نقش انسان را در مقابل ماشین توسعه می دهد.

خود اشتغالی: نقش کتاب گویا در آموزش قشرهای عامل ولی غیرمتعارف، قابل توجه است. زنان خانه دا، معلولین خانه نشین، پیرمردهای بازنشسته و دانش آموزان می توانند کارهایی را از طریق کتاب گویا فرا گرفته و پاره وقت به تولید مشغول شوند. کیف سازی، بافندگی، خیاطی، صحافی و ده ها شغل دیگر را از این طریق می توان یاد داد.

بررسی ها نشان می دهد که تبعیض اجتماعی و شغلی، اشتغال در مشاغل سطح پایین و دستمزد کم، از مواردی است که بین گروه های آسیب پذیر شغلی نظیر کودکان، زنان، مهاجرین و به ویژه معلولین به وفور به چشم می خورد. اما با آموزش و افزایش تبحر و مهارت ها و نیز با سامان دهی به مشاغل و تشکیل تشکل ها، این مشکلات به ویژه در زمینه معلولین مرتفع می گردد.

به نظر می رسد که در میان گروه های نامبرده، وضعیت معلولین و انسانهای ناتوان بیشتر از سایرین مورد بی توجهی واقع شده و به ویژه معلولین در بسیاری از زمینه ها تحت تبعیض قرار می گیرند؛ به طوری که نه تنها حقوق انسانی شان نادیده گرفته می شود بلکه توانایی ها و قابلیت هایشان نیز مورد بی توجهی واقع می شوند.

در میان تمام گروه های جامعه از معلولان به عنوان خاص ترین گروه با نیازهای

ویژه یاد می‌کنیم چرا که این گروه به طور اخص، بسیار آسیب پذیر بوده و عدم داشتن شغل و منبع درآمد بعنوان راهی برای رسیدن به استقلال فردی و مالی آستانه‌ی این آسیب پذیری را تا حد بسیار زیادی پایین آورده و از معلولان فاقد شغل، افراد رنجور و شکننده‌ای می‌سازد.

این مشکلات با اجرای دو شیوه در بسیاری از جوامع مرتفع شده است: یکی فرهنگ سازی و دوم اطلاع رسانی. در هر دو روش از کتاب گویا به عنوان یک رسانه کارآمد می‌توان بهره گرفت. برای مثال در اروپا تشکل های معلولین، کتب گویا درباره مشکلات معلولین تهیه کرده و در باب کلیسا و روحانیون هدیه کرده اند. و از آنان خواسته شده مردم را در این زمینه آموزش دهند و توجیه کنند. بالاخره پس از چند دهه، مشکلات شغلی معلولین بسیار کاهش یافته است.

فرهنگ تلاش و کار: در جامعه‌ای که بزرگترین و عالی‌ترین رهبرش یعنی رسول خدا(ص) به نابینا مهم‌ترین کارها را می‌سپارد، معلولین احساس افتخار و غرور نموده و تلاش می‌کنند روی پای خود حرکت کنند. رسول خدا، عبدالله بن ام‌مکتوم را به عنوان مدیر امور مدنی و شهری تعیین کرد در زمانی که او به جنگ رفته و در شهر خود حضور ندارد.

اما در جوامعی که معلولین احساس بی‌کفایتی، وابستگی و عدم اطمینان به آینده می‌کنند؛ خود را مطرود جامعه می‌دانند، اینان برای امرار معاش به گدایی رو می‌آورند. در حقیقت مسئله اصلی که اینگونه وضعیت‌ها را برای افراد رقم می‌زند، موقعیت نامساعد افراد معلول در بازار کار است؛ به طوری که میزان بیکاری آنها بسیار بیشتر از افراد عادی است. تأثیر بیکاری در تمامی سنین و تمامی شرایط در افراد معلول مشهود و نمایان است و بسیاری از معلولین به دلیل ارج نهادن بر مهارت‌هایشان از سوی کارفرمایان با فرصت‌های شغلی کمتری روبرو می‌شوند.

در این راستا مدیریت نیروی انسانی آسیب دیده و معلول در اقتصاد و صنعت به تدریج جای خود را باز کرده و روز به روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود و معلولان نیز جزئی از نیروی انسانی به شمار می‌آیند که درصد قابل توجهی را نیز شامل می‌شوند و اینجاست که مدیریت نیروی انسانی در هر جامعه‌ای وظیفه دارد با برنامه‌ریزی صحیح و آموزش مهارت‌های لازم و فراهم کردن امکانات و شرایط

مساعد و برابر برای این قشر، از امکانات و پتانسیل های نیروی انسانی آسیب دیده و معلول به نحو احسن استفاده کند.

زمینه سازی برای اشتغال معلولان به عنوان یک فرایند تدریجی و مستمر علاوه بر جنبه های فنی و تخصصی آن، نیاز به ایجاد بسترهای مناسب دارد. یکی از این بسترها، فرهنگ جامعه است. اگر رفتار و فرهنگ جامعه جنبه منفی داشته باشد نتیجه مثبت زمینه سازی برای اشتغال معلولان، فوق العاده پایین خواهد بود. عدم درک معلولان در جامعه و ناتوانی مردم در برقراری رابطه با آنان مانع اجتماعی مهمی برای اشتغال آنها به شمار می رود، که از مهم ترین علل آن می توان به عدم وجود اطلاعات صحیح و کافی در مورد توانایی های معلولان در جامعه اشاره کرد.

آیات قرآن، احادیث، سخنان بزرگان، زندگی نامه اشخاص موفق را می توان به صورت کتاب گویا در اختیار جامعه قرار داد، بطوری که هم معلولین و هم افراد عادی استفاده کنند. اینها بسیار مؤثر است. اشعار مولانا در مثنوی درباره نابینایان اگر با هنرورزی کتاب گویا شود بسیار جذاب است.

گسترش گویاسازی و دیگر نمادها: هشدار به صورت گفتاری و لمسی برای نابینایان و علائم نوری یا رنگی برای ناشنویان در بسیاری از زمینه ها قابل اجرا است. اجرای اینها زندگی شهری را برای معلولین تسهیل و راحت می کند. در کشورهایی مثل آلمان شکل های معلولین بودجه های اینگونه کارها را از دولت می گیرند و خودشان اجرا می کنند. چون سهم و حق معلولین است. از سوی دیگر اگر دست اینان باشد با دلسوزی بیشتر اجرا می شود. در جامعه ای مثل ایران بودجه مناسب سازی با اینکه کاملاً تصویب نشده، اما کم نیست و می تواند حداقل ۳/۱ از جمعیت معلولین بیکار را مشغول به کار نماید.

تکنولوژی های جدید در عرصه صنعت و خدمات اتوماسیون اداری و صنعتی با سرعت فزاینده ای در حال افزایش است. حضور نیروی انسانی ماهر و توانا در این عرصه ها ضروری است مشروط به اینکه آموزش لازم را فرا گرفته و نیز برای معلولین علائم آگاهی و هشدار نصب شده باشد.

جوامع با تصویب قوانین و فرهنگ سازی می توانند راه را برای اشتغال معلولان هموارتر سازند، زیرا با اجرای این قوانین سازمان ها و ادارات موجود در جامعه

مجبور به تجدیدنظر در اصول و معیارهای استخدامی خود شده و همچنین وادار به تعریف شغل های مناسب و طراحی شغلی، برای افراد معلول خواهند شد. با کتاب گویا می توان فرهنگ سازی کرد، می توان مهارت افزایی نمود و مسئولین و مدیران را با وظایفشان آشنا ساخت و ده ها فرآیند دیگر را با استفاده از کتاب گویا می توان تسهیل و اجرا کرد.

نقش و جایگاه رسانه های مدرن: از طرفی سرعت تحول جوامع، با نفوذ رسانه های نو نظیر رادیو و تلویزیون و اینترنت با رشد روزافزونی رو به رو است. اینترنت با قدرت نفوذی که دارد، نه تنها به عنوان یک رسانه یا media در جوامع بشری نفوذ پیدا کرده بلکه به یک بستر مبادله اطلاعات در اغلب زمینه ها مبدل شده است به گونه ای که فرصت های عدیده شغلی را برای کاربران فراهم کرده و به مفهوم کسب و کار الکترونیکی (e-Business) عینیت بخشیده است.

با بیان دیگر در عصر حاضر، در پی متداول شدن دسترسی به رسانه ی بدون مرز اینترنت، نظام کار و کار آفرینی هم دست خوش تغییرات شده است. اینترنت به عنوان اصلی ترین زیربنای کار آفرینی الکترونیک بستر مناسبی را برای آموزش، تجارت، بازاریابی و... به شیوه نوین فراهم کرده است.

کسب و کار دیجیتالی یا الکترونیکی که امروزه از آن به عنوان شیوه ای جدید در تجارت و اقتصاد جهانی یاد می شود نیز می تواند یکی از موثرترین راهکارهای جوامع در حل مشکل اشتغال معلولان باشد.

اگر دولت ها امروز برای اشتغال معلولان هزینه نکنند و امروز بسترهای لازم را برای اشتغال این گروه مهیا نکنند در آینده ای که چندان هم دور نیست. باید چندین برابر در دارو و درمان، برای معالجه امراض روحی، روانی، درمان مبتلایان به انزوا، سرخوردگی های اجتماعی، بیماری های جسمی که در نتیجه عدم فعالیت ایجاد شده، نیز برای جبران خسارت های حاصل از بزه ها و جرم ها که در نتیجه نداشتن شغل و انگیزه محکم برای ادامه زندگی و به دنبال آن تشکیل خانواده هزینه کنند. پس کار آفرینی برای شهروندان معلول نه تنها هزینه نیست بلکه سرمایه گذاری است برای داشتن جامعه ای سالم و به دور از تشنج. البته با استفاده از سامانه ای مثل کتاب گویا و گویاسازی، کار آفرینی و اشتغال معلولین به سرعت

خودباوری و خودکفایی: معلولین نخست باید روحیه کار و تلاش پیدا کنند؛ اعتماد به نفس در اینکه می توانند جامعه مطلوب خود را بسازند، داشته باشند. پس از تحقق اخلاقیات مطلوب و گذشتن از اخلاقیات مذموم راه برای کارآفرینی و سازندگی باز می شود. تشکل ها و نهادهای متصدی معلولین با توجه معلولین و آموزش آنان به ویژه از طریق «کتاب گویا» می توانند اهداف مزبور را محقق نمایند و بستر لازم برای اشتغال معلولین فراهم آورند.

اگر معلولین هر جامعه فقط بودجه چند سرفصل را در اختیار داشته باشند و البته به درستی و بدون اسراف و تبذیر و با مدیریت سالم این بودجه ها را صرف نمایند، قطعاً به وضعیت مطلوب در زمینه اشتغال می رسند. این سرفصل های مالی و بودجه ای عبارت اند از: مناسب سازی، تولید کتاب گویا برای عموم و برای نابینایان، آموزش و مهارت افزایی در عرصه خود اشتغالی.

اگر این بودجه ها به روش اقتصادی و صحیح تدبیر شوند، قطعاً معلولین به خود کفایی و اشتغال می رسند.

جمع بندی: کار و اشتغال از معضلات اساسی در جوامع مختلف است. اشتغال با ده ها متغیر دیگر در ارتباط است. عدم اشتغال عامل مخرب و اشتغال زمینه سازندگی است. اما آحاد روشندان در ایران بدانند که دولت یا مسئولین و مقامات نمی توانند برای آنان معجزه کنند و خودشان باید با تدبیر و تفکر، با پی گیری و اتحاد و تشکل برای اشتغال چاره اندیشی جامع و اساسی داشته باشند. این مقاله پاره ای از تجارب تاریخی جامعه اسلامی و نیز دستاوردهای دیگر جوامع را معرفی کرد. البته تلاش کرده نقش اطلاع رسانی و فرهنگ سازی را در چارچوب کتاب گویا برجسته کند. نویسنده که خود معلول و سال ها در این باره فکر کرده و دغدغه اشتغال داشته و اکنون با این دغدغه زندگی می کند، از موضع واقع گرایی به تحلیل این مقوله پرداخته است.

مؤلف تمامی تجارب عینی و واقعی را مطالعه و جمع آوری کرده و تلاش نموده نقش عینی کتاب گویا در اشتغال روشندان را به دست آورد. خلاصه اینکه کتاب گویا می تواند روشندان را از نظر روحی و ذهنی و نیز فرهنگ اجتماعی و محیط کار و

جامعه را آماده نماید تا روشندان بتوانند به راحتی جذب بازار کار شده و مشغول کار و تولید شوند.

ص: ۸۸

کتاب گویا ابعاد متنوع حقوقی، اقتصادی، هنری، اجتماعی و فنی دارد. متخصصان درباره زوایای این پدیده اظهار نظرهایی کرده اند. هر چند هنوز مباحث فراوان مانده و هنوز بسیاری از ابعاد و مسائل آن کاملاً روشن نشده است. از اینرو طرح دیدگاه‌ها برای در انداختن تعاملات فکری و تضارب اندیشه و ران ضروری است. اینجا به برخی از دیدگاه‌هایی که رسانه‌ها جمع‌آوری و اطلاع‌رسانی کرده‌اند، می‌پردازیم.

مهیجوریت کتاب‌های صوتی در بازار نشر ایران

تولید و توزیع کتاب‌های صوتی در دنیای امروز بخشی از صنعت نشر را تشکیل می‌دهد که متأسفانه در کشور ما از این ظرفیت بالقوه استفاده بهینه نشده و تنها برخی از ناشران در این زمینه حرکت‌های کوچکی را تجربه کرده‌اند.

اگر در هنگام رانندگی یا انتظار کشیدن در ایستگاه‌های اتوبوس و مترو، کسی با صدای دلنشین کتاب‌مورد علاقه‌ات را برایت بخواند، و ما فقط گوش بدهیم. در لابه‌لای فصل‌های مختلف، موسیقی ملایمی را بشنوی که تو را ببرد به فضای متنی که برایت خوانده شد و این وضعیت به دلخواه خودت قطع شود یا ادامه یابد و حتی در کمترین زمان ممکن و با حرکتی کوچک دست، متن کتاب دیگری جایگزین متن فعلی شود و این روند به هر میزان که خودت تمایل داری ادامه یابد یا قطع شود.

اکنون چنین وضعیتی در بسیاری از کشورهای جهان از حد یک رویای شیرین فراتر رفته و تقریباً اکثر کتاب‌های مورد علاقه کتاب‌خوان‌های آن جامعه به صورت

ص: ۸۹

کتاب های صوتی موجود است و هر کسی که بخواهد می تواند با پرداخت مبلغی معینی کتاب صوتی مورد نظر خود را تهیه در شرایط مختلف از آن استفاده کند.

این که چنین شرایطی در بازار نشر کشور ما به طور گسترده و فراگیر حاکم نیست، به عوامل متعددی بستگی دارد که یکی از آن ها، نبود قوانین مصوب کامل در زمینه حق مالکیت مرتبط با این موضوع است.

منبع: خبرگزاری فارس، ۱۵ دی ۱۳۹۱

رادیو ایران صدا و کتاب گویا

شباهت های بسیار بین پروژه های رادیویی و کتاب گویا هست. این دو می توانند با تعامل و داد و ستد سازنده در توسعه یکدیگر مؤثر باشند. مدیر رادیو ایران صدا به بخشی از تلاش ها در این زمینه اشاره کرده است.

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا)، پس از راه اندازی رادیو اینترنتی «ایران صدا» در روزهای آغازین سال ۱۳۸۶، واحدی به نام «کتاب های گویا» به عنوان یکی از بخش های این رادیو، فعالیت خود را آغاز کرد. تا امکان مطالعه در هر زمان و مکان با بهره مندی از کتاب های گویا را فراهم آورد.

خبرگزاری ایران کتاب، درباره اهداف و برنامه های راه اندازی بخش کتاب گویا در رادیو اینترنتی ایران صدا به نشانی www.iranseda.ir با حمیدرضا صحراگرد، مدیر این رادیوی اینترنتی گفت و گو کرده است و اطلاعات سودمندی آورده است.

صحراگرد در آغاز به ضرورت ایجاد تغییر در برنامه های رادیویی و تلویزیونی پرداخته است: رادیو اینترنتی های مختلفی در کشور و نقاط مختلف جهان به شیوه های مختلف فعالیت می کنند، اما از آغاز با ورود به رادیو اینترنتی ایران صدا دغدغه کاری را داشتم که رادیوهای دیگر نتوانند آن را انجام بدهند و یا بخشی وجود داشته باشد که پیش از این نبوده است.

ساخت کتاب گویا در سایت های مختلف به دو صورت انجام می شوند، نوع اول، کتاب های رمان و داستانی هستند که به صورت قصه روایت شده اند و نوع دوم کتاب هایی اند که به صورت اجرای نمایشی تهیه می شوند.

نیز برخی کتاب های گویا، شامل سخنرانی روسای جمهور و یا مباحث

دانشگاهی است که به نوعی تالیف صوتی نامیده می شوند و به برنامه رادیویی شباهت دارند، این کتاب های گویا را با اندکی تغییر می توان به شکل مکتوب درآورد و چاپ کرد.

تولد کتاب های گویا از برنامه های رادیویی مثل برنامه های «قصه ظهر جمعه»، «کتاب شب»، «روایت شب»، «روایت یک قصه»، «کیمیای خیال»، «هفت گنبد»، «ترانه آبی» را می توان به کتاب گویا تبدیل کرد.

این برنامه ها گنجینه ای غنی در آرشیو رادیو بودند که اگر از کنار آن ها بی تفاوتی می گذشتیم خطای استراتژیکی محسوب می شد. به همین دلیل تصمیم گرفته شد هر برنامه ای که بر مبنای یک کتاب مکتوب باشد استخراج، دسته بندی و با حداقل تغییرات به صورت کتاب گویا، روی سایت قرار گیرد.

گام بعدی گسترش استفاده از کتاب گویا در همه جا است. هم اکنون کتاب های گویا بر روی سایت به فروش می رسند و فرد می تواند با در اختیار داشتن کد کاربردی و رمز عبور، این کتاب ها را دانلود کند و در هر زمان و مکانی که می خواهد، آن را بشنود. پس از دانلود نیز می تواند فایل کتاب به روی تلفن همراه و یا mp3 خود بریزند و در اتوبوس، مترو و یا تاکسی به آن گوش دهند. البته سرعت پایین اینترنت موجب شده که بسیاری از افراد از دانلود کتاب های گویا منصرف شوند، زیرا در اغلب اینترنت های خانگی مشکل قطع و وصل شدن اینترنت و مشکل سخت افزاری وجود دارد.

برنامه آتی رادیو اینترنتی ایران صدا برای توسعه کتاب های گویا اینست که هر یک از پنج گروه اجتماعی و اقتصادی، دانش و فناوری، اندیشه و معارف اسلامی، ورزش و فرهنگ و ادب و هنر بر اساس موضوعات که نظام مند شده اند، صداها را گردآوری و به تشکیل کتاب گویا پردازند. یک موضوع جامع با موضوعات زیر مجموعه آن دامنه وسیعی دارد و پس از ساخت و تولید سودمند می باشند.

منبع: خبرگزاری کتاب ایران (۳)، (IBNA) خرداد ۱۳۸۸

تولید کتاب بدون استفاده از کاغذ

در ماه اخیر با توجه به گرانی کاغذ که باعث بالا رفتن قیمت کتاب ها هم شده

است، شرایط خرید شاید برای برخی ها متفاوت از سال های قبل باشد، یعنی با توجه با هزینه ای که برای این کار، خرید کتاب کنار گذاشته اند باید دنبال راه مناسبی برای تهیه کتاب های مورد علاقه شان باشند.

برای این کار ناشران هم دست کار شده اند تا شرایطی را فراهم کنند که علاقه مندان به کتاب بتوانند با بودجه مشخصی که در اختیار دارند کتاب های مورد نظر خود را تهیه کنند. یکی از راه کارهای موجود در این زمینه، تولید کتاب های الکترونیکی است که در ماه های اخیر توجه ویژه ای از سوی برخی از ناشران به این مسئله شده است. البته کتاب های الکترونیکی در کشور ما هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده که امید می رود به زودی به آن دست بیابد.

بسیاری از کارشناسان معتقدند تولید و توزیع کتاب های الکترونیک از جمله صوتی در دنیای امروز بخشی از صنعت نشر را تشکیل می دهد که متأسفانه در کشور ما از این ظرفیت بالقوه تا به حال استفاده بهینه ای نشده و تنها در موارد خاص، برخی از شرکت های انتشاراتی در این زمینه حرکت های کوچکی را تجربه کرده اند. اخیراً این بحث در میان علاقه مندان به کتاب های صوتی مطرح است که می گویند حتی تصورش هم شیرین است که در هنگام رانندگی یا انتظار کشیدن در ایستگاه های اتوبوس و مترو، کسی با صدای دلنشین کتاب مورد علاقه ات را برایت بخواند و تو فقط گوش بدهی و در لا به لای فصل های مختلف، موسیقی ملایمی را بشنوی که تو را ببرد به فضای متنی که برایت خوانده شد و این وضعیت به دلخواه خودت قطع شود، یا ادامه یابد و حتی در کمترین زمان ممکن و با حرکتی کوچک دست، متن کتاب دیگری جایگزین متن فعلی شود و این روند به هر میزان که خودت تمایل داری ادامه یابد یا قطع شود.

منبع: خبرگزاری فارس، ۲۶ مهر ۱۳۹۲

محدودیت فنی تهیه کتاب های گویا به عنوان مهم ترین مشکل نابینایان

فرهاد صبوری، فعال حوزه تولید کتاب گویای نابینایان، در گفت و گو با خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا)، مشکل اصلی نابینایان را محدود بودن حوزه مطالعه آن ها دانست و گفت: یکی از خواسته های نابینایان این است که روزی بتوانند هر کتابی

را اراده کردند بخوانند و آثار متنوع و متعددی را در دسترس داشته باشند.

وی با بیان این نکته که کتاب های موجود برای این که مورد استفاده نابینایان قرار بگیرند باید به کتاب گویا تبدیل یا به خط بریل برگردانده شوند، افزود: بخشی از محدودیت های فنی در کشور سبب شده نتوانیم مانند کشورهای پیشرفته در این حوزه با سرعت و کیفیت مناسب خدمات ارائه دهیم.

صبوری فر، که مدرک دکترای خود را در رشته تاریخ دریافت کرده، یکی از مهم ترین مشکلات کتاب های گویا را دسترسی با واسطه نابینایان به متن عنوان کرد و افزود: فردی که کتاب با صدای او ضبط می شود ممکن است امانتدار، باسواد و مسلط بر متن نباشد و گاهی اشتباهاتی در هنگام خواندن متن اصلی کتاب رخ دهد که از نظر مفهومی شنونده را به اشتباه بیندازد.

دسترسی سریع به بخش خاصی از کتاب و کیفیت پایین کتاب های گویا از مشکلات دیگری بود که صبوری فر به آن ها اشاره کرد و افزود: نابینایان گاه نیاز دارند بخشی از این کتاب های گویا را به عنوان مرجع بیان کنند اما ارجاع دادن منطبق بر صفحه، به این گونه کتاب ها و یافتن صفحه دقیق متنی که خوانده شده دشوار است.

وی درباره نیازهای قشر دانشجو و نابینای کشور گفت: اغلب نابینایان برای ورود به دانشگاه، رشته های علوم انسانی را برمی گزینند و برای رفع نیازهایشان به کتاب هایی نیاز دارند که در چنین رشته هایی تدریس می شود.

بنابراین بخش زیادی از تقاضا برای گویا شدن کتاب ها از سوی دانشجویان است. علاوه بر این موارد، کتاب های مرجع و آثار بین رشته ای هم هستند که برای رفع نیاز نابینایان به صورت صوتی ارائه می شوند.

این فعال تولید کتاب های گویا درباره روند گویا کردن کتاب های دانشگاهی توضیح داد: کتاب هایی که توسط دانشجویان به انجمن ها و مراکز مرتبط آورده می شوند در کمیته کتاب مورد بررسی قرار می گیرند. گویا کردن برخی از کتاب ها عملاً امکان پذیر نیست. برای مثال متنی که در آن از اصطلاحات آلمانی متعددی استفاده شده، به دلیل کمبود افراد آشنا به این زبان، قابلیت صوتی شدن را ندارد.

ضبط کتاب‌ها به دو صورت استودیویی و آزاد انجام می‌شود. برخی آثار هستند که عجله‌ای برای گویا شدن آن‌ها نیست و کیفیت اثر اهمیت بیشتری برای متقاضی دارد. این آثار اغلب جای مانور بیشتری نیز دارند و می‌توان به صورت گروهی نیز آن‌ها را ضبط کرد. ضبط آزاد در مواقعی انجام می‌شود که کتاب باید به سرعت در اختیار متقاضی قرار بگیرد؛ برای مثال کتاب درخواستی دانشجویی که به متن یک کتاب برای روز امتحان نیاز دارد به صورت آزاد ضبط می‌شود.

منبع: خبرگزاری کتاب ایران (۲۴)، (IBNA) بهمن ۱۳۹۱

صنعت سودآور کتاب صوتی

امروزه با وجود این که کتاب‌های صوتی در بخش عمده‌ای از جهان به موازات صنعت نشر به عنوان یک صنعت و تجارت حرکت کرده و میلیاردها دلار گردش مالی دارد، در ایران استفاده از این کتاب‌ها چندان رایج نیست. به نظر می‌رسد تقویت و رواج کتاب‌های صوتی در کشور، علاوه بر ارتقای سرانه مطالعه، سود مالی قابل توجهی نیز برای ناشران به همراه خواهد داشت و به بازار کم رونق کتاب، جانی دوباره خواهد بخشید.

کتاب صوتی یا **Audio Book** تلفیقی است از متن کتاب و صدای خواننده شده آن. دسترسی سریع، حمل آسان و قابلیت استفاده به شیوه‌های متفاوت، متنوع و آسان، از مزایای استفاده از این نوع کتاب‌هاست.

پیشینه کتاب گویا در جهان به سال ۱۹۳۱ برمی‌گردد که در آن سال کنگره آمریکا، برنامه کتاب سخنگو را در دستور کار قرار داد. این پروژه که «کتاب برای نابینایان» نام داشت، در ابتدا - همان‌طور که از اسم آن برمی‌آید - برای کمک به نابینایان در مطالعه شکل گرفت. بنیاد نابینایان نخستین بار کتاب سخنگو را در سال ۱۹۳۲ تولید کرد و سال بعد تولید انبوه کتاب سخنگو آغاز شد.

در سال ۱۹۳۳ جی. پی هارینگتون که در رشته مردم‌شناسی کار می‌کرد، آمریکای شمالی را درنوردید تا با استفاده از گرامافونی که با برق اتومبیل کار می‌کرد، تاریخ قبایل بومی آمریکایی را روی دیسک‌های آلومینیومی ضبط کند. کتاب سخنگو سنت قصه‌گویی را که هارینگتون سال‌ها پیش تحقیقاتی درباره آن

انجام داده بود، زنده می کرد. تا سال ۱۹۳۵ که پس از آن کنگره تصویب کرد کتاب های سخنگو برای شهروندان نابینا به رایگان ارسال شود، پروژه «کتاب برای نابینایان بزرگسال» به طور جدی دنبال می شد.

ابتدا برخی از کتاب های آموزشی و درسی روی کاست پیاده شد و به دنبال آن کتاب های ادبی و داستان و حکایات ارایه شدند. در سال ۱۹۷۰ شرکت کتاب گویا شروع به اجرای طرح اجاره کتاب صوتی کرد و خدمات فروش محصولات خود را به کتابخانه ها توسعه داد. به این ترتیب کتاب گویا بیش از پیش جایگاه خود را میان مردم باز کرد و طرفداران بسیاری یافت. در اواسط دهه ۱۹۸۰ نشر کتاب گویا، فعالیتی با گردش مالی افزون بر چندین میلیارد دلار در سال بود.

با اختراع لوح فشرده (سی دی) طرفداران آثار صوتی بیشتر شدند. با توسعه اینترنت، فناوری های ارتباطی، فرمت های جدید فشرده صوتی و دستگاه های پخش صوتی MP۳ که به راحتی قابل حمل هستند، محبوبیت کتاب های سخنگو به شکل شگفت انگیزی رو به افزایش گذاشت. این رشد با دسترسی به خدمات دانلود کتاب های گویا شدت یافت.

منبع: خبرگزاری کتاب ایران (IBNA)، ۲۵، تیر ۱۳۹۱

اقتصاد کتاب گویا

خبرگزاری کتاب ایران، جنبه های مختلف اقتصادی Audio Book (کتاب گویا) را با صاحب نظران و خبرگان به گفتگو می گذارد.

درباره مزیت های کتاب های گویا معتقد است: مهم ترین قابلیت این کتاب ها این است که از اوقاتی که به صورت معمولی نمی توان برای مطالعه کردن بهره گرفت با گوش دادن به کتاب صوتی می توان این مشکل را برطرف کرد. به طور مثال زمانی که فرد در صف انتظار در اتوبوس، بانک و یا حتی پشت ترافیک است می تواند از کتاب گویا استفاده کند. کتاب گویا از این طریق به افزایش سرانه مطالعه در کشور کمک می کند. با توجه به این که علاقه به کتاب کم شده و فرصت مطالعه نیز برای افراد کاهش پیدا کرده، این کتاب ها می توانند به افزایش مطالعه در جامعه کمک کنند.

ص: ۹۵

امروز ابزارهای شنیدن صدا فراگیر شده اند و ابزارهایی مانند تلفن همراه و یا رکوردرها قابلیت شنیدن انواع فایل های صوتی اعم از موزیک و کتاب صوتی را افزایش داده اند. با استفاده از این وسایل افراد به جای موسیقی می توانند کتاب صوتی گوش بدهند.

محمدی در بخش دیگری از سخنانش به مشکلات تولید این کتاب ها اشاره می کند و می گوید: جلب موافقت ناشران برای این کار یکی از اصلی ترین مشکلات ما در این حوزه بود. تلاش کردیم کتاب هایی را به کتاب های صوتی تبدیل کنیم که گستره وسیعی از مخاطبان را پوشش می داد. از سوی دیگر نیز تلاش شده تا کتاب های صوتی در حوزه های کودک و نوجوان، ادبیات، تاریخ، روانشناسی و ... منتشر شوند.

حوزه روانشناسی موفقیت را از حوزه های پرمخاطب کتاب های صوتی می داند و می گوید: شمار مخاطبان این کتاب ها در ایران با سایر کشورهای دیگر قابل مقایسه نیست. نشر کتاب های صوتی در کشورهای دیگر جهان سالانه میلیاردها دلار گردش مالی دارد و یک صنعت قابل توجه در کنار صنعت چاپ است.

وی با اشاره به نبود متولی در این حوزه نیز ادامه می دهد: متاسفانه متولی مستقلی برای این حوزه وجود ندارد. ما از سال ۱۳۸۵ فعالیت خود را در این زمینه آغاز کردیم اما متاسفانه از همان ابتدا بخش مستقلی را در وزارت ارشاد یا سایر نهادها نیافتیم که متولی این حوزه باشند یا به طور جدی از این نشر حمایت کنند.

محمدی همچنین تاکید می کند: با توجه به گرانی کاغذ و نیز هزینه های بالای تولید کتاب های صوتی، هزینه این کتاب ها در مقایسه با نسخه چاپی آن کمتر نیست. تنها زمانی هزینه کتاب صوتی کاهش می یابد که کتاب در شمارگان حداقل ۲۰ هزارتایی منتشر شود. این در حالی است که کتاب های چاپی هم در ایران شمارگان پائینی دارند.

به گفته وی، ناشران در این باره همکاری نمی کنند چون معتقدند که این کتاب ها بازخورد مناسبی ندارد و هزینه آن تامین نمی شود.

معصومه زارعی از دیگر افرادی است که سال های زیادی درباره کتاب های صوتی پژوهش کرده و طرح هایی نیز به سازمان های مختلفی چون کتابخانه ملی

ارایه کرده است.

وی درباره کاربرد کتاب های صوتی و مخاطبانش به خبرنگار ایننا می گوید: این کتاب ها می توانند برای کاربرانی که معلولیت جسمی دارند مانند نابینایان و یا کم شنوایان استفاده شوند. بخش دیگری از مخاطبان این کتاب ها را نیز افرادی تشکیل می دهند که از این کتاب ها در اوقات فراغت خود استفاده می کنند.

به گفته زارعی، کتاب های صوتی در مقایسه با کتاب های چاپی قیمت پایین تری دارند و از سوی دیگر، حمل آن ها نیز آسان تر است.

وی ادامه می دهد: متأسفانه ناشران در این زمینه حاضر به سرمایه گذاری نیستند و می گویند که هزینه کتاب بر نمی گردد. این حوزه نیازمند یک متولی برای ساماندهی است و متولی نیز باید سازمانی باشد که نگرانی از بازگشت سرمایه نداشته باشد.

منبع: خبرگزاری کتاب ایران (IBNA)، ۲۵ تیر ۱۳۹۱

فناوری کتاب گویا

در ایران کتاب گویا نخستین بار و در پاسخ به نیاز نابینایان، در سال ۱۹۲۹ از سوی دکتر جواد شوکولات خور که خود نابینا بود ارایه شد و به دلیل جذابیت، مورد استقبال عموم مردم قرار گرفت. اما تاریخچه تولید این کتاب ها در جهان به سال ۱۹۳۱ میلادی می رسد، زمانی که در ایالات متحده آمریکا نخستین بار این نوع کتاب ها برای نابینایان در پروژه ای به نام «کتاب برای افراد نابینا» مطرح شد و نخستین کتاب گویا حدود ۷۹ سال پیش در سال ۱۹۳۲ میلادی تولید شد.

کتاب گویا، به دو صورت روخوانی و نمایشنامه تولید می شود. کتاب های گویا به اشکال مختلف بر روی نوار کاست، سی دی، ام پی تری (MP۳) یا فایل رسانه ای ویندوز (Windows Media Audio) و گوشی های تلفن همراه استفاده می شوند. محبوبیت پخش کننده های صوتی همراه مانند آی پاد، کتاب های صوتی را برای استفاده مردم رایج تر کرده است. این امر منجر به گسترش ناگهانی کتاب های تولید شده از پروژه هایی نظیر «لیبریوکس» شده است که افراد داوطلب را برای

خواندن کتاب‌ها سازماندهی می‌کند. کتاب‌های همچنین می‌توانند توسط نرم‌افزارهای گویا تولید شوند، هرچند کیفیت صدای تولید شده ممکن است در مقایسه با صدای انسان مطلوب نباشد. کتاب‌های صوتی همچنین توسط شرکت‌های انتفاعی به صورت برخط نیز منتشر می‌شوند.

جالب است بدانید در سال ۲۰۰۵، نوار کاست ۱۶ درصد، لوح فشرده ۷۴ درصد و لینک‌های قابل دانلود ۹ درصد از بازار کتاب‌های گویا را به خود اختصاص داده بود و البته سود حاصل از این صنعت در سال ۲۰۰۵ در کشور آمریکا بیش از ۸۷۱ میلیون دلار بوده است که این آمار در هشت سال گذشته به مراتب رشد داشته است. کتاب‌گویا جای خود را در میان مردم دیگر کشورها (به خصوص کشورهای توسعه‌یافته) پیدا کرده است و به نظر می‌رسد با تولید و ارایه کتاب‌های صوتی با موضوعات گوناگون، در کشور ما نیز مردم در بحث مطالعه کتاب اقبال بیشتری از خود نشان دهند و در نتیجه فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی نیز در جامعه نهادینه شود.

منبع: خبرگزاری کتاب ایران (۱)، (IBNA آبان ۱۳۹۲). (۱)

ص: ۹۸

امروزه مطالعه به عنوان یکی از مؤلفه های فرهیختگی جوامع انسانی به شمار می آید. افرادی که بیشتر مطالعه می کنند از موفقیت های بیشتری برخوردار بوده، جامعه را در پیشبرد اهداف آن کمک می کنند.

خواندن کتاب های مختلف در شکل گیری اطلاعات، سرگرمی، گرم شدن محیط خانوادگی و ایجاد گروه های مباحثه در موضوعات مختلف و در مجموع داشتن زندگی بهتر اثر شگرفی دارد.

مسلم است نابینایان هم، از این قاعده مستثنی نیستند. اما به علت محدودیت های فراوان چه از لحاظ دسترسی به منابع مختلف، چه از لحاظ هزینه تهیه و فراهم کردن این کتاب ها دچار مشکلاتی هستند.

البته نابینایانی که در کشورهای توسعه یافته زندگی می کنند از امکانات بهتری برخوردار بوده، ضمن داشتن کتاب های الکترونیکی بسیار و امکانات مالی برای خرید وسایل کمک آموزشی از توجه بیشتری از سوی مسئولین مربوطه بهره مند هستند.

اما یکی از راه های معمول مطالعه برای افراد نابینا، تهیه کتاب های گویا است. مؤسسه های مختلفی در سراسر دنیا اقدام به ضبط این کتاب ها کرده که از سوی نابینایان مورد استقبال قرار گرفته است.

این کتاب ها به علت حجم و جای کمتری که نسبت به کتب بریل اشغال می کنند بین نابینایان محبوب ترند. اما تهیه چنین کتبی به همین سادگی نیست. چه برای افرادی که کتاب ها را ضبط می کنند و چه برای مخاطبانی که این کتاب ها را تهیه و از آنها استفاده می کنند.

امروزه با پیشرفت تکنولوژی، امکان ضبط این کتاب ها با رایانه به راحتی انجام پذیر است. اما عوامل زیادی وجود دارند که در بالا بردن کیفیت کار مؤثر هستند.

در ابتدا کتابی از سوی فرد یا مؤسسه ای تهیه می شود که باید طی روندی خاص ضبط گردیده، در اختیار مخاطبان آن قرار گیرد.

اولین کاری که برای جذب مخاطب بیشتر باید انجام داد این است که نیازها، اولویت ها و خواسته های آنان را با دقت مشخص کرده به آن توجه شود.

سپس با توجه به موضوعاتی که تقسیم بندی و در مورد آنها کتاب تهیه می شود گویندگانی نیز استخدام شود.

یک گوینده ایده آل باید در این زمینه آموزش هایی ببیند. برای بالا بردن بازده کار مؤسسه باید عوامل زیر را به بهترین نحو کنترل کرد.

گوینده از لحاظ تحصیلی باید دارای سواد قابل قبولی برای ارائه مطالب باشد تا کمترین اشکال در ضبط پیش آمده و به هنگام ویرایش کتاب، زمان کمتری صرف شود.

صدای گوینده باید مناسب باشد و مخاطب را جذب کند. صدای نامناسب اعم از بمی یا زیر بودن بیش از حد، ناتوانی در ادای حروف، گرفتگی و ناهنجاری در صدا، و مانند آن کیفیت را مختل می کند.

«عطر صدا» برای گوینده، امتیاز مثبت محسوب می گردد. این اصطلاح لزوماً به معنای زیبایی صدا نیست. زیبایی را شاید بتوان یکی از مصادیق عطر صدا به شمار آورد. متفاوت بودن و گرمی و جذابیت صدا به طوری که مخاطب را وادار به شنیدن کند در این مقوله جای می گیرند.

گوینده به عنوان مجرای ارتباطی برای مخاطبان عمل می کند. از این رو باید بیشترین تلاش را از خود نشان دهد تا کاری که انجام می دهد بهترین نتیجه را داشته باشد. در خواندن کتاب همه چیز باید در حد میانه باشد. سرعت در خواندن کتاب نه باید آنقدر کم باشد که باعث خستگی شود، و نه آنقدر زیاد باشد که مطالب از ذهن مخاطب دور بماند. لحن، به عنوان یک واسطه مهم در ارتباط برای ضبط کتب بسیار حائز اهمیت است. این لحن،

متناسب با موضوع کتاب متغیر است. مثلاً در خواندن یک رمان، گوینده باید از تمام عواطف خود استفاده کند تا کتاب زیباتر خوانده شود. در یک کتاب ادبی خواننده ضمن داشتن لحنی رسمی بسته به اینکه چه موضوعاتی در کتاب گنجانده شده، باید از لحنی آرام و لطیف برای ضبط کتاب بهره برد. در کتاب هایی با مضمون درسی لحنی کاملاً رسمی مورد نظر است.

بسیار آرام یا بسیار بلند خواندن کتاب انتقال مطالب را مختل می کند. خلاقیت در کنار آموزش دو بال پرواز برای هر گوینده به حساب می آید.

این نکته مهمی است که گوینده باید خود را به جای مخاطبی قرار دهد که کتاب را در دست نداشته و تنها از طریق حس شنوایی مطالب را دریافت می کند. کتاب باید طوری خوانده شود تا تمام علائم نگارشی در ذهن فرد تجسم گردد.

نکاتی که ذکر شد به شخص گوینده برمی گردد. اما نکاتی نیز برای استفاده بهتر باید تذکر داده شود.

وقتی کتاب به صورت چاپی اعم از بریل یا بینایی در دست باشد با ورق زدن به راحتی می توان به بخش های مختلف آن دست یافت.

اما در کتاب گویا دستیابی به بخش های مختلف کمی مشکل به نظر می رسد. زمانی که کتاب ها به صورت نوار کاست آماده می شدند برای پیدا کردن بخشی خاص از کتاب زمانی نسبتاً طولانی صرف می شد. فرد باید با جلو و عقب بردن نوار ها به موضوع مورد نظر می رسید. در حال حاضر با ضبط کتاب روی CD ها و DVD ها این امکان بسیار راحت تر است.

در صورتی که کتاب در بخش های کوچکتری تقسیم بندی و ضبط شود، کیفیت استفاده را بسیار بالا می برد و از آنجا که نام هر بخش در ابتدای هر قسمت گفته شده مخاطب ظرف چند دقیقه، به موضوعات کتاب اشراف پیدا می کند.

محیط ضبط صدا برای هر چه بهتر شنیده شدن آن بسیار مهم است. کتابی که استودیو ضبط می شود معمولاً با کیفیت بالا و بدون پارازیت تهیه می شوند. اما ساختن استودیو بسیار هزینه بر بوده و برای کمتر کسی امکان داشتن آن وجود دارد و بیشتر کتاب ها در محیط های مختلف و به اصطلاح "ضبط آزاد" تهیه می شود. ضبط آزاد امکان همزمانی در ضبط کتاب های مختلف را بیشتر می کند. اما برای

نزدیکتر کردن به کیفیت ایده آل استودیو محیط ضبط باید کاملاً ساکت و خلوت باشد تا پارازیت کمتری به وجود آید. پارازیت ضمن پایین آوردن کیفیت کتاب زمان بیشتری را در ویرایش صرف می کند.

نکاتی که در این جا ذکر شد در شرایطی قابل تأمل است که تمام ایده آل ها در این زمینه فراهم باشد. مثلاً ممکن است به نظر برخی سخت گیری در استخدام گوینده ای که تمام امتیازات مورد نظر را داشته باشد زمان زیادی را صرف می کند. زمانی که می توان در شرایط معمولی کتاب های بیشتری را تهیه کرده در دسترس مخاطب قرار داد. یا اینکه بسیاری از افراد به طور داوطلبانه برای ضبط کتاب آماده همکاری می باشند. در این شرایط شاید درست نباشد که انسانیت و علاقه این اشخاص را فدای سخت گیری خود کنیم. کسی که نمی تواند هزینه قابل توجهی به این مقوله اختصاص دهد نمی تواند توقع گویندگانی با تمام امتیازهای خاص را داشته باشد. تمام این مطالب منطقی است. اما مطالب فوق، چارچوبی به دست می دهند تا حتی الامکان در آموزش گویندگان از آنها استفاده کنیم و چالش های موجود در این زمینه را به حداقل برسانیم.

فصل سوم: گفت و گو و هم اندیشی

اشاره

ص: ۱۰۳

کتاب گویا: گذشته، حال، آینده (۱)

دفتر فرهنگ معلولین از نظر سابقه، جدید التاسیس است و بیش از سی ماه عمر ندارد؛ اما در عرصه کتاب گویا گام‌های بلندی برداشته است. به لحاظ کمیت بیش از چهار هزار ساعت کتاب گویا در کارنامه اش دارد. مهمتر اینکه، فناوری کتاب گویا را به روز رسانده، کیفیت آن را ارتقاء داده و روش‌های کارآمدتر و جدیدتر به کار گرفته است. برای اینکه از اقدامات و تلاش‌های گروه کتاب گویا در این مؤسسه مطلع گردیم و نیز تجارب و دستاوردهای آنان را در اختیار دیگران بگذاریم به گفتگو با آنان نشستیم. مجموعه عوامل کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین شامل مدیر گروه، گویندگان، ویراستاران، مدیران پروژه‌ها و مشاوران در این نشست حضور دارند. تلاش شد مباحثه‌ای بی‌ریا و جدی بین آنان تحقق یابد؛ علاوه بر نقد صادقانه تلاش‌های خودشان، شیوه تولید از ابتدا تا انتها تجزیه و تحلیل شود.

خانم‌ها منصوره ضیائی (۲)،

مریم هامونگرد (۳)،

اعظم قاسمی، (۴)

آقایان حسن رضایی (۵)،

سیدرضا حسینی امین (۶)،

حسین روحانی صدر (۷)،

اباذر نصر (۸)،

علی نوری (۹)،

سعید محمدیاری (۱۰)،

حسن عبدلی (۱۱)

و سید مجید شهرستانی (۱۲) در این

ص: ۱۰۵

- ۲- . مدیر استودیو و تیم گویندگان.
- ۳- . گوینده ارشد.
- ۴- . مدیر کتاب بریل و ویراستار کتاب گویا در بخش مقابله متون بینایی با متن گویا.
- ۵- . مشاور ارشد و مسئول گویاسازی کتب دانشگاهی در دفتر فرهنگ معلولین.
- ۶- . مشاور و ویراستار کتاب گویا.
- ۷- . کارشناس کتابخانه ملی و فعال در امور فرهنگی نابینایان
- ۸- . مشاور و مدیر بخش کتاب الکترونیک و ویراستار علمی کتاب گویا.
- ۹- . مدیریت اجرایی دفتر و مدیر نرم افزاری کتاب گویا.
- ۱۰- . ویراستار فنی کتاب گویا.
- ۱۱- . مدیر کتابخانه آیت الله خامنه ای و مشاور دفتر فرهنگ معلولین.
- ۱۲- . مسئول هماهنگی تیم های تولیدکننده کتب گویا، جانشین مدیریت پشتیبانی.

گفت و گو حضور داشته اند. محمد نوری به عنوان مصاحبه گر به بیان سؤالات و مدیریت مصاحبه بوده است. تولید و عرضه کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین بر عهده این دوازده تن می باشد. آنان در این نشست به بیان تجربه ها و تبیین وضعیت حال و اهداف آینده می پردازند. اینان با سختی ها و موانع بسیار دست و پنجه نرم کرده و مسیر پر سنگلاخ را طی کرده و ظرف سی ماه چهار هزار ساعت کتاب گویا کرده اند؛ آن هم با حداقل امکانات. اما از نظر کیفیت هم صاحب نظران آثار تولید این دفتر را برتر از جاهای دیگر توصیف کرده اند. مدیریت نشریه توان نامه به رغم ضیق وقت این عزیزان، به گفتگو با آنان نشست تا با انتشار یافته ها، خاطرات و دستاوردهای علمی و عملی آنان، بلکه جان تازه به کالبد کتاب گویا در عرصه ملی و دینی دمیده شود. و راه های تجربه شده و روش های ابتکاری را سخاوتمندانه در اختیار جامعه علمی بگذارند.

این گفت و گو بر خلاف همه مصاحبه های منتشر شده، تکیه و تأکید بر واقعیت ها است. تلاش شده از مباحث انتزاعی و ذهنی صرف پرهیز شود. البته به مبانی نظری و ریشه های تاریخی و علمی مباحث هم پرداخته اند. ویژگی دوم این گفت و گو، شیوه مقایسه ای بودن آن است؛ فرایند کتاب گویا با فناوری در خارج و در مؤسسات مختلف داخلی تحلی تطبیقی شده است.

* جناب آقای دکتر رضایی، با توجه به اینکه حضرتعالی در دانشگاه تدریس دارید و از طرف دیگر در رأس مدیریت چند مؤسسه کتاب گویا حضور فعال دارید، وضعیت کنونی کتاب گویا در عرصه علوم اسلامی را چگونه ارزیابی می فرمایید؟

- هم اکنون صدها بلکه هزاران دانشجو و طلبه نابینا در رشته های مختلف علوم انسانی و علوم اسلامی در ایران و دیگر کشورها مشغول تحصیل در مقطع های لیسانس، کارشناسی ارشد یا دکترا هستند. از سوی دیگر استادان نابینایی در همین رشته ها مشغول تدریس می باشند.

تنها راه ارتباطی اینان با علوم و انبوهی از اطلاعات، کتب، مقالات و نشریاتی که هر روز بلکه هر ساعت و دقیقه در حال ازدیاد است، همین کتاب گويا است. اما متأسفانه تنها مرکزی که ویژه کتب اسلامی است همین دفتر فرهنگ است. جاهای دیگر مثل مؤسسه رودکی و مؤسسات دیگر به رغم اینکه بسیار تلاش کرده و خدمت نموده اند، تخصصی به کتب اسلامی و شیعی نمی پردازند بلکه لابلای کارهایشان به گویاسازی منابع دینی هم می پردازند. این دفتر یک استودیو کوچک و بودجه بسیار محدود برای گویاسازی کتب اسلامی و شیعی دارد. واقعاً از اعماق قلب همه ما از حاج آقا سید جواد شهرستانی تشکر می کنیم. ایشان با آینده نگری و تدبیر و درایتی که دارند این دفتر را راه اندازی کرد. این دفتر هم با دقت و تدبیر و هدر ندادن منابع مالی و بودجه، توانسته ظرف حدود بیست ماه اخیر، چند هزار ساعت تولید کند.

در مقایسه با گذشته یعنی مثلاً ۵ سال قبل، ما فقط چند عنوان کتاب گويا در زمینه آثار شیعی و اسلامی داشتیم و مجبور بودیم کسی مثل خانم یا فرزند خودمان را اجیر کنیم تا کتابی را برایمان بخواند. با این روش به فراگیری می پرداختیم و در تحصیل و تدریس پیش رفته ایم. امتحان کارشناسی ارشد و دکترا را به همین روش گذرانده و با امتیاز عالی قبول شدم. در مقام تدریس هم چند سال استاد برتر و نمونه شدم. ولی واقعاً خیلی سخت است، بسیار تحت فشار هستیم، تصور کنید درست مثل اینست که دانشجویانی را بدون اینکه کتاب و نشریه و منبع در اختیارشان بگذارند، از آنها بخواهند با دانشجویانی که همه نوع امکانات و منابع در اختیارشان هست رقابت کنند.

اینجانب شرایط و وضعیت معلولین و روشندان را برای بسیاری گفتم ولی تنها کسی که ما را تحویل گرفت و سخن ما را درک کرد و واقعاً حمایت کرد، حاج آقا شهرستانی بود. اینجا می گویم و جاهای دیگر و در دانشگاه بارها گفته ام، اگر آقای شهرستانی هیچ خدمتی نداشت و فقط همین اقدام را در کارنامه خود می داشت، نام و آوازه اش در تاریخ می ماند. ما قول می دهیم این خدمت ایشان را به گوش همه دنیا برسانیم.

چهار هزار ساعت کتاب گويا ظرف بیست ماه آن هم فقط کتب اسلامی و

شیعی، آن هم کتبی مانند تفسیر المیزان، تفسیر مجمع البیان، خدمت بسیار بزرگی است. البته اگر حاج آقا بودجه این پروژه را دو برابر فرماید ما هم از اینطرف کمک کنیم و خالصانه خواهیم کوشید. با این وصف، حدس من اینست که تا پنج سال آینده به روز می‌رسیم. یعنی از این وضعیت بسیار سخت کنونی نجات پیدا می‌کنیم.

اینجانب اینجا بگویم خدمت بزرگ حاج آقا شهرستانی و دفتر فرهنگ فقط گویا سازی کتب اسلامی - شیعی نبوده بلکه تلاش شده شیوه گویا سازی و شیوه ارسال و دیگر ابعاد کتاب گویا را متحول سازد و متناسب با تکنولوژی روز حرکت کند. البته با واقعاً امکانات بسیار اندک.

برای نمونه تلاش شده مجموعه سازی شود. یعنی در هر زمینه مثل استشراف مجموعه ای از آثار گویا شود؛ دوم آثار مرجع و اولویت دار، کار شده، سوم تلاش شده پس از تولید دقیقاً ویرایش شود هم ویرایش فنی و هم ادبی و هم علمی تا خدا نخواستہ بد آموزی نداشته و واژه گان اشتباه خوانده نشود.

* جناب آقای عبدلی جنابعالی بیش از یک دهه مدیریت بخش نابینایی کتابخانه آیت الله خامنه ای را بر عهده داشته و از بدو تأسیس این دفتر هم در جلسات مهم شرکت کرده و با امور این دفتر هم آشنا هستید؛ نیز در عرصه تکنولوژی کتاب گویا، تبحر و اطلاعات کامل دارید. جایگاه ایران و سپس دفتر را در زمینه تکنولوژی چگونه می‌بینید؟

- فناوری کتاب گویا جنبه های مختلف دارد؛ حداقل دو بخش مهم دارد: فناوری تولید؛ دوم ارسال و دریافت دو جنبه مهم کتاب گویا است. جهان در هر دو زمینه در دو دهه اخیر متحول شده، ابزارها و روش های جدید به بازار آمده است. متأسفانه در ایران اندکی عقب هستیم و نتوانسته ایم همگام با جهان مدرن حرکت کنیم.

ما با این واقعیت مواجه هستیم که چاپ و نشر کتاب در همه زمینه ها رو به توسعه و ازدیاد است. چاپ و نشر ماشینی اجرا می‌شود. گویاسازی هم باید همان

سرعت را داشته باشد و بناچار باید ماشینی شود. صرفاً با استودیو و روش سنتی نمی توان همه نیازها را پاسخ گفت.

اما برای ماشینی کردن، فناوری گویاسازی، هم اکنون مشکلات هم در زبان فارسی و هم در عربی زیاد است. نیاز به بودجه های مستقل است تا در این زمینه تحقیق شود و مشکلات را مرتفع نمود. متأسفانه تا کنون سازمان و نهادی متصدی اصل کتاب گویا نیست چه رسد به تحقیقات در این باره. همین مشکلات در بریل هم هست و بودجه تحقیقات برای رفع مشکلات در زبان فارسی و عربی در اختیار نیست. اگر افراد خیر و نیکوکار در این زمینه اقدام نمایند، نتیجه قطعی است.

* اگر ممکن است فناوری مدرن در عرصه تولید کتاب گویا را توضیح بفرمایید؟

- کتاب گویا را می توان با یک دستگاه ضبط صوت تولید کرد؛ نیز می توان در استودیو و با استفاده از امکانات استودیویی تولید نمود. در استودیو از میکروفن تا برنامه های نرم افزاری و کامپیوتری که برای ضبط استفاده می شود. تحولات مهم و اساسی پیدا کرده است. ابزارهای مدرن و برنامه های نرم افزاری و سخت افزاری مدرن نسبت به حتی یک دهه قبل، صددرصد تحول داشته است.

نیز برنامه هایی که برای هواگیری و ویرایش فنی به بازار آمده و الآن استفاده می شود، کاملاً نسبت به گذشته تحول یافته است.

امکانات تولید ماشینی و رباط ها یا برنامه های کامپیوتری که فایل متن را دریافت کرده و شروع به خواندن می کنند. به عبارت دیگر فایل الکترونیکی را تبدیل به تراک های صوتی می نمایند. به دلیل سرعت و ارزانی این روش، طرفدارانی دارد. هر چند بعضی از کاربرها با صدای ماشین مانوس نیستند و گوش دادن به چنین تولیداتی را گوش خراش می دانند. اما احتمالاً در آینده صدا اصلاح شود و مشابه صدای طبیعی انسان شود.

پروژه ای که شرکت ها روی آن کار می کنند، قرائت متن توسط نابینایان است. یعنی با استفاده از برجسته سازی یا بریل ساز، متن روی صفحه کلید تبدیل به زبان بریل یا علائم بریلی می شود. صفحه کلید به جای دکمه های الفبایی، دارای سامانه

لمسی است و کلمات را به صورت برجسته در می آورد و نابینا از طریق لامسه کلمات را می خواند؛ آنگاه صدای او ضبط می شود و به این روش کتاب گویا تولید می شود. در این روش به جای تبدیل متن کتبی به شفاهی که روش اغلب است؛ در این روش متن بریل تبدیل به متن گویا می شود.

* فناوری های مربوط به ارسال و دریافت را توضیح بفرمایید؟

- کتاب گویا پس از تولید باید گاه هزاران کیلومتر آن طرف دنیا به دست کاربر برسد و مصرف شود. اما ارسال و دریافت کتاب گویا هم اکنون از طریق بلوتوث، موبایل، CD، DVD، و ام پی (Mp) اجرا می شود. این سه شیوه رایج ترین روش ها است. البته دو روش دیگر هست که کما و بیش اجرا می شود یکی انتقال با فلاش یا هارد دیسک و دوم ارسال از طریق ماهواره یا خطوط تلفن و پخش آن با رادیو یا تلویزیون. وسایل و شیوه ها در همه این پروژه ها تحولات اساسی پیدا کرده است.

* آقای نصر با توجه به رشته شما(1) و اینکه چند سال است به ویراستاری و مدیریت کتاب گویا مشغول هستید، توجه اقتصادی کتاب گویا نسبت به بریل چیست؟

- کتاب گویا نسبت به کتاب بریل یا کتاب الکترونیک (E-Book) اگر مقرون به صرفه باشد در عمل و اجراء گردد و اگر نه تعطیل می شود. اما کتاب گویا در دو سطح قابل بررسی اقتصادی است: یکی در سطح مصرف عمومی و دوم در سطح مصرف ویژه نابینایان.

اما در سطح عمومی و مصرف کتاب گویا توسط عموم مردم؛ کارشناسان اقتصادی آن را با کتاب کاغذی مقایسه کرده و مزایای آن را نسبت به کتاب کاغذی اینگونه برشمرده اند: ۱. حمل و نقل کتاب گویا راحت تر و کم هزینه تر است. یک

ص: ۱۱۰

۱- . فارغ التحصیل دانشگاه فردوسی مشهد در رشته اقتصاد در مقطع کارشناسی ارشد و دارای سابقه بیش از یک دهه در امور کتاب مرجع و کتاب معلولین.

کتابخانه کتاب گویا را می توان روی یک هارد یا فلاش حمل کرد ولی کتاب کاغذی حجیم و سنگین است و حمل و نقل آن مشکل است. ۲. کتاب گویا را در شرایط مختلف می توان استفاده کرد. به ویژه وقتی مشغول کار دیگر مثل آشپزی یا رانندگی می توان به کتاب گویا هم گوش کرد. ۳. هزینه خرید کتاب گویا بسیار ارزان تر از کتاب کاغذی است. اما هزینه های تولید کتاب گویا و کتاب کاغذی تا حدی مشابه است. چون کتاب کاغذی پس از تألیف با گذشت از این مراحل به تولید می رسد: حروف چینی، فیلم و زینک، چاپ، صحافی و پخش.

مراحل کتاب گویا اینگونه است: قرائت یا خوانش و ضبط، ویرایش فنی و علمی، تکثیر و پخش.

اما در سطح مصرف روشندان، کتاب گویا را باید با کتاب بریل و فایل الکترونیکی مقایسه کرد. در مجموع حمل و نقل و دسترسی و دیگر جنبه های کتاب گویا روی CD بر آن دو برتری دارد.

* خانم هامونگرد از بین روش های موجود در عرضه کتاب گویا کدامیک به نظر شما بهتر و کارآمدتر است؟

- برای ارزیابی و داوری چند معیار و ضابطه مثل قابلیت حمل و نقل، ارزانی در تولید و دسترسی مطرح است. اما به نظر می رسد جهان در سال های اخیر به داندود و تغییرپذیری اهمیت بیشتر می دهد. هر روشی که بتوان اطلاعات را نگه داشت، ذخیره کرد و مجدداً استفاده نمود بهتر است. نیز در شیوه هایی که اطلاعات را به شکل ها و گونه های مختلف در می آورند و عرضه می کنند، مثلاً فیش برداری می کنند، یا امکان ترکیب یا انفصال و تهذیب دارند، کارآمدتر می باشند.

* آقای محمدیاری وضعیت نرم افزارها و برنامه ها و امکاناتی که برای کتاب گویا استفاده می شود چگونه است؟ آیا امکان این هست که تمامی مراحل ویرایش فنی به صورت اتوماتیک اجرا گردد و نقش عوامل انسانی را به صفر برسانیم یا کمتر کنیم؟

ص: ۱۱۱

- روش ویرایش فنی هم اکنون در دفتر اینگونه است که پس از ضبط کتاب گویا در استودیو، دو نفر نابینای مطلق آن را از ابتدا تا انتها گوش داده و بوسیله برنامه های ویرایش، هر جا صدای زائد یا تکرار کلمه یا اشتباه یا هوا باشد آن را اصلاح می کنند.

درست است که این شیوه هزینه بری زیاد دارد اما بسیار مطمئن است و کیفیت کار را بالا می برد. اما در جهان مدرن برنامه ها و امکاناتی هست که هواگیری یا ویرایش فنی را به شیوه اتوماتیک اجرا می کنند. این برنامه ها در زبان انگلیسی جواب داده ولی در زبان فارسی هنوز در مرحله آزمایشی است. قطعاً در آینده تکنولوژی پیشرفت و به امکانات مدرن و جدید دسترسی بیشتر خواهیم داشت.

اغلب مؤسسه های تولید کننده کتاب گویا، ویرایش فنی ندارند و آثارشان مشکل دارد گوش خراش است. اما مدیریت دفتر فرهنگ معلولین بر کیفیت تأکید دارد. اساساً آثار تولیدی مؤسسه آل البیت(ع) در همه زمینه ها دارای کیفیت برتر در جهان است. به همین دلیل هر سال در مراسمی مثل کتاب سال، این مؤسسه به عنوان اول و برتر معرفی می شود. دفتر فرهنگ معلولین یکی از مراکز وابسته به مؤسسه آل البیت(ع)، نیز اینگونه است.

* در زمینه کتاب گویا فکر کنم یک شیوه استاندارد و همگانی نیست و هر مؤسسه به سلیقه خود اقدام کرده است؟

- دو بحث هست یکی اینکه در سراسر جهان کارشناسان یک شیوه را پیشنهاد کرده اند این شیوه ۱۸ مرحله ای است و دفتر فرهنگ هم همین شیوه را اجرا می کند. یعنی روش تولید آن طولی است و از یک نقطه آغاز و در جایی هم به انتها می رسد و عرضه می شود. این مراحل عبارت اند از:

انتخاب متن ← انتخاب گوینده ← مطالعه متن (حرکت و اعراب گذاری، حذف و اضافه ها) ← خواندن ← ویرایش فنی ← ویرایش علمی و ادبی ← بررسی نهایی و مجوز ← موسیقی گذاری ← مجموعه سازی یا تک خوانده ← راهنمانگاری و آماده سازی ← معرفی نامه روی قاب ← طراحی روی CD و روی

قاب ← تکثیر ← قاب گذاری ← معرفی در سایت و نشریات ← ارسال و پخش ← پی گیری عکس العمل ها.

اما مراکز و مؤسسات به سلیقه خود مراحل و خط تولید خود را تنظیم و سامان دهی کرده اند.

* خانم هامونگرد(۱)،

شما تلاش فراوان داشته اید که تولیدات بهترین کیفیت را داشته باشد. صدا و خواندن و قرائت متن اصلی ترین عنصر در ساختار کتاب گویا است. شما در این زمینه چه تجربیاتی دارید و برای تولید آثار بهتر چه اقداماتی داشته و چه طرح هایی برای آینده دارید؟

- ما در دفتر فرهنگ معلولین افرادی که صدای خوب دارند شناسایی کرده و پس از آزمون و تست صدا، جذب می کنیم ولی آنان مدتی آزمایشی کار می کنند و پس از گذراندن مراحل فنی و آموزشی، مجوز رفتن به استودیو را دریافت و به عنوان همکار به کار مشغول می شوند.

اما حتی صدای خوب ممکن است بر اثر عارضه هایی مثل سرماخوردگی یا آسیب دیدن تارهای صوتی، مشکل پیدا کند، در این موارد درمان هایی وجود دارد. هم در طب سنتی و هم در طب جدید داروهایی هست که موجب ارتقا صدا و اصلاح تارهای صوتی و حنجره می شود. البته بعضی افراد به صورت دائمی و ذاتی دارای صدای قوی و مستحکم و به اصطلاح جذاب و چهار دانگه هستند؛ نیز بعضی ذاتاً و به صورت ارثی صدای خوبی ندارند. حتی تمرین یا درمان برای این افراد مؤثر نیست. اما در مجموع کسانی که صدای متوسط دارند باید دائماً تمرین و به صدای خود رسیدگی نمایند. چون صدا مثل هر موجود طبیعی نیاز به رسیدگی دارد؛ دوره تولد و پیری دارد. البته برخی صداها، دیر پیر می شوند؛ مثلاً افرادی در سن شصت سالگی همان صدای بیست سالگی را دارند. ولی اکثر صداها همراه پیر شدن انسان و تحلیل رفتن اعضا و جوارح، تحلیل رفته و ضعیف می شود.

ص: ۱۱۳

۱- . گوینده ارشد این مؤسسه و از گویندگان رادیو قم.

* گذشته از مباحث فنی و طبّی آیا از نظر فقهی و حقوقی مانع و مشکلی وجود داشته است؟

- با اینکه در جامعه مذهبی هنوز ذهنیت هایی هست که صدای زن را ممنوع و مطرود می دانند ولی دفتر فرهنگ معلولین که وابسته به دفتر مرجع اعلی شیعیان است، در این زمینه تابوشکنی کرد. البته ضوابط و احکام دقیقاً مراعات می شود. یعنی خانم ها با صدای فاخر و بدون رفتارهای طربناک و بدون غنا و بسیار سنگین به خواندن متن می پردازند.

* در زمینه رابطه هنر با خواننده یا مراعات نکات هنری چه نظری دارید؟

- در خواندن متن، هر مقدار از هنر بهره مند شویم و ضوابط و معیارهای هنری را به هنگام خواندن به کار ببریم، کار تولید شده جذابیت بیشتر خواهد داشت. ناینایان فقط صدا را می شنوند و جنبه های دیگر اثر را نمی بینند. از اینرو صدا باید تمام ظرافت ها و ابعاد یک متن و رخدادهای حاشیه ای آن را نشان دهد. یعنی خواننده باید هنرمند هم باشد و بتواند از طریق صدا و با صدایش، همه جنبه های متن و صاحب متن را بفهماند.

* بر این اساس صداهای دیجیتالی و ماشینی چون هنرمندانه نیست، از نظر شما مطلوبیت ندارد؟

- وقتی ربات های کامپیوتری می خوانند و کتاب گویا توسط این برنامه ها و ابزارها تولید می شود، قطعاً لطافت و ظرافت های صدای انسانی را ندارد. گاه صدای ماشین بسیار خسته کننده و ملال آور است. با این حال همیشه باید اولویت ها را در نظر گرفت. پروژه هایی که هزینه بری زیاد دارند؛ از طرف دیگر عجله هست و مثلاً کتاب درسی است و برای امتحان نیاز مبرم است، در این صورت اولویت ها حکم می کند از ربات ها کمک گرفته شود. به ویژه وقتی که بودجه کافی هم در دست نباشد.

به نظر می رسد آثار فاخر و مهم و ماندگار مثل تفسیر المیزان یا تفسیر مجمع البیان باید حتماً با صدای انسانی و طبیعی خوانده شود. ولی آثاری که روشندان یک بار گوش می دهند مانند کتاب های کمک درسی، با ماشین خواندن اشکالی ندارد.

* گویا در باب هنرمند بودن گوینده نظریات دیگر هم هست؟

- دو دیدگاه عمده وجود دارد: دیدگاه نخست می گوید گوینده باید هنرمند باشد و باید بتواند ابعاد و ظرافت های متن را به شنونده منتقل کند. نظریه دوم اینست که متون دو گونه و دو دسته اند. یک دسته مثل رمان و فیلم نامه که هنر در محتوا و جوهره آنها است و گوینده باید با روش های هنری ظرافت های متن را منتقل کند. دسته دیگر متون علمی است که نه تنها نیازی به استفاده از هنر نیست بلکه نباید از هنر استفاده کرد.

* آقای علی نوری جنابعالی که سال ها است به امور رایانه ای و نرم افزاری کتاب گویا مشغول هستید و در دفتر فرهنگ معلولین مدیریت ارشد کارها را بر عهده دارید درباره طرح های آینده برای به روز شدن در زمینه فناوری چه نظری دارید؟

- بنده موظف شده ام دفتر را مطابق آخرین دستاوردهای فناوری کتاب گویا و امکانات جدید مدیریت کنم. چند ماه است مشغول مطالعه موبایل کتاب (MB) و ایجاد و راه اندازی سیستم اندروید بر روی گوشی های همراه و انواع رایانه ها هستیم. با استفاده از این نرم افزار افراد نابینا یا عادی می توانند هر کتاب و یا هر بخشی از کتاب مورد نظر خود که بر روی وب سایت مرکز قرار داده شده باشد دریافت و گوش نمایند و دیگر نیاز نیست که همه کتاب را که حجمش زیاد است را دریافت کنند. الان سیستم های MP بسیار ارزان در بازار هست اگر بتوانیم یک سیستم جایگزین ابتکار کنیم، گام مؤثری است. چون روی یک MP چندین CD و DVD عرضه می شود و خودش سیستم عامل پخش است و گوشی هم دارد. مثل CD نیست که یک پخش یا کامپیوتر هم نیاز باشد بلکه وقتی MP تهیه شود نیازی

به وسیله دیگر نیست. جاگیری آن هم بسیار کم است. نیز در هر جا حتی راه رفتن به سوی دانشگاه یا رفتن برای خرید هم می توان در جیب گذاشت و با گوشی آن استفاده کرد.

مشکل ما در دفتر فرهنگ معلولین اینست که بودجه خاص و مصوب برای توسعه و ارتقاء فناوری نداریم، لذا با حداقل امکانات تلاش می کنیم ابزارها و روش ها و برنامه های جدید را تجربه و برای عزیزان معلول آماده کنیم.

* گویا دفتر اولین مؤسسه ای است که در کنسرسیوم جهانی دیزی عضو شده ولی امسال خبر جدیدی منتشر نشده است؟

- برای مؤسسه دیزی در سوئیس درخواست عضویت فرستادیم و ارتباطاتی داشتیم. حتی در سال ۲۰۱۲م در اجلاس سالانه نماینده فرستادیم. نماینده دفتر سخنرانی کرد و با استقبال مواجه شد.

دیزی چند جنبه دارد؛ یک جنبه آن آموزشی است. مؤسسه دیزی فناوری های مرتبط به نابینایان را تعلیم می دهد. یک جنبه دیگر آن توسعه شیوه های جدید پژوهش برای اینکه روشندان بتوانند کیفیت تحقیقات خود را ارتقاء دهند.

در این دو سال اخیر درباره دیزی و اینکه عضویت دفتر چه اندازه سودمندی دارد، بررسی و مطالعه شد و به این نتیجه رسیدیم که در این شرایط عضویت دفتر در این کنسرسیوم چندان مفید فائده نیست. شاید به همین دلیل مؤسسه های دیگر هم عضو نشده اند. دفتر فرهنگ طرح جایگزین برای دیزی را دارد بررسی می کند. کاری شاق و بسیار پیچیده است و نیاز به مطالعات و کارشناسی های اساسی و وسیع دارد. متأسفانه ما بودجه کافی برای اینجور پروژه ها نداریم. یعنی فاز صفر چنین پروژه ای چند ده میلیون تومان بودجه نیاز دارد. اما با همین امکانات بسیار اندک هم مشغول هستیم و شاید سال آینده به نتیجه برسیم. خلاصه این طرح اینست که در جهان اسلام بر اساس اقتضائات و نیازهای دیزی ویژه و متناسب خودش راه اندازی می شود.

* خانم منصوره ضیائی فر، مهم ترین ابتکار و نوآوری شما در گروه کتاب گویا در این دفتر چیست؟

- پیش از شروع کار دفتر فرهنگ معلولین، کتاب های تک نگاری در مؤسسات ضبط می شد. مهم تر اینکه نزدیک به سه دهه کتاب گویا با تحولات اندک و در مواردی بدون کوچکترین تحول تداوم یافته است.

وقتی مدیریت کتاب گویا را در دفتر فرهنگ به من سپردند و کار را شروع کردم، با بسیاری از کارشناسان مشورت کردیم تا بتوانیم تحولاتی ایجاد کنیم و کتاب گویا را کارآمدتر نماییم. اولین مسئله این بود که کتاب گویا فقط در محدوده کتب بود یعنی نشریات و دیگر آثار از قلمرو کتاب گویا بیرون بود. عملاً هم فقط کتب گویا می شد. با اینکه روشندان به دیگر آثار نیاز مبرم دارند؛ به ویژه نشریات چون حامل اطلاع رسانی های جدید می باشند.

کتاب گویا (Talking Book یا Audio Book) اگر به همه آثار توسعه یابد، آثار گویا Talking Works تغییر نام می پذیرد. تلاش کردیم کتاب گویا تبدیل به آثار گویا گردد. یعنی نشریات مهم و مؤثر، مقالات، دایره المعارف ها، اسناد و مدارک، همایش و سمینار و میزگردها، مجموعه ها، درس نوشته یا تقریرها، زندگی نامه های فردی و جمعی، مآخذشناسی ها و کتاب رادیویی همگی به صورت گویا در اختیار نابینایان قرار گیرد.

برخی نشریات مثل مجله وقف میراث جاویدان و مجله بینات همراه نشریه CD عرضه کرده اند ولی هنوز عمومی نشده است. گویا سازی یک نشریه آن هم مثل آینه پژوهش کار بس شاق و پرمشکل است. امّا تأثیر علمی و فرهنگی آن در جامعه روشندان بسیار زیاد است. چون آخرین اطلاعات و اخبار، را در اختیار آنان گذاشته و آنان را با آخرین نظریات آشنا می نماید.

البته ما تک نگاری ها را هم گویا کرده ایم ولی در کنار اینها به طرح های ابتکاری هم روی آوردیم. در امریکا برای اولین بار در سال ۱۹۴۰م گویا سازی نشریات اجرا و عرضه شد ولی متأسفانه در ایران غیر از برخی نشریات که چند سال اخیر همراه نشریه CD عرضه می کنند برای بقیه نشریات هنوز عمومی نشده است.

* کتاب های گویای مجموعه ای به ویژه آثار مجموعی ماه های اخیر، از نظر ابتکاری و جدی بودن قابل توجه است؟

- این شیوه برای اولین بار در دفتر فرهنگ اجرا و عرضه شده است. هر موضوعی که در نظر آورید اولاً دامنه آن بسیار عریض و طویل است. از سوی دیگر آثاری که درباره یک موضوع و موضوعات زیر مجموعه آن تألیف شده معمولاً متنوع می باشد. مثلاً تصور بفرمایید درباره حقوق زن، گویا کردن یک کتاب، تأثیر و کارآیی محدودی دارد ولی اگر چند اثر گویا شود چون دامنه وسیع تری از مسائل و موضوعات را پوشش می دهد پس کارآیی آن افزون تر است. بنابراین تلاش کرده ایم هر مبحثی را مجموعه سازی کنیم و مجموعه ای از آثار را گویا کنیم.

این مجموعه ها دو گونه اند یا چند کتاب تک نگاری را مجموعه می کنیم و یا یک اثر چند جلدی مثل تفسیر المیزان را مجموعه می کنیم. هر دو مورد کارآیی دارد.

* مجموعه سازی نیاز به راهنما هم دارد به ویژه اگر نمایه سازی شود کارآیی آن بسیار افزایش می آید؟

- درست است قدم بعدی اینست که برای هر مجموعه راهنما تدوین کنیم. راهنما به کاربر نشان می دهد دقیقاً فلان مبحث در فلان تراک CD یا DVD است. مهم تر اینکه نشان می دهد چه مباحثی در این مجموعه هست.

راهنماسازی روی چند مجموعه آزمایشی کار شده و درصدد نهایی کردن و عرضه آن می باشیم. راهنماها با دو ساختار الفبایی و درختی عرضه می شود. این سازه ملحق به کتاب گویا هم ابتکار دیگری است که برای اولین بار در اینجا در حال عملی شدن است.

* خانم ضیائی فر چرا فقط روی یک طرح و مدل تبلیغ می شود. یعنی برای گویاسازی همه به یک مؤسسه و یک استودیو فکر می کنند؛ آیا نمی توان مدل های دیگر را به کار گرفت؟

- برخی کشورها برای به روز رساندن کتاب گویا از چند مدل با هم کمک گرفته اند. مثلاً اعلام کرده اند هر نویسنده اثرش را بخواند و ضبط کند در صورتی که کیفیت مطلوب را داشته باشد، فلان مبلغ خریداری می شود تا در چاپ کتابش مساعدت می شود.

یا طرح خود اشتغالی در کتاب گویا راه اندازی کرده اند. یعنی افراد بیکار یا خانم های خانه دار ولی دارای سواد لازم، یک هفته آموزش داده اند و آنان در خانه شروع به گویاسازی کرده اند و محصولات خود را به مراکز فروخته اند.

یا مدل اشتغال دانشجویان، در هر دانشگاه مرکزی دایر شده که دانشجویان را با یک آموزش کوچک جذب تولید کتاب گویا می کند.

* خانم ضیائی فر در زمینه شاخص های کیفیت چه نظری دارید؟

- برای ارزیابی کتاب گویا، گاه سلیقه ای داوری می شود و گاه بر اساس ضوابط کارشناسی شده و مصوب. کارشناسان، ضوابط مختلف علمی، فنی، هنری، ویرایشی و استودیویی را دسته بندی کرده اند و کل اثر را بارم بندی و به هر قسمت و جنبه آن نمره می دهند. سر جمع آن نمره از حد نصاب بالاتر باشد، اثر خوب و به حد نصاب برسد، اثر را رد می کنند.

دفتر فرهنگ دو خط تولید برای کتاب گویا دارد. یکی به روش متمرکز است که در خود دفتر مستقر است؛ خط دوم به شیوه واگذاری پروژه و نظارت توسط مدیر کارآمد و شایسته اجرا می شود. در خط یک، تلاش هست کتب فاخر کار شود و همه ضوابط کیفی مراعات شود. از اینرو سه نفر به عنوان کمیته ارزیابی، تمامی تولیدات کتاب گویا را چک کرده و نظر می دهند. اما برای خط دوم به دستور مسئولین چند شاخص ملاک ارزیابی و داوری است: مفهوم بودن، اغلاط نداشتن (منظور اغلاط زیاد و فاحش است)، بدآموزی نداشتن یعنی اغلاط آنقدر زیاد باشد که واژگان را اشتباه جا بیندازند، گوش خراش نباشد و گوش نواز باشد. بالاخره در خط دوم، سرعت مهم است، زیرا نیاز و تقاضا برای کتاب گویا زیاد است و باید به سرعت تولید و در اختیار کاربران گذاشته شود. از

اینرو به حداقل معیارهای کیفی اکتفاء شده است.

* آقای حسینی امین جنابعالی که با اقشار مختلف مردم ارتباط دارید آیا از نظر اجتماعی می توان ضرورت کتاب گویا را بررسی و تحلیل کرد؟

- معلولین در یکصد سال اخیر تحولات گوناگون داشته اند. در یکصد سال قبل معلولین هیچ شأنی نداشته و در جامعه جایگاه نداشتند. برخی مردم حتی مسلمانان معتقد بودند آنان به دلیل گناه یا مشکلات نفسانی نقصان پیدا کرده اند. این دیدگاه که آنان درمان شوند اصلاً وجود نداشت. نیز این دیدگاه که معلولین تربیت پذیر می باشند وجود نداشت. به جای آن دیدگاههای اساطیری مثل اینکه معلولیت را نتیجه حلول شیطان و حلول جنّ در روح یا تن انسان می دانستند. معلولین را اساساً انسان ندانسته و او را ثمره ارواح خبیثه یا نظریه هایی چون تناسخ ارزیابی می کردند. اگر این نظریات پذیرفته شوند، تعلیم و تربیت معنایی نخواهد داشت و کتاب گویا هم بی فایده است.

کسانی چون جبار باغچه بان بسیار تلاش کرد تا پدر و مادران معلولین را متوجه کنند که فرزندان شما انسان هستند و قدرت سواد و خواندن و نوشتن دارند. مرحله دوم که با تأسیس مدارس شبانه روزی و حرفه آموزی برای معلولین آغاز شد، آنان با گذران تحصیلات متوسطه و فراگیری روش های ارتباط با جامعه، اشتغال و کسب درآمد وارد مرحله جدیدی به لحاظ اجتماعی شدند که بسیار مهم بوده است.

معلولین در مدارس شبانه روزی در کنار گروه های همسالان و مربیان و بعد از آن وارد شدن در عرصه های اجتماعی و حضور در کنار اقشار مردم و مشارکت در فرآیندهای اجتماعی و شرکت در رخدادهای سرنوشت ساز تحول اساسی پیدا کردند.

مرحله بعد که در چهار دهه اخیر جهش سراسری و گسترده داشته است. با ورود معلولین به دانشگاه و تحصیلات عالی و حضور در پژوهشکده ها، آنان به بالاترین مرحله از بلوغ اجتماعی رسیده اند. ما به لحاظ روان شناختی و جامعه شناسی، باید برای چنین طبقه و قشری از جامعه کتاب گویا تولید کنیم. یعنی

نخست باید کاربران و مصرف کنندگان کتاب گویا را بشناسیم. بدون شناخت دقیق این جامعه، هر گونه تولیدی برای آنها ابتر و عقیم است. چه نیازهایی دارند؟ دغدغه های آنها چیست؟ روحیات آنها کدام است؟ پس از به دست آوردن شناخت لازم می توانیم تولیدات مناسب آنها در زمینه کتاب گویا داشته باشد.

* جنابعالی روحانی و ملبس هستید و به تبلیغ مشغول می باشید و تجربه لازم در زمینه تأثیر روحانیون در فرهنگ سازی دارید. اولاً آیا روحانیت از تمام ظرفیت هایش برای سامان دهی فرهنگی معلولین استفاده می کند؛ ثانیاً چه کاستی هایی هست و باید چکار کرد؟

- به نظر می رسد مقوله فرهنگ سازی و تعمیم فرهنگ مطلوب و فرهنگ مورد نظر قرآن و سنت معصومین بسیار مهم است. رسول خدا به معلولین بسیار احترام می گذاشت و بر رعایت حقوق آنان تأکید می ورزید. آنان را انسان هایی چون دیگران می پنداشت. به همین دلیل به آنها مسئولیت می داد، به آنان پست های مهمی واگذار می کرد و از آنان هم تعهد و کار می خواست، درست مثل دیگران.

رسول خدا(ص) وقتی می خواست به جنگ بدر و چند جنگ دیگر برود عبدالله بن ام مکتوم که در خردسالی نابینایی مطلق شده بود را به عنوان نماینده و جانشین خودش در مدینه تعیین کرد. وقتی از جنگ برمی گشت گزارش امور را از او می خواست. او به عنوان مؤذن صبح خودش انتخاب کرده بود. مؤذن صبح بسیار مهم بود یعنی مردم با صدای او از خواب برخاسته و پس از عبادت زندگی و کار را شروع می کردند. یعنی صدای او، بانگ آغاز کار و سازندگی بود.

اما متأسفانه خود روحانیون هم توجهی نیستند. به نظر می رسد مسئولین حوزه علمیه باید برای روحانیون جلساتی برپا کنند و به آنان آموزش بدهند و روحانیون از ظرفیت منبر و ایام محرم و صفر استفاده کرده و به فرهنگ سازی بپردازند.

* آقای روحانی صدر، یک نظریه درباره معلولین اینست که ریشه همه کاستی و مشکلات به جامعه معلولین بر می گردد. برای نمونه در زمینه کتاب گویا، چون خود

روشندلان از مدیران و مسئولان فرهنگی جامعه چیزی مطالبه نکرده و بر مطالبات خود پافشاری نکرده اند، کتاب گویا در نهادهای کلان فرهنگی کشور مثل وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بدون متولی رها شده است، ضابطه ندارد؛ و قوانین در این زمینه مترقی نیست. نظر شما چیست؟

- در جوامع مدنی، NGOها زُل و نقش اصلی را بر عهده دارند. اما در جوامع عقب مانده به هر اندازه عقب مانده باشد، NGOها هم حضور کم رنگ تر دارند. مطالبات و خواستن ها از طریق تشکل ها سامان می گیرند. افراد به تنهایی و بدون پشتیبانی تشکل ها اقتدار و قدرت و نیز امکانات برای پی گیری مطالبات ندارند. پس تشکل ها اصل و اساس جامعه مدنی را تشکیل می دهند. وقتی تشکل ها شکل گرفت، نیروهای پراکنده تجمیع و بسیج می شوند و تبدیل به یک اقتدار می شوند، این اقتدار جمعی می تواند حرکت ایجاد کند، می تواند مدیریت کلان جامعه را متحرک سازد و وادار به اجرای خواسته های جامعه روشندلان از جمله تولید کتاب گویا نماید. من به عنوان یک نابینا که سوابق بسیار در عرصه فعالیت های فرهنگی دارم، صریحاً می گویم: متأسفانه جامعه نابینایی در ایران دارای تشکل های فعال و پویا نیست و تشتت تفرقه شکننده بر این جامعه متولی و حاکم است. به همین دلیل این جامعه با نواقص و کمبودهای فراوان مواجه است. تا وقتی اینگونه است وضعیت مقوله هایی مثل کتاب گویا هم بهتر از این نیست.

* در عرصه کتاب گویا، مهم ترین اولویت های کتاب گویا از نگاه خواست عمومی روشندلان چیست؟

- تجربه ها و دستاوردهای خوبی در دفتر فرهنگ معلولین به دست آمده است. قدم نخست اینست که این تجارب را توسعه دهیم، اما چگونه؟ نخست تمامی کسان و مؤسساتی که در قم کتاب گویا می کنند را شناسایی و دعوت کنیم؛ در قدم بعد از دیگر شهرها و استان ها جذب کنیم و یک تشکل فراگیر ایجاد کنیم.

این تشکل با جلسات و گفتگو و شناسایی راه کارها و روش های جدید می تواند گام های بلندی برای توسعه کتاب گویا بردارد. به ویژه با ارتباط با مسئولین و مدیران

فرهنگی و اصرار خواسته‌ها و نیازها، حتماً به نتیجه می‌رسیم.

* جناب آقای حسن رضایی شما در زمینه شکل روشندان هم گویا نظریاتی دارید؟

- من با نظریات دوستان کاملاً موافق هستم. یک نمونه عینی همین دفتر فرهنگ است. این تشکیلی است که جمعی از معلولین با پی‌گیری‌های فراوان ایجاد نمودند. با همفکری و مشورت با یکدیگر متوجه شدیم، حاج آقا شهرستانی انسان والامقامی هستند و مساعدت می‌کنند. رفتیم، صحبت کردیم، بالاخره دفتر راه‌اندازی شد. اما در زمینه‌های دیگر هم با تعامل و همفکری به نتیجه و هدف رسیدیم. در همین زمینه کتاب گویا، یک خط تولید وجود داشت و مشاهده شد یک خط کم است و یک خط دیگر راه‌انداختیم. گاه برای دریافت امکانات بیش از ده بار مراجعه کردیم؛ از حرف‌های درشت، طعنه‌ها و کنایه‌ها نترسیدیم، جلو رفتیم و حتی گاه فحش خوردیم و همواره رو به جلو بوده‌ایم. در بین خودمان هم با گفتگو و منطق مشکلات را رفع کردیم.

مهم برای ما پیشبرد پروژه و رسیدن به اهداف برای توسعه کتاب گویا بود. لذا سود شخصی و منافع شخصی را کنار گذاشتیم، از کبر و غرور، از استبداد رأی دوری گزیدیم و تلاش کردیم با هم اقتدار واحدی را تشکیل بدهیم. به همین دلیل بوده که ظرف حدود بیست ماه چهار هزار ساعت تولید کتاب گویا داشتیم؛ آن هم با کیفیت مطلوب. آن هم کارهایی مثل المیزان یا نشریه آینده پژوهش که یک پروژه آن به اندازه یکصد کتاب معمولی است.

خدمت همه دوستان این دفتر و دیگر روشندان و معلولان بگویم از یکصد سال اخیر درس و عبرت بگیریم، ده‌ها مؤسسه و تشکل ایجاد شد ولی با اخلاقیات مذمومی که حاکم بود و هر کس به فکر منافع شخصی خودش بود، نتوانستند تداوم پیدا کنند، نیز تأثیر و سودمندی هم نداشتند و نتوانستند آثار مفید تولید کنند. ما باید از جناب سید جواد شهرستانی بیاموزیم ایشان با سعه صدر و اخلاق حسنه توانسته است در سراسر جهان هزاران اثر سودمند داشته باشد، صدها

ص: ۱۲۳

مؤسسه را هدایت و به سامان رسانده است. ما هم می توانیم اما باید با کمک یکدیگر، با مشورت یکدیگر و با بردباری و مدارا، تشکل خود را توسعه دهیم و با تحمل و صبر کتاب گویا و دیگر پروژه ها را اجرا کنیم.

مسأله فرهنگ سازی که دوستان فرمودند نخست باید بین خود روشندان و در مؤسسات خودمان اجرا گردد. راه کار ساده ای هم دارد و آن اینست: گفتگو بر سر مسائل مهم، دوری از استبداد رأی، گسترش سعه صدر و مدارا. این سه نکته موجب فرهنگ سازنده بین خودمان می شود.

* آقای سعید محمدیاری شما علاوه بر ویرایش فنی به تلفن های کاربران و درخواست کنندگان هم پاسخ می دهید چه نکته مهم و جالبی تاکنون دیده و شنیده اید؟

- افرادی که تماس می گیرند و مثلاً می گویند آیا فلان کتاب را گویا کرده اید یا فلان کتاب گویا را دارید؟ وقتی جواب می دهم داریم بسیار خوشحال شده و از خوشحالی گاه فریاد می زنند. گاه سرنوشت زندگی یک فرد به چند کتاب گویا بستگی دارد. یعنی چند کتاب اگر وجود داشته باشد می تواند در امتحان کارشناسی ارشد یا دکتری قبول شود ولی اگر نباشد سرنوشت این فرد یکصد و هشتاد درجه تفاوت می کند.

اگر آقای شهرستانی و آقای نجف بدانند، نابیناها چه اندازه قدر و ارزش این کارشان را می دانند و از آنها تشکر می نمایند. اینها هم مثل دیگر دفاتر مراجع می توانستند از ما نابیناها حمایت نکنند و ماهانه هزینه ها پروژه های ما را ندهند ولی با بزرگواری و کریمانه حمایت می کنند. البته روشندان و دیگر معلولین گاه طلبکارانه برخورد می کنند. این اخلاق بسیار مذموم است. ما اگر متشکر حاج آقا شهرستانی و معاونان و همکاران ایشان باشیم، اخلاق اسلامی را رعایت کرده ایم چون من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق.

* آقای حسن عبدلی به نظر شما چشم انداز آینده در زمینه کتاب گویا در ایران

برای ناینها چیست؟ شما چه تصویری از آینده دارید؟ خوشبین هستید یا بدبین؟

- آینده بستگی به فعالیت و تلاش ما دارد؛ اگر با همدلی کار کنیم، راه های برون رفت از مشکلات را شناسایی کنیم و تکنولوژی جدید را بومی کرده و اجرا نماییم، قطعاً موفق می شوم. بنده به عنوان مدیر کتابخانه ناینیان آیت الله خامنه ای می توانم با شما دفتر فرهنگ معلولین وابسته به دفتر حضرت آیت الله العظمی سیستانی اشتراک مساعی داشته، کارها را با تعاضد و مساعدت یکدیگر جلو ببریم. در این صورت موفقیت قطعی است. البته اگر دیگر مؤسسات هم متحد شویم، کارآیی ما چند برابر خواهد شد.

اما اگر تک روی، استبداد داشته باشیم، به نظر دلسوزان توجه نداشته باشیم، قطعاً به نتیجه نمی رسیم و کارها تداوم پیدا نمی کند. البته در طول دو سه سالی که من با دفتر فرهنگ همکاری کرده ام به این نتیجه رسیده ام که مدیریت دفتر علاوه بر دیدگاه های مطلوبی که دارند سعه صدر و تحمل آراء دیگران و کار با دیگران را هم دارند و موفقیت ها نتیجه به همین نکته است.

* خانم اعظم قاسمی مدیر کتاب بریل است ولی با بخش کتاب گویا هم در دفتر فرهنگ همکاری دارد؛ شما الان مشغول پروژه قرآن بریل هستید می توانید توضیح دهید؟

- قرار است برای کتابخانه های ملی و مهم کشورها یک نسخه قرآن بریل همراه با CD گویای قرآن ارسال کنیم. هدف آنست که ناینیان در هر کشور حداقل قرآنی برای قرائت و مطالعه در اختیار داشته باشند. البته این پروژه بیشتر نمادین است و موجب می شود بستر مناسب برای توسعه قرآن در کشورها فراهم آید. پادشاه عربستان ملک فهد و پادشاه اردن قرآن بریل را برای کشورها ارسال کرده اند ولی آن قرآن ها اغلاطی دارد.

مدیریت دفتر گویا درصدد اند پس از آماده شدن قرآن های چند کشور مراسم رونمایی برگزار شود و با شرکت مقامات فرهنگی و علمی و کشوری و حوزوی رونمایی شود و بتوانیم جهان را متوجه این قرآن نماییم.

اگر مسئولین موسسه آل البیت(ع) حمایت کنند، دو ماه آینده این قرآن ها آماده ارسال خواهد شد.

* به نظر شما تأثیر این پروژه و پیامدهای آن چیست؟

- گاه بعضی با نگاه حقارت و تحقیر به معلولین نگاه می کنند و هر کاری که در ارتباط با معلولین است کوچک می شمارند. این افراد اطلاع ندارند که کلیسا در غرب با استفاده از نبوغ معلولین، خط مشی و اهداف خود را عملی کرده است. اگر معلولین را از فرهنگ و تمدن بشری کنار بگذاریم، چیزی باقی نمی ماند. برق را ادیسون ناشنوا اختراع کرد، در اسلام راویان و مؤلفان بسیاری هستند که نوعی معلولیت داشته اند. اگر فعالیت های آنان را کنار بگذارید، چیزی باقی نمی ماند. رسول خدا(ص)، عبدالله بن ام مکتوم که در کودکی نابینای مطلق شده بود را مأموریت های مهمی داده است. ابن سعد در کتاب طبقات کبری گزارش کرده که در ۱۲ جنگ مهم وقتی رسول خدا(ص) خواست به جبهه برود، ابن ام مکتوم را به جای خودش در شهر مدینه منصوب می کرد. به قول امروزی ها او قائم مقام رسول خدا(ص) در پایتخت ام القرای جهان اسلام می شد.

همچنین او مؤذن صبح رسول خدا(ص) بود و مردم با صدای او روز را شروع می کردند؛ وقتی رسول خدا(ص) با عده ای از بزرگان و اشراف در گوشه ای نشسته و جلسه داشتند و ابن ام مکتوم وارد شد و چون چشمش نمی دید سروصدا می کرد. آن جمع هم جوابش را نمی دادند حتی یکی از افراد آن جمع با ناراحتی از او روی برگرداند. درست مثل کسانی که امروزه با ترش رویی و سردی و تحقیر با معلولین و امور آنها برخورد می کنند. خداوند آیات سوره عبس را بر رسول خدا نازل کرد و اینگونه موضع گیری ها نسبت به ابن ام مکتوم را با عتاب و با شدت نفی و نقد کرد.

امروزه هم ما باید کسانی که امور معلولین را سبک می شمارند را با عتاب و شدت نفی و نقد کنیم. و به آنان یادآور شویم که معلولین چشم و چراغ هر جامعه اند، سرمایه ملی جامعه اند، برکت جامعه اند. مخصوصاً در جوامع دینی باید به امور آنها اهتمام داشته باشیم.

ص: ۱۲۶

* آقای سید مجید شهرستانی شما که سالهایی در اروپا بوده اید آیا خاطره ای درباره تشکل معلولین دارید؟

- در کشورهای اروپایی معلولین انواع NGOها را دارند. این تشکل ها از حقوق آنها دفاع کرده و از تضییع حقوق آنها جلوگیری می کنند. در عرصه کتاب گویا تشکل می تواند، روش های بسط و توسعه کتاب گویا را شناسایی کند. درآمد کسب کند، مسئولین و مدیران دولتی را متوجه امور آنها کند.

* منظور شما از بسط و توسعه دقیقاً چیست؟

- توسعه چند گونه است: بسط اجتماعی، بسط علمی، بسط نوعی و بسط فنی مهم ترین انواع کتاب گویا است. بسط اجتماعی یعنی کتاب گویا علاوه بر نابینایان در لایه ها و اقشار دیگر جامعه توسعه دهیم؛ اما بسط علمی یعنی منابع رشته های مختلف و شعبه های علوم گویا شود؛ بسط نوعی شامل گویاسازی انواع منابع مثل نشریات، کتب، پایان نامه ها، درس ها و غیره است؛ بسط فنی یعنی شیوه های فناوری را در کتاب گویا توسعه داده شود.

* مسئولیت هماهنگی بین دو خط تولید کتاب گویا و نیز ایجاد هماهنگی بین مدیریت تولید گویا در خط یک و خط دو را بر عهده دارند؛ وظیفه شاق و صعب، در این باره چه دستاورد و تجربه ای دارید؟

- مدیران دو خط تولید کتاب گویا با تشکیل جلسات مشترک، انتقال تجارب و نیز از طریق گفتگو به حل مشکلات پرداختند. این رویه ارزش فراوان دارد و قابل توسعه به پروژه های دیگر است و کل تشکیلات را می توان بر اساس این الگو اداره کرد.

* آقای حسینی امین، تفاوت کتاب گویا Talking Book و کتاب شفاهی Interpreting the Book در چیست؟

ص: ۱۲۷

- از نظر نوع پژوهش و تألیف دو نوع کتاب هست: کتابی هست که مؤلف پس از پژوهش به تألیف می پردازد و آن را می نویسد. اما پژوهشگر می تواند یافته های خود را بنویسد بلکه با گفتن و ضبط آنها، مجموعه جملات و پاراگراف ها و صفحات ملفوظ را روی CD یا کاست یا فلش دیسک عرضه می کند. این کتاب ملفوظ، اصطلاحاً کتاب شفاهی می نامند. گاه کتاب شفاهی را پیدا کرده و تبدیل به نوشتار و متن کتبی می نمایند و در قالب کتاب منتشر می نمایند.

متأسفانه به کتاب شفاهی در جامعه نابینایان کمتر توجه شده است با اینکه ظرفیت دارد بسیاری از نیازهای این جامعه را مرتفع نماید. نابینایان چون حس بینایی ندارند، لذا توانایی نوشتن به روش معمولی را ندارند. اما آنها می توانند به جای نوشتن، یافته های علمی و دانسته های خود را بگویند و از طرف حامل های شنیداری- گفتاری مثل CD یا فلش دیسک به دیگران منتقل شود و دیگران از آن استفاده کنند.

به نظر می رسد با توسعه فناوری کتاب شفاهی، نابینایان می توانند مشکلات موجود را کلاً رفع کنند. یعنی کلاً کتاب و کتاب کاغذی و نوشتاری را از فرهنگ خود کنار گذاشته و لفظ و گفتار را به جای کتابت و نوشتن بگذارند.

* خانم منصوره ضیائی فر چرا در طول تاریخ به کتابت و کتاب اهمیت بیشتر از لفظ و تلفظ داده شده و در تمدن های مختلف تلاش بشر برای سامان دهی و پیشرفت در عرصه لفظ نمی بینیم؟

- از قرن ها قبل گفته شده هر شیئی که در نظر بگیرید چهار وجود می تواند داشته باشد. مثلاً این میز یا این صندلی چهار نوع وجود دارد: خارجی (عینی)، ذهنی، لفظی و کتبی.

میزی که در خارج وجود دارد، وجود عینی آن است. امّا این میز تصویری هم در ذهن ما دارد آن تصویر را وجود ذهنی میز می نامند، همچنین لفظ میز که تلفظ می شود و دیگران می شنوند، وجود لفظی و نوشته میز روی کاغذ، وجود کتبی میز است. در دهه های اخیر این تقسیم چهار لایه را درست ندانسته و معتقداند هر

شیئی غیر از چهار نوع وجود فرق، وجود الکترونیک که در کامپیوتر وجود دارد، وجود فوتون های نوری که در تلویزیون هست؛ وجود موجی که در رسانه های ماهواره های مورد استفاده قرار می گیرد؛ وجود الکتریسته ای یا وجود تلفنی که در خطوط تلفن استفاده می شود. اینها هم وجودات دیگر از یک شیء است. غیر از اینها وجود وحیانی یک شیء یعنی میزی که خداوند از طریق وحی بر قلب رسول خدا(ص) نازل می کرده قطعاً غیر از دیگر وجودات است.

اما چرا در طول تاریخ به وجود کتبی بیش از وجود لفظی توجه شده است؟ پاسخ آن روشن است چون وجود کتبی ماندگاری دارد. اما وجود لفظی با گفتن و شنیدن از بین می رفت و دوام نداشت اما وقتی کلمه میز روی پوست نوشته می شد یا روی سنگ حک می شد، دوام و ماندگاری داشت.

این واقعیت ها مربوط به گذشته است ولی امروزه هیچ فرقی بین وجود کتبی و وجود لفظی از نظر ماندگاری و دوام نیست. چه لفظ میز را روی یک فلش دیسک یا CD بخوانیم یا کلمه میز را روی کاغذ بنویسیم هر دو دوام خواهد داشت. کلمه میز را وقتی روی کاغذ می نویسم می توان با حس بینایی آن را دید و خواند و لفظ میز را وقتی روی CD می خوانیم می توان با استفاده از حس شنوایی شنید.

بنابراین از هر نظر تفاوت جدی و اساسی بین میز نوشته شده و میز گفته شده (میز مکتوب و میز ملفوظ) وجود ندارد. اولی برای کسانی که حس بینایی دارند مطلوب است و دومی برای کسانی که حس شنوایی و گویایی دارند، قابل استفاده است. فکر کنم مؤسسه های نابینایی باید در این زمینه اقدامات و ابداعات جدی داشته باشند و از شنوایی و گویایی بیشتر بهره گیری کنند و آن را جایگزین نوشتار نمایند. البته مخترعین درصدد کشف حس های دیگر هم هستند تا به جای شنوایی برای ناشنویان و به جای بینایی برای نابینایان استفاده شود.

* آقای محمدیاری، برای نابینایان، لامسه هم اهمیت دارد و می توانند از طریق این حس به کسب علوم بپردازند؟

- چند مشکل در لامسه و در پی آن بریل هست که کارشناسان در پی رفع

این مشکلات می باشند. یک مشکل مهم عدم استقلال ناینیان است. یعنی فرد بینا و سالم باید دخالت کند و متن نوشته شود، آنگاه فایل آن متن تبدیل به بریل و بریل به صورت کتاب یا جزوه در اختیار روشندان قرار گیرد. اگر بشود این واسطه ها حذف شود و خود نابیناها فایل کتابی را روی صفحه کلید (کی برد) برجسته ساز مطالعه کنند یا فایل کامپیوتری را خودشان تبدیل به بریل نمایند بسیار سودمندتر است.

* آقای علی نوری، درباره اطلاع رسانی کتاب گویا وضعیت را چگونه ارزیابی می کنید؟

- وضعیت اطلاع رسانی برای معلولین بسیار ضعیف است. در قانون مصوب مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۳ آمده که اطلاع رسانی معلولین باید توسط نهادها و سازمان های مربوط جدی گرفته و سامان دهی شود. اما تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیاد است. رسانه ملی، چقدر به خبررسانی معلولین توجه می کند؟ نشریات اطلاع رسانی بسیار کم داریم، اولین نشریه اطلاع رسانی جامع همین توان نامه است.

* یک رسانه اطلاع رسانی در زمینه کتاب گویا چه کارهایی باید انجام دهد؟ وظایفش چیست؟

- انتقال تجارب و دستاوردها از جهان پیشرفته به داخل و تلاش برای بومی سازی مهم ترین وظیفه است. اما دیگر کارهای رسانه های اطلاع رسانی عبارت اند از: آثار تولید شده اگر به خوبی و به موقع اطلاع رسانی شود از تکرار کارها پیشگیری می شود. گاه یک کتاب را چند مؤسسه گویا کرده اند با اینکه آثار ضروری کار نشده است.

اطلاع رسانی در زمینه ابزارها، روش ها و برنامه های جدید ضرورت جدی است. نیز اطلاع رسانی در زمینه نیازهای موسسه های مولد مثل نیاز به گوینده مهم است. به هر حال اطلاع رسانی ابعاد متنوع و متکثر دارد. نیاز است یک ویژه نامه و یک

میزگرد خاص اطلاع رسانی باشد.

* به نظر می‌رسد یکی از محاسن کتاب گویا تعداد و تنوع شیوه‌های استفاده از کتب گویا است؟

- بله کتاب گویا را از طرق مختلف می‌توان به دست آورد و امکانات استفاده از آن هم متنوع است. مهم‌تر اینکه همه این شیوه‌ها رواج دارد و کاربر با مبلغ اندکی می‌تواند آنها را تهیه کند. رایج‌ترین امکانات استفاده کتاب گویا، CD، MP3 یا DVD و هارد دیسک است. غیر از آن قرار دادن کتاب‌های گویا در برنامه‌هایی ویژه و آنلاین بر روی اینترنت و برای انواع موبایل‌ها و تبلت‌ها است. دفتر فرهنگ در حال بررسی و کارشناسی همه این امکانات است تا بلکه بتوانیم همه آنها یا اکثر آنها را برای عزیزان معلول فعال کنیم.

* آقای شهرستانی می‌دانید که پروژه‌هایی مثل کتاب گویا هزینه‌بری بسیار دارد و مناسب است مردم نیکوکار به کمک بشتابند اما به نظر می‌رسد اطلاع رسانی‌ها نتوانسته پشتیبان‌های مناسب برای کتاب گویا پیدا کند؟

- اطلاع رسانی کارآمد می‌تواند افراد متمول و افرادی که امکانات دارند را توجیه کند تا به جای وقف سرمایه خود برای اموری که اصلاً نیاز نیست، مثلاً استودیو وقف کنند یا مثلاً موقوفه‌ای برای اداره یک پروژه کتاب گویا اختصاص دهند.

نیز با اطلاع رسانی می‌توان مدیران ارشد را توجیه کرد، اساساً برخی معاونان وزراء نمی‌دانند کتاب گویا چیست.

حتی اطلاع رسانی می‌تواند پشتیبان‌هایی را متقاعد کند تا برای عموم جامعه کتاب گویا کنند.

* خانم ضیائی‌فر، در زمینه فرهنگ سازی چه کارهایی شده و چه کارهایی نشده و چه تحلیل و ارزیابی از این آثار دارید؟

- از آثاری که درباره کتاب گویا منتشر شده پیدا است که نه عموم مردم و نه

نخبگان و نه مدیران هیچکدام در این زمینه فعال نبوده اند. یعنی عموم مردم و اقشار خاص تلقی خاص و اطلاعات توجیهی از کتاب گویا ندارند. نمی دانند چه فوائدی دارد؛ چگونه تولید می شود؛ مراحل تولید آن چیست؛ مؤسسات تولید کننده کدامند؛ و ...

به نظر می رسد با تبلیغات، با انتشار چند کتاب پالتویی و چند کتاب گویا در دفتر فرهنگ این پروژه را به همگان معرفی کرد و افراد خاص مثل مدیران را تشویق به پشتیبانی و حمایت نمود.

* آقای رضایی روش های دیگر برای جامعه پذیری و بسط اجتماعی کتاب گویا می شناسید؟

- اگر یک روز در سال به نام کتاب گویا و یک روز به نام کتاب بریل مصوب شود. یعنی در هفته پژوهش یا روز جهانی نابینایان، یک هفته شود و هر روز به یک چیز اختصاص یابد. در این روز سخنرانی ها، نشریات و روزنامه ها مصاحبه و مقاله و گزارش خواهد داشت و موجب توسعه کتاب گویا می شود.

در رادیو یک شبکه و در تلویزیون هم یک شبکه ویژه کتاب گویا باید فعال گردد. فیلم و کلیپ های متنوع ساخته شود. نهادهایی مثل اوقاف در روز وقف به این مسأله پردازند.

وزارت ارشاد ناشران و نشریات را موظف کند تا همراه نشریه و کتاب، نسخه گویایی هم عرضه شود. نویسندگان یا خود ناشر گویا و عرضه کنند.

* آقای عبدلی رادیو کتاب هست ولی عملاً برای کتاب گویا برنامه های جدی ندارند؟ شما که آشنایی دارید چه تحلیل دارید؟

- برای رادیو کتاب باید فکر جدی داشت به نظر می رسد مشکل اصلی نداشتن محتوا و نداشتن مدیر و مجری خوب است. راه کار آسان اینست و به راحتی می توان کارایی این شبکه را بالا برد. مثلاً مدیریت صدا و سیما می تواند از مؤسسات معلولین کمک بخواهد و از این طریق این رادیو فعال شود. اما متأسفانه مدیریت

این شبکه، مشورت نمی گیرد، مطالعه و کارشناسی ندارد. به هر حال ابتدا مدیریت شبکه باید به اصلاح امور بپردازد.

* آقای اباذر نصر شما درباره آثار کتاب گویا کار کرده و گویا؛ نظر خاصی دارید؟

- هر آنچه درباره کتاب گویا منتشر شده را گرفتم و دسته بندی کردم. آمار اینگونه است: غیر از یک مقاله از خانم لیلا مکتبی فرد با عنوان «تصویری گویا از کتاب گویا» هیچ مقاله علمی در این باره وجود ندارد. حدود ده تا بیست عنوان گزارش و مقالات کوتاه خبری یا توصیف کتاب هست که از نظر محتوایی ارزش بالایی ندارند.

نیز سه میزگرد و مصاحبه با متخصصین کتاب گویا منتشر شده که از هر نظر ضعیف است. زیرا تهیه کننده اطلاعات عمیق در این باره ندارند. اما در فرهنگ انگلیسی زبان ها پایان نامه، مقاله و کتب سودمندی هست.

* خانم قاسمی، بعضی معتقدند راه حل برای مشکلات و رفع نواقص کتاب گویا اینست که مثل کتاب کاغذی عموم مردم مصرف کنند. وقتی همه مصرف کننده شدند و تقاضا بالا رفت مسئولین و مدیران دولتی هم به فکر تولید و توسعه می افتند. اما پس از توسعه، روشندان هم استفاده می کنند؟

- کتاب گویا هدیه جامعه روشندان به عموم مردم است یعنی ابتدا برای این قشر تولید شد و بعداً عموم مردم هم استفاده کردند. مثلاً گفته می شود شیر خشک نخست برای کودکان تولید شد بعداً عموم مردم از آن استفاده کردند و الآن در کیک پزی، در بیسکویت سازی و در بسیاری از پروژه های عمومی استفاده می شود. این هم درست است که اگر تعمیم پیدا کند، نواقص آن رفع می شود، بودجه کلان برای آن تصویب می کنند و بالاخره رونق پیدا می کند. اما به نظر می رسد به هر دو شیوه باید بها بدهیم. یعنی مدیریت فرهنگی، کتاب گویا را در بین عموم مردم باید گسترش دهد، نیز ابتدا برای روشندان تولید شود سپس برای عموم توسعه داده شود.

* آقای نصر چه روش هایی برای عمومی سازی کتاب گویا سراغ دارید؟

- اگر فوائد کتاب گویا برای مدیران فرهنگی و ناشران مطرح شود و آنان توجه شوند، استقبال بسیار زیاد می شود. در شرایط کنونی که کاغذ بسیار گران است و تمامی جنگل ها در حال تبدیل به کاغذ است، نیز هزینه های فیلم و زینک و چاپ سنگین است. اما همه هزینه ها در کتاب گویا بسیار کم می شود، بالا-خره اگر عموم مردم و مدیران توجه شوند، به کتاب گویا استقبال نشان خواهند داد.

* خانم مریم هامونگرد یک دیدگاه هست که شیوه کنونی در انتخاب متون برای گویاسازی را غلط می داند. هم اکنون اینگونه عمل می شود: موضوعی تحقیقی و برای همگان تألیف می شود، آنگاه مؤسسه های نابینایی آن متن تألیفی را تبدیل به کتاب گویا می کنند. بعضی این شیوه را غلط دانسته و معتقدند متن و حتی پژوهش باید برای نابینایان تألیف شود، آنگاه برای آنان هم گویا شود. نظر شما درباره این دو دیدگاه چیست؟

- دو دیدگاه هست عده ای می گویند تألیفات همگانی، دغدغه ها و حساسیت های نابینایان را منظور نکرده؛ به همین دلیل برای آنان سودمند نیست. اما عده ای می گویند تفاوتی بین نابینا و غیر نابینا نیست و همه می توانند از متن تألیف شده استفاده کنند.

به نظر می رسد هر دو دیدگاه افراطی است و باید به دیدگاه میانه فکر کرد. دیدگاهی که واقع گراتر است و می گوید بعضی متون تألیف شده برای قشر نابینا سودمند نیست یا بخش هایی از آن سودمند نیست. آثاری که بخش هایی از آن سودمند نیست، همان قسمت ها بازنویسی و ویرایش می شود. سپس گویا می شود. البته اگر کل متن سودمند نباشد، باید به فکر متن جدید بود.

* خانم هامونگرد بالاخره شما تحقیق و تألیف مستقل برای نابینایان را قبول ندارید؟

- کسانی که این راه کار را مطرح می کنند متوجه تألی فاسد و پیامدهای آن نیستند. اگر تمامی امور نابینایان را به بهانه اینکه می خواهیم متناسب با اقتضائات خودشان باشد، مستقل کنیم در واقع این قشر را از بدنه جامعه جدا و ایزوله کرده ایم. با اینکه همه تلاش و همه دغدغه ما اینست که معلولین را در جامعه مشارکت دهیم و می گوئیم تفاوتی بین افراد عادی و افراد معلول نیست. یعنی بین آنها تفاوت و تمایز ذاتی و جوهری نیست. بلکه تفاوت های جزئی و کوچک هست که در عرصه عمل در نظر گرفته می شود یا مرتفع می گردد.

در عرصه متن گزینی برای گویاسازی، پرسش اینست که آیا همه متون برای نابینایان مفید است و می توان گویاسازی کرد؟ یا اینکه باید پژوهش مستقل و تألیف برای آنها انجام داد سپس گویا نمود؟

به نظر می رسد این پرسش در مورد همه اقشار مطرح است؛ مثلاً آیا همه منابع موجود برای دانشجویان پزشکی سودمند است یا باید برای آنان مستقلاً کتاب نوشت؟

پاسخ واقع گرایانه اینست که تأسیس پروژه مستقل درست نیست بلکه آثار موجود بعضاً متناسب آنها است که استفاده می شود و بعضی متناسب آنها نیست کلاً یا بعضی بخش ها. و در عمل تدبیر خواهد شد.

* آقای عبدلی در باب مجوز کتاب گویا، شما چه کارهایی انجام داده اید؟

- با اینکه چندبار اعلام شده که کتاب گویا برای نابینایان و کلاً امور معلولین از قانون کپی رایت استثناء است ولی هنوز دادگاه ها به شکایات ناشران و صاحبان آثار ترتیب اثر می دهند. خبرگذاری ایسنا به تاریخ ۲۵ تیر ۱۳۹۲ اعلام کرد. تاکنون قانون حق مالکیت آثار چاپی یا قانون کپی رایت شامل افراد دارای اختلالات چشمی هم می شد اما با تلاش های وایپو (سازمان بین المللی مالکیت معنوی) این افراد استثناء شدند. در ادامه هم اعلام شد ایران هم مصوبه وایپو را امضاء کرده است. نیز در قانون مصوب مجلس شورای اسلامی ۱۳۸۳ جاهایی استثناء قائل شده است.

- به نظر می‌رسد بین حقوقدانان و مجریان احکام و قوانین یعنی قوه قضائیه و دادگاه‌ها اختلاف هست. یک نظر اینست که هنوز ابلاغیه رسمی به مراجع رسیدگی مثل ناشران و دادگاه‌ها واصل نشده است و تا وقتی ابلاغ جدید نرسیده باید به قوانین سابق عمل کنند. عده دیگر این قضیه را عرف مسلم یا رویه متعارف جهانی می‌دانند. برای نمونه مواردی مثل احترام به حقوق دیگران یک عرف متعارف است و همه عقلاً و مردم آن را قبول کرده‌اند. اگر به دادگاه قانون و ابلاغیه واصل نشده باشد، باز بر اساس این تلقی عمومی می‌توانند عمل کنند. در مورد نابینایان همه دنیا قبول کرده‌اند که آثار فرهنگی باید رایگان در اختیار آنان باشد تا بتوانند با گویاسازی از آنها استفاده کنند. یعنی مساعدت به این قشر در دنیا و از جمله در ایران تلقی به قبول شده و دادگاه اساساً نیازی به دریافت ابلاغیه ندارد. بر اساس این تلقی عمومی می‌تواند اقدام کند.

مهم اینست که چند جلسه با حقوق دانان مبرز که خودشان هم نابینا باشند مثل دکتر علی صابری بگذاریم و مصاحبه‌ای با آنها داشته باشیم و تمامی این نکات را به آنان توضیح دهیم و نظر آنان را بشنویم و در اختیار عموم قرار دهیم.

* آقای علی نوری، آیا راه کار بدیل و جایگزین برای کتاب گویا هست؟

- روشندان از کتاب بریل هم می‌توانند استفاده کنند. اما کتاب بریل به راحتی کتاب گویا نیست؛ زیرا حجم آن زیاد است مثلاً یک قرآن بریل شش جلد در قطع رحلی بزرگ و قطور خواهد شد؛ حمل و نقل آن مشکل است، کاربر باید حتماً زبان بریل را آموزش ببیند سپس می‌تواند استفاده کند، دسترسی آن در هر جا مشکل است ولی کتاب گویا در هر جا یافت می‌شود.

* آقای نصر کتب مرجع مثل مأخذشناسی کتب گویا چه وضعیتی دارد؟

- اولین مأخذشناسی کتب بریل و گویا را کتابخانه ملی ایران در سال ۱۳۷۳

منتشر کرد. ولی تاکنون کارهای جامع و به روز کمتر داشته ایم. به همین دلیل اگر یک نفر بخواهد اطلاعات آثار گویا را داشته باشد به سختی می تواند پیدا کند. تحقیقات مبتنی بر مآخذشناسی مثل کتاب سنجی (بیلیومتریکس) هم در ایران اصلاً اجرا و عرضه نشده است.

بهرحال کتابهای مرجع مثل مآخذشناسی، فرهنگنامه و دانشنامه می تواند مبانی و زیرساخت های فرهنگی کتاب گویا را تقویت کند و کتاب گویا را به عنوان یک فرهنگ مطرح نماید ولی متأسفانه کار جدی نشده است. ما در دفتر فرهنگ از سال گذشته شروع کرده ایم. چند جلد مآخذشناسی فیلم معلولین زیر چاپ داریم، مآخذشناسی شخصیت های نابینا مثل علامه هبه الدین شهرستانی آماده شده، نیز در هر شماره مجله توان نامه حداقل یک مآخذشناسی داریم. در شماره قبل مآخذشناسی مناسب سازی را داشتیم. ولی در این زمینه خیلی کم کار شده و نیاز به بودجه و امکانات مستقل هست، اگر تأمین شود می توان ظرف دو سال به روز رساند.

* آقای عبدلی آیا آماری در زمینه کتاب گویا هست؟

- ابتدا عرض کنم آمارها می توانند کار فرهنگ سازی و تعمیم اجتماعی کتاب گویا را گسترش دهند. برای نمونه اگر به مسئولین وزارت ارشاد گفته شود در ایران حدود یک و نیم میلیون نابینا داریم ولی در سال ۲۰۰ عنوان کتاب گویا هم تولید نمی شود یعنی هیچ تناسبی بین تولید کتاب گویا و جمعیت روشندان نیست. یا اگر با آمار ثابت کنیم که دقت مردم ایران در ماشین یا جاهای دیگر فراوان هدر می رود. مثلاً اگر در روز یک میلیون از مردم، ۳۰ دقیقه موسیقی گوش دهند یعنی هر سال هر روز ۳۰ میلیون دقیقه موسیقی گوش می دهند. اگر کتاب گویا به طور میانگین ۶۰۰ دقیقه باشد یعنی هر روز مردم ایران می توانند ۵۰۰۰۰ عنوان کتاب مطالعه کنند. لذا این روش بسیار به سرانه مطالعه کمک می کند.

بالاخره آمار زبان و منطق قوی و مستحکم برای اثبات خیلی نکات دارد. اما متأسفانه در ایران در زمینه کتاب گویا کم کار شده است.

ص: ۱۳۷

* آقای شهرستانی دفتر فرهنگ معلولین درصدد دریافت فایل های متنی کتاب ها از مؤسساتی نظیر مؤسسه کامپیوتری نور بود، آیا پیشرفتی حاصل شده است؟

- تاکنون چند جلسه با آنان داشته ایم. آنان مدعی هستند برای گنجینه ای که فراهم آورده اند هزینه های گزاف داشته اند و نمی توانند فایل ها را رایگان در اختیار بگذارند. استدلال ما این است که گویاسازی یک ضرورت برای هم نابینایان و هم عموم مردم است. این پروژه را با هم شروع می کنیم شما نیمی از راه رفته اید، نیمی از راه را هم ما انجام می دهیم. محصول تولیدی را در بخش عمومی بفروشید یا رایگان پخش کنید. ما هم در نابینایان پخش می کنیم.

اگر این مذاکرات به نتیجه برسد معنایش این است که ظرف یک دو سال متن تایپ شده هزاران کتاب را در اختیار خواهیم داشت که هم می توان آنها را بوسیله نرم افزار های خودکار و رباتی گویا نمود و هم نابینایان بوسیله کامپیوتر خودشان می توانند متن ها را گوش دهند.

* آقای علی نوری گویا مذاکراتی برای راه اندازی یک پروژه برای تبدیل دروس به کتاب گویا هست؟

- دفتر فرهنگ درصدد است درس هایی که استادان دانشگاه یا حوزه دارند را گردآوری و آماده سازی کند و به صورت کتاب گویا عرضه کند. مطالعات، رایزنی ها و کارشناسی هایی شده است اگر به نتیجه برسیم، امکان بزرگی برای روشندان فراهم می آید.

صرفاً نباید به یک مدل و شیوه برای تولید کتاب گویا فکر کرد؛ بلکه باید از انواع روش ها و ظرفیت ها کمک گرفت تا بتوانیم زودتر به نیازها پاسخ گوئیم.

* جناب آقای رضایی، یکی از نواقص مهم در فرهنگ و جامعه نابینایی، فقدان آرشيو کامل و جامع است. اگر این داوری را صحیح می دانید، چه راه کاری پیشنهاد

- اینجانب از ابتدا بارها گفته و تلاش بسیار داشته ام که همه آثار پراکنده را جمع آوری کنم. در شهرهای مختلف، آثاری گویا شده، حتی در خارج از کشور؛ برای مثال یک پروژه که گفته می شود توسط دانشگاه هاروارد اجرا شده و زبانش هم فارسی است، حدود بیست هزار ساعت و یک دوره تاریخ ایران و جهان است. البته همه آن را ندیده ام ولی به رغم مشکلاتی که حتما دارد ولی به هر حال اثر قابل توجه است. دفتر فرهنگ معلولین باید از ظرفیت های ارتباطی خودش استفاده کند و این آثار را جمع آوری و به روش های علمی و نظام مند بایگانی و نیز سرویس دهی نماید. برای نمونه یک پروژه در تهران اجرا شده و حجم آن چهارصد سال آثار فقهی شیعه به زبان عربی و فارسی و به سبک درس گفته می باشد. این پروژه ها را با اندک سامان دهی و تغییر، تبدیل به کتاب گویا شده و برای رفع نیازهای روشندان بسیار سودمند است.

* جناب آقای رضایی فکر می کنید برای اجرای این پروژه از کجا باید شروع کرد؟

- طرح نامه آماده است، کارهایی شده و تجربه های لازم به دست آمده و هم اکنون آرشیو مستقر در دفتر فرهنگ، چندین هزار ساعت کتاب گویا دارد. اما راه اندازی یک آرشیو جهانی و جامع نیاز به بودجه ماهانه دارد مثلاً دو نیرو می خواهد و بودجه برای خرید امکاناتی مثل کامپیوتر همه این امور به حاج آقا شهرستانی راجع است. ما خجالت زده و شرمنده هستیم. البته جناب آقای شهرستانی کریمانه تا حالا حمایت کرده اند ولی خجالت می کشیم پروژه دیگری خدمت ایشان ببریم. از سوی دیگر چاره دیگری هم نداریم.

* با تشکر مجدد از همه عزیزان شرکت کننده نیز دیگر عواملی که این میزگرد را مدیریت؛ به استحضار می رساند کتاب گویا ابعاد متنوع دارد؛ جنبه هایی مثل فنی، ارتباطاتی، حقوقی، اقتصادی، علمی، مدیریتی برخی از ابعاد کتاب گویا است. هر

یک از این ابعاد نیاز به نه یک جلسه بلکه چند میزگرد و مباحثه دارد. برای نمونه جنبه فنی کتاب گویا خود تاریخ تحولات مفصلی دارد که از صفحه گرامافون آغاز، پس از آن ضبط و پخش روی کاست، در مرحله بعد CD و DVD و در سال های اخیر MP3 و MP4، کتاب موبایل، رادیو کتاب و غیره به بازار آمد. همچنین در بُعد ارتباطی هم تاریخ تحولات کتاب گویا مفصل است. با اختراع برق و الکتریسته زمینه هایش شروع و تداوم یافت. اما این نشست فقط به مسائل عمومی یا پاره ای از موضوعات حاد پرداخت. به این امید که این میزگرد در هم اندیشی بین تولید کنندگان کتاب گویا و توسعه تجارب و دستاوردها مؤثر باشد.

ص: ۱۴۰

به اهتمام گروه فرهنگ و هنر خبرگزاری مهر و مریم عرفانیان، نشست با حضور نخبگان و کارشناسان کتاب گویا برگزار شد. کتاب گویا، پدیده‌ای تازه در کشور ما است که هنوز آنطور که باید و شاید شناخته نشده است. از سوی دیگر شاید حتی تعریف دقیق و مقبولی نیز از آن در اذهان وجود نداشته باشد. با این حال تلاش برای معرفی ضمنی آن به افرادی که حتی کوچک‌ترین علاقه‌ای از مطالعه کتاب در درون آنها وجود داشته باشد، می‌تواند نتایج شگفت‌انگیزی به دنبال داشته باشد؛ وقتی دیگر افراد به جای بازی کردن با تلفن همراهشان در مترو و اتوبوس، بد و بیراه گفتن به دیگران در ترافیک، یا هدر دادن وقتشان به هر شیوه دیگر، زمان‌های مرده را چنان زندگی می‌بخشند که این موضوع خودشان را هم به شوق می‌آورد. از طرفی برای علاقمندان به مطالعه، شنیدن روایتی دلنشین از یک کتاب، آنها را به مراجعه به نسخه کاغذی آن اثر ترغیب می‌کند و این موضوع نافی هرگونه ایجاد خطر کتاب گویا برای کتاب سنتی است.

گفتگو بر سر علت ناشناخته ماندن کتاب صوتی، بحث‌میان فعالان این عرصه را به موضوعات گوناگونی سوق داد؛ از مافیای پخش کتاب گرفته تا نحوه تبلیغات برای یک اثر و تأکید بر این نکته ضروری که معرفی و تبلیغ کتاب گویا در فروشگاه‌هایی که محصولات غیرفرهنگی ارائه می‌کند یا حتی کافی‌شاپ‌ها خارج از شأن این اثر نیست؛ بلکه یک پدیده مدرن را که اتفاقاً قاجاق هم می‌شود باید به شیوه‌های مدرن تبلیغ کرد.

در نشستی که با حضور نمایندگان صنف‌های گوناگون چون نویسندگان، شاعر، گوینده، ناشر، آهنگساز و... پیرامون کتاب گویا در خبرگزاری مهر برگزار کردیم،

ص: ۱۴۱

فرصتی ایجاد شد تا همگی بخش‌های مختلف این پدیده تازه و کمتر شناخته شده را بررسی کنیم. در بخش اول گفتگوسعی کردیم تعریف دقیقی از کتاب صوتی به دست بیاوریم، نکات مثبت و منفی حضور یک گوینده به عنوان راوی در شکل دهی دریافت مخاطب از کتاب را بررسی کنیم و به این پرسش پاسخ دهیم که آیا هر کتابی را می‌شود صوتی کرد؟

در بخش دوم نیز لحن و میزان احساس گوینده برای روایت اثر، وضعیت انتشار و پخش آثار صوتی، شیوه آهنگسازی برای این آثار و نقطه تولد کتاب گویا در گذشته را بررسی کردیم.

اکنون به بخش سوم و پایانی این نشست رسیدیم که با حضور مصطفی رحماندوست نویسنده و شاعر کودک و نوجوان، فرزانه منصوری همسر زنده یاد نادر ابراهیمی و ناشر، فاطمه محمدی مدیر موسسه نوین کتاب گویا، سیدمظفر شجاعی قائم مقام انتشارات کتاب نیستان، نیما رئیسی بازیگر و گوینده کتاب‌های صوتی، ساعد مشکی گرافیست، طراح و ناشر، کاظم علمی مدیر نشر ذهن آویز و مدیر پخش موسسه گسترش فرهنگ و مطالعات، شاهین علایی نژاد گوینده کتاب‌های گویا، پرستو ولدخان مسئول بخش نابینایان کتابخانه حسینیة ارشاد و از مصححان کتاب‌های گویا برای نابینایان، مهدی زارع آهنگساز و احسان چریکی گوینده کتاب‌های گویا برگزار شد.

در بخش پایانی این نشست از شیوه ممیزی این آثار سردرآوردیم، این موضوع را بررسی کردیم که آیا بهتر است خود نویسنده به عنوان راوی کتاب حاضر شود یا گویندگان دیگری وارد عمل شوند و راه‌های تبلیغ و معرفی کتاب گویا را مرور و بر ضرورت تبلیغات مدرن برای یک پدیده مدرن تأکید کردیم.

* آقای شجاعی انتشارات نیستان چطور به عرصه کتاب گویا وارد شد؟ برخورد اول شما با این پدیده چطور بود؟

شجاعی: من شاید جزو آخرین افرادی بودم که با موسسه کتاب گویا آشنا شدم. اولین پیشنهادی که در این زمینه به ما رسید هم برای کتاب ابوالفضل زرویی

نصرآباد بود. جالب است که همه فعالان عرصه مکتوب نسبت به کتاب گویا بدبین هستند و با احتیاط وارد کار می شوند. اما علی رغم احتیاط ها، نمونه هایی از کارهای قبلی برای من ایمیل شد و من آنها را گوش دادم. از آنجایی که آثار مصطفی رحماندوست هم در میان این مجموعه بود و من به سختگیری ها و نکته سنجی های او در خصوص کیفیت کار آشنا بودم، این موضوع پشتوانه اعتمادی برای من شد و از این پیشنهاد استقبال کردم.

نکته جالب اینکه پیش از تمام شدن کار اول، خود من پیشنهاد دوم را درباره کتاب «فصل شیدایی لیاها» ارائه کردم که مورد استقبال قرار گرفت. یک قطعه از کار اول یعنی کتاب آقای زرویی نصرآباد را هم که نیما رئیسی اجرا کرده، با وجود اینکه هنوز کار آن نهایی نشده بود، گوش دادیم و خوشبختانه بسیار خوب بود.

* شما چقدر موافقید خود صاحب اثر کتابش را گویندگی کند و چقدر به حضور گوینده های دیگر علاقه نشان می دهید؟

شجاعی: هر کدام در جای خود درست است، اگر کس دیگری هم گوینده کتاب باشد، بد نیست. این موضوع نسبی است. اگر مبنا را روی نتیجه کار بگذاریم می توانیم به صورت مصداقی بررسی کنیم. مثلاً به نظر من اگر شعر و مناجات توسط صاحب اثر خوانده شود، موثرتر است اما وقتی وارد مسئله رمان و داستان می شویم اگر داستان صرفاً با راوی دانای کل باشد و یک راوی داشته باشیم، خود نویسنده می تواند گویندگی را به عهده بگیرد، در عین حال اگر فرد دیگری دانش کار را داشته و آن را در خودش هضم کرده باشد، می تواند همان تاثیر خوب را داشته باشد. مثلاً «فصل شیدایی لیاها» به هفت راوی نیاز دارد و شکستگی روایت در این اثر، نیاز به تمرکز بیشتری برای مخاطب دارد و او نمی تواند مثل کتاب، اثر را ورق بزند و متوجه تغییر روای ها شود. بنابراین این تغییر صدای راوی است که به کار کمک می کند.

از این رو هر بار باید با در نظر گرفتن نتیجه، درست ترین تصمیم را بگیریم. تجربه قبلی ما پیش از آشنایی با موسسه کتاب گویا در زمینه صوتی کردن کتاب ها به

مناجات ابو حمزه ثمالی مربوط می شود که خود سیدمهدی شجاعی آن را خوانده بود. ترجیحمان برای او این است که دیگر آثارش را نیز خودش بخواند.

* درباره این مسئله که کتاب گویا مکمل کتاب مکتوب است یا جایگزین آن چه نظری دارید؟

شجاعی: برای نسل ما و حتی جوان ترها، امثال نیما رئیسی و آقای رحماندوست را هم بگویم (به شوخی)، کتاب گویا مکمل کتاب سنتی است، اما در خصوص نسل جدید اگر کار تبلیغی و اطلاع رسانی درستی نداشته باشیم، همزمان باید روی کتاب مکتوب هم تأکید بیشتری شود چون جوان امروزی به واسطه تنبلی از کارهای فرهنگی مکتوب گریزان است. بنابراین ضرورت دارد درباره کتاب سنتی در آنها ایجاد علاقه کنیم تا کتاب گویا جایگزین نشود.

در خصوص عرضه این محصولات نباید آنها را به کتاب فروشی یا فروشگاه های سی دی محدود کرد، حتی درباره کتاب سنتی هم بحثی ایجاد شد که آیا در فروشگاه هایی که مستقیماً آثار فرهنگی عرضه نمی کنند، می توانیم آن را به فروش برسانیم؟ در خصوص این پدیده جدید نباید از این بترسیم که شأن آن اثر پایین می آید و در کنار فروشگاه های محصولات و لوازم فرهنگی، سوپرمارکت ها و فروشگاه های زنجیره ای هم می توانند مورد توجه قرار بگیرد.

رئیسی: این از جمله چیزهایی بود که من از روز اول به خانم محمدی گفتم اما او نگران بود که شأن کار پایین بیاید. نباید این قدر نگران این ماجرا بود.

* اصلاً کافی شاپ ها یکی از بهترین مکان های عرضه این آثار است.

رئیسی: دقیقاً. اگر آثار در فضاهای اینچینی نیز قرار بگیرند، تعداد مخاطبان آن افزایش پیدا می کند.

محمدی: این کار بسیار دشوار است.

* بله اصولاً کار فرهنگی کار سختی است.

ص: ۱۴۴

علمی: تولید یک کتاب گویا واقعا پرهزینه است و کارهای مشابه، سه برابر این قیمت گذاری می شود.

محمدی: حتی با وجود اینکه بسیاری از دوستان، واقعا همدلانه و با در نظر گرفتن همه مسائل تولید و فروش با ما همکاری می کنند.

علمی: افتخاری که کاری از پیش نمی رود، کار باید اقتصادی باشد.

* گرچه نمی توان به برخی از این کارها نگاه تجاری داشت.

مشکی: باید نگاه اقتصادی هم داشت و گرنه خواهیم دید که همچنان این محصول در ته سبد کالای خانوار هم قرار نمی گیرد. باید به بخش صنعتی کار هم توجه کرد.

علایی نژاد: این آثار هرچقدر هزینه بر باشند، زمانی که تیراژ اثر بالا برود، سود بیشتری هم حاصل خواهد شد.

رئسی: مشکل بزرگ ما این است که هنوز این کالا جلوی چشم مردم قرار نگرفته است.

علایی نژاد: هر کسی از من سراغ این اثر را گرفت، من او را به شهر کتاب فرستادم. بلافاصله هم خبر دادم که مثلا محصول ما در شهر کتاب فلان جا وجود ندارد.

رئسی: اصلا چرا شما باید چنین کاری کنید؟ شما به عنوان یک هنرمند کارتتان را کرده اید و حالا باید شاهد بازتاب آن در میان جامعه باشید.

علایی نژاد: دقیقا. اما دوستان کار را نمی بینند.

زمانی که شاملو «شازده کوچولو» را تولید کرد، شاهد روایت توسط خود او بودیم و اساتیدی چون مقبلی، آقالو و... دیالوگ دیگر افراد قصه را گفتند که این اثر تبدیل به نمایشنامه شده در حالی که اصل اثر یک داستان نوشته آنتوان دو سنت اگزوپری است. آن کار فکر می کنم متعلق به ۴۰ سال پیش است و آن زمان هر جایی که توانست آن را پوشش داد. اما اگر ما حالا درباره کتاب گویا همین جذابیت را هم لحاظ کنیم، وقتی محصول در دسترس نیست چه انتظاری داریم؟ در قدم اول آیا

نباید این محصول لااقل جلوی چشم مخاطب باشد؟ اکنون مردم حتی نمی دانند کتاب صوتی چیست که بخواهند کپی اش کنند. برخی فکر می کردند کتاب گویا، همان کتاب کاغذی است که داخل دستگاه می گذاری و از آن صدا درمی آید. یا فکر می کردند با یک نرم افزار طرف هستند! هنوز شناخت درستی از این اثر در میان مردم وجود ندارد.

علمی: ما از مدتی پیش با سی دی فروشی ها نیز وارد مذاکره شده ایم، اما من اعتقاد دارم ۸۰ تا ۹۰ درصد فروش این آثار برای کتابفروشی ها است.

زارع: وقتی این محصول در دست نباشد، بیشتر کپی اش می کنند. مثلاً درباره «پنج انگشت» ما دوستان را به چند مرکز برای خرید آن معرفی کردیم و چون هیچ کدام کار را نداشتند، آنها به کپی اقدام کرده بودند.

محمدی: به عنوان کسی که از صفر در ماجرای کتاب گویا بوده ام، همین جا اعلام می کنم موضوع به همین سادگی نیست و پیچیده تر از آن است که فکر می کنید. در خصوص کاست آقای شاملو هم باید به روزی اشاره کنم که پیش خانم ابراهیمی بودم و او کتاب های کودک آقای نادر ابراهیمی را برایم آورد و وقتی دیدم تیراژ آن کارها ۳۰ هزار عنوان است، واقعا می خواستم فریاد بزنم که این جا چه خبر است؟ در آن سالها جمعیت ایران زیر سی میلیون بود، کتاب سی هزار تیراژ داشت ولی در حال حاضر ناشر جرات نمی کند هزار نسخه از آن یا مشابه آن را هم منتشر کند. این موضوع قطعاً درباره کاست آقای شاملو هم مصداق دارد...

رئیزی: از یک دوره ای به بعد پلیس به جای اینکه در جاده مأمور خود را با ماشین قرار دهد، یک ماکت را برای اینکه مردم حساب ببرند در جاده قرار داد. پس آن نسخه اصلی پلیس نبود. اگر در یک برگه به نشان اینکه چیزی به اسم کتاب گویا وجود دارد یا در حد یک پوستر ناقابل کار را معرفی کنید، می توان آن را به مردم شناساند. ما حتی حالا که در قدم اول هستیم، اگر کارها را مجانی برای دانلود بگذاریم باز هم برنده ایم. در این زمینه اشتباه است که ما خساست کنیم.

پرستو ولدخان: به نظر من حق مالکیت فکری کتاب برای ناشر است، شاید حسینه ارشاد هزینه ای برای صوتی کردن کتاب ها متقبل شود، گرچه گوینده های ما حرفه ای نیستند، اما کار آکادمیک اصلی پیش ناشر انجام می شود.

چون کتاب‌ها تخصصی است. البته صوتی کردن این آثار اصلاً برای ما سود اقتصادی ندارد، ما نه اجازه داریم کتاب را بفروشیم، نه هدف کتابخانه این است. صرفاً می‌خواهیم مخاطبان نابینا به این کتاب‌ها دسترسی داشته باشند. چند وقت پیش یکی از مخاطبان به ما زنگ زد و سوال کرد که چرا آثار جدیدمان را در انقلاب برای فروش نمی‌گذاریم؟ ما شوکه شده بودیم. دوستان کتابخانه پیگیری کردند و فهمیدند آنجا مثلاً یک دی‌وی شامل ۵۰ کتاب به فروش می‌رسد. حتی از آنجایی که می‌توان در صوت اعمال سلیقه هم کرد در آن دی‌وی‌ها عبارت «تولید شده در کتابخانه حسینیّه ارشاد» را هم حذف کرده بودند. ما صرفاً از صدای گوینده‌ها و اسم کتاب‌ها فهمیدیم این همان کارهای ما است که آنها به فروش می‌رسانند و ما قدرت پیگیری ما را نداشتیم، چون این آثار را به سادگی می‌شود کپی کرد.

علایی نژاد: این موضوع تایید حرف ما است. جنسی که طالب دارد قاچاق می‌شود. قرار نیست ما کتاب‌گویا را به کافی شاپ ببریم. ما نمایشی کار کرده بودیم که با دعوا و مرافعه برای اجرایش به تالار قشقایی رفتیم، آنها نمی‌خواستند پولی بابت کار به ما بدهند و گفتند حقوقتان را از گیشه بگیرید. ما پوسترهایی را در تیراژ هزار چاپ کردیم و در تمام کافی شاپ‌های تهران زدیم و آن نمایش پرفروش‌ترین کار قشقایی شد. عرض این است. ما باید کار را در کافی شاپ معرفی کنیم، نه اینکه آن را در چنین مکانی بفروشیم. یک کتاب صوتی اولاً در جایگاهی نیست که مثل فیلم‌های هالیوودی که تا از روی پرده سینما بیرون می‌آید، همه درگیر قفل شکستن آن شوند، اما وقتی دارد قاچاق می‌شود مشخص است طالب دارد...

* و مخاطب هم به درستی به آن دسترسی پیدا نکرده است.

علایی نژاد: زنده باد. دقیقاً همینطور است.

* بحث اینجا است که ما در زمینه کتاب سنتی هم عرضه درستی نداریم.

علایی نژاد: مافیای پخش را کنار بگذاریم. اینکه مردم قرار است به کتاب

دسترسی پیدا کنند هم یک طرف. کتابی هست که من می دانم پنج هزار جلد آن در انباری خانه ای در حال خاک خوردن است، چون کتابفروشی ها با نویسنده آن مشکل دارند. اما درباره کتاب گویا من مطمئنم اگر محصول به چشم مخاطب آشنا شود، دنبال آن خواهند آمد و پیگیرش خواهند شد.

رئسی: شما همه نسخه های کتاب گویا را در دفتر آقای علمی بگذارید، کافی است یکی از کاربرهای فیسبوک نشانی دفتر او را در صفحه اش بگذارد و همه نسخه ها به فروش خواهد رفت. من به شما قول می دهم.

* بله خیلی تاثیر دارد. یک پدیده مدرن را باید به شیوه های مدرن معرفی کرد.

علمی: اگر این طور که شما می گوید باشد، پس پخش چکاره است؟ کار آقای ابراهیمی یا رحماندوست در تیراژهای هفت و پنج هزار توزیع شده و به فروش رفته ...

فرزانه منصوری: البته منظور شما نیستید. دوستان مثال زنند.

علمی: نباید رویایی فکر کنیم.

محمدی: منظور آقایان رئسی و علایی نژاد تیراژ بالای ۲۰۰ هزار تا است. تیراژی را که بعضی از فیلمها و موسیقی ها و خاله ستاره هایمان می خورد می بینیم. آنها چه تیراژی دارند؟ در چنین شرایطی است که آثار دیده می شود.

علمی: آنها مویرگی پخش می شوند چون متقاضی مویرگی دارند، کار ما فعلا پخش مویرگی نیست. من از پخش و انتشاراتی دفاع می کنم.

* آیا هر کسی می تواند گوینده کتاب گویا شود؟

احسان چریکی گوینده گلستان سعدی: امیدوارم پدیده کتاب گویا جایگاه خودش را پیدا کند. من از بدو آشنایی ام با ادبیات که سعدی حسن مطلع آن بود، دلم می خواست گلستان سعدی خوانده و بازشناسی شود. مخاطبی که از گنجی مثل زبان فارسی و گنجینه ای مثل گلستان برای انباشت این گنج غافل مانده است. من این پیشنهاد را دادم و با گویندگی من موافقت شد. پاسخ گفتن به این

سوال مستلزم رسیدن به یک تعریف واحد به کتاب گویا است. بحثفاوت نمایشنامه خوانی و کتاب گویا برای من مهم است. در نمایشنامه خوانی یک اصطلاحاً «تصور بی تصویر» از سوی کسی که نقش را اجرا می کند، در کنار مفاهیم انتزاعی به مخاطب منتقل می شود و خلاقیت را از او می گیرد اما به نظر من، در کتاب گویا این تصور منعطف است و مخاطب با قسمت اعظم تصویرسازی اثر شریک می شود.

* آیا اگر کتابی مجوز وزارت ارشاد را داشته باشد، شما مجوز خواندن آن کتاب را دارید یا باید مجدداً برای مراحل ممیزی اقدام کنید؟

محمدی: ماجرای گرفتن مجوز در طول ۶ سال فعالیت ما متفاوت بوده است. آن اوایل که اگر مجوز کتابی را به معاونت هنری می دادیم و مجوز صوت آن را درخواست می کردیم، از اداره کتاب استعلام می کردند و اثر از این حیث بررسی می شد که آیا اجازه صوتی شدن دارد؟ توجیهشان برای این موضوع نیز چنین بود که متن مکتوب تأثیرگذاری متن شفاهی را ندارد و وقتی موضوعی را بشنویم ممکن است حساسیت آن بیشتر از زمانی باشد که آن را می خوانیم. اما حالا چیزی حدود یک سال است که این سخت گیری کمتر شده و تا ۸۰، ۹۰ درصد مجوز کتاب معیار است؛ مگر موارد خاصی چون حکایت های ملانصرالدین که مجوز صوتی آن صادر نشد.

* درباره گویندگانی که با شما کار می کنند چطور؟ اگر کسی ممنوع الصدا بود. چون ما همه جور ممنوعیتی داریم دیگر. اصولاً نانوشته هم هستند.

محمدی: ما در فرمی که برای کتاب گویا پر می کنیم و به معاونت هنری می دهیم اسامی تمام عوامل را ذکر می کنیم. خوشبختانه تا این لحظه مشکلی نداشته ایم.

* آقای رحماندوست چند بار در این نشست از نوارهای قصه ای یاد شد که در دهه ۴۰ و ۵۰ باب شده بود و خیلی ها آنها را گوش داده بودند. آیا ما می توانیم آن

آثار را نقطه آغاز کتاب گویا بدانیم؟ آثاری چون «شهر قصه»، «زبون دراز» و... که زمان خودشان گل کردند. این آثار می توانند مادر کتاب گویا باشند؟ و اینکه آیا شما موافق بردن کتاب گویا به سمت نمایشنامه ای شدن و چند راوی داشتن هستید؟

رحماندوست: مادر کتاب صوتی، قصه گویی قدیمی ما است. واقعیت قضیه این است که کتاب گویا فایده عمده تری هم دارد که کسی حرفش را نمی زند. اکنون در دنیا ثابت شده در جوامعی که قصه گویی در خانواده ها باب است و قصه متکی به کتاب گفته می شود، آن جامعه سطح مطالعه بالا-تری دارد. من هم موافقم که مطالعه در دنیا سیر نزولی پیدا کرده، اما در همین روزگار «بازی با انگشتان» من به سوئدی ترجمه شده است. دلیل این اتفاق برای من جالب بود و به من پاسخ دادند چون این اثر قصه کوتاهی است که در آن لمس اتفاق می افتد و مادر و پدر دست کودکان را می گیرند و قصه می گویند. شنیده ام وقتی قرار است زن و شوهری از هم جدا شوند، یکی از امتیازاتی که قانون برای حضانت فرزند برای آنها قائل می شود، میزان قصه گویی هر کدام از والدین است.

قصه گویی، مادر گسترش مطالعه است. این را همین طور بپذیرید. اکنون این امر دوباره دارد در دنیا مُید می شود. در کشورهای که انواع و اقسام تکنولوژی ها وجود دارد، سطح مطالعه بالا-تر از ایران است. این موضوع به یک مطالعه دقیق تر نیاز دارد. من کتابی دارم که بیشتر با تیراژ ۵۰ و ۶۰ هزار چاپ شده است. بله این اواخر هم این عدد به ۲ هزار رسیده است. یکی از عمده ترین کارهایی که می تواند افراد را به کتابخوانی ترغیب کند، قصه گفتن است. کتاب گویا هم همینطور است و دوستان هم اشاره کردند؛ وقتی چیزی را بشنویم و خوشمان بیاید، نسخه مکتوب آن را هم تهیه می کنیم. اگر از این زاویه نگاه کنیم، مادر این موضوع، قصه گویی است. از طرفی تا جایی که من خبر دارم و شنیدم در قصه گویی مدرن همه شخصیت ها را یک نفر می گوید و به تئاتر نزدیک نمی شود.

مشکی: من در قالب یک ناشر می خواهم از ناشران دفاع کنم. طبیعی است که من به عنوان یک آهنگساز، خواننده یا گوینده، دوست دارم اثرم همه جا دیده شود. اما واقعیت این است که صنعت نشر ایران صنعت بسیار مریضی است و این چرخه ها اصلا نمی چرخد. آیا واقعا جایی وجود دارد که ما بتوانیم ۱۸ هزار عنوان

کتابی را که آقای علمی پخش می کند معرفی کند؟ چنین کتابفروشی وجود دارد؟ بسیار طبیعی است که پرفروش ترین ها به ویتترین کتابفروشی ها راه پیدا می کند و باز هم طبیعی است که از هر ۲۰ کتابی که یک ناشر چاپ می کند، شاید دو تای آن پرفروش شود. مثل «یک عاشقانه آرام» که هم کتاب آن پرفروش است و هم کتاب گویای آن پرفروش خواهد بود.

من به پخش کننده ها حق می دهم که نتوانند همه کتاب های ناشران را به همه جا برسانند. این تقاضای بازار است که اعلام می کند چه می خواهد و کدام اثر رو می آید و کدام زیر دیگر کتاب ها دیده نمی شود. من درباره مجله ام هم همین مشکل را دارم. طبیعی است که مجلات زرد پرفروش می شوند. درباره کتاب هم همینطور است و من ناشر نمی توانم به یک نویسنده بگویم فلان جا نمی گذارند کتابتان باشد. صرفاً می گویم چشم، من به پخش کننده سفارش می کنم. در حالی که پخش کننده رفته و کتابفروش حاضر به گرفتن آن کتاب نشده است. بنابراین خیلی فکر نکنید که مافیایی در پخش وجود دارد.

برای پخش کننده خیلی بهتر است که کتابفروش همه کتاب هایش را بگیرد و او بگوید آقا دو تا کارتن دیگر بفرست. چرخه زندگی آنها به همین واسطه می چرخد. برای من ناشر هم بهتر است که نویسنده بگوید کتاب دومم را هم شما منتشر کن. اما چنین چیزی وجود ندارد. کتابفروش ما حرفه ای نیست، ناشر ما هم همین طور. شما کمتر ناشری می بینید که اتمسفر ویژه ای در نشرش وجود داشته باشد. من ناشر آلمانی را می شناسم که شکارچی کتاب است. در سال دو کتاب چاپ می کند؛ می گردد و می گردد و شاه ماهی را شکار می کند و پرفروش هم می شوند.

استقبال عمومی از کتاب در جامعه ما به هر دلیل فرهنگی یا غیرفرهنگی کم شده است. هر وقت دولت ها حمایت کردند مثل زمانی که نمایشگاه های آسیایی، داخلی و بین المللی تصویرگری کتاب کودک وجود داشت، کتاب کودک رونق می گرفت و... اما وقتی حمایت برداشته می شود اتفاق دیگری می افتد. این موضوع نشان می دهد که این صنعت مریض است. ناشری که بتواند کتاب خود را به دولت بفروشد و وزارت ارشاد از آن کتاب بخرد، موفق می شود. این صنعت چون نه خصوصی است نه دولتی، نه دولت سیاست فرهنگی درستی برای حمایت از نشر

دارد، خصوصی‌ها آس و پاس می‌شوند... خیلی به دل نگیرید که کتاب گویا همه گیر نیست. خیلی به سادگی نمی‌توان آن را فراگیر کرد.

علایی نژاد: درباره اینکه به مافیا اشاره کردم سوتفاهم نشود. کتابفروش ممکن است به راحتی فلان محصول را از یک پخش کننده نگیرد، چون قرار است ناشر دیگری آن را برایش بفرستد. من با این موضوعات آشنا هستم و زمانی در ماهنامه معیار به عنوان ویراستار حضور داشتم. ما وقتی از پوستر یا اطلاعیه‌ای برای معرفی یک اثر استفاده کنیم، تازه مخاطب با موضوع آشنا می‌شود. ممکن است بسیاری از کتابفروشی‌ها کتاب صوتی را نگیرند، اما من که به شهر کتاب رفتم و کتاب را گرفتم، هفته بعدی که به آنجا رفتم به من گفتند تمام کرده ایم و برایمان نیاورده اند. این مشکل دیگر به پخش برمی‌گردد...

* این موضوعات اصلاً مصداقی نیست. بحث این است که یک پدیده مدرن را باید به شیوه مدرن تبلیغ و توزیع کرد. شما باید از ظرفیت‌های موجود که مثلاً آقای رئیسی می‌گوید فیسبوک، من می‌گویم گوگل پلاس، فرد دیگری از کافی شاپ نام می‌برد... استفاده کنید. ما با پدیده‌ای روبرو شدیم که کسانی که دهه ۴۰ و ۵۰ کتاب چاپ می‌کردند اصلاً آن را باور ندارند.

رئسی: بنده به عنوان فرد نیمه جوانی که این حرف را می‌زنم، خودم نه فیسبوک دارم نه چیزی شبیه آن؛ اما به قدرت آن معتقدم.

* بله حالا دیگر وی‌چت، وایبر، تانگو، اینستاگرام و... ابزارهای مدرن دیگر آمده و افراد در جوامع مدرن در حال استفاده از آن هستند. شما اگر شبکه‌های ماهواره‌ای را ببینید، مدام زیرنویس و اعلام می‌کنند که مثلاً «تبلیغات خود را در فیسبوک به ما بسپريد». اتفاقاً این موضوع خیلی کم هزینه یا بعضاً بدون هزینه است.

علایی نژاد: من دوستی در شیراز دارم که در کار فیلم است. در فیسبوک سفارش می‌گیرد و ارسال می‌کند. به نظرتان در آمدش چقدر است؟

رئیس: به این می گویند تبلیغات غیرسیستماتیک. البته ما می توانیم کتابی تولید کنیم که آنقدر خاص باشد که تبلیغ آن را پس زمینه مصاحبه تلویزیونی رئیس جمهور قرار دهند...

ص: ۱۵۳

نگاهی به چند گفت و گو (۱)

اخیراً توجه به کتاب گویا در ایران افزایش یافته است. به ویژه روزنامه نگاران و تحلیل گران رسانه ها درصدد بررسی ابعاد این پدیده برآمده اند. خبرگزاری فارس گفت و گویی با عوامل تولیدکننده کتاب های گویا اجرا کرد و روی سایت خبرگزاری منتشر کرد. چند ماه بعد خبرگزاری مهر مصاحبه ای را با عنوان «نشست بررسی کتاب گویا در مهر» منتشر کرد. این دو گفت و گو به لحاظ افراد شرکت کننده در مصاحبه و نیز مطالب مطرح شده، اهمیت ویژه ای پیدا کرد و مرجع و مستند بسیاری از تحقیقات بعدی گردید.

این مقاله به اجمال نگاهی دارد به این دو گفت و گو و گاه، جاهایی از آن را از موضع نقد، بازخوانی کرده است. اما در مجموع اقدام نیکویی است. زیرا منابع اعم از مقاله، کتاب و پایان نامه که به روش های علمی به تجزیه و تحلیل ابعاد کتاب گویا پرداخته باشند بسیار اندک است و چنین منابعی بسیار مغتنم اند. به ویژه اینکه زنده و با مشارکت شخصیت های درگیر و در جریان کتاب گویا تهیه شده است.

گفت و گوی خبرگزاری فارس: این خبرگزاری با سه تن از عوامل تولیدکننده کتاب گویا یعنی خانم فاطمه محمدی مدیر نشر نوین کتاب گویا، مهرداد اسکویی گوینده (نریتور) در استودیوی نشر نوین کتاب گویا و مهدی زارع آهنگ ساز و سخنگو (گوینده) در همان انتشاراتی به بحث و مباحثه پرداخته و در دو صفحه در مهر ۱۳۹۱ منتشر کرده است.

خانم پریسا چیدری به عنوان خبرنگار مقدمه ای در باب تاریخچه کتاب گویا در جهان نوشته است. در ادامه به سراغ وضعیت کتاب گویا در ایران آمده و می نویسند: چند سالی است مؤسساتی مثل «نشر نوین کتاب گویا» به مدیریت

ص: ۱۵۵

خانم فاطمه محمدی در این عرصه فعالیت می کنند. اما عموماً این کتاب ها فاقد کیفیت لازم بوده و همراه موسیقی نیستند. (۱)

پرسش نخست از خانم محمدی اینست که چطور شد به سراغ کتاب گویا رفته و ایده تولید کتاب گویا از چه زمانی در ذهن او شکل گرفته است؟ و او در پاسخ می گوید. در پانزده سال پیش، شب ها به هنگام خواب، عادت داشتم قسمتی از کتابی را مطالعه می کردم؛ اما نور چراغ دیگران را اذیت می کرد، تا اینکه به فکر افتادم اگر متن کتاب شنیده شود، افراد بدون مزاحمت دیگران می توانند به مطالعه پردازند. چند اثر را روی کاست ضبط کرده ولی به دلیل فقدان کیفیت، راضی نشده و با آشنایی با آثار گویای خارجی متوجه این صنعت در کشورهای پیشرفته شده و بالاخره درصدد بومی کردن این فناوری در ایران بر می آید. اما وقتی برای گرفتن مجوز به اداره کتاب و معاونت هنری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مراجعه می کند، متوجه می شود، این پدیده مهم فرهنگی هیچ متولی ندارد و نهادهای کلان فرهنگی کاملاً نسبت به آن ناآشنا هستند.

خانم محمدی اولین کتابهایی که گویا کرده را معرفی کرده است: نامه های عاشقانه یک پیامبر از خلیل جبران و کیمیاگر از پائولو کوئلیو.

نشر نوین به مدیریت خانم محمدی تا کنون حدود سی عنوان کتاب را گویا کرده و تمام آنها رمان، قصه، فکاهیات و برای عموم مردم می باشد. او با جدیت و جسارت به نقد نهادهای سیاست گزار و تصمیم ساز در زمینه کتاب گویا در ایران می پردازد و مشکلات این حوزه را ناشی از عدم درایت و آگاهی آنان ارزیابی می کند.

خط مشی این انتشاراتی در عرصه کتاب گویا، تولید آثار تفننی و سرگرم کننده برای پر کردن اوقات فراغت عموم مردم است. از اینرو کتابهایی کم حجم و با محتوای داستانی، نیز همراه با موسیقی عرضه کرده است. این انتشارات در فکر گویاسازی برای روشندان نبوده است.

این سبک کار و این تجربه، تعمیم یافته و اکثر مراکز تولید کتاب گویا؛ حتی مؤسساتی که از ابتدا برای نابینایان تأسیس شده بود متأثر از همین رویکرد و

ص: ۱۵۶

خط مشی بوده اند. یعنی وقتی به کارنامه آنها نگاه کنیم می بینیم اکثر تولیداتشان رمان و قصه یا کتب عمومی است. از اینرو می توان این رخداد را از این زاویه نگریست که حدود سه دهه به دغدغه ها، نیازهای اساسی و الویت های زیربنایی در جامعه و فرهنگ نایبانیان توجه نشده است. از یک سو، نهادهای کلان مثل وزارت فرهنگ و ارشاد غایب بوده و برای چنین امور مهمی کارشناسی و تصمیم سازی نشده و از سوی دیگر رویکرد و گرایش تفنن گرا و سطحی نگر بر مراکز متصدی کتاب گویای نایبانیان سیطره داشته و نتیجه این دو فرایند، وضعیت کنونی است. یعنی نایبانیان در شرایط و وضعیتی هستند که:

۱. با تلاش و سخت کوشی به مدارج عالی علمی رسیده اند.

۲. اما منابع مورد نیاز در اختیارشان نیست، از اینرو در رقابت با افراد عادی مشکل پیدا می کنند.

۳. بودجه و امکانات در سه دهه، آن هم بودجه های کلان توسط برخی از مراکز نایبانیان به تولیدات غیر اولویت دار و تفننی مصرف شده است.

۴. خلاصه اینکه اکنون جمعیت فراوانی از نایبانیان در رشته های مختلف نیاز به منبع علمی دارند ولی مراکز تولیدکننده از هر نظر عقب ماندگی دارند و نمی توانند خواسته های آنان را تأمین نمایند.

اما به رغم تلاش های ناشرانی مثل خانم محمدی در عرصه عمومی و تأمین کتاب گویا برای عموم مردم، وضعیت این بخش هم مطلوب نیست. البته مناسب و شایسته بود خبرگزاری فارس به عنوان مصاحبه گر به بررسی و نقادی این شرایط می پرداخت.

مشکل اصلی این گفت و گو اینست که خانم چیدری پیش از شروع مصاحبه به مطالعه و مشاوره گرفتن از کارشناسان و به کمک طلبیدن کارشناسان نپرداخته است. از اینرو هم سؤالات و هم سیر پیشبرد گفت و گو سطحی و غیر عمیق است. البته منصفانه باید قضاوت کرد و به رغم بسیاری از کاستی ها، نکات و مطالب راهبردی و راهگشای سودمندی بیان شده و از گفت و گوی های خوب این خبرگزاری محسوب می شود.

بررسی کتاب گویا و مهر: گفت و گوی دیگری چندماه پیش توسط خبرگزاری

مهر در زمینه کتاب گویا منتشر شد که به مراتب از مصاحبه پیشین سودمندتر است. جمعی از نویسندگان و تولیدکنندگان کتاب گویا که در این نشست حضور دارند عبارت اند از: مصطفی رحماندوست نویسنده گسترش فرهنگ و مطالعات، فرزانه منصوری همسر زنده یاد نادر ابراهیمی و ناشر، سیدعلی شجاعی قائم مقام انتشارات نیستان، نیما رئیسی گوینده رادیو، پرستو ولدخان مسئول بخش ناینایان کتابخانه حسینیہ ارشاد و از مصححان کتاب های گویا برای ناینایان، ساعد مشکی گرافیس، طراح و ناشر، مهدی زارع آهنگساز کتاب های گویا، شاهین علایی نژاد گوینده کتاب های گویا، احسان چریکی گوینده کتاب های گویا.

گروه فرهنگ و هنر خبرگزاری مهر با هدف بهره گیری از کتاب گویا جهت افزایش سرانه مطالعه در کشور به برگزاری این مصاحبه پرداخته است. زیرا به نظر این خبرگزاری، مطالعه و کتابخوانی تأثیر اساسی در ارتقای رشد و توسعه همه جانبه جامعه دارد.

فعالان کتاب گویا از نزدیک دستی در آتش دارند، مشکلات و موانع را به خوبی می شناسند. البته کتاب شنیداری یا گویا همان کتاب کاغذی و معمولی است و مقوله ای مستقل نمی باشد.

نخستین پرسش اینگونه مطرح شده: در جوامع رو به توسعه، مطالعه و کتابخوانی یک نیاز جدی است و تلاش همیشگی برای به روز رسانی های فرهنگی نیز یک الزام است. به نظر می رسد کتاب گویا گام مثبت در این مسیر است. اما این پدیده در ایران چندان شناخته شده نیست. چه تعریف مشخصی از آن می توان عرضه کرد؟

این پرسش بسیار منطقی و عالمانه طرح شده است، اما پاسخی که فرموده اند، مطلوب و جامع نیست. یعنی ذهنیت هفتادسال پیش به پاسخ سیطره دارد. امروزه وقتی گفته می شود کتاب گویا (Talking Book) منظور آثار گویا (Talking Works) است و نشریات، پایان نامه ها، مقالات، درس ها، متون درسی، آثار الکترونیک (E-Book) در قلمرو است. نیز منحصر به کتاب و محدود کردن به دوران کتاب کاغذی به کتاب گویا هم نیست.

برنامه ها و ابزارهای جدید تبدیل فایل الکترونیک به کتاب گویا و بالعکس، متن

بریل به گویا و برعکس، متون اشاره به گویا و گویا به اشاره را امکان پذیر نموده است. و خلاصه انحصار متن نوشتاری به فایل شنیداری را شکسته و بر هم زده و انواع تبدیل ها ممکن شده است.

نیز کتاب گویا روی فقط کاست یا CD عرضه نمی شود بلکه حامل های صوتی مثل MP، فلاشر، بلوتوث، تبلت، کامپیوتر و DVD، موبایل و رادیو می توانند آثار شنیداری را عرضه کنند.

بهرحال تعریف های قدیمی و محدود از کتاب گویا نه تنها راهگشا نیست بلکه موجب گمراهی است. اما خوبی این نشست از یک نظر اینست که نابینا هم حضور داشته و به طرح دیدگاههای خود می پردازد. خانم پرستو ولدخان از مسئولین کتابخانه نابینایان حسینییه ارشاد تنها نابینایی است که تحلیل های سودمندی عرضه کرده است.

در این نشست برای اولین بار، ابعادی از کتاب گویا با جدیت بررسی و نقادی شده است. نکات راهگشا و کارشناسی های سودمند هم عرضه شده است. خلاصه اینکه نخستین مصاحبه قابل توجه درباره این پدیده است. اما مهم ترین اشکال آن نپرداختن به بسیاری از ابعاد ضروری کتاب گویا است. مجموعه پرسش و پاسخ های این نشست را می توان گفت منوط به نقش و جایگاه کتاب گویا در فرهنگ سازی است. اما ابعاد حقوقی، فنی، جایگاه علمی، وضعیت مقایسه ای و تطبیقی آن را باید با کارشناسان خبره و متخصص بررسی نمود.

مآخذ

«نشست بررسی کتاب گویا در مهر»، خبرگزاری مهر، ۱۵/۱۰/۱۳۹۲؛ «گفت و گوی خبرگزاری فارس با عوامل تولیدکننده کتاب های گویا»، خبرگزاری فارس، ۱۳/۷/۱۳۹۲.

ص: ۱۵۹

فصل چهارم: حقوق

اشاره

ص: ۱۶۱

سابقه حقوق کتاب گویا در ایران (۱)

اولین قانون درباره حقوق معنوی و مادی آثار فکری در سال ۱۳۴۸ به تصویب مجلس شورای ملی رسید. همین قانون در سال ۱۳۵۲ تکمیل شد و با عنوان «لایحه قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» در دوازده بند تصویب و در اختیار دستگاه های اجرایی قرار گرفت.

آخرین اقدام در سال ۱۳۷۰ و ۱۳۷۱ و سپس در سال ۱۳۸۰ انجام یافت. برای آشنایی با روند و سیر رخدادهایی که منجر به تصویب قانون مزبور شد، مختصراً به گزارش سیر حوادث از سال ۱۳۰۴ تا کنون می پردازیم.

تصویب نخستین قانون: در سال ۱۳۰۴ یعنی در دوره رضاشاه با تأسیس دادگستری و شکل گیری نظام قضایی جدید، در قانون مجازات عمومی، چهار ماده (۲۴۵ تا ۲۴۸) به جرم های مرتبط به حقوق مؤلفین و مصنفین اختصاص پیدا کرد. متن این چهار ماده اینگونه بود:

ماده ۲۴۵: «هر کس تصنیف یا تألیف دیگری را اعم از کتاب و رساله و نقشه و تصویر و غیره بدون اجازه مصنف یا مؤلف یا کسی که حق تألیف را از مصنف یا مؤلف تحصیل نموده است کلاً یا بعضاً، شخصاً یا به توسط دیگری، به طبع رساند به تأدیه غرامت از ۵۰ تا ۵۰۰ تومان محکوم خواهد شد. مجازات فوق مقرر و جاری است ولو این که مرتکب تصرفات جزئی هم در تصنیف یا تألیف که بدون اجازه به طبع رسانده است، نموده باشد و معلوم شود که تصرفات مزبور فقط برای حفظ ظاهر و فرار از تعقیب است.»

ماده ۲۴۶: «کسی که در تألیف یا تصنیف یا تحریرات مطبوعه خود، در غیر موردی که اقتباس محسوب می شود، عین جمل تألیف یا تصنیف یا تحریر دیگری

ص: ۱۶۳

را بدون ذکر اسم مؤلف یا مصنف یا محرر ذکر کند، به حداقل مجازات مذکوره در ماده فوق محکوم خواهد شد.»

ماده ۲۴۷: «هرکس کتاب یا سایر اشیای مذکور در ماده ۲۴۵ را با علم و اطلاع، بفروشد یا به معرض فروش درآورد یا به خاک ایران وارد کند، به تأدیه غرامت از ۲۵ تا ۲۰۰ تومان محکوم خواهد شد.»

ماده ۲۴۸: «هرکس تصنیف یا تألیف دیگری را اعم از کتاب و رساله و نقشه و تصویر و غیره به اسم خود یا شخص دیگری، غیر از مؤلف، طبع نماید به تأدیه غرامت از ۱۰۰ الی ۱۰۰۰ تومان محکوم خواهد شد.»

این چهار ماده و نیز اقدامات محاکم عمومی موجب شد که در سطح حقوق دانان و بعداً نخبگان و عموم مردم موضوع مالکیت معنوی اعم از ادبی، هنری و صنعتی مطرح شود. چون مجازات هایی برای دسیسه و تقلب در کسب و تجارت، چاپ، اقتباس غیرقانونی از اثر فکری دیگری، عرضه برای فروش آثار فکری یا تصنیف هایی را که غیرقانونی چاپ می گردید، شناخته شده بود. ولی در زمینه شناسائی خصوصیات حق مالکیت ادبی و هنری، چگونگی جبران خسارت مادی و معنوی مؤلف با وجود آن که در کشورهای اروپائی و امریکائی در حدود دو قرن سابقه داشت، تا سال ۱۳۴۸ش قانونی در ایران به تصویب نرسیده بود. عهدنامه های دو جانبه ایران با آلمان، اسپانیا و ایتالیا در زمینه مالکیت معنوی از سال ۱۳۰۹ به بعد، تقریباً سایه بی پایه فکر مربوط به حق مالکیت ادبی است که نمی توان این گونه قراردادها را سابقه مالکیت معنوی یا زمینه ساز آن محسوب کرد؛ زیرا تا سال ۱۳۴۴ در سیستم حقوقی ایران، کوچکترین گامی در زمینه موضوع مالکیت ادبی برداشته نشد و در این سال نیز به سبب طرح دعاوی متعدد در دادگستری از طرف صاحبان آثار فکری و ضعف قوانین موجود برای بررسی شکایات و دعاوی، طرحی در ۹ ماده و دو تبصره از طریق ۲۲ نفر از نمایندگان مجلس شورای ملی تقدیم مجلس گردید که پس از مطرح شدن آن در جلسه علنی مجلس، برای بررسی رفع نواقص موجود، به کمیسیون فرهنگ ارجاع گردید ولی بدون اقدام ماند؛ که علت اساسی آن، می توانست ناشی از مشکلات سیاسی آن زمان و یا بیشتر ناشی از عدم آگاهی ارزش و اهمیت موضوع از نظر جهانی و نقش

آثار فکری در تحولات داخلی و غیره بوده باشد.

در سال ۱۳۳۶ از طرف دولت لایحه ای بنام «لایحه تألیف و ترجمه» در ۱۶ ماده و ۳ تبصره به مجلس سنا تسلیم شد که مسکوت گردید. لایحه قانونی دیگری در زمینه حفظ حق مؤلف به کمک کمیسیون های فرهنگ و دادگستری مجلس سنا در سال ۱۳۳۸ شامل ۱۸ ماده و یک تبصره تهیه شد که به تصویب نرسید.

در سال ۱۳۴۲ ضوابطی با عنوان «مالکیت ادبی و هنری» در ۹۷ ماده به وسیله وزارت اطلاعات آن زمان تهیه شد که به جایی نرسید و در سال ۱۳۴۶ از طرف وزارت فرهنگ و هنر یعنی متولی اصلی این مبحث، لایحه ای در خصوص حق مالکیت معنوی یا ادبی و هنری تهیه و پس از بررسی های لازم در آبان سال ۱۳۴۷ تقدیم مجلس گردید که در تاریخ ۱۱ دی ماه ۱۳۴۸ تحت عنوان «قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان» در ۳۳ ماده و سه تبصره به تصویب رسید و چون ضمانت اجرای کیفری تجاوز به حق مؤلف در این قانون پیش بینی گردید، مواد ۲۴۵ و ۲۴۶ و ۲۴۷ و ۲۴۸ قانون مجازات عمومی سابق به موجب حکم صریح مندرج در ماده ۳۲ این قانون، منسوخ و ملغی اعلام گردید.

با این ترتیب می توان قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ را اولین قانون خاص راجع به حق مالکیت فکری (ادبی و هنری) دانست. آئین نامه اجرائی این قانون که از وزارت فرهنگ و هنر سابق و وزارت دادگستری و وزارت اطلاعات تهیه شده بود، در تاریخ چهارم دیماه ۱۳۵۰ در هفت ماده و یک تبصره به تصویب هیأت دولت رسید. آئین اصلاحی دیگری در تاریخ ۱۴ اردیبهشت ماه ۱۳۷۹ در اجرای ماده ۲۱ قانون حمایت مؤلفان در ۵ قسمت با یک تبصره به تصویب هیأت دولت رسیده است.

قانون مصوب سال ۱۳۴۸ در زمینه تکثیر کتب چاپ شده در خارج از ایران و آثار ترجمه شده و همچنین نشریات و آثار صوتی، نواقصی داشت که برای رفع آنها قانون دیگری با عنوان «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» به تاریخ ششم دیماه ۱۳۵۲ در ۱۲ ماده و یک تبصره به تصویب رسید.^(۱)

ص: ۱۶۵

۱- . حقوق مالکیت معنوی، اسدالله امامی، تهران، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۸۶، ج ۱، ص ۶۴-۶۶.

در دوره رضاشاه، دولت ایران باید با دول غرب عهدنامه هایی دو جانبه امضاء می کرد. برای نمونه در عهدنامه ایران و آلمان تصریح شده بود: هر قانون مصوب درباره حفظ حقوق مؤلف در ایران، برای اتباع آلمان هم لازم الاتباع بود. به همین دلیل در قانون مجازات عمومی موادی درباره مجازات متعديان به حقوق پديدآورندگان آثار فكري و معنوي به تصويب رسيد. از سوی ديگر در اين دوره فرهنگ و نهادهای فرهنگي از جمله چاپ و نشر پيشرفت قابل توجه پيدا کرد. همه اينها داشتن نظام حقيقي جامع در باب حقوق مؤلف و پديدآورنده آثار فكري و هنري را پيش می کشيد؛ ولي به دلائل مختلف اين نظام حقيقي تصويب نشد. تا اينکه در دوره سلطنت محمدرضا شاه به دليل توسعه فرهنگي و پيشرفت های ايران در زمينه وسايل ارتباط جمعي مثل راديو و تلويزيون پيدایش چاپ افست و پيدایش کتاب گویا، برای نخستين بار قانون مخصوص حقوق مؤلف به نام قانون حمايت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان به تصويب مجلس شورای ملی رسيد.

آقای مهرداد پهلبد وزير فرهنگ و هنر به هنگام تقديم اين لايحه به مجلس چنین گفت:

«منظور از تهیه لايحه حمايت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان حمايت از حقوق آنان است زیرا در اين زمان که عدالت اجتماعي به صورت های مختلف و از راه های گوناگون در دورترين نقاط ايران مستقر شده است احقاق حق گروه برجسته ای از ایرانیان بيش از هر زمان ديگري مورد توجه شاهنشاه آريامهر است و اين لايحه به اين منظور تهیه شده است و برای تصويب به مجلس تقديم می شود.» در تهیه اين قانون از قوانين کشورهای پيشرفته و قانون نمونه ای که يونسکو و «اومپی» تهیه کرده بود استفاده شده است. (۱)

این قانون در جلسه يازدهم ديماه ۱۳۴۸ به تصويب مجلس رسيد و مشتمل بر سی و سه ماده و سه تبصره است. و از هر جهت جديد و مترقي بود و علاوه بر حمايت آثار ادبي برای نخستين بار آثار هنري را هم حمايت می کرد. اما نقصي هم داشت چون برای آزادی ترجمه آثار خارجي، قانون گذار طبق ماده ۲۲ اين قانون،

ص: ۱۶۶

۱- تحول حقوق مالکيت و مالکيت معنوي، دکتر علی صدرات و مهدي نراقي، تهران، اميرکبير، ۱۳۵۵، ص ۹۸-۹۹.

حقوق مادی پدیدآورنده را موقعی از حمایت این قانون برخوردار می ساخت که اثر برای نخستین بار در ایران چاپ یا پخش یا اجرا شده باشد و قبلاً در هیچ کشوری چاپ یا نشر یا پخش یا اجرا نشده باشد.

نتیجه اجرای این قانون آن بود که عده ای از ناشران و صفحه سازان از تفسیر آن سوء استفاده کردند و کتاب ها و صفحات موسیقی را که برای نخستین بار در خارج از ایران ساخته و منتشر شده بود عیناً نسخه برداری کردند و در بازارهای داخل و خارج کشور در مقابل جنس اصلی قرار دادند و به این وسیله مرتکب رقابت مکارانه شدند. و بعضی از آنان ثروت های بسیار از این راه کسب کردند. چون این کار با شکایات بسیاری مواجه شد در سال ۱۳۵۲ش قانون دیگری که در تکمیل قانون سابق حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان به تصویب رسید که عنوان آن «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» است و مطابق مقررات این قانون تکثیر کتب و نشریات به همان زبان و شکلی که چاپ شده به قصد فروش یا بهره برداری مادی از طریق چاپ «افست» یا عکس برداری یا طرق مشابه بی اجازه صاحب حق ممنوع است. همچنین نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است بی اجازه صاحبان حق یا تولیدکنندگان انحصاری یا قائم مقام قانونی آنان برای فروش ممنوع است و اشخاصی که عالماً و عامداً مرتکب یکی از این اعمال شوند علاوه بر تأدیه خسارت شاکی خصوصی، به حبس جنحه ای از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.

بعد از تصویب و اجرای دو قانون داخلی فوق، دولت شاهنشاهی ایران به میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی در اردیبهشت ۱۳۵۳ ملحق شد.^(۱)

متن این قانون که سال ها و حتی هم اکنون ملاک عمل و داوری دستگاه های فرهنگی و قضائی است اینگونه می باشد:

لایحه قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی

ماده ۱ - حق تکثیر یا تجدید چاپ و بهره برداری و نشر و پخش هر ترجمه ای با

ص: ۱۶۷

۱- . تحول حقوق مالکیت، ص ۹۹-۱۰۰.

مترجم و یا وارث او است. مدت استفاده از این حقوق که به وارث منتقل می شود از تاریخ مرگ مترجم سی سال است.

حقوق مذکور در این ماده قابل انتقال به غیر است و انتقال گیرنده از نظر استفاده از این حقوق قائم مقام انتقال دهنده برای استفاده از بقیه مدت از این حق خواهد بود. ذکر نام مترجم در تمام موارد استفاده الزامی است.

ماده ۲ - تکثیر کتب و نشریات به همان زبان و شکلی که چاپ شده به قصد فروش یا بهره برداری مادی از طریق افسس یا عکسبرداری یا طرق مشابه بدون اجازه صاحب حق ممنوع است.

ماده ۳ - نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی که بر روی صفحه یا نوار یا هر وسیله دیگر ضبط شده است بدون اجازه تولیدکنندگان انحصاری یا صاحبان حق یا قائم مقام قانونی آنان برای فروش ممنوع است. حکم مذکور در این ماده شامل نسخه برداری یا ضبط یا تکثیر از برنامه های رادیو و تلویزیون یا هر گونه پخش دیگر نیز خواهد بود.

ماده ۴ - صفحات یا نوارهای موسیقی و صوتی در صورتی حمایت می شود که در روی هر نسخه یا جلد آن علامت بین المللی پ لاتین در داخل دایره و تاریخ انتشار و نام و نشانی تولیدکننده و نماینده انحصاری و علامت تجاری ذکر شده باشد.

ماده ۵ - تکثیر و نسخه برداری از کتب و نشریات آثار صوتی موضوع مواد دو و سه این قانون به منظور استفاده در کارهای مربوط به آموزش یا تحقیقات علمی مجاز خواهد بود مشروط بر اینکه جنبه انتفاعی نداشته باشد و اجازه نسخه برداری از آنها قبلاً به تصویب وزارت فرهنگ و هنر رسیده باشد.

تبصره - نسخه برداری از کتب و نشریات و آثار صوتی موضوع مواد دو و سه این قانون در صورتی که برای استفاده شخصی و خصوصی باشد بلامانع است.

ماده ۶ - احکام مذکور در این قانون موقعی جاری است که آثار موضوع این قانون مشمول حمایت های مذکور در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان نباشد در غیر این صورت مقررات قانون مزبور نسبت به آثار موضوع این قانون ملاک خواهد بود.

ماده ۷- مقررات این قانون در هیچ مورد حقوق اشخاص مذکور در قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان را نفی نمی‌کند و محدود نمی‌سازد.

ماده ۸- در مورد تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی حمایت‌های مذکور در این قانون به شرط وجود عهدنامه یا معامله متقابل نسبت به اتباع سایر کشورها نیز جاری است.

ماده ۹- اشخاصی که عالم‌اً و عامداً مرتکب یکی از اعمال زیر شوند علاوه بر تأدیه خسارات شاکی خصوصی به حبس جنحه ای از سه ماه تا یک سال محکوم خواهند شد.

۱- کسانی که خلاف مقررات مواد یک و دو و سه این قانون عمل کنند.

۲- کسانی که اشیاء مذکور در ماده سه را که به طور غیر مجاز در خارج تهیه شده به کشور وارد یا صادر کنند.

ماده ۱۰- هر گاه متخلف از این قانون شخص حقوقی باشد علاوه بر تعقیب جزایی شخص حقیقی مسئول که جرم ناشی از تصمیم او باشد خسارات شاکی خصوصی از اموال شخص حقوقی جبران خواهد شد.

در صورتی که اموال شخص حقوقی به تنهایی تکافو نکند مابه التفاوت از اموال شخص حقیقی مسئول جبران می‌شود.

ماده ۱۱- مراجع قضایی مکلفند ضمن رسیدگی به شکایت شاکی خصوصی به تقاضای او نسبت به جلوگیری از نشر و پخش و عرضه کتب و نشریات و آثار صوتی موضوع شکایت و ضبط آن تصمیم مقتضی اتخاذ کنند.

ماده ۱۲- تعقیب بزه های مذکور در این قانون منوط به شکایت شاکی خصوصی است و یا با گذشت او تعقیب یا اجرای حکم موقوف می‌شود. (۱)

وضعیت پس از انقلاب: بعد از انقلاب بهمن سال ۱۳۵۷، در سیستم حقوقی ایران تحولاتی به وجود آمد و بر اثر استقرار حکومت اسلامی و تأسیس شدن نهادی تحت عنوان شورای نگهبان بر اساس اصل چهارم قانون اساسی که حافظ ضوابط شرعی و انطباق دادن مقررات موجود با اصول و قواعد دینی است و وجود نظر

ص: ۱۶۹

بعضی از فقها و حتی رهبر انقلاب (۱) مبنی بر الزامی نبودن رعایت حق مؤلف و چاپ آفرینه های ذهنی، سبب شد که اعتبار قوانین حمایت از حقوق مؤلفان مصوب ۱۳۴۸ و ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب سال ۱۳۵۲، متزلزل گردید ولی پیگیری های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و اظهار نظر رئیس قوه قضائیه در سالهای ۱۳۷۰ و ۱۳۷۱ باعث شد که تردید در اعتبار قوانین گذشته مرتفع گردد و قضات بر اساس قوانین مزبور، در مورد دعاوی مطرحه، آراء قانونی صادر نمایند. آقای محمد یزدی رئیس وقت قوه قضائیه در نامه ای به رهبر از ایشان خواستار پایان دادن به وضع نابسامان کنونی شده بود. رهبری در پاسخ نوشته بود رعایت حق مؤلف الزامی است. (۲)

در تاریخ چهارم دی ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و نه قانونی مشتمل بر ۱۷ ماده و یک تبصره به منظور حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای (کامپیوتری) به تصویب مجلس شورای اسلامی و در تاریخ دهم دی ماه هفتاد و نه به تأیید شورای نگهبان رسید. قانون مذکور هم جنبه مالکیت ادبی و هنری دارد و هم مربوط به مالکیت صنعتی است.

البته با توجه به تحولات علمی، فرهنگی، صنعتی و اجتماعی، در حال حاضر قوانین و مقررات موجود در ایران در زمینه مالکیت فکری و معنوی و حقوق ناشی از آن، پاسخ گوی نیازهای کنونی جامعه نیست و احتیاج به اصلاحات اساسی و همه جانبه دارد. البته در این زمینه، اقداماتی شروع شده و پیش نویس مقرراتی به نام «قانون حمایت از مالکیت ادبی و هنری» در سی و سه ماده با همکاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور تنظیم گردیده که هنوز تقدیم مجلس نشده است.

با وجود این که ایران، در خصوص مالکیت فکری یا معنوی، از تلاش و فعالیت های جهانی، بسیار عقب مانده است و این عقب ماندگی، احتمالاً مربوط به

ص: ۱۷۰

۱- . تحریر الوسیله، سید روح الله الخمینی، قم، دارالعلم، ۱۳۹۵ق، ج ۲، ص ۶۲۵.

۲- . درباره این پرسش و پاسخ، توضیحات و نظریاتی هست. نک فصلنامه کتاب های اسلامی، ش ۸، بهار ۱۳۸۱، ص ۱۶-۱۷.

تردیدهای ناشی از اعتقادات بنیادی موجود در زمینه موضوعات محدود و مشخص حق مالکیت بوده باشد. البته، به سبب نیاز مبرم جامعه به شناسائی این گونه مالکیت ها و به منظور جلوگیری از زیان های داخلی و بین المللی ناشی از عدم حمایت از آفرینه های فکری به علت هماهنگ نشدن با سیاست بین المللی و روند جهانی، تغییرات اساسی در طرز تفکر حقوقی ایران پدید آمده، تردیدها تا حدودی رفع شده و برای جبران کاستی های گذشته، اقداماتی شروع و گام های مثبتی هم برداشته شده است. از جمله آن که به موجب ماده واحده مصوب ۴ مهرماه ۱۳۸۰ مجلس و تأیید مورخ ۲۵ آبان ماه ۱۳۸۰ شورای نگهبان، دولت اجازه یافت به قرارداد تأسیس جهانی مالکیت فکری (ویپو) (۱) ملحق گردد. (۲)

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در مورد کتاب گویا تأکید کرده فرقی بین کتاب کتبی و کتاب گویا نیست. چون یک گزارش یا یک کتاب یا مقاله را می توان به دو صورت زیر عرضه کرد:

۱. عرضه و نشر از طریق کتابت.

هر آفرینه فکری را می توان به شکل کتاب، جزوه، مقاله و امثال آن در ابواب و فصول و گفتارهای مختلف چاپ و عرضه کرد.

۲. نشر از طریق نوار ضبط صوت.

اثر و آفرینه ادبی و علمی را می توان از طریق ضبط با نوار ضبط صوت، تکثیر و عرضه کرد.

این آفرینه صوتی را می توان همراه با تصویر هم عرضه کرد. نیز می توان به شکل های فیلم سینمایی، لوح های فشرده، نظیر CD و DVD یا MP۳، یا سایت های اینترنتی و کامپیوتری و امثال آن همراه با تصویر و طراحی گرافیکی یا بدون تصویر امکان پذیر است. (۳)

نتیجه گیری: هنوز در ایران قانون جامع و به روز در باب حق مؤلف (اعم از حق

ص: ۱۷۱

۱- . (wipo) (converntion estalillshing the world intellectual property organization)

۲- . حقوق مالکیت معنوی، ج ۱، ص ۶۵-۶۶.

۳- . حقوق مالکیت معنوی، ج ۱، ص ۱۰۶-۱۰۷.

مادی و حق معنوی)؛ مجازات خطاها در این زمینه وجود ندارد. زیرا نظریات فقهاء و مراجع تقلید مختلف است. اما راه کار اساسی اینست که هر یک از انواع آثار و آفرینه ها مثل کتاب گویا، کتاب بریل، کتاب الکترونیک، نشریه، کتاب مرجع، کتب آموزشی و کمک آموزشی و دیگر انواع آثار یک قانون مستقل داشته باشد. البته این امکان پذیر نیست مگر اینکه مقدمات و زمینه های تحقیقاتی و کارشناسی از هر نظر آماده و مهیا شود. تا کنون تحقیقات خوبی درباره کپی رایت عرضه شده ولی هنوز کم است.

مآخذ

ویژه نامه فصلنامه کتاب های اسلامی، به کوشش محمد نوری، ش ۷، زمستان ۱۳۸۰، ش ۸، بهار ۱۳۸۱، ش ۹، تابستان ۱۳۸۱؛ حقوق مالکیت معنوی، اسدالله امامی، تهران، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۸۶؛ «آسان سازی دسترسی نابینایان به آثار چاپی» توان نامه، ش ۱، شهریور و مهر ۱۳۹۲، ص ۵۶؛ تحول حقوق مالکیت و مالکیت معنوی، علی صدارت و مهدی نراقی، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۵؛ «لایحه قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی»، کتاب امروز، ش ۶، پاییز ۱۳۵۲، ص ۵۶؛ «لزوم حمایت حق مؤلف»، محمد مشیریان، جنگ کتاب به کوشش سید فرید قاسمی، تهران، خانه کتاب، ۱۳۸۲.

ص: ۱۷۲

تولید کتاب گویا (۱)

«کتاب گویا» از ابزارهای سودمندی است که در اوائل سده بیستم میلادی اختراع شد. این سامانه همواره در آموزش و ارتقا سطح علمی و فرهنگی قشر روشنفکران جوامع نقش برجسته ای ایفا کرده است. متأسفانه در کشور ما کمتر به تحلیل علمی ابعاد آن پرداخته شده است. تولید این ابزار سمعی به دلیل بالا بودن هزینه و زمانبر بودن فرایند آن، از نظر کمی بسیار محدود و از نظر کیفی اکثر آثاری که عرضه شده از کیفیت مطلوب برخوردار نمی باشند و گاه غیر قابل استفاده می باشند. تولید کتاب گویا به روش علمی و اصولی از فناوری خاصی برخوردار است و مستلزم رعایت قواعد و شاخص های متعدد می باشد، و به هر فایل صوتی که حامل روخوانی متن است نمی توان عنوان کتاب اطلاق کرد.

هر یک از انواع کتب یعنی کتاب الکترونیکی، کتاب کاغذی، کتاب گویا، کتاب تصویری اقتضائات خاص خود را دارد و روش تولید آن متفاوت است.

برای تولید کتاب گویا به روش علمی باید سه فرایند اصلی خوانش متن، ویرایش فنی و تدوین، بازبینی و نظارت علمی که هر کدام از این پروسه ها شامل مراحل فرعی دیگری می باشد، با ضوابط خاص خود طی شود، تا در نهایت محصول تولید شده از کیفیت مطلوب و استاندارد برخوردار بوده. و رضایت خاطر مخاطب را جلب نماید. ذیل به تفصیل به این مراحل پرداخته می شود.

مراحل تولید

۱. انتخاب متن: اولین مرحله تولید کتاب گویا انتخاب متن کتاب چاپ و منتشر شده، است. که با توجه به نیاز سنجی و امکان گویا شدن آن کتاب توسط

ص: ۱۷۵

۱- . سعید محمدیاری، روشنفکران، مسئول ویرایش فنی کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین.

کارشناسان مربوطه انتخاب می شود. هر چند معیارهای انتخاب متنوع و متفاوت است. چون خط مشی و اهداف سازمان های تولیدکننده متمایز است.

۲. بررسی و مطالعه متن: در این مرحله کتاب تحویل گوینده می گردد و گوینده مقدار متنی که باید در یک فایل صوتی ذخیره شود را انتخاب کرده و شروع به مطالعه آن می کند. انتخاب این قطعات متن بین ۱۰ تا ۱۵ دقیقه خوانش بوده و مقدار آن با توجه به در نظر گرفتن قرارگیری سرفصل ها و سرتیترها در ابتدای فایل ها، توسط گوینده تنظیم می شود. در طول مطالعه گوینده تلفظ صحیح اصطلاحات و جملات دشوار را توسط نرم افزار واژه یاب و یا با مشاوره ناظر علمی استودیو که همیشه در اتاق مطالعه حضور داشته و پاسخگوی سؤالات گویندگان می باشد، انتخاب می کند.

۳. خوانش متن در استودیو: در این مرحله گوینده وارد استودیو شده و شروع به خواندن متن می کند. مهارت در بیان صحیح متن و آکسان گذاری صحیح (تنظیم لحن بر اساس علائم سجاوندی) و دقت در امانت داری نسبت به متن از موارد مهمی است که گوینده ملزم به رعایت آنها می باشد. نکته مهم دیگر بهره گیری از استودیو و سخت افزارها و نرم افزارهای ویژه این منظور برای ضبط صدا با کیفیت مطلوب می باشد، و ضبط خارج از استودیو فاقد ارزش فنی می باشد. پس از اتمام ضبط، فایل ها در استودیو، کتاب به بخش ویرایش فنی انتقال می یابد.

۴. ویرایش فنی: در این بخش فرایند ویرایش فنی فایل ها توسط ویراستار فنی، و با استفاده از نرم افزارهای ویژه این منظور، انجام می پذیرد. این مرحله شامل حذف تکرارها، تپق ها، صداهای زائد و مکث های اضافی می باشد. ویراستار باید طوری این موارد را اعمال نماید که حالت خوردگی و سکتته در کار ایجاد نشود، که لازمه آن مهارت و تجربه کافی در این زمینه است. همچنین تنظیم فواصل و مکث های مورد نیاز در کار، از جمله نکات مهم می باشد که باید رعایت شود. بعد از اتمام این مرحله یک نسخه از کار به بخش نظارت علمی ارسال می شود.

۵. بازبینی و نظارت علمی: در این مرحله ناظر علمی شروع به بررسی فایل ها و مطابقت آن با متن کتاب می کند و اشکالات علمی و فنی موجود در کار را ثبت می نماید. این اشکالات عبارتند از خطای دید گوینده، تلفظ ناصحیح لغات و

اصطلاحات، تلفظ ناصحیح جملات، وجود تکرار و تپق و مکث زیاد، حذف احتمالی قسمتی از متن و ... که ناظر فنی ضمن یادداشت موارد با توجه به اهمیت خطا به اشاره یا شرح مفصل آن میپردازد. پس از اتمام کار، موارد ثبت شده به استودیو ارسال می شود.

۶. بازخوانی: در این مرحله گوینده موارد ثبت شده توسط ناظر علمی را در استودیو بازخوانی می کند. این مرحله تحت نظارت دقیق ناظر علمی استودیو انجام می پذیرد تا اشکالات قبلی مجدداً تکرار نشود. پس از اتمام کار، فایل‌های مربوط به بازخوانی مجدداً در اختیار ناظر علمی قرار می گیرد.

۷. کنترل بازخوانی ها: در این مرحله ناظر علمی فایل های بازخوانی که حاوی موارد اصلاحی می باشد مجدداً کنترل می کند و در صورت وجود اشکال، با هماهنگی ناظر علمی استودیو و گوینده به رفع آن می پردازد. پس از تکمیل این پروسه اصلاحیه ها تحویل ویراستار فنی می گردد.

۸. جایگزینی و اصلاح: در این مرحله ویراستار فنی شروع به جایگزینی موارد اصلاحی و رفع اشکالات فنی بر روی فایل های اصلی می کند. این کار باید با دقت و حوصله انجام پذیرد تا پیوستگی کلام گوینده حفظ شده و فایل دچار خوردگی و آسیب نشود. در صورت وجود اشکال فنی در موارد بازخوانی، ویراستار فنی با هماهنگی گوینده و ناظر علمی استودیو مبادرت به رفع آن می نماید.

۹. تنظیمات فنی و تبدیل: پس از اتمام فرایند جایگزینی و اصلاح، در این مرحله تنظیماتی از قبیل هوا گیری، نویز گیری، بالانس صدا و... و در نهایت تبدیل فایل‌های WAV به فایل فشرده MP3 توسط ناظر فنی انجام می پذیرد که شرح کامل آن از حوصله این بحث خارج است.

۱۰. کنترل نهایی: در این مرحله ناظر فنی فایل ها را یک به یک بررسی می کند و با روشهای خاصی از سلامت فایل ها از نظر خوردگی یا جا افتادگی در حین ویرایش، اصلاح و تبدیل اطمینان حاصل می کند. پس از این مرحله، فرایند تولید کتاب گویا با استاندارد دی که در بالا به آن اشاره شد و کیفیت مطلوب پایان یافته، و می تواند به مخاطبان عرضه گردد.

۱۰. آموزش و تعمیم ضوابط: هر یک از این ده مرحله نیاز به آیینامه و توجیه

تولیدکنندگان دارد. متأسفانه هم اکنون سلیقه ای عمل می شود و ضوابط عام و فراگیر توسط متصدیان فرهنگی تصویب نشده است.

همه منابعی که گویا می شوند، یکسان و مثل هم نیستند بلکه بین آنها تفاوت و تمایز جدی مشاهده می شود. مثلاً نشریات گویا با کتب کودکان گویا دو گونه کاملاً متمایز هستند و به دو نوع ضابطه و آیینامه نیاز دارند. همچنین خود نشریات گویا دارای انواع متفاوت هستند. مجله اطلاع رسانی با مجله زرد با مجله ورزشی بسیار تفاوت دارند. از اینرو لازم است برای هر نوع از آثار ضوابط خاصی مصوب و آیینامه هایی هم در اختیار تولیدکنندگان قرار گیرد.

البته صرف تصویب ضابطه و آیینامه هم سودمند نیست و لازم است کارگاه های آموزشی برگزار گردد.

پایان

همان طور که مشاهده نمودید، تولید کتاب گویا به روش علمی مستلزم بهره گیری از نیروهای مجرب و تجهیزات ویژه و صرف زمان طولانی و متعاقب آن صرف هزینه بالا می باشد. همین دلیل باعث شده است که تولید کتاب گویا در کشور ما بسیار محدود و بی کیفیت باشد و معدود مؤسساتی که به این کار مشغول هستند، کمتر به تولید کتاب گویا به روش علمی توجه داشته باشند. نشر و عرضه گسترده آثار گویای با کیفیت مطلوب، باعث تشویق قشر روشندانل جامعه به مطالعه و ارتقا سطح علمی و فرهنگی آنان می باشد. حقوق فرهنگی این عزیزان اقتضاء می کند، با افراد عادی تبعیض نداشته و کتب گویا در اختیارشان باشد. به همین دلیل نمی توان از این حق چشم پوشی کرد. در پایان امیدوارم مسئولین مربوط به اهمیت این موضوع پی برده، و اقدامات مؤثری در جبران این خلایق فرهنگی که گریبان گیر قشر روشندانل جامعه می باشد، انجام دهند.

ص: ۱۷۸

صوتی سازی متون (۱)

خوانش متون

فناوری پوشیدنی که توسط محققان موسسه فناوری ماساچوست (MIT) طراحی شده است، یک رایانه انگشتی است که با حرکت دادن بر روی کلمات، اقدام به خواندن بلند متون می کند.

تاکنون نرم افزارهای سمعی-بصری و اسکنرهای تبدیل متن به خط بریل برای کمک به افراد نابینا و کم بینا توسعه یافته تا این افراد نیز بتوانند از کتاب، مجلات و روزنامه ها استفاده کنند.

اما مشکل اصلی اغلب این دستگاه ها، مراحل متعدد برای تبدیل و ترجمه متن به صوت است.

آزمایشگاه رسانه موسسه فناوری ماساچوست نمونه اولیه ای از ربات انگشتی FingerReader را طراحی کرده که با حرکت دادن روی کلمات چاپی، اقدام به خواندن بلند متون می کند.

این فناوری پوشیدنی علاوه بر کمک به افراد دچار مشکلات بینایی، یک دستیار ترجمه زبان نیز محسوب می شود.

تنها مشکل رایانه انگشتی FingerReader صدای رباتیک دستگاه است که محققان بدنبال استانداردهای نرم افزار صوتی برای نمونه اصلی هستند. (خبرگزاری ایسنا، ۶ اسفند ۱۳۹۲)

کتابخانه صوتی (۲)

سه شنبه ۳۰ اردیبهشت ماه، نشست مشترک انجمن نابینایان ایران با اداره کل بهزیستی گلستان در راستای افتتاح اولین کتابخانه صوتی کودکان استان در گرگان، با حضور رقیه رحمانی مدیر کل و سلمانی معاون توانبخشی بهزیستی استان، علی

ص: ۱۷۹

۱- . مجله توان نامه، شماره ۲ و ۳.

۲- . همان.

اکبر جمالی رئیس هیأت مدیره و مدیرعامل و شادکام قائم مقام انجمن نایبانیان ایران و شرکت ۴ نفر به نمایندگی از شرکت سامسونگ در ایران، در این اداره کل برگزار شد.

در این مراسم مدیرکل بهزیستی استان گفت: با عنایت به محدودیت ها و عدم وجود امکانات مناسب برای کودکان نابینا و کم بینا از جمله دسترسی به منابع علمی، فرهنگی و درسی، ایجاد کتابخانه های دیجیتال گویا می تواند منشأ خدمات فراوانی برای این قشر از جامعه باشد. لذا افتتاح کتابخانه دیجیتال گویا ویژه کودکان نابینا و کم بینا در استان گلستان منشأ این خدمات خواهد بود. (طوبی گلستان، ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۳)

دستگاه صوتی ساز(۱)

اپتومتریست مشهدی موفق به اختراع دستگاه سخنگو برای افراد کم بینا و نابینا شد.

دکتر عباس ریاضی مخترع این دستگاه که اختراع وی در چهاردهمین کنگره اپتومتری خراسان رونمایی شد، به خبرنگار ایرنا گفت: این دستگاه به افراد کم بینا و نابینا کمک می کند تا از طریق برچسب گذاری بر روی اشیا و از طریق صدای پخش شده از دستگاه بتوانند اشیا و رنگ آنها را تشخیص دهند.

اختراع این دستگاه نتیجه یک کار تحقیقاتی با همکاری میلاد فیض الله، یکی از دانشجویان مقطع PHD اپتومتری در دانشگاه بقیه الله انجام شده است.

در صورت تولید انبوه این سیستم و دسترسی افراد، بخشی از مشکلات کم بینایان و نابینایان در شناخت اشیا که روزانه با آن سروکار دارد حل می شود.

در حال حاضر فقط یک دستگاه از این اختراع تولید شده است اما با تولید انبوه آن، قیمت این دستگاه عملاً به یک دهم نمونه خارجی آن کاهش می یابد.

قیمت نمونه خارجی این محصول در بازارهای جهانی حدود ۳۰۰ دلار است.

نحوه تولید و کار کردن با این دستگاه بسیار ساده است و فرد نابینا و کم بینا

ص: ۱۸۰

می تواند برای راحت کار کردن با این دستگاه حتی زبان، لهجه و یا صوت دستگاه را به علاقه خویش تغییر دهد و با برچسب گذاری بر روی اشیا و گرفتن این دستگاه بر روبروی شی، آن را شناسایی کند.

این اختراع دارای گواهینامه ثبت اختراع از سازمان ثبت اسناد و املاک کشور دارد و در بیست و هفتم اسفند ماه سال ۹۲ به ثبت رسیده است. (خبرگزاری ایرنا، ۲۵/۰۲/۱۳۹۳)

ص: ۱۸۱

اتحادیه ناشران کتاب گویا (Audio publishers association) با نام اختصاری APA یکی از تشکل های فعال در امریکاست. این اتحادیه برای تشویق تولیدکنندگان کتاب گویا، هر سال همایشی به نام «جشنواره برترین های کتاب گویا»، (The Audio Findlists) برگزار می کند. البته آثار و تولیدات یک سال از سنوات پیشین را در دستور کار قرار می دهد. برای مثال در سال ۲۰۱۴م، جشنواره کتاب های گویای ۲۰۰۸ (The Audies Finalists ۲۰۰۸) را برگزار کرد.

منظور از فاینالیست ها که در عنوان جشنواره آمده، برترین تولیدکنندگان کتب گویا و نیز برترین کتب گویا در یک دوره مشخص است. یعنی هر تولید کننده ای در این جشنواره نمی تواند حضور داشته باشد. بلکه تولیدات یا تولیدکننده کتاب گویا که در یک سیر منطقی و مقبول، مراحل مختلف را پشت سر گذاشته و از مراحل سخت عبور کرده و در مرحله نهایی هم نمره قبولی دریافت کرده اند. این آثار و تولید کنندگان به این جشنواره راه یافته و بالاترین جایزه کتاب گویا را دریافت می کنند. در واقع این جایزه و مراسم آن مثل اسکارهای فیلم و سینما است.

اتحادیه ناشران کتاب گویا (APA) در ۳۰ ماه می ۲۰۱۴، جشنواره را در هتل بیلیمور در شهر لوس آنجلس برگزار کرد. اسکات بریک Scott Brick مدیر همایش و جشنواره APA در مصاحبه ای اعلام کرد، سی اثر و تولیدکننده برتر شناخته شده و توسط داوران به مرحله نهایی راه یافتند. این سی عنوان در سایت www.theaudies.com به طور کامل معرفی شده اند.

اسامی داوران جشنواره برترین های ۲۰۰۸ (The Audies Finalists ۲۰۰۸) و شیوه عملکرد آنان در همین سایت معرفی شده است. ولی به اجمال می توان گفت:

ص: ۱۸۵

شاخص‌هایی که آنان بر اساس آن نمره داده‌اند مربوط به این سرفصل‌ها است: مقبولیت در بازار، فروش، رأی داوران بازاریابی، گویندگی و کیفیت فنی صدا، بسته‌بندی، اولویت جهت نیاز کاربران، کیفیت تولید، مشارکت نخبگان در تولید.

اگر اثری در همه این شاخص‌ها حداکثر نمره را آورده باشد، به مرحله‌نهایی راه یافته و به این جشنواره می‌آید و برترین جایزه به تولیدکننده آن تعلق می‌گیرد.

موضوعاتی که، کتب کودکان، زندگی‌نامه و شخصیت‌شناسی، موفقیت و پیشرفت، کتب ایمانی و اعتقادی.

لازم به ذکر است، **APA** همایش‌های دیگری در زمینه کتاب گویا هر سال برگزار می‌کنند. این همایش‌ها به نام **APA Conference** یعنی همایش اتحادیه ناشران کتاب گویا است.

سال برگزاری قبل از نام می‌آید، مثلاً نام سال ۲۰۱۴ اینگونه است:

۲۰۱۴ APA Conference

APA از متخصصان کتاب گویا و نخبگان و تولیدکنندگان هر سال دعوت می‌کند تا به بررسی‌های مهم مسائل و اهمیت رخدادهای مرتبط به کتاب گویا پردازند؛ مشکلات را بررسی کنند و راه کار عرضه کنند. در سایت **APA** گزارش جامع این همایش درج شده است.

کشورهایی مثل ایران نیاز مبرم به چنین همایش‌هایی دارد. متأسفانه در اینجا کتاب گویا متصدی ندارد و نهادهای فرهنگی کلان دولتی مثل وزارت فرهنگ و ارشاد هنوز در این زمینه بسیار عقب است. مراکز مردمی مثل دفتر فرهنگ معلولین به دلیل ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها، توانایی و استعداد برگزاری چنین همایش‌هایی را دارد. از اینرو از ریاست محترم مؤسسه آل‌البیت که دفتر فرهنگ معلولین زیر مجموعه آن است، تقاضای عاجزانه داریم، همانطور که چند بار خدمتشان حضوری درخواست نموده‌ایم، اجازه فرمایید دفتر هر سال همایشی برای کتاب گویا و کتاب بریل برگزار نماید. این خواست آحاد معلولین است و بدون این اقدام کتاب گویا و کتاب بریل نمی‌تواند پیشرفت داشته باشد.

مآخذ: www.theaudies.com ; www.audiofilemagazine.com

مؤسسات تولید کننده کتاب گویا در ایران (۱)

با توجه به پیش رفت علم و فرهنگ در میان جوامع مختلف و ارتقاء سطح سواد در بین مردم، نیاز به کتاب و کتاب خوانی به عنوان یک ضرورت فراگیرتر شده است. اما از آنجا که پرداختن به امر مطالعه و ارتقای فرهنگ کتاب خوانی در جامعه ممکن است دشواری‌هایی را برای اقشار مختلف به وجود آورد، تعدادی از مؤسسات، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی بر آن شدند تا شیوه‌ای نو در عرصه‌ی کتاب خوانی پدید آورند و آن صوتی کردن کتب بود. این شیوه‌ی نوین نه تنها برای نابینایان قابل استفاده است؛ بلکه برای دیگر اقشار جامعه که فرصت مطالعه ندارند نیز مفید است. چرا که با وجود ابزار و وسایل ضبط و پخش صوت هر کسی در هر جایی و در هر حالی می‌تواند مطالعه داشته باشد. اگرچه تعداد مؤسسات تولید و تدوین کتب گویا در کشور ما محدودند اما متأسفانه از همین تعداد محدود هم آمار دقیقی در دست نیست. ولی ما کوشیدیم در این مقاله به شناسایی و معرفی مؤسسات فعال در این حوزه و گزارشی از فعالیت‌ها و آمار تولید کتب در این نهادها به اختصار بپردازیم.

۱. مؤسسه خیریه و نیکوکاری ریحانه (مرکز امور توان بخشی نابینایان کشور رودکی تهران)

این مرکز که بزرگترین کتابخانه‌ی نابینایان کشور است، در سال ۱۳۴۲ با عنوان انجمن ملی هدایت و حمایت از نابینایان بزرگ سال به اهتمام شاد روان دکتر محمد خزائلی تأسیس شد. در سال ۱۳۴۶ دستگاه چاپ و تبدیل کتب با هزینه‌ی مؤسسه کیهان خریداری و راه اندازی گردید. هم‌چنین در سال ۱۳۵۱ کتابخانه‌ی گویا کار

ص: ۱۸۷

۱- . منصوره ضیایی فر، مدیر استودیو و تولید کتاب گویا در دفتر فرهنگ معلولین. منتشر شده در مجله توان نامه، شماره ۲ و

ص ۳۴-۳۶.

خود را آغاز کرد این نهاد از همان بدو تأسیس تا کنون تحت عناوینی چون انجمن ملی هدایت و حمایت از نابینایان بزرگ سال ایران، سازمان رفاه ملی نابینایان ایران و مرکز امور توان بخشی نابینایان کشور رودکی به فعالیت خود ادامه می دهد. این نهاد در سال ۱۳۸۷ از سازمان بهزیستی منفک و به مؤسسه خیریه و نیکو کاری ریحانه واگذار گردید. مرکز رودکی شامل بخش های چون کتابخانه ی بریل، کتابخانه ی گویا، چاپ خانه ی بریل، کتابخانه ی عادی، توزیع و فروش کتب، رایانه و تولید کتب گویا که شامل استودیو ضبط و ضبط آزاد است می باشد. این مؤسسه یکی از بزرگ ترین تولید کنندگان کتب گویا در ایران محسوب می شود که با روش های علمی و آکادمیک پیش گام در این عرصه به شمار می رود. تولیدات این مرکز بالغ بر ۲۲۰۰۰ جلد کتاب گویا در قالب لوح فشرده و نوار کاست به مخاطبان نابینا ارائه می شود. این کتب بیشتر در حوزه ی علوم انسانی با موضوعاتی چون ادبیات فلسفه، حقوق، تاریخ، مدیریت، و... جهت رفع نیاز های علمی و پژوهشی نابینایان تهیه و تولید می گردد.

این مرکز سالانه به بیش از ۵۰۰۰ عضو نابینا و کم بینا در سراسر کشور خدمات رایگان ارائه می دهد. برای دست رسی به اطلاعات بیشتر به نشانی اینترنتی www.reyhanehcharity.ir مراجعه شود.

۲. مؤسسه نهاد گذاری و مطالعات علمی پژوهشی گویا خندق

این مرکز مؤسسه ای غیر انتفاعی است که در سال ۱۳۶۹ توسط دکتر نجله خندق تأسیس گردید. هدف این مرکز پاسخ گویی به نیازهای علمی و آموزشی دانش گاهیان و فارغ التحصیلان بوده است. مؤسسه نهاد گذاری گویا یکی از بزرگ ترین و غنی ترین مراکز عرضه و تولید کتب گویا بود و بیش از ۱۰۰۰۰ عنوان کتاب را با استفاده از گویندگان مجرب و اساتید دانش گاه ضبط و تدوین نموده بود و به صورت رایگان به دانش جویان و دانش آموختگان عرضه می نمود. این نهاد خیریه که توسط سازمان های فرهنگی مانند یونسکو و وزارت علوم اداره می شد، امروز به دلیل برخی مسائل و مشکلات تقریباً غیر فعال است.

کتب تولید شده در این مؤسسه بیشتر کتب مرجع در زمینه های علوم انسانی و

اسلامی، مهندسی، پزشکی و علوم پایه بوده است.

۳. بخش نابینایان کتابخانه ی مرکزی دانشگاه تهران

این بخش نیز یکی از فعال ترین مؤسسات در حوزه ی نابینایان به شمار میآید که کار خود را از سال ۱۳۷۸ در یک اتاق با عنوان اتاق نابینایان، با هدف خدمت رسانی به دانش جویان نابینا و تبادل اطلاعات نابینایان با یک دیگر و تنها با دو رایانه مجهز به نرم افزار جاز بدون مسؤل کار خود را آغاز کرد. در مهر ماه ۱۳۸۸ این بخش با نام کتابخانه ی گویا به مدیریت خانم ایزدی فعال گردید. از اقدامات مؤثر در ایشان تا کنون به شرح ذیل می باشد:

۱. تجهیز کتابخانه به وسایل و نرم افزار ها ی نابینایان مانند چاپگر بریل، اسکنر دست گاه کپی نوار کاست و ۴ رایانه با نرم افزار های جاز، پارس آواظ، کرزویل و... ۲. گرفتن اعتبار مالی جهت گویا کردن کتب مورد نیاز. ۳. فراخوان و تست گویندگی از دانش جویان علاقه مند جهت گویا کردن کتب. ۴. در اختیار گذاشتن نرم افزار ها ی ضبط صدا جهت ضبط کتب در منزل. ۵. تولید ۶۴۰ عنوان کتاب صوتی که انتخاب کتاب ها یا از طریق شورای عالی دانش کده ها و یا بر اساس نیاز دانش جویان دانش گاه تهران صورت می گیرد. این کتب بیشتر با توجه به رشته ی تحصیلی دانش جویان نابینای این دانش گاه بیشتر در قالب تاریخ، ادبیات عرب و فارسی، علوم سیاسی، علوم اجتماعی، روان شناسی و... گویا گردیده است. ۶. گردآوری بیش از ۲۰۰۰ عنوان کتاب صوتی از مرکز رودکی و دانش گاه اصفهان. اما به دلیل ممانعت این مراکز از قرار دادن روی سایت معذورند و هنگام مراجعه حضوری دانش جویان به آنان تحویل می شود. ۷. ارائه خدمات رایگان مانند اسکن متون لاتین و چاپ بریل.

جهت کسب اطلاعات بیشتر به نشانی اینترنتی www.ut.ac.ir مراجعه شود.

۴. بخش نابینایان کتابخانه ی عمومی اصفهان

این بخش در سال ۱۳۸۴ تأسیس گردید این بخش بزرگ ترین بخش کتابخانه ی عمومی اصفهان است که دارای دو استودیو ثوتی می باشد. کتابخانه ی مزبور بالغ بر

۱۰۰ عنوان کتاب گویا تولید و ۷۰۰۰ عنوان کتاب صوتی گرد آوری نموده است که معمولاً از دانش گاه تهران و اصفهان تأمین شده اند. کتب تولیدی معمولاً با توجه به نیاز مخاطبان با موضوعاتی پیرامون ادبیات و روان شناسی می باشد. منابع مالی شان نیز خیرین هستند.

۵. کتابخانه ناینیان امام علی یزد

این کتابخانه که در مهرماه ۱۳۷۹ به همت سازمان بهزیستی تأسیس شد، و در اوایل سال ۸۱ راه اندازی شد. در ابتدا با ۱۳۶ عنوان نکتساب روی نوار کاست که تولید خود شان بود کار آغاز گردید. در حال حاضر نیز ۵۲۰ عنوان کتاب روی نوار کاست، ۳۰۰۰ عنوان به صورت mp3، ۳۰۰ عنوان کتب بریل و ۲۰ عنوان کتب درسی با موضوعات روان شناسی و تربیت بدنی و دروس دبیرستان دارند.

۶. کتابخانه ناینیان وصال شیرازی

این نهاد نیز در سال ۱۳۸۸ تأسیس شد موجودی آن ۸۰۰ عنوان کتاب درسی و دانشگاهی گرد آوری شده می باشد. هم چنین از اواسط سال گذشته با توجه به تقاضا حدود ۵۰-۶۰ کتب گویا تولید کردند که به طور رایگان به مخاطبان عرضه می گردد کتابخانه ی وصال یا بنیان توان گران کار آفرین نور دارای نشریه سپید وصال نیز هست. جهت کسب اطلاعات بیشتر به آدرس اینترنتی www.mntk.ir مراجعه شود.

۷. کتابخانه آیت الله خامنه ای قم (بخش ناینیان)

این بخش در سال ۱۳۸۴ تأسیس و راه اندازی شد. حدود ۵۰۰۰ عنوان کتاب گویا و ۳۵۰۰ عنوان کتاب بریل در این کتابخانه موجود است و ۵۰ عنوان کتاب به صورت گویا و ۵۰ عنوان کتاب به خط بریل با موضوعات مذهبی، دانشگاهی و رمان تولید کرده اند. این کتابخانه که زیر نظر نهاد کتابخانه های عمومی است دارای چند بخش مجزا، بریل، گویا و الکترونیک می باشد. این نهاد هم چنین دارای سه دستگاه چاپگر بریل یک دستگاه تبدیل متن به گفتار، چند رایانه با برجسته نگار با

ص: ۱۹۰

نرم افزار های مرتبط و یک استودیوی ضبط صوت می باشد این کتابخانه تنها مجموعه ایست که در قم دارای بخش کودک است. که این بخش ۵۲ عضو کودک نابینا دارد که ۵ کتاب با تصویر برجسته تولید کرده است. تولید نقشه ی ایران روی یونولیت از اقدامات مهم کتابخانه به شمار می آید. جهت کسب اطلاعات بیشتر به نشانی اینترنتی www.khamenei-lib.blogfa.com مراجعه شود.

۸. کتابخانه مرکزی تبریز (بخش نابینایان)

در اسفند ۱۳۸۴ با اهدا و خریداری حدود ۲۶۵۰۰ تأسیس گردید. حدود ۳۳ عنوان کتب بریل و ۱۸۰ عنوان کتب گویا تولید خود کتابخانه می باشد.

این کتب اغلب به درخواست نابینایان محصل و تحصیل کرده با موضوعات مذهبی و دانشگاهی تولید گردیده که از جمله ی آن میتوان به ۷۲۵ سؤال از علامه طباطبایی در شش جلد و انواری از آسمان اشاره کرد. امانت کتاب، خدمات اینترنتی نصب رایگان نرم افزار از اقدامات مؤثر این کتابخانه به شمار می آید. این نهاد به عنوان بخش مرکزی در سطح کشور عمل می کند. همچنین دو پروژه ی ملی در دست اقدام دارند.

فهرست نویسی کتب گویا که تا کنون ۶۰۰۰ عنوان کتاب انجام گرفته که همه می توانند با بک آپ گرفتن از اطلاعات آن آگاه شوند و تأسیس سایت کتب بریل که نهاد کتابخانه های عمومی تبریز به عنوان مرکز انتخاب شده است.

۹. بخش نابینایان کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد

این بخش در سال ۱۳۷۲ کار خود را آغاز کرد. هدف اصلی تلاش های بخش نابینایان کتابخانه عمومی حسینیه ارشاد، ارتقاء جایگاه نابینایان به لحاظ فرهنگی از طریق استفاده از منابع موجود به شکل گویا و بریل است. این بخش دارای بیش از ۵۰۰۰ عنوان کتاب گویا است که بیش از ۴۰۰ عنوان آن نیز تولید خودشان می باشد این بخش که یک بخش مجزا از کتابخانه ی عمومی حسینیه ارشاد محسوب می شود دارای امکانات صوتی و بریلی مجهزی می باشد. این بخش خدمات خود را بخه صورت حضوری و غیر حضوری به

نابینایان سراسر کشور ارائه میدهد. جهت کسب اطلاعات بیشتر به نشانی www.hepl.ir مراجعه شود.

۱۰. شبکه رادیو اینترنتی ایران صدا

شبکه رادیو اینترنتی ایران صدا وابسته به صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران است. کتاب گویای ایران صدا در برگیرنده موضوعات متنوع و گوناگون خصوصاً زندگینامه و حکایات چهره های ماندگار و مشاهیر جاودان ایرانی در حوزه های مختلف است که با هدف حمایت از مخاطبان و کتابخوانان واقعی و نیز توسعه فرهنگ کتابخوانی و آشنایی پیش از پیش آنان با چهره ها و تالیفات ماندگار کشور طراحی و تولید شده است.

تاکنون حدود هزار عنوان کتاب گویا توسط رادیوی اینترنتی ایران صدا تولید شده است که فایل صوتی آنها از طریق سایت این شبکه قابل دریافت است.

شبکه ی رادیویی ایران صدا تعدادی کتاب کودک و نوجوان را در قالب فایل صوتی در اختیار کاربران خود قرار داده و به علاقه مندان اجازه می دهد فایل این کتاب ها را به صورت رایگان دریافت کنند. برای دسترسی به کتاب های کودک و نوجوان این سایت باید بر روی بخش «کودک» کلیک کنید و از آنجا هم به قسمت «قصه» بروید. در این قسمت، حدود ۶۴۹ قصه بارگذاری شده است. جهت کسب اطلاعات بیشتر به نشانی www.iranseda.ir مراجعه شود.

۱۱. بخش نابینایان کتابخانه مرکزی ارومیه

بخش نابینایان کتابخانه مرکزی ارومیه بیش از ۴۰۰۰ عنوان کتاب گویا دارد که تعداد ۳۴۷ نسخه نوار کاست در ۳۴ عنوان و ۵۴۴ عنوان کتاب بریل را شامل می شود، همچنین تعداد ۱۱۰ نفر عضو این بخش از کتابخانه می باشند و سعی شده با تجهیز منابع کتابخانه ای خدمات شایانی را برای این گروه فراهم گردد در بخش نابینایان کتابخانه مرکزی خدماتی از جمله امانت کتب گویا و ارسال آن بصورت پستی برای اعضایی که نمی توانند به کتابخانه مراجعه نمایند فراهم است و نسبت به تولید کتاب گویا نیز اقداماتی جدی صورت گرفته و همچنین مسابقات

فرهنگی به صورت مکتوب و آنلاین نیز یکی دیگر از خدمات این بخش می باشد.

بخش نابینایان کتابخانه مرکزی ارومیه تعداد ۵۸ کتاب گویا که مورد نیاز اعضاء بخش نابینایان بوده رو تولید نموده است همچنین کتابخانه فوق با اداره بهزیستی در زمینه ویرایش کتابهای گویا همکاری دارد که تعداد ۲۹ عنوان ویرایش انجام گرفته که از این تعداد ۲۰ عنوان مربوط به کتب کودک و نوجوان می باشد. همچنین همکاری با بنیاد شهید برای استفاده از کتابهای بریل برای جانبازان عزیزمان از دیگر اقدامات این کتابخانه می باشد که با مکاتباتی که صورت می پذیرد کتابهای گویا در اختیار افراد خاص قرار گیرد در این بخش منابع در تمامی رده ها موجود بوده و اعضاء می توانند در هر رده سنی که باشند از این بخش استفاده نمایند و عضو گیری در بخش نابینایان بصورت رایگان می باشد.

بخش نابینایان کتابخانه مرکزی ارومیه درصدد هست این بخش را به لحاظ منابع کتابخانه ای افزایش داده و امکانات لازم را جهت بهره مندی اعضاء این بخش فراهم آورده تا روشن دلائل عزیز بتوانند همچون دیگر افراد از کتابخانه به نحو احسن استفاده کافی را نمایند.

۱۲. دفتر فرهنگ معلولین

این مرکز در مهر ماه ۱۳۹۰ رسماً توسط حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی نماینده تام الاختیار آیت الله العظمی سیستانی تأسیس شد. یکی از بخش های آن تولید کتاب گویا است و تاکنون حدود چهار هزار ساعت کتاب مانند تفسیر المیزان، تفسیر مجمع البیان، پیام امام امیرالمؤمنین (ع) و مجله آینه پژوهش گویا کرده است. جهت کسب اطلاعات بیشتر به بخش تولیدات در نشانی www.malolan.com مراجعه شود.

اولین تفسیر گویای قرآن کریم (۱)

در مراسم اختتامیه چهاردهمین نمایشگاه فناوری اطلاعات و ارتباطات استان قم که شامگاه جمعه در فرهنگسرای جوانان برگزار شد، از نرم افزار بیان الوحی اولین تفسیر گویای قرآن کریم اثر آیت الله جوادی آملی با حضور علی لاریجانی رئیس مجلس شورای اسلامی رونمایی شد.

در این نرم افزار دروس تفسیر آیت الله جوادی آملی از سال ۱۳۶۳ تاکنون گنجانده شده است. برای تولید این اثر ۴۸ محقق و همچنین ۱۲ مهندس فنی فعالیت داشتند.

این نرم افزار برای سه گروه مخاطب شامل محققان، بخش عمومی و روشندان طراحی شده و قابلیت جستجو از طریق کلید واژه، عبارت، آیه و سوره را دارد.

نرم افزار بیان الوحی برای مخاطبان محقق به صورت درخت واره موضوعی طراحی شده که در این راستا ۲۶ هزار ساعت برای ۱۹۸۶ جلسه تفسیر آیت الله جوادی آملی وقت صرف شده است.

برای عموم جامعه نیز این نرم افزار هم قابلیت پخش در کامپیو تر و هم پخش در دستگاه های صوتی تصویری را دارد که می توان با تعیین شماره سوره و آیه به صوت مورد نظر دست یافت.

مخاطبان روشندان نیز می توانند با انتخاب اعداد ۱ تا ۹ به آیه و سوره مورد نظر دسترسی داشته باشند و بنا است در آینده جستجو به صورت صوت نیز تعبیه شود. (خبرگزاری مهر، ۷ بهمن ۱۳۹۱)

انتشار نرم افزار گویای تفسیر نور

نرم افزار «تفسیر نور» دربردارنده تفسیر نور ۱۰ جلدی اثر محسن قرآنتی با

ص: ۱۹۵

قابلیت جست وجوی موضوعی کلمات به تازگی منتشر شده است.

این نرم افزار شامل یک برنامه اصلی با عنوان «تفسیر نور» و لوح فشرده «تفسیر گویای قرآن کریم» و تفسیر کامل قرآن به صورت صوتی با صدای محسن قرائتی ارائه شده است.

این نرم افزار در واقع، تفسیر موضوعی قرآن کریم با ۲۲۰۰ کلید واژه، ۵۵ هزار نمایه و ۴۰ هزار موضوع قرآنی است. و قابلیت جست و جو در موضوعات مشخص را دارد.

امکانات پژوهشی، جست و جو در موضوعات، تفسیر گویا، لغت نامه، یادداشت برداری، چاپ راهنما و نمایش همزمان متن همراه با تفسیر گویا، از قابلیت های این نرم افزار قرآنی به شمار می رود. نرم افزار تفسیر نور با شمارگان ۱۰ هزار نسخه در قالب دو لوح فشرده و به قیمت یکصد هزار ریال به تازگی از سوی مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن منتشر شده است. (خبرگزاری کتاب ایران، ۲۹ آذر ۱۳۹۲)

گویاسازی تفسیر نمونه

تفسیر گویای نمونه به صورت لوح فشرده برای استفاده پژوهشگران علوم دینی و علاقمندان به ترجمه و تفسیر قرآن منتشر شده است. این مجموعه صوتی که به صورت لوح فشرده در اختیار پژوهشگران علوم قرآنی قرار گرفته قابلیت استفاده در ضبط صوت خودرو؛ در رایانه و گوشی تلفن همراه را دارد.

لازم به ذکر است تفسیر نمونه توسط جمعی از پژوهشگران و زیر نظر آیت الله مکارم شیرازی در دهه پنجاه شمسی منتشر شد و به دلیل استقبال عمومی تا کنون چند چاپ داشته است. (خبرگزاری رسا، ۹ اسفند ۱۳۹۱)

دسترسی نابینایان به ۷ هزار عنوان کتاب گویا

محمدهادی زاهدی رئیس سازمان کتابخانهها و موزههای آستان قدس رضوی به نقل از پایگاه اطلاع رسانی آستان قدس رضوی اظهار داشت: از سوی مراکز فرهنگی و افراد نیکوکار، مجموعه ارزشمندی افزون بر دو هزار عنوان کتاب صوتی

به کتابخانه گویای رضوی آستان قدس رضوی اهدا شده است.

این منابع در موضوعات مختلف شامل ادبیات، فرهنگ و هنر، حقوق، مدیریت، روانشناسی، تاریخ و جغرافیا و علوم سیاسی هم اکنون در حال آماده‌سازی برای استفاده نابینایان است. با اهدای مجموعه مزبور، هم اکنون، این کتابخانه دارای حدود ۷ هزار عنوان کتاب صوتی در قالبهای «MP3، CD، VCD، DVD، CASSETTE» و در موضوعهای کمک آموزشی، علمی، فرهنگی، تاریخی، ادبی، سیاسی، اجتماعی است. این مجموعه برای استفاده نابینایان در حال آماده سازی است.

استفاده از تجهیزات و امکانات موجود در محل کتابخانه، ذخیره کردن منابع روی حافظه‌های جانبی و نسخه‌برداری منابع بر روی CD و ارسال آن به درب منازل یا محل کار نابینایان با کمک کتابخانه سیار و تلفنی آستان قدس رضوی، برخی از خدمات فرهنگی و پژوهشی کتابخانه گویای رضوی است. (خبرگزاری فارس، ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۲)

۹ هزار عنوان کتاب عمومی در قالب فایل صوتی

الهام برمر مدیر امور کتابخانه‌های سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران اعلام کرد، فرهنگسرای خاوران و تعداد دیگری از فرهنگسراهای استان تهران، ۹ هزار عنوان کتاب گویا تهیه کرده‌اند. فایل‌های این مجموعه به طور پراکنده خواننده و وجود داشته است. اما امور کتابخانه‌های سازمان، آنها را جمع‌آوری و سامان‌دهی و آماده استفاده نابینایان نمود.

این مجموعه شامل کتاب‌های عمومی است و متن کتاب‌های دانشگاهی را شامل نمی‌شوند. البته پیش از این برخی کتاب‌های درسی ویژه دانشجویان نابینا، گویاسازی شده‌اند که این آثار، مجموعه دیگری عرضه می‌شوند.

این فایل‌های به طور رایگان در اختیار اعضای کتابخانه‌های سازمان فرهنگی هنری شهرداری قرار می‌گیرند و کتابخانه‌ها نیز بر اساس سیاست‌های خود، این آثار را در قالب لوح فشرده یا حافظه رایانه‌ای به اعضای این مراکز فرهنگی ارائه می‌دهند. (خبرگزاری کتاب ایران، ۴ آذر ۱۳۹۲)

یک زوج مسلمان به نام های ادیبه آتاوا و عبدالمتین صنصام، شهروند انگلستان، کتاب صوتی داستان های اسلامی به زبان انگلیسی ویژه کودکان را در انگلیس منتشر کردند. این زوج جوان اقدام به تاسیس شرکتی تحت عنوان **Miraj Audio** (کتاب گویای معراج) کرده اند که تمرکز اصلی آن انتشار داستان های اسلامی به زبان انگلیسی در قالب کتاب های صوتی است.

ادیبه آتاوا در بیان هدف خود و همسرش از تولید چنین کتاب هایی می گوید: برای یافتن کتاب صوتی مناسبی که داستان های اسلامی را به زبان انگلیسی برای فرزندان بیان کند هیچ موردی را در فروشگاه های آنلاین نیافتیم. داستان و بازی های بسیاری در مورد غول ها و قهرمانان افسانه ای وجود داشت اما ما به عنوان والدین مسلمان قصد داشتیم که آموزه های اسلام و قهرمانان مسلمان را به فرزندان معرفی کنیم.

هیچ کس در کشورهای غربی داستان های اسلامی و منطبق با اصول دینی را که به زبان انگلیسی قابل فهمی بیان شده و در تولید آن از تکنیک های روز دنیا استفاده شده باشد عرضه نمی کند.

البته پس از مدتی جستجو تعدادی داستان اسلامی به زبان انگلیسی پیدا کردیم اما این داستان ها نیز به نحوی که برای کودکان قابل فهم باشد بیان نشده بودند.

ادیبه آتاوا سال های زیادی در رادیوی دولتی انگلیس کار کرده و همسرش عبدالمتین نیز استاد دانشگاه در رشته تولید صدا است. آنها به کمک یکدیگر شرکت **Miraj Audio** را در انگلیس تأسیس کردند که نخستین شرکت دنیا در زمینه تولید کتاب های صوتی برای کودکان مسلمان محسوب می شود. (خبرگزاری رسا، ۴ دی ۱۳۹۲)

محصولات گویای دفتر فرهنگ معلولین (۱)

این مرکز دارای بخش های اداری کتاب گویا، کتاب بریل، کتاب الکترونیک، کتاب راهنما، کتاب مرجع، کتابخانه، سمعی و بصری و ارتباطات است. هر بخش دارای تولیدات و خروجی های فراوان است. در بخش کتاب گویا در ظرف سی ماه حدود چهار هزار ساعت کتاب صوتی تولید و عرضه شده است. تولیدات این بخش کلی و مختصر ذیلاً معرفی می شود.

– شعر فارسی علوی: مجموعه اشعار شاعران سده سوم تا پانزدهم قمری درباره حضرت علی(ع)

شامل ۱۴ ساعت فایل صوتی از ۲۶۰ شاعر قدیمی تا شخصیت های برجسته معاصر در ۲ عدد سی دی

– تفسیر المیزان، گویا، ترجمه فارسی، ۲۰ جلد

۴ عدد DVD، شامل جلد ۱ تا ۱۰، مدت: ۳۵۲ ساعت

– احکام گویا: نسخه شنیداری توضیح المسائل و مناسک حج آیه الله العظمی سید علی حسینی سیستانی و معرفی آیت الله با کتاب گویا فقیه وارسته

۱ عدد DVD، شامل ۳ جلد کتاب گویا، مدت: ۳۰ ساعت

– مجله آینه پژوهش، گویا، شماره ۱-۱۲

۲ عدد DVD، شامل شماره ۱ تا ۱۲، مدت: ۱۶۰ ساعت

ص: ۱۹۹

– کتاب راهنمای معلولین: مجموعه آثار شنیداری

۱ عدد DVD، شامل ۳۲ عنوان کتاب، مدت: ۷۴ ساعت

– تفسیر مجمع البیان، گویا، ترجمه فارسی، ۱۶ جلد

۳ عدد DVD، شامل ۱۶ جلد در ۸ مجلد، مدت: ۲۲۱ ساعت

– نهج البلاغه پژوهی، مجموعه آثار شنیداری در شرح، معارف، ترجمه و درباره ها

۴ عدد DVD، شامل ۱۵ جلد کتاب پیام امیرالمومنین (ع) و کتاب شناخت نامه نهج البلاغه، مدت: ۳۶۲ ساعت

– زن و خانواده: مجموعه آثار شنیداری

۱ عدد DVD، شامل ۴ عنوان کتاب، مدت: ۷۷ ساعت

– کارنامه اسلام شناسی مستشرقین

۱ عدد DVD، شامل ۶ عنوان کتاب، مدت: ۹۶ ساعت

– حوزه و روحانیت، مجموعه آثار شنیداری

۱ عدد DVD، شامل ۹ عنوان کتاب، مدت: ۹۲ ساعت

– کتاب مفاتیح الحیاه، گویا، آیت الله العظمی جوادی آملی

۱ عدد DVD، مدت: ۴۰ ساعت

– کتاب تفسیر و شرح صحیفه سجادیه، گویا، حجه الاسلام حسین انصاریان، ۱۵ جلد

۲ عدد DVD، شامل ۱۲ جلد، مدت: ۱۷۰ ساعت

ص: ۲۰۰

- توان نامه گویا

۱ عدد CD، شامل شماره ۱-۳ مجله توان نامه، مدت ۲۰ ساعت

۱ عدد DVD، شامل شماره ۴-۶ مجله توان نامه، مدت ۳۰ ساعت

- اقبال لاهوری، مجموعه کتاب های گویا

۱ عدد DVD، شامل ۶ عنوان کتاب، مدت: ۹۸ ساعت

- مولانا، مجموعه کتاب های گویا

۱ عدد DVD، شامل ۶ عنوان کتاب، مدت: ۸۳ ساعت

- صحیفه کامله سجادیه، ترجمه جواد فاضل، اردیبهشت ۱۳۵۶

۱ عدد CD، شامل دعاها و ترجمه صحیفه سجادیه، گویا، مدت: ۱۲ ساعت

- اعجاز در قرآن کریم، مجموعه کتاب های گویا

۱ عدد DVD، شامل ۱۰ عنوان کتاب، مدت: ۶۶ ساعت

- تفسیر راهنما، گویا، ۲۰ جلد

۳ عدد DVD، شامل جلد ۱-۸، مدت: ۲۱۷ ساعت

- مجموعه نرم افزاری حجت الاسلام مرحوم سید محمد کاظم مجاب، صوتی و تصویری

۸ عدد DVD، شامل سخنرانی های مرحوم مجاب در سال های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۰

ص: ۲۰۱

Audio Publishers Association (APA)

مهم ترین تشکل تولیدکنندگان و فروشندگان و عوامل اجرایی تولید کتب گویا در سال ۱۹۸۷م در امریکا به نام Audio Publishers Association و نام مخفف APA تأسیس شد. ماهیت این تشکل تجاری، فرهنگی و غیرانتفاعی است. هدف اصلی از ایجاد این تشکل، دفاع و حمایت از منافع عمومی تولیدکنندگان کتاب گویا و نیز بازاریابی و جذب مشتری برای تولیدکنندگان و رفع موانع حقوقی و سیاسی و اجتماعی است.

تولیدکنندگان کلان و خرده پا، فروشندگان، توزیع کنندگان، خرده فروشان، عوامل اجرایی تولید مثل تولیدکنندگان و ویراستاران در این تشکل عضویت دارند.

خط مشی این اتحادیه در سرفصل های زیر خلاصه می شود:

- پایگاه و شبکه ای آموزشی و اطلاعاتی برای اعضا.

- برگزاری برنامه های تشویقی و عرضه خدمات و جوایز برای اعضا به منظور افزایش منافع تجاری عمومی اعضا.

- ترویج سیاست ها و فعالیتهایی درباره دانش کتب صوتی و رشد این صنعت

- توجیه اعضا با گرد هم آوردن ناشران کتاب گویا و افزایش آگاهی عمومی آنان در زمینه صنعت کتب گویا از طریق تلاشهای تبلیغاتی پیوسته، بررسی اولویت های مصرف کنندگان، برگزاری نمایشگاههای تجاری، انتشار روزنامه این اتحادیه و کنفرانس سالانه فعالیت می کند.

- اطلاع رسانی درباره صنعت کتاب گویا

ص: ۲۰۳

۱- ترجمه این مقاله است: "Audio Publishers Association", www.audiobooks.com ترجمه مریم

قاسمی، منتشر شده در مجله توان نامه، شماره ۲ و ۳، ص ۴۶-۵۱.

هر ناشر کتاب گویا که بخواهد با این تشکل همکاری کند و به عضویت آن درآید، اولین اقدام اینست که با نزدیک ترین شعبه این اتحادیه تماس بگیرد. زیرا این اتحادیه در همه شهرها و ایالات امریکا شعبه دارد. با این تماس از شرایط عضویت با خبر شده و روش عضو شدن را خواهد دانست. نکته دیگر اینکه غیر از تولیدکنندگان کتاب گویا و ناشران این نوع کتاب، کسان دیگر مثل گویندگان، ویراستاران و تمامی عوامل که در پیدایش یک اثر گویا دخالت دارند، می توانند در این اتحادیه عضو شوند.

اتحادیه تلاش می کند، هر چه می تواند اعضاء خود را بیشتر کند؛ زیرا با این روش هم آمار تولید کتاب گویا افزایش می یابد؛ نیز فروش کتاب های تولید شده رونق بیشتر پیدا می کند؛ و در نتیجه نیازهای بیشتری از جامعه ناینایان مرتفع خواهد شد؛ مهم تر اینکه فرایند جامعه پذیری کتاب گویا با سرعت افزون تر توسعه می یابد.

این اتحادیه برای اعضاء خدمات و برنامه های فراوان دارد. و فراگرفتن شیوه عملکرد بهتر، آموزش برگزار می نماید. شیوه درست تبلیغ در رسانه های اجتماعی نیز مقابله با دزدی هنری استفاده درست از کپی رایت را آموزش می دهد. سعی می کند اطلاعات مربوط به تمام اعضاء از اقشار و سطوح مختلف را در اختیار آنها قرار دهد. و اعضاء را تشویق می کند تا به ارائه تولیدات بهتر اقدام کنند و جایزه بگیرند.

نیازسنجی

اتحادیه وظایف مهم تری مثل مطالعه روی نیازها در هر سال، سپس هر فصل و نیز هر ماه و تعیین اولویت ها بر عهده دارد. متأسفانه در کشورهایی مثل ایران که چنین تشکل هایی نیست، تولید و عرضه کتاب گویا بسیار نابسامان است. گاه دیده می شود یک اثر توسط چند نهاد گویا شده، با اینکه آثار مهمی هست که گویا نشده است. اثری و با چه زحمت گویا شده ولی به موقع دست افراد نیازمند نمی رسد و کارآیی آن از بین رفته است. حامیانی هستند که حاضراند مخارج بسیاری از آثار

گویا را پردازند ولی نمی دانند به چه کسی و به کجا مراجعه نمایند و ده ها مشکل اساسی دیگر وجود دارد. اما در کشورهایی که تشکل های مردمی هست، ابتدا مطالعات دقیق در زمینه نوع نیازها، روش مرتفع شدن نیازها، اولویت ها، اندازه مخارج و ابعاد مختلف پروژه بررسی و توسط کارشناسان خبره، تجزیه و تحلیل می شود. سپس اقدام عملی می شود. به همین دلیل اتحادیه ناشران کتاب گویا در امریکا از حیث و میل منابع مالی جلوگیری کرده و راه درست اجرای پروژه را به دست داده است.

ساختار اداری

اداره این اتحادیه شامل دو بخش امور ریاست و امور مدیریتی است. در بخش امور ریاست چهار پست زیر فعال است: رئیس این تشکل بالاترین مقام تصمیم گیرنده را بر عهده دارد. هر چند حق استبداد رأی نداشته و همه امور در بستر دمکراتیک و با استفاده از عقل جمعی حل و فصل می شود. رئیس این تشکل مایک کوب Michele Cobb است.

پس از رئیس، قائم مقام یا نایب رئیس قرار دارد. تروی ژولیار Troy Juliar از افراد با سابقه در زمینه کتاب گویا و نشر کتاب است.

مدیر مالی، سین مک مانوس (۱)

است. او چند دهه به عنوان های مدیر انتشارات، مسئول بخش هنری کتاب گویا، مدیر مجموعه ناشران هارپر کولینز (۲) فعالیت داشته است.

منشی اتحادیه برعهده ژانت بنسون (۳)

است. او قبلاً در پست های نایب رئیس، ویرایش کتاب گویا، مدیر تولید کتاب گویا فعالیت داشته است.

امور مدیریتی (بخش اجرایی) این اتحادیه شامل بخش ها و مدیران زیر است:

۱- بس اندرسون (۴)،

معاون اجرایی.

ص: ۲۰۵

۱- Sean McManus .

۲- HarperCollons Publishers .

۳- Janet Benson .

۴- Beth Anderson .

۲- لورا کولبنک (۱)،

مدیر شرکت فوندر و پارتنر (۲) و مدیر بخش تبلیغات از طریق تتورمدیا (۳).

۳- کاترین پونیا (۴)،

مدیر نشر و پخش (۵) و مسئول استودیوی تولید به نام صدای رندم هوس (۶).

۴- تاویا گیبرت (۷)،

تولیدکننده، گوینده، مدیر بخش تولید کتاب گویا به اسم تالباکس (۸).

۵- آنتونی گاف (۹)،

معاون بخش صدا و استودیو، این بخش به نام هاچت ادیو (۱۰)

است.

۶- لیندا لی (۱۱)،

معاون بخش های آموزش گویندگی و کتاب گویا؛ بخش های تحت مدیریت او به نام های اسکالستیک ادیو (۱۲) / وستون وودز (۱۳) است.

۷- رابین ویتن (۱۴)،

مؤسس و مدیر مجله ادیوفایل (۱۵). این مجله هر دو ماه یکبار به صورت کاغذی و نیز روی اینترنت منتشر می شود و مهم ترین نشریه در زمینه کتاب گویا است. کلمه ادیوفایل به معنای پرونده کتاب گویا یا کارنامه کتاب گویا است.

۸- تاد هویت (۱۶)، مدیر اجرایی؛ بخش تحت مدیریت او به نام ای کریستین (۱۷)

ص: ۲۰۶

۱- Laura Colebank.

۲- Co-Founder and Partner.

۳- Tantor madia.

۴- Ketherine Punia.

۵- Director of Publicity.

penguin Random House Audio . -6
tavia Gilbert . -7
TalkBox . -8
Anthony Goff . -9
Hachette Audio . -10
Linda Lee . -11
Scholastic Audio . -12
Weston Woods . -13
Robin Whitten . -14
Audio File . -15
Todd Hoyt . -16
eChristian . -17

مشهور است.

۹- ماری بس راج (۱)، معاون نشر و پخش است. این اداره به نام مک میلان ادیو (۲).

معروف است.

هر بخش اداری اتحادیه توسط یکی از تولیدکنندگان کتاب گویا اداره می شود. البته مسئولیت ها در هر دوره زمانی تعویض می گردد.

اتحادیه با استفاده از اینترنت و دیگر وسایل مدرن، تشکیلاتی کوچک ولی کارآمد و دیجیتالی ایجاد کرده است. افراد کارآمد و متبحر در سراسر جهان شناسایی و به کار دعوت می شوند. اکثر بخش های اداری هم مجازی است که با هزینه اندک اجرا می شود.

چند سال است مدیریت ویرایش بر عهده ژانت بنسون (۳)

بوده است و او به خوبی از عهده کارش برآمده است. بخش ارتباطات و روابط عمومی اتحادیه بسیار فعال است. او با شخصیت های مختلف تماس گرفته و برنامه های اتحادیه را معرفی می نماید. نمایشگاه، گالری، جشنواره برپا می کند.

تبلیغات بر عهده روابط عمومی است. فرهنگ سازی و توجیه اقشار جامعه با محاسن کتاب گویا جزء برنامه های این بخش است.

بخش نشریه مجله ادیو فایل بسیار فعال است و این مجله در طول دو دهه انتشار آن توانسته تأثیر عمیقی بر فرهنگ سازی کتاب گویا در غرب به ویژه امریکا داشته باشد.

بخش اداری دیگر اتحادیه، مدیریت وب سایت است. این پایگاه آخرین اخبار کتاب گویا را عرضه می کند و زمینه همکاری تولیدکنندگان را با یکدیگر فراهم آورده است.

همایش ها

اتحادیه علاوه بر اینکه در شرایط مقتضی و مناسب نشست هایی برگزار کرده، دو

ص: ۲۰۷

۱- Mary Beth Roche

۲- Macmillian Audio

۳- Beth Anderson

همایش مهم سالانه دارد. یکی «همایش اتحادیه ناشران کتاب صوتی» و دوم برگزاری نشست برگزیدگان نهایی (فاینالیست ها) در عرصه کتاب گویا است. همایش اتحادیه سالانه است و همزمان با نمایشگاه کتاب امریکا برگزار می شود.

کنفرانس اتحادیه ناشران کتاب گویا، رویداد مهم در صنعت کتاب گویا است که برای بیان تمایلات این صنعت و ارائه فرصت های مدیران و رهبران آن است. این رویداد برای اشتراک نیازهای مختلف متخصصان صنعت کتاب گویا است.

کنفرانس اتحادیه ناشران کتاب گویا ۲۰۱۳ در روز چهارشنبه ۲۹ می در مرکز معاهده جاکوب کی. جاویتز (۱)

نیویورک همزمان با صادرات کتاب امریکا برگزار شد. اما کنفرانس ۲۰۱۴ اتحادیه ناشران کتاب گویا (۲) در سال جاری برگزار می شود.

حمایت های مردمی

اتحادیه ناشران کتاب گویا دولتی نیست و مردمی است؛ متکی بر حمایت ها و مساعدت های مادی و معنوی مردم می باشد. بخشی از هزینه ها توسط اعضاء پرداخت می شود. هر عضو بر اساس نوع عضویتش، حق عضویت می پردازد.

اعضای اتحادیه شامل شش رده می باشند: کتابخانه ها، رسانه ها، ناشران، شخصیت های حقیقی، هنرمندان و شخصیت های مرتبط. اسامی و آدرس اعضاء مهم اتحادیه اینگونه است. در واقع این مراکز مهم ترین تولیدکنندگان کتاب گویا در امریکا می باشند.

Publishers

Alcazar AudioWorks

www.alcazaraudioworks.com

Apollo Audiobooks

www.apolloaudiobooks.com

ص: ۲۰۸

۱- . Jacob k. javits

۲- . APA Conference ۲۰۱۴

Audible Inc

www.audible.com

Audio Connoisseur

www.audioconnoisseur.com

Audio Eyes, LLC

www.audioeyes.com

BelleBooks LLC

www.bellebooks.com

Blackstone Audiobooks

www.blackstoneaudio.com

Brick By Brick Audiobooks

Brilliance Audio

www.brillianceaudio.com

Brook Forest Voices, LLC

www.brookforestvoices.com

Buzzy Multimedia

www.buzzymultimedia.com

Cherry Hill Publishing

www.cherryhillpublishing.com

Coral Communications Group, LLC

www.coralcommunicationsdesign.com

Crossroad Press

www.crossroadpress.com/catalog

Dogma Debate, LLC

www.dogmadebate.com

Dreamscape

www.dreamscapeab.com

.eChristian, Inc

www.christianaudio.com

ص: ٢٠٩

Galaxy Press

www.galaxypress.com

.GraphicAudio/The Cutting Corp

www.cuttingrichmedia.com

Hachette Audio

www.hachettebookgroup.com

HarperCollins Publishers

www.harperaudio.com

.Hedgehog, Inc

www.hedgehoginc.com

HighBridge Audio

www.highbridgeaudio.com

L.A. Theatre Works

www.latw.org

.Listen Live Audio, Inc

www.listenandlive.com

Live Oak Media

www.liveoakmedia.com

Lyrical Lip Service

www.lyricallipservice.com

Macmillan

us.macmillan.com

MindCOOL Productions

www.mindcool.com

Oasis Audio

www.oasisaudio.com

Passion+Action=Success

Penguin Audio

www.us.penguin.com

Podium Publishing

Random House Audio

ص: ٢١٠

www.randomhouse.com/audio

Recorded Books, LLC

www.recordedbooks.com

Scholastic Audio

www.scholastic.com

See the Wish

www.seethewish.com

Simon Schuster Audio

www.simonsaysaudio.com

Siren Audio Studios

www.sirenaudiostudios.com

Straight to Audio Productions

www.yikesaudiobook.com

SueMedia Productions

www.suemediaproductions.com

Tantor Media, Inc

www.tantor.com

Ulverscroft Group Limited

www.ulverscroftusa.com

Weston Woods Studios

www.scholastic.com/westonwoods

Writer's AudioShop

www.writersaudio.com

Retail Members

Audio Books

Ambling Books

www.amblingbooks.com

Audio Editions Books on Cassette CD

www.audioeditions.com

Audiobooks.com Simply Audiobooks

www.audiobooks.com

ص: ٢١١

CDM Sound Studios

Cracker Barrel Old Country Store

www.crackerbarrel.com/travel/books-on-audio

EMusic

www.emusic.com

LearnOutLoud.com

www.learnoutloud.com

.OverDrive, Inc

www.overdrive.com

Supplier Members

.BAM Media Services, Inc

www.gizmopost.com

Beatstreet Productions

www.beatstreetnyc.com

.BeeAudio, Inc

www.beeaudio.com

Cedar House Audio Publications, LLC

www.cedarhouseaudio.com

Deyan Audio Services

www.deyanaudio.com; www.bobdeyan.com

Dropcards

www.dropcards.com

DuArt

www.duart.com

Grand Poobah Music/Jester Records

www.rickscott.ca

JoeAudio.com

www.joeaudio.com

Outloud Audio

www.outloudaudio.com

Producer's Choice

ص: ٢١٢

Screen Actors Guild – American Federation of Television and Radio Artists (SAG–
(AFTRA

www.sagaftra.org

SmartBookBinders.com

www.smartbookbinders.com

TalesrGo

www.talesrgo.com

VivoText

www.vivotext.com

Voices Online Now

www.voicesonlinenow.com

Voices.com

www.voices.com

We Produce Audiobooks, LLC

www.weproduceaudiobooks.com

World Media Group

www.worldmediagroup.com

Individual Industry Professional Members

Sue–Ellen Beauregard – Booklist/American Library Associates

www.booklistonline.com

William Dufriis – Mind's Eye Productions

www.dufriis.com

Chris Fogg – Listen Up Audiobooks

www.listenupaudiobooks.com

.Paul Fowlie – Common Mode Inc

Patrick Fraley – patfraleyteaches

www.patfraley.com

Peggy Gordijn – Jane Rotrosen Agency

Terri Hamilton Garrett

ص: ٢١٣

Zachary Herries – Mosaic Audio

www.mosaicaudio.com

Tony Hudz

Cynthyny Lebo

John McElroy – The Gas House Production Company

.Taro Meyer – Tarom Entertainment, Inc

.Robin Miles – VOXpertise, Inc

www.voxpertise.com

Theo Mordey – Theo's Studio

www.theomordeysound.com

Ellen Myrick – Myrick Marketing MEdia, LLC

Tom Perkins – Tom Perkins Audio

David Rapkin – David Rapkin Audio Production

Russell Riendeau – Eyecatcher Press

.Stefan Rudnicki – Skyboat Road Company, Inc

www.skyboatroad.com

Scott Sherratt – Scott Sherratt Productions LLC

www.scottsherratt.com

Pam Spencer Holly

Travis Tonn – Like Two Thousand Pounds

www.liketwothousandpounds.com

Carol Tully – TEI Landmark Audio

Debby Verde – JVC America

Judith West – Audio Transitions

www.judithwest.com

ص: ٢١٤

Alx Zavistovich – Molotov Theatre Group

Librarian Members

Susan Baird

Mary Burkey – Olentangy Local Schools

Amy Peterson – Schaumburg Township District Library

www.stdl.org

[Back to Top](#)

Media Members

AudioFile Publications, Inc

www.audiofilemagazine.com

Library Journal

www.libraryjournal.com

Publishers Weekly

www.publishersweekly.com

VoiceOverXtra

www.voiceoverxtra.com

در پایان

اتحادیه ناشران کتاب گویا به عنوان فعال ترین تشکل در این زمینه می تواند الگو برای تأسیس تشکل های مشابه در دیگر کشورهای جهان باشد. موفقیت های آن اجرا و از شکست های آن اجتناب گردید. مهم ترین نکته ای که این تشکل به ما می آموزد اینست که کتاب گویا فقط با تشکیلات و سازمان دهی به سامان می رسد. فرهنگ سازی در عرصه کتاب گویا، استفاده از ظرفیت ها و دیگر جوانب کتاب گویا را با تشکیلات کارآمد می توان به نتیجه مطلوب رساند.

تولید کتاب گویا در سوره مهر (۱)

جدیدترین شماره نشریه تخصصی انتشارات سوره مهر، در ۲۱۹ شماره ویژه کتاب گویا از توانایی این انتشارات برای تولید ماهانه دو کتاب صوتی خبر داد. اخیراً کتاب های «نامه های کوفی» سروده سعید بیابانکی و «گوشواره عرش» سروده سید علی موسوی گرمارودی با صدای شاعران این آثار از سوی انتشارات سوره مهر منتشر شد.

در سرمقاله این شماره از «مهر» آمده است: «در دو شماره قبلی دو هفته نامه مهر، به تفصیل به بحث درباره کتاب صوتی پرداختیم؛ مواردی همچون جنبه های مختلف کتاب صوتی، تاریخچه آن در جهان و ایران و چگونگی تولید فنی و همچنین نظراتی که گویندگان و فعالان این حوزه دارند. در این شماره بنا داریم از تجربه انتشارات سوره مهر بگوییم. سوره مهر در سال جاری در رویکرد جدید تصمیم به تولید و عرضه کتاب صوتی برای مخاطبان خود گرفت و در قدم اول برنامه ریزی های لازم را جهت نحوه انجام دادن این کار و انتخاب عناوین مناسب و همچنین چگونگی تولید و گویندگی این آثار صورت داد. در این مرحله، پنج عنوان کتاب «نامه های کوفی» سروده سعید بیابانکی، «گوشواره عرش» سروده سید علی موسوی گرمارودی و سه کتاب دفاع مقدسی «دریا خانم»، «جای امن گلوله ها»، و «دختران ا. پی. دی» انتخاب شد. در استراتژی سوره مهر این امر مورد تأکید قرار گرفت که سوره مهر الکترونیک، سما، توانایی تولید ماهیانه دو کتاب صوتی را دارد».

«مهر» با بخش «پرتو» و سخنی از رهبر معظم انقلاب، آغاز می شود: «متأسفانه کتاب خوانی، جز در بین یک عده از اهل علم و اهل تحصیل و کسانی که به طور

ص: ۲۱۷

قهری با کتاب سر و کار دارند، یک کار رایج و روزمره به حساب نمی آید؛ در حالی که کتاب خوانی باید مثل خوردن و خوابیدن و سایر کارهای روزانه، در زندگی مردم وارد بشود. کتاب نباید به یک عده از افراد جامعه ما مخصوص بماند؛ کما این که در گذشته این طور بوده است که یک عده کتاب خوان و اهل کتاب و اهل مراجعه به کتاب بودند؛ اکثریت هم دور از کتاب و فارغ از هم کتاب؛ این درست نیست. امروز البته وضع بهتر شده است؛ انسان می تواند این را حس کند.»

بخش «گزارش»، با گزارش رونمایی از مراسم رمان «شیار ۱۴۳» با عنوان «نشان دادن تبعات جنگ، به معنای ضد جنگ بودن آن اثر نیست»، آغاز می شود و با گزارشی از نشست «نشر الکترونیک و آینده پیش رو در ایران و جهان» به پایان می رسد.

پس از «پرونده ویژه» مهر برای تولید کتاب گویا در سوره مهر، با مطلب های «فرایند عملی تولید کتاب گویا» (نوشته محمدعلی شادزاد)، «نیازمند الگوهای تازه ای هستیم» (نوشته میثم مقصودی) و «آینده کتاب گویا در سما» شروع می شود و بعد با تصویری از صدابرداری مهسا بشردوست، سعید بیابانکی و سید علی موسوی گرمارودی و توضیح درباره کتاب آنان ادامه می یابد.

در این صفحه نشان داده شده که کتاب «دریا خانم با صدای عاطفه طاهری، «جای امن گلوله ها» با صدای مهیار ستاری و «دختران اُ. پی. دی» با صدای لیلا موسوی منتشر شده است.

در بخش «نقد» محمود فاضلی نقدی بر خاطرات سردار محمدجعفر اسدی، نوشته سید حمید سجادی منش، با عنوان «خاطرات کمتر شنیده شده» دارد.

شماره ۲۱۹ دو هفته نامه تخصصی انتشارات سوره مهر با مطالب «مین سوسکی به دار و دسته دار علی پیوست»، «آسوده بخواب» (به یاد استاد مشفق کاشانی) و «زبان مخاطب» به پایان می رسد. (۱)

ص: ۲۱۸

۱. کتاب گویا با حس سامعه و شنوایی انسان سروکار دارد. کسانی که از حس بینایی (باصره) برخوردار نیستند یا به هر دلیل نمی‌خواهند از این حس به هنگام مطالعه استفاده کنند، مجبور هستند برای مطالعه و یادگیری از حواس دیگر خود استفاده کنند. بعضی ترجیح می‌دهند با استفاده از حس لامسه، مطالعه کنند. اینان باید پیش از این، روش استفاده از لامسه که اصطلاحاً بریل نامیده می‌شود یاد گرفته باشند. دانشمندان درصدد کشف روش‌های دیگر مطالعه با استفاده از حواس دیگر می‌باشند. هر چند وقت یکبار خبری درباره کشف راه جدید و استفاده از حس جدید برای مطالعه در رسانه‌ها درج شده؛ اما هنوز راه‌های مطالعه متن منحصر به سه شیوره بریل (لامسه)، گویایی (شنوایی) و قرائت (بینایی) است. از پنج حس مشهور انسان یعنی لامسه، شنوایی، بینایی، چشایی و بویایی، تا کنون سه حس برای مطالعه کاربرد پیدا کرده است. شاید روزی برسد که انسان از دو حس چشایی و بویایی یا حواسی که هنوز کشف نشده برای مطالعه استفاده کند.

۲. یک متن وقتی با حروف و کلمات تحقق و عینیت کتبی پیدا می‌کند، به آن متن نوشتاری یا نوشته می‌گویند. همین متن وقتی با الفاظ مستعمل (نه مهمل) تحقق و عینیت گفتاری پیدا کند به آن متن گفتاری یا کتاب‌گویایی گفته می‌شود. اما همین پدیده چون شنیده می‌شود، چون هر گفته قابل شنیدن هم هست. بنابراین آن را کتاب‌شنیداری هم نامیده‌اند. گاه کاربرد شنیدار در اینجا را غلط دانسته‌اند. زیرا شنیدار در مقابل دیدار است. مثلاً گفته می‌شود فلان آرشو شامل مواد دیداری و مواد شنیداری است.

اگر متن با علائمی برجسته سازی شود؛ به عبارت دیگر تبدیل به علائم برجسته

ص: ۲۱۹

گردد؛ بطوری که با سر انگشتان و با استفاده از لامسه بتوان مطالعه کرد، در این هنگام متن بریل تحقق و عینیت می یابد. یعنی یک متن و یک مقاله را می توان به سه صورت فوق عرضه کرد.

با بیناها چون حس بینایی ندارند با استفاده از لامسه و روش بریل یا شنوایی و روش کتاب گویا به مطالعه منابع می پردازد.

۳. سابقه متن نوشتاری بیشتر از متن گویایی است. از اینرو بشر تجارب بسیار در این باره اندوخته است و هزاران سال با آزمون و خطا به دستاوردهای مطلوبی نایل شده است. اما در عرصه گویایی و بریل هنوز تا رسیدن به وضعیت مطلوب، راه درازی در پیش است. بسیاری از جوانب و مشکلات گویایی و بریل هنوز بررسی نشده یا تحقیقات اندکی درباره آنها اجرا نشده است. آمار تحقیقات درباره کتاب گویا اگر با آمار پژوهش های درباره کتاب نوشتاری مقایسه شود، حقایق تلخی عیان خواهد شد. به ویژه در کشورهای غیر پیشرفته، حجم تحقیقات متأسفانه بسیار اندک است.

مجله توان نامه درصدد است در هر شماره، انواع تحقیقات و پیشرفت ها و دستاوردهای مهم را معرفی نماید. مأخذشناسی حاضر در همین راستا و به همین منظور تدوین شده است. البته صرفاً منابع به روش غیر توصیفی و غیر مقایسه ای معرفی شده اند؛ زیرا فرصت کافی برای تکمیل این مأخذشناسی نبود.

از استادان و تمامی نخبگان استدعا داریم که اگر منبعی در این باره به هر زبانی سراغ دارند، دفتر مجله را مطلع فرمایند. امید است با استفاده از اطلاعات ارسالی شما عزیزان گام های اساسی و سازنده برداشته شود.

بخش یکم: منابع فارسی

الف - کتاب

فهرستگان کتابهای گویای ایران، تهیه و تنظیم شیرین تعاونی (خالقی)؛ با همکاری مهوش بهنام، ایراندخت عزیزی، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۴، ۲۴۷ص.

کتابشناسی منابع گویا و بریل ایران ۱۳۷۹ - ۱۳۷۳، شیرین تعاونی، مهوش

ص: ۲۲۰

بهنام، ایراندخت عزیزی، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱، ۳۱۰ص.

ب- مقالات

ب-۱: مجلات

«آرشیوهای گویا؛ پژوهشهای اسنادی»، رحیم نیکبخت، زمانه، شماره ۳۴، تیر ۱۳۸۴، ص ۴۰-۴۱.

«اختراع نخستین کتاب گویای فتوالکترونیک توسط زن ایرانی»، اطلاع یابی و اطلاع رسانی، دوره ۲، شماره ۱۴.

«تاریخچه کتاب گویا»، دوهفته نامه مهر، ۱۵ شهریور ۱۳۸۸.

«تصویری گویا از کتاب گویا در ایران»، لیلا (رویا) مکتبی فرد، پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان، شماره ۴۰، بهار ۱۳۸۴ ص ۴۳-۴۹.

«توجه به کتاب گویا، ترویج مطالعه به شیوه های نوین است»، ساره گودرزی، دوهفته نامه مهر، ۱۵ شهریور ۱۳۸۸.

«راهنمای ضبط کتابهای گویا»، ثریا قزل ایغ، فصلنامه کتاب، ش ۲، تابستان ۱۳۷۵، ص ۱۹-۳۱.

«راهنمای ضبط کتاب گویا برای نیروهای داوطلب»، ثریا قزل ایغ (بهروزی)، مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، شماره ۲، تابستان ۱۳۷۵، ص ۱۹-۳۱.

«روزنامه گویا؛ اطلاع رسانی در خدمت نابینایان»، م. پرنیان، رسانه، شماره، ۲۰، زمستان ۱۳۷۳، ص ۹۷-۹۸.

«شرحی بر آرشیوهای صدا از کتاب: راهنمای توصیف آرشیوی»، مایکل کوک و مارگرت پروکتر، ترجمه حوزه معاونت آرشیو، گنجینه اسناد، شماره ۱۰-۱۱، تابستان و پاییز ۱۳۷۲، ص ۱۰۱-۱۰۶.

«شیوه های انتقال ادبیات به کودکان و نوجوانان از قصه گویی تا کتاب گویا»، منصوره شجاعی، خلاصه مقالات همایش ادبیات فارسی و تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان (دانشگاه تربیت معلم تهران - دانشگاه تربیت معلم سبزوار؛ ۱۳۷۸)

ص: ۲۲۱

«قابلیت‌ها و مزایای کتاب گویا برای کاربران و ناشران»، مریم چهرقانی و فاطمه فهیم‌نیا، کتاب مهر، شماره ۹، تابستان ۱۳۹۲، ص ۲۲-۴۳.

«قوانین فهرست نویسی مجمع بین المللی آرشیو مواد شنیداری- راهنمای توصیف نوارهای صوتی و رسانه های وابسته دیداری - شنیداری»، نسرین بابایی، گنجینه اسناد، شماره ۵۷، بهار ۱۳۸۴، ص ۸۷-۹۰.

«کتاب صوتی مکمل کتاب کاغذی است: مدیر موسسه تخصصی کتاب گویا از چالش های انتشار این کتب می گوید»، فرید دانش‌فرد، گفتگو با فاطمه محمدی، کتاب هفته، شماره ۱۰۰۵.

«کتاب گویا؛ چرا و چگونه؟»، سید عباس اشرف واقفی، دوهفته نامه مهر، ۱۵ شهریور ۱۳۸۸.

«کتاب گویا، فرصتی دوباره برای آشتی دادن کودک و کتاب»، مریم چهرقانی، کتاب مهر، شماره ۸، زمستان ۱۳۹۱ و بهار ۱۳۹۲، ص ۸۲-۱۰۱.

«کتاب گویا؛ وسیله ای برای یادگیری»، دوهفته نامه مهر، ۱۵ شهریور ۱۳۸۸.

«کتابخانه گویا برای نابینایان»، شیرین تعاونی، نامه انجمن کتابداران ایران، دوره هشتم، شماره ۲، تابستان ۱۳۵۴، ص ۲۱۹-۲۲۸.

«کتاب‌های شنیداری، انقلابی در فرهنگ کتاب خوانی»، علی میرزایی، گفتگو با صابر اکبری، مشرق، شماره ۵.

«کتاب‌های شنیدنی می آیند»، بهنام ناصح، کتاب هفته، ش ۸۶، ۲ تیر ۱۳۸۶، ص ۸.

«کتاب‌های صوتی دفاع مقدس، چراغ راه جانبازان روشندل»، مریم اسدی جعفری، کتاب هفته، شماره ۹۰۳.

«کتاب‌های صوتی راهی برای گسترش کتابخوانی»، یالثارات الحسین (ع)، شماره ۵۶۴.

«کتاب‌های گویا؛ مخاطبان همراه: گزارشی درباره نقش زبان نوشتار در تاثیرگذاری کتاب‌های دینی»، امین اکرم‌زاده، گفتگو با محمد زید بهبهانی و عباس مولایی، کتاب هفته، شماره ۹۵۸.

«کتابهای گویا»، محمد صحت، صنعت چاپ، دوره ۱۹- شماره ۲۲۱، سال ۱۳۸۰.

«مخاطب، نشر الکترونیک و کتاب گویا»، دوهفته نامه مهر، ۱۵ شهریور ۱۳۸۸.

«یار بی زبان سخن می گوید: کتاب گویا ابزاری در خدمت مطالعه»، سیمین سجادی، کتاب هفته، شماره ۹۸۹.

ب-۲: روزنامه‌ها

«آیا کتاب‌های شنیداری برای کودکان مفیدند؟»، لیلا پیرعلی همدانی، روزنامه ملت ما، ۱ اردیبهشت ۱۳۹۰.

«با کتاب‌های صوتی کتابخوان حرفه‌ای تربیت کنیم: گفت‌وگوی ایران با احمد بیگدلی»، مریم شهبازی، روزنامه ایران، ۳۱ فروردین ۱۳۹۲.

«تجربه‌ای متفاوت از مطالعه»، روزنامه ایران، ۹ آبان ۱۳۹۱، ص ۱۷.

«جایگزینی برای کتاب نیست»، مریم شهبازی، روزنامه ایران، ۲۰ آبان ۱۳۹۱، ص ۲۰.

«ردپای فناوری در کتابخوانی / گزارش از بازار کتاب‌های صوتی»، مریم شهبازی، روزنامه ایران، ۱۶ آبان ۱۳۹۱، ص ۱۹.

«روزگار سپری شده کتاب‌های چاپی: استقبال از نسل جدید کتاب‌های صوتی و دیجیتالی»، روزنامه سرمایه، ۱۵ فروردین ۱۳۸۶.

«شخص ثالث، راوی متن‌های من: گزارشی درباره اهمیت کتاب‌های صوتی»، نگار حسینخانی، روزنامه تهران امروز، ۲۴ دی ۱۳۹۱.

«فرستی که جهان مدرن در اختیار ما می‌گذارد»، سیدقاسم یاحسینی، روزنامه ایران، ۲۰ آبان ۱۳۹۱، ص ۲۰.

«کتاب صوتی برای صرفه‌جویی در وقت: تجربه جهانی در ایران گسترش می‌یابد»، روزنامه سرمایه، ۲۲ اسفند ۱۳۸۷.

«کتاب گویا رقیبی برای کتاب مکتوب نیست: گفت‌وگو با فاطمه محمدی، اولین ناشر کتاب‌های صوتی / بهنام ناصح»، فاطمه محمدی و بهنام ناصح، روزنامه فرهنگ آشتی، ۲۰ اسفند ۱۳۸۷.

«کتاب گویا؛ فرسنگ‌ها فاصله تاوضع مطلوب: بررسی مشکلات دانشجویان نابینا در دسترسی به کتاب»، فریده عباسی، روزنامه اطلاعات، ۱۶ آذر ۱۳۸۸.

ص: ۲۲۳

«کتاب‌های سخنگو یک همراه همیشگی»، ساره گودرزی، جام جم، ۱۸ خرداد ۱۳۹۲.

«کتاب‌های گویا: قصه گویی غیر حضوری»، نگار پدرام، روزنامه جهان اقتصاد، ۲۰ آبان ۱۳۸۸.

«کتاب‌های گویا، گوش سپردن به یار مهربان»، ساره گودرزی، روزنامه مردم سالاری، ۲۷ مرداد ۱۳۸۸.

«کتاب‌های گویا برای کودکان نابینا»، روزنامه اعتماد، ۲۴ اسفند ۱۳۸۶.

«کتاب‌های مناسب برای کودکان ویژه»، علی اصغر سیدآبادی، روزنامه شهروند، ۲۶ دی ۱۳۹۲.

«کتاب‌هایی برای شنیدن: گزارشی از تولید و استقبال کتاب‌های گویا در گفت و گو با نویسندگان و شاعران»، فهیمه پناه آذر، روزنامه تهران امروز، ۲۵ شهریور ۱۳۹۲.

«کتاب‌هایی که شنیدنی هستند»، حورا نژاد صداقت، روزنامه جام جم، ۲۷ دی ۱۳۸۹.

«کتاب‌هایی که شنیده می‌شوند: درباره کتاب گویا، تاریخچه و تاثیر آن بر فرهنگ کتابخوانی»، پیروزه روحانیون، روزنامه خبر، ۳۱ شهریور ۱۳۸۸.

«مردم عادت به شنیدن کتاب صوتی ندارند»، روزنامه عصر ایرانیان، ۱۲ دی ۱۳۸۹.

«نگاهی به جایگاه کتاب گویا در زندگی مدرن؛ این مخاطب است که دست به انتخاب می‌زند»، روزنامه ایران، ۹ آبان ۱۳۹۱، ص ۱۷.

«یار مهربان حرف می‌زند! کتاب صوتی؛ پدیده‌ای جدید در امر کتابخوانی»، خدیجه زمانیان، روزنامه قدس، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۸۹.

ب-۳: اینترنتی

«آیا کتاب‌های شنیداری برای کودکان مفیدند؟»، ترجمه لیلا- پیرعلی همدانی، پایگاه اطلاع رسانی موسسه شهر کتاب (<http://www.bookcity.org>)، فروردین ۱۳۹۰.

«طرحی برای راه اندازی صنعت کتاب‌های صوتی در»، آرش عزیزی، وبلاگ

ص: ۲۲۴

«کتاب های شنیداری و بازگشت دوره داستان سرایی»، سایت توگام (۲۷)، (nogaam.com اسفند ۱۳۹۲).

«گفت و گوی خبرگزاری فارس با عوامل تولیدکننده کتاب های گویا»، خبرگزاری فارس (۱۳)، (farsnews.com مهر ۱۳۹۲).

گفتگویی است با فاطمه محمدی مدیر نشر، مهرداد اسکویی از نویسندگان، مستند سازان و عکاسان به نام کشور که در تولید کتابهای شنیداری و مهدی زارع که آهنگسازی برخی از کتاب های صوتی نوین کتاب گویا را بر عهده داشته است.

«نشست بررسی کتاب گویا در مهر»، گفتگو کننده: مریم عرفانیان، خبرگزاری مهر (۱۵) (mehrnews.com مهر ۱۳۹۲ و ۲ بهمن ۱۳۹۲ و ۲۸ بهمن ۱۳۹۲).

جمعی از نویسندگان و تولیدکنندگان کتاب گویا در این نشست در خبرگزاری مهر حاضر شدند که مصطفی رحماندوست نویسنده کتاب های کودک و نوجوان، فاطمه محمدی مدیر موسسه نوین کتاب گویا، کاظم علمی مدیر نشر ذهن آویز و مدیر موسسه گسترش فرهنگ و مطالعات، فرزانه منصوری همسر زنده یاد نادر ابراهیمی و ناشر، سیدعلی شجاعی قائم مقام انتشارات نیستان، نیما رئیسی گوینده رادیو، پرستو ولدخان مسئول بخش نابینایان کتابخانه حسینیه ارشاد و از مصححان کتاب های گویا برای نابینایان، ساعد مشکی گرافیست، طراح و ناشر، مهدی زارع آهنگساز کتاب های گویا، شاهین علایی نژاد گوینده کتاب های گویا، احسان چریکی گوینده کتاب های گویا از افراد حاضر در این نشست بودند.. این گفتگو در سه بخش در خبرگزاری مهر عرضه شده است.

ج- پایان نامه

بررسی میزان استفاده نابینایان و کم بینایان از کتابهای گویا، بریل و الکترونیکی در استان تهران. نرگس سادات آیت الهی، به راهنمایی فریدون آزاده و با مشاوره علی شکویی، کارشناسی ارشد، رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد

ص: ۲۲۵

بررسی نقش گویاسازی منابع اطلاعاتی در جذب مخاطبان نابینا و کم‌بینای کتابخانه‌های عمومی استان خوزستان از دیدگاه کتابداران و مخاطبان نابینا و کم‌بینا. زهرا بیتانه، به راهنمایی زاهد بیگدلی، کارشناسی ارشد، رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، ۱۳۹۲.

بخش دوم: منابع انگلیسی

A. books

A Guide to Developing Braille and Talking Book Services, Leslie L. Clark, Walter De Gruyter Incorporated, ۱۹۸۴, ۱۰۸p

An Introduction to Digital Audio, John Watkinson, Taylor Francis, ۲۰۰۲, ۴۱۹p

Audio-assisted Reading with Digital Audiobooks for Upper Elementary Students with Reading Disabilities, Kelli J. Esteves, ProQuest, ۲۰۰۷, ۱۴۲p

Audiobooks and Struggling Readers, Kelli Esteves, VDM Publishing, ۲۰۰۹, ۱۵۶p

Audiobook Collections and Services, Susan Baird, Highsmith Incorporated, ۲۰۰۰, ۸۵p

Audiobooks for Youth: A Practical Guide to Sound Literature, Mary Burkey, American Library Association, ۲۰۱۲, ۱۰۳p

Audiobooks, Literature, and Sound Studies, Matthew Rubery, Reader in Nineteenth-Century Literature Matthew Rubery, Routledge, ۲۰۱۱, ۲۶۶p

Audiobooks on the Go: A Listener's Guide to Books on Cassette, Robin F. Whitten, Country Roads Press, ۱۹۹۵, ۲۱۳p

Becoming a Nation of Readers: The Report of the Commission on Reading, Richard C. Anderson, Center for the Study of Reading, National Academy of Education, and National Institute of Education. Champaign, IL: University of Illinois, ۱۹۸۵. ERIC. Web

Books for the Adult Blind Including the Talking-book Machine Activity and Service for the Blind from the Annual Reports, Library of Congress. Service for the Blind, U.S.

.Government Printing Office

.Cengage Advantage Books: Audio Basics, Stanley Alten, Cengage Learning, ٢٠١١, ٣٣٦p

Chakras for Beginners Audiobook: A Guide to Balancing Your Chakra Energies, David
.Pond, Llewellyn Worldwide, ٢٠١٠, ٢٨p

ص: ٢٢٦

- Digital Talking Books: Progress to Date, John Cookson, National Library Service for the
.Blind and Physically Handicapped, Library of Congress, 2002, 50p
- Final Report on a Study of the Braille and Talking Book Program in Ohio to the State
Library Board of Ohio, Battelle Memorial Institute. Columbus Laboratories, Battelle,
.Columbus Laboratories, 1979, 103p
- Harry Potter and the Overly Long Commute: Trends in Audio Books, Megan E. Friesen,
.ProQuest, 2008, 90p
- Interchange Intro Student's Book with Audio CD, Jack C. Richards, Cambridge
.University Press, 2005, 152p
- Listening to Learn: Audiobooks Supporting Literacy, Sharon Grover Lizette D.
.Hannegan, American Library Association, 2012, 188p
- Listener's Guide to Audio Books: Reviews, Recommendations, and Listings for More
.than 2,000 Titles, John Wynne, Simon and Schuster, 2011, 448p
- Oregon State Library Talking Book and Braille Services Long-range Plan, 2004-2014,
.Sara T. Behrman Oregon State Library, Talking Book and Braille Services, 2004, 44p
- Read On...Audiobooks: Reading Lists for Every Taste, Joyce G. Saricks, ABC-CLIO,
.2011, 150p
- Study in the Use of Audiobooks for Reading in Gifted Students, John James Simkins,
Wichita State University, College of Education, Department of Curriculum and
.Instruction, 2009, 41p
- Study of the Talking Book Program in Massachusetts, Warner-Eddison Associates,
.Warner-Eddison Associates, 1977, 122p
- Talking Books: Adult, Division for the Blind and Physically Handicapped, Library of
.Congress, 1978
- Talking Book and Braille Services Loan Policy, Oregon State Library, The Services,

Talking Book Titles, ١٩٣٩-١٩٤٠. (Talking Books Placed in the Distributing Libraries, June ١٩٤٠-June ١٩٤١-July ١٩٤٣-June ١٩٤٤.), Library of Congress. Service for the Blind, ١٩٤٠.

The Benefit of Utilizing Audiobooks with Students who are Struggling Readers, Sayra Stone-Harris, ProQuest, ٢٠٠٨, ٩٥٢

Using Talking Book Technology to Support the Acquisition of Early Literacy Skills: An Exploratory Study, Teresa Henriette Sharp, University of Oxford, ١٩٩٩, ٢٠٤٢

.Words on Cassette, Volume ١, Bowker, ١٩٩٧, the University of Michigan, ٢٠٠٩

B. articles

.Reasons Kids Learn With Audiobooks”, AudioFile May (١٩٩٨): n. pag. Web ١٠“

A Bridge to Literacy: Creating Lifelong Readers through Audiobooks”, Denise“

.Marchionda, AudioFile 10.2 (2001): 19-21

Animated multimedia 'talking books' can promote phonological awareness in children beginning to read", Pav Chera Clare Wood, Learning and Instruction 13.1 (2003): 33-52

As good as reading? Kids and the audiobook revolution", Pamela Varley, Horn Book Magazine 78.3 (2002): 251-262

Audio Tapes and Books: Perfect Partners.", Kate Moody, School Library Journal 35.6 (1989): 2729

Audiobooks for Children: Is This Really Reading?", Ruth Cox Clark, Children and Libraries 5.1 (2007): 49-50

Authentic Listening Experiences", Junko Yokota, Miriam Martinez, Book Links 13.3 (2004): 30

Beginning readers' use of 'talking books' software can affect their reading strategies", Clare Wood, Journal of Research in Reading 28.2 (2005): 170-182

Children's interactions and learning outcomes with interactive talking books", Geoffrey Underwood Jean DM Underwood, Computers Education 30.1 (1998): 95-102

Digital talking books on a PC: a usability evaluation of the prototype DAISY playback software", Sarah Morley, Proceedings of the third international ACM conference on Assistive technologies. ACM, 1998

.Earphone English.", Francisca Goldsmith, School Library Journal 48.5 (2002): 50-53

Hear and Now: Connecting Outstanding Audiobooks to Library and Classroom Instruction", Sharon Grover Lizette Hannegan, Teacher Librarian 35.3 (2008): 17-21

.Heard Any Good Books Lately?", Deborah Locke, Book Links 11.2 (2001): 26-28

Heard any good books lately? The case for audiobooks in the secondary classroom",

.Barbara H. Baskin, Journal of Reading ٣٨.٥ (١٩٩٥): ٣٧٢-٧٦

How an audiobook library program influences book interactions of three ESL“
.kindergarteners”, Molly Wellner, MA capstone. Hamline U, ٢٠١٠

Horizons: Audiobooks in the Classroom”, Ted Hipple, AudioFile June (١٩٩٦): n. pag.“
.Web

Improving oral reading fluency (and comprehension) through the creation of talking“
.books”, Grace Oakley, Reading Online ٦.٧ (٢٠٠٣): n٧

Improving Reading Skills through Audiobooks”, Shu-Hsien L.Chen, School Library“
.Media Activities Monthly ٢١.١ (٢٠٠٤): ٢٢-٢٥

Interactions with talking books: phonological awareness affects boys' use of talking“
books”, Karen Littleton C. Wood P. Chera, Journal of Computer Assisted Learning ٢٢.٥
. (٢٠٠٦): ٣٨٢-٣٩٠

Introducing a Talking Book Service to Ireland”, Desmond Kenny, British“

Journal of Visual Impairment 8, no 3 (1990): 90-91

.iPods as Reading Tools", Linda Bomar, Principal 85.5 (2006): 52-53. Web"

Listening and literacy: audiobooks in the reading program", Renee Michelet"

.Casbergue Harris Karen H, Reading Horizons 37 (1996): 48-59

Listen While You Read: Struggling Readers and Audiobooks", Kylene Beers, school "

.Library Journal 44.4 (1998): 30-35. Web

Louder, Please: For Some Kids, the Best Way to Read Is to Turn up the Volume", "

.Barbara Wysocki, Curriculum Connections 51.4 (2005): 10-14

.Long-Form Listening", Mary Burkey, Book Links 18.6 (2009): 26-27"

.Talking books and reading", Jane Medwell, Reading 30.1 (1996): 41-46"

Talking Books and Taped Books: Materials for Instruction", Gert Gamby, Reading "

.Teacher 36.4 (1983): 366-69

Teaching reading with talking books", Marie Carbo, Reading Teacher 32.3 (1978): 267- "

.73

The Effects of Audiobooks on the Psychosocial Adjustment of Pre-Adolescents and"

.Adolescents with Dyslexia", Anna Milani Maria Luisa Lorusso, Dyslexia 16.1 (2010): 87-97

The talking books project: some further insights into the use of talking books to"

.develop reading", Jane Medwell, Reading 32.1 (1998): 3-8

Tuning in to Audiobooks: Why Should Kids Listen?", Arnie Cardillo, Children and "

.Libraries 5.3 (2007): 42-46

Using Audiobooks to Build Student Success", Sylvia Vardell, AASL Biannual "

.Conference, Pittsburgh. October 2005. Panel presentation

Using Audiobooks to Meet the Needs of Adolescent Readers", Gene Wolfson, "

.American Secondary Education 36.2 (2008): 105-14

Using Talking Books With Reading...Disabled Students", ,Michael C. McKenna,"
.Reading Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties ١٣.٢ (١٩٩٧): ١٨٥-١٩٠

Weaving chains of affect and cognition: A young child's understanding of CD-ROM"
talking books", Linda D. Labbo, Melanie R. Kuhn, Journal of Literacy Research ٣٢.٢
. (٢٠٠٠): ١٨٧-٢١٠

Web watch -- Audiobooks: Ear-resistible!", Denise Johnson, Reading Online ٦.٨ (٢٠٠٣):"
.n. pag. Web

C. thesis

Study in the use of audio books for reading in gifted students, John James Simkins,
.M.Ed. thesis. Wichita State U, ٢٠٠٩. SOAR

ص: ٢٢٩

Audio File

این نشریه در سال ۱۹۹۲م به زبان انگلیسی تأسیس شد و در دو دهه فعالیت خود توانسته تأثیرات عمیقی در زمینه تحولات کتاب گویا بر جای گذارد. اسم آن اودیو فایل به معنای پرونده کتاب گویا است. یعنی در هر دوره به کارنامه و پرونده رخدادهای و مسائل کتاب گویا می پردازد؛ نیز اموری مانند نقادی ضعف ها، مشاوره با نخبگان برای یافتن راه کارها، اطلاع رسانی جهت آگاه نمودن جامعه معلولین و نابینایان نسبت به پیشرفت ها و تجارب جدید از وظایف آن است.

در طلوع آن چنین آمده است: اودیو فایل (AF) یا پرونده کتاب گویا نشریه ای برای همه دوستداران کتاب گویا است؛ اعم از معلولین و روشندان و افراد عادی. این نشریه هر دو ماه یکبار منتشر می شود و به معرفی کتب جدید گویا، معرفی گویندگان و مؤلفین موفق، اطلاع رسانی درباره تجهیزات ضبط صدا و پخش کتاب گویا به روش CD، DVD، موبایل، رادیو، MP۴ و غیره، نقادی آثار مشکل دار، حقوق کتاب گویا و تولیدکنندگان آن و ده ها موضوع و سرفصل دیگر می پردازد. هر مقاله با امضاء نام نویسنده منتشر می شود و تلاش شده ضوابط و اخلاق روزنامه نگاری به دقت اجرا شود.

ساختار نشریه

این مجله فقط به کتاب گویا می پردازد و رویکرد آن عمدتاً اطلاع رسانی است. از اینرو سرفصل مقالات آن عبارت اند از: گفت و گو درباره تولید کتاب گویا و درباره تجربه ها و دستاوردهای جدید؛ معرفی و نقد کتاب و پایان نامه، اخبار حوادث و رخدادهای علمی، فرهنگی و اجتماعی؛ معرفی مخازن، آرشیوها و کتابخانه های

ص: ۲۳۱

کتاب گویا در سراسر جهان؛ معرفی مراکز تولید و مراکز فرهنگ، معرفی استودیوهای مهم ضبط، گفت و گو درباره تجهیزات ضبط صدا و وسایل مدرن؛ شیوه های پخش و عرضه کتاب گویا؛ نقادی نشریات و سایت های ویژه کتاب گویا؛ آشنا نمودن قشرهای مختلف جامعه با کتاب گویا جهت افزایش سرانه مطالعه.

مدیریت

این مجله توسط رابین اف. وتین (۱).

بنیان گذاری شد. او تا کنون مدیر مسئول این نشریه بوده و صاحب امتیاز آن را بر عهده داشته است. دیگر مسئولین این نشریه اینگونه اند:

مایکل ال. کاب (۲).

سردبیر؛ پاتریشیا ای. استیک نی (۳).

مدیر مالی؛ جنیفر ام. دول (۴).

مدیر ویرایش؛ الیزابت کی. داگ (۵).

کنترل گر متن؛ جنیفر استیل (۶).

مدیر هنری؛ الیشا لانگرم (۷).

معاون بخش ویرایش؛ جون سیمونو (۸).

معاون بخش ویرایش؛ مگان هیلر (۹).

خدمات فروش؛ نیز افراد زیر به عنوان ویراستار همکار با این نشریه همکاری دارند: پریسیلا گرانت (۱۰)، اس. جی. هنسچل (۱۱)، آریا سی. اسکات (۱۲)، استون ای. استنباک (۱۳)، توماس والکن (۱۴).

آقایان استفان کینگ (۱۵).

و تونی موریسون (۱۶).

به عنوان سامان دهی به امور مصاحبه ها فعالیت می کنند.

هر شماره چون درباره موضوع خاصی است، از اینرو از افراد متخصص در آن موضوع استفاده می شود:

Robin F. Whitten	.-١
Micele L. Cobb	.-٢
Patricia E. Stickney	.-٣
Jennifer M. Dowell	.-٤
Elizabeth K. Dodge	.-٥
Jennifer Steele	.-٦
Alisha Langerman	.-٧
Joanne Simoneau	.-٨
Megan Hiller	.-٩
Priscilla Grant	.-١٠
S. J. Henschel	.-١١
Aurelia	.-١٢
Steven E. Steinbock	.-١٣
Thomas Walken	.-١٤
Stephen King	.-١٥
Toni Morrison	.-١٦

کارنامه بیست ساله

در همه سال های این دو دهه آقای رابین ویتن (۲) مدیریت و پیش برد امور را بر عهده داشته است. اورلیا سی. اسکات هم همواره در امور و شرایط مختلف به او کمک کرده است.

در سال جاری، بیستمین سالگرد این نشریه را جشن گرفتند و علاوه بر کارنامه و تحولات آن به بررسی تأثیر این نشریه در وضعیت کتاب صوتی و جایگاه آن در توسعه کتاب گویا پرداختند.

مسئولان و ویراستاران مؤسسه ادیو فایل هر کدام بنابر تجربه و تخصص خود درباره کتب صوتی سخن گفتند.

این جشنواره با هدف بررسی ضعف های کتاب گویا برپا شد. نشریه ادیو فایل برای راه اندازی آن بسیار تلاش کرد. زیرا موانع بسیار وجود داشت. حتی جینکو (۳) به عنوان یک رسانه تبلیغاتی چون تلقی درستی از کتاب گویا نداشت، این پدیده را صرفاً تبلیغاتی و غیر مؤثر دانست. در این جشنواره یک سو تلاش کردند موانع را مرتفع نمایند و از دیگر سو توسعه کتاب گویا و جذب اقشار مختلف مردم برای استفاده از این نوع کتاب، تدبیر و راه کار عرضه کرد. بقاء و حیات کتاب گویا به ازدیاد شنوندگان در سراسر جهان است.

متأسفانه مؤلفین و کارشناسان بسیاری هستند که یک بار هم کتاب گویا گوش نداده اند. بسیاری از کارشناسان حتی دعوت به مصاحبه هم شده اند و در گفت و گو با مجله حرف های قشنگ گفته اند ولی تجربه عملی ندارند. در جشنواره این مشکلات مطرح و به بررسی آنها پرداخته شد. و اینکه این نشریه برای رفع مشکلات چاره اندیشی کرد و مسئولین نشریه راه کارهایی عرضه کردند.

ص: ۲۳۳

۱- Randy O' Brien, Scott Sherratt, David A. Walton .

۲- Robin Whitten .

۳- Geinco .

مؤلفانی مثل سوگرافتون(۱)

مؤلف مجموعه معمای الفباء(۲)

طبقه ای از مؤلفین را نمایندگی می کند که آثار سودمندی تولید کرده و عرضه نموده اند اما در زمینه گویاسازی آثارشان، هیچ اقدامی نداشته اند. جشنواره با بیان محاسن و کارآیی های کتاب گویا، اینگونه افراد را تشویق و ترغیب به گویاسازی آثارشان نمود. نیز کارنامه نشر در این زمینه و اینکه چند درصد از مؤلفین را تشویق به گویاسازی آثارشان کرده، بررسی شد.

این مجله در دو دهه تلاش توانسته، حقوق کتاب گویا را هم توسعه دهد و راه کارهایی مطرح کند که حقوق مؤلفین منابع در کنار حقوق نمایندگان و تولیدکنندگان کتاب گویا محترم شمرده شود.

نشریه اودیو فایل جنبه های کمتر شناخته یا ناشناخته کتاب گویا را هم تجزیه و تحلیل کرد و از این طریق جایگاه و نقش های ویژه برای کتب گویا معرفی کرده است.

این مجله هم اکنون تبدیل به یک رسانه اجتماعی پر قدرت و با جاذبه کامل شده است. جایگاهی در بین همه مراکز آموزشی، آموزگاران، دانشگاه ها، مراکز پژوهشی پیدا کرده و به همین دلیل می تواند بسیار مؤثر باشد.

این مجله هم به صورت کاغذی هر شصت روز یکبار منتشر می شود. نیز روی اینترنت به صورت دیجیتال در سایت خود مجله به آدرس www.audiofilemagazine.com منتشر می شود.

مآخذ

«About Audio File», AudioFile, vol.۲۲, No۵, June and July ۲۰۱۱, P ۱۲-۱۵»

www.audiofilemagazine.com

ص: ۲۳۴

۱- Sue Graphton .

۲- Alphabet .

به گزارش خبرگزاری بین المللی قرآن (ایکنا) به نقل از روابط عمومی معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دبیرخانه هیئت انتخاب و خرید کتاب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با صدور اطلاعیه ای شرایط انتخاب و خرید کتاب های گویا را اعلام کرد. در متن این اطلاعیه آمده است:

با توجه به اهمیت کتاب های شنیداری در حوزه کتاب و کتابخوانی و کاربرد قابل توجه شان در زمینه های مختلف به ویژه مصرف فرهنگی نابینایان، نوآموزان زبان فارسی و سالخوردگان، به اطلاع عموم مؤسسات تولیدکننده کتاب های گویا می رساند که هیئت انتخاب و خرید کتاب از این پس نسبت به دریافت این محصولات و خریدشان پس از بررسی در جلسات کارشناسی مبادرت می ورزد.

بر این اساس از تمامی مؤسسات ناشر این کتاب ها دعوت می شود، در صورتی که محصولات شان مجوز رسمی تولید و توزیع از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی داشته باشد، یک نسخه از آنها را به دبیرخانه این هیئت (ساختمان مرکزی وزارتخانه، طبقه دوم، اتاق ۲۳۷، تلفن ۳۸۵۱۳۰۴۹) تحویل دهند تا در جلسات کارشناسی مورد بررسی جهت خرید قرار گیرد.

نتایج جلسات، مانند روال متعارف اعلام مصوبات این هیئت، در سایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به نشانی www.mof.farhang.gov.ir اعلام خواهد شد.

یادآور می شود، کتاب گویا به عنوانی اطلاق می شود که شامل متن شفاهی کتاب های چاپی ضبط شده روی لوح های فشرده با صدای نویسنده کتاب و یا یک گوینده است. بدیهی است در صورتی که ملحقات افزوده بر این معیار (همچون موسیقی و سایر افکت های صوتی و یا بصری) بر خود متن اصلی غالب باشند، در این تعریف جای نخواهند داشت و در هیئت، مورد پذیرش قرار نمی گیرند.

ص: ۲۳۵

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

